

Milan Ljepojević

IZDAJA

Nezavisne
novine

MILAN LJEPОJEVIĆ / IZDAЈA

Izdavač:
Nezavisne novine
Banja Luka

Recenzent:
Tadej Labernik

Milan Ljepojević

IZDAJA

Nezavisne novine
BANJA LUKA

Sadržaj

PRVI DIO - POJAM -

JOŠ O IZDAJI..	20
SFRJ.....	21
SVAKODNEVNICA	22
PRIMJERI	23
ZBOR	24
LJOSA.....	25
PEĆERIN, BERDJAJEV	26
ANALITIČARKA.....	27
NACIONALNO SAMOUBISTVO	30
OSPORAVANJE DUHOVNOSTI.....	32
SELENIĆ, VASIĆ	33
KNEŽEVIĆ, KOVAČEVIĆ.....	34
RASPODJELA KRIVICE	36
ĐILAS.....	37
KAZNENA EKSPEDICIJA.....	38
ZLOBNICI	39

“ODBRANA”	41
SAMOPREZIRANJE	41
ODGOVOR	42
OKVIR SAMOODEBRANE	44
CIJENA IZDAJE	45

DRUGI DIO

- PRIMJER -

PRIMJER IZ REPUBLIKE SRPSKE.....	51
PODRŠKA.....	53
POČETAK	54
OTVARANJE	56
KRAJ.....	57
PETA FAZA	58
BLAMAŽA	61
KOMPROMIS	63
VARKA.....	65
ISTINA	69
BLOKADA	70
REFERENDUM.....	72
NASTAVAK	73
NAJAVA	74
LOBIRANJA	76
HIMZO	76
OPSTANAK	77
ROK	78
IGRA.....	79
SOLANA	80
SAMOSTALNOST	81

PAPANI.....	82
SILAJDŽIĆ.....	83
UZROK	84
PLAKAT	86
JOŠ NEKI PRIMJERI	87
SUKOB.....	87
ČAVIĆ – IVANIĆ	88
TUŽBE.....	89

TREĆI DIO - METODOLIGIJA -

PODSJEĆANJA.....	93
DODIK	95
VRAĆANJE.....	96
BIĆE ŠTO MORA.....	97
POGLEĐ UNAPRED, DVA KORAKA UNAZAD	97
PRESKAKANJE EKONOMIJE.....	99
SLAVLJE.....	100
PRITISAK.....	100
OPTUŽBE.....	101
AFERA.....	102
PITANJA	103
BALKANIZOVANJE.....	104
TURCI.....	105
KARL ŠMIT	106
ZAVADI PA VLADAJ	107
BUMERANG	109
PRAVI PUT	110
SRBI	111

USITNJAVA.....	112
EVROPEIZIRANJE.....	113
GRANICE	114
SUŠTINA.....	115
KAZNE.....	116
BILANS	116
ISTINA.....	117
UTAJE.....	118
ORAO.....	119
DEMANTI.....	120
REALNOST	121
KRIZA	122
PORUKA	123
PRAZNA LJUŠTURA.....	123
REFORME	124
REAGOVANJA.....	125
POZICIJE.....	127
RIJEČ	127
ANDRIĆ.....	128
PARADOKSI.....	129
KOALICIJE.....	129
CENTRALIZACIJA	130
MORAL.....	131
KAD POTPISANO NE VAŽI.....	132
KABADAHIJE	132
EPILOG.....	133
STAVOVI	134
PODOBNOŠT.....	135
OGLAŠAVANJE.....	136
TUŽBA.....	137
REAGOVANJA.....	138

IZLAZ	139
PRIVATIZACIJA.....	141
DIREKTORI.....	142
UZROCI	143
ŠTA MIJENJATI	143
STRANCI.....	144
APSURDI	145
IZLAZ	145
REKORD	146
PITANJA.....	146
KOMISIJA	147
PRAVILA	149
ELEKTROPRIVREDA.....	150
NALAZI	150
SANKCIJE.....	152
SUŠTINA.....	152
SMIJENJENI.....	153
REFORME I OSTAVKA	154
POSLJEDICE	155
REFORME	156
ELIMINACIJA RS	157
MAFIJA	159
STANJE	159
Ocjene.....	160
DJELA.....	162
VLASNIK	163
TUNEL.....	163
REVIZIJA.....	164
PREPORUKA	165
NEJASNOĆE	166
KUPOVINA.....	166

TELEKOM RS.....	166
MONOPOL.....	167
AKCIJE.....	167
DOKUMENTI.....	169
TUŽILAC.....	169
POENTA.....	170

ČETVRTI DIO

- PRENESENE NADLEŽNOSTI -

PREDSJEDNIŠTVO BiH.....	174
PRENOŠI.....	175
USTAVNE NADLEŽNOSTI	176
ČINJENICE.....	177
INSTITUCIJE.....	179
NAMETANJA VISOKOG PREDSTAVNIKA	180
IMOVINA	181
DGS	182
OBDUSMAN BiH	183
SUD BiH	183
VSTS	184
NAMETNUTI SAVJET MINISTARA.....	185
KOMUNIKACIJE	186
RAK	187
SERIJA NAMETANJA..	189
OBAVJEŠTAJNA AGENCIJA	191
CIPS PROJEKAT	191
SIPA	192
REFORMA POLICIJE	193
DEMINIRANJE, ODBRANA	193

KONTROLA STRANACA	194
INSTITUT ZA NESTALA	195
SAOBRAĆAJ.....	195
POŠTE	196
ZDRAVSTVO	197
METROLOGIJA	200
AIDS	200
POLJOPRIVREDA.....	201
OBRAZOVANJE.....	203
PROPISI	205
BOLONJSKI PROCES	205
VISOKO OBRAZOVANJE	207
AGENCIJA ZA VISOKO OBRAZOVANJE.....	208
ISTORIJA	209
KULTURA	210
RAD, ZAPOŠLJAVANJE	211
ELEKTRIČNA ENERGIJA	212
NEZAVISNI OPERATOR	213
DRŽAVNA KOMISIJA.....	213
INDUSTRIJA	214
REGIONALNE RAZVOJNE AGENCIJE.....	215
FINANSIJE.....	216
RADNA MJESTA.....	218
STARА DEVIZNA ŠTEDNJA	219
INDIREKTNI POREZI.....	220
PROCEDURE.....	222
OSVRT	222
MINISTARSTVO ODBRANE BiH	223
RAČUNOVODSTVO	224
DRŽAVNA POMOĆ.....	225

PETI DIO
- OPRAVDANOST -

DGS	229
CIPS	229
SIPA	231
PRAVOSUĐE	233
VS TS	233
OBDUSMEN BiH	234
VODENI SAOBRAĆAJ	235
POŠTANSKI SAOBRAĆAJ	235
DRUMSKI SAOBRAĆAJ	236
CERTIFIKACIJA	238
RAK	239
VIŠAK	240
OSTALO	242
POLJOPRIVREDA	242
VETERINARSTVO	243
BEZBJEDNOST HRANE	244
SAVJET ZA DJECU	245
INSTITUT ZA NESTALE	245
KULTURNO NASLJEĐE	246
BIBLIOTEKA	247
KULTURA	248
ELEKTROPRENOS BiH	248
PRENOSNI SISTEM	251
NAMJENSKA INDUSTRIJA	252
REGIONALNE AGENCIJE	252
STANDARDIZACIJA	253
ENERGETIKA	254
ELEKTROENERGETIKA	254

INDUSTRIJA	256
UPRAVA	256
CARINSKA TARIFA	258
KOMISIJA ZA RAČUNOVODSTVO	258
AGENCIJA ZA OSIGURANJE	258
FINANSIJSKI SALDO	259
MODEL FINANSIRANJA	259
TREND	260
DUBIOZA	261
PRETHODNO STANJE	263
VSTS	263
SUD BiH	263
TUŽILAŠTVO	266
ODBRANA, ZAPOSLENI	266
POLICIJA, DGS	267
TELEKOMUNIKACIJE	268
PIO	268
REZIME	269
BILANS INSTITUCIJA	270

ŠESTI DIO - KLJUČ -

ODBRANA SRPSKE	275
SCENARIO UNIŠTENJA	277
FILIP MARTEN	278
OGRANIČENOST	280
PORAZ OHR-a 2007	281
UPLITANJE	282
KREDIBILITET	284

REZIME MARTENA.....	285
POMETNJA	285
UPRAVLJANJE SUKOBOM	287
RASPAD SFRJ	289
SILA I DIPLOMATIJA.....	290
ISHOD DIPLOMATIJE	292
BALANS VLASTI.....	293
SAMOODRŽIVOST	294
PRIMJER BiH.....	296
HOLBRUK	297
JAVNA ODGOVORNOST	298
ODLAZAK	299
BUDUĆNOST BiH	299
MAMCI.....	301
POGORŠANJE.....	302
DIKTAT.....	303
ZAJEDNIŠTVO	304
IZLAZ	304

SEDMI DIO

- ZAKLJUČNA RAZMATRANJA -

DEJTON	310
DRUGA STRANA.....	311
IZDAJA	313
POENTA.....	317
FOTO GALERIJA.....	319

PRVI DIO

- POJAM -

*“Ako izdate nekoga, gubite jedno od najvećih blaga
života, gubite sposobnost da vjerujete.
Jer, bez povjerenja, ljubav nije moguća”*

Izdaja u najširem smislu predstavlja zloupotrebu povjerenja, odnosno svjesno i potajno djelovanje na štetu osobe odnosno društvene grupe ili organizacije kojoj pripada (porodica, kompanija, politička stranka, država) ili prema kojoj postoji moralna i zakonska obaveza odanosti.

U užem smislu se taj izraz, prije svega, koristi u politici za sve oblike povrede odanosti prema organizaciji čiji je neko član. U tom smislu se najčešće koristi izraz izdajnik za počinitelja izdaje. U najužem smislu izdaja je povreda odanosti državi. Izdaja se tretira kao specifično krivično djelo, i to najčešće najgore, te su za njega u pravilu predviđene najstrože kazne. Najteži oblici takve izdaje su u nekim zakonodavstvima poznati kao veleizdaja.

Izdaja se tradicionalno smatra najgorim činom koji neki pojedinac može načiniti, a koji izaziva nelagodu i prezir čak i kod osoba i organizacija koje su se okoristile nečijim izdajničkim djelovanjem. Takvi stavovi su svoj odraz pronašli i u kulturi, pri čemu je jedan od najpoznatijih primjera "Božanstvena komedija" Dantea Aligijerija, u kojoj je deveti i najgori krug pakla predviđen upravo za izdajnike. Mnoge kulture su pojedinim ličnostima koje su počinile izdaju dale simboličko značenje, odnosno njihova imena služe kao sinonim za izdaju.

Tako je Juda zbog izdaje Isusa doveo do toga da se izraz Juda koristi kao sinonim za izdajnika u jezicima mnogih hrišćanskih naroda; kod Kineza u tu svrhu služi carski kancelar Qin Hui, kod Amerikanaca Benedikt Arnold, general iz vremena rata za nezavisnost, a kod Srba srednjovjekovni velmoža Vuk Branković.

Izdaja se vrlo često kod mnogih nacionalnih kultura koristi kao najpogodnije objašnjenje slučajeva kada je strana koja se smatrala moralno ili fizički superiornijom doživjela poraz u nekom oružanom sukobu. Najstariji primjer je Termopilska bitka, odnosno poraz Grka, koji su antički istoričari tumačili izdajom pastira po imenu

Efijalt. Jedan od najpoznatijih primjera je tzv. Legenda o nožu u leđa, kojom se u Njemačkoj 1920-ih i 1930-ih tvrdilo da je njemačka vojska ostala neporažena u Prvom svjetskom ratu, ali da su je do kapitulacije doveli izdajnički političari u pozadini.

Izraz izdaja i izdajnik se zbog svega gore navedenog smatra jednom od najgorih uvreda, a kada se u političkom diskursu koristi za svoje suparnike, to obično sugerira nepomirljive razlike ili sukob koji bi mogao eskalirati do nasilja i građanskog rata. Pritaše Pariske komune u Francuskoj su tako vladu Treće republike nazivali vladom nacionalne izdaje, a u Jugoslaviji su partizani svoje suparnike nazivali domaćim izdajnicima. U savremenom dobu za to postoji primjer u Srbiji, gdje se pojedinci i stranke koje se suprotstavljaju nacionalističkoj ideologiji nazivaju izdajničkim blokom.

JOŠ O IZDAJI...

Izdaja je oblik prevare. Izdati nekoga znači iznevjeriti nečije povjerenje, nečija očekivanja u lojalnost ili povrijediti interes grupe kojoj subjekat pripada. Najčešće uzrokuje jake osude i nije omiljena ni među onima kojima ide u korist. Kroz istoriju izdaja je smatrana jednim od najgorih činova koje ličnost može učiniti za grupu kojoj pripada (državu, narod, pleme, vojsku itd.) i uglavnom se oštro kažnjava.

Pojam izdaja ima negativnu konotaciju. Izdajom se smatra odavanje povjerljivih informacija ili tajne drugim osobama ili, jednostavno rečeno, ostavljanje osobe ili skupine “na cjedilu”.

Iako se danas ubistvo smatra najgorim zločinom, u prošlosti se veleizdaja ili politička izdaja (države, naroda itd.) smatrala gorom. U engleskom zakonu srednjeg vijeka izdaja se kažnjava na vješanjem, davljenjem i, na kraju sjećenjem na četiri dijela za muškarce, odnosno spaljivanjem na lomači za žene (zakon koji je bio na snazi sve do 1814).

U poznatoj Šekspirovoj predstavi Kralj Lir saznaje da ga je kćerka javno osramotila (što se takođe smatralo izdajom) i kaže da je to gore od ubistva.

SFRJ

U bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji izdaja se prvenstveno smatrala kao izdaja zemlje. Označavala je akt izdajstva osnovnih interesa otadžbine. U tom smislu ona se definiše kao najteži zločin prema državi i zbog toga su za izdaju bile propisivane najstrože kazne. U širem smislu, ona je značila i svako napuštanje ranijeg pripadništva ili vjerovanja. Ali prvobitno i najvažnije je krivičnopravno značenje.

U ranijem krivičnom pravu smatralo se da je izdaja povreda vjernosti koja se duguje vladaru, odnosno državi ili narodu i obuhvatala je sva krivična djela protiv države (u starom sudskom pravu - nevjera). U novom krivičnom pravu i pravnoj literaturi pravi se razlika između veleizdaje i izdaje. Veleizdaja je napad na unutrašnju bezbjednost države, na njen unutrašnji poredak (npr. nasilno svrgavanje organa vlasti).

Izdaja predstavlja napad na spoljnu bezbjednost države i njen položaj kao suverene države (npr. špijunaža u korist strane države). Dalje se razlikuje vojna izdaja koja obuhvata krivična djela koja se sastoje u vojnem pomaganju strane države (npr. služba u neprijateljskoj vojsci), i diplomatska izdaja, pod koju spadaju ostala djela izdaje.

Granice između veleizdaje i izdaje teško je povući. U izvjesnim slučajevima napad na unutrašnju bezbjednost države, tj. veleizdaja, može ugroziti njenu spoljnu bezbjednost i opstanak.

Jugoslovenski krivični zakonik nije dijelio krivična djela protiv naroda i države na djela veleizdaje i izdaje niti je predviđao posebno

krivično djelo izdaje. Ustav od 1974. u čl. 238. govori o izdaji zemlje kao o zločinu prema narodu, koji se kažnjava kao teško krivično djelo.

S obzirom na smisao ove ustavne odredbe, mogla bi se kao izdaja smatrati ova krivična djela protiv naroda i države: ugrožavanje nezavisnosti države (čl. 101, st. 2 KZ), podrivanje vojne i odbrambene moći države (čl. 102), učestvovanje u neprijateljskoj djelatnosti protiv Jugoslavije (čl. 189), špijunaža (čl. 105), odavanje državne tajne (čl. 105.a), služba u neprijateljskoj vojsci za vrijeme rata (čl. 106), pomaganje neprijatelja za vrijeme rata (čl. 107), politička i privredna saradnja sa neprijateljem (čl. 108), učestvovanje u neprijateljskoj djelatnosti protiv Jugoslavije (čl. 109), zaključivanje ugovora na štetu Jugoslavije (čl. 112).

Izdaja je prvi put pravno formulisana u Ustavu SAD (od 1787) kao akt "vođenja rata protiv SAD ili prebjegavanja neprijatelju, pružajući mu pomoć i olakšice". Od tog vremena izdaja postaje jedan od najkrupnijih i najtežih zločina u kategoriji "zločina protiv države" i najosjetljiviji oblika tzv. političkog kriminala. Ovo djelo bilo je predmet raznih upotreba i zloupotreba; ono postaje čist politički instrument kada se arbitrarno i politički (u korist režima i pojedinaca na vlasti) koristi, uz negiranje zakonitog suđenja i poštovanja prava i ustavne zaštite ličnosti.

SVAKODNEVICA

Kod nas postoji narodna izreka "da od viška glava ne boli". Iz tog razloga ćemo još dodatno pojasniti pojam izdaje, prevare, obmane koja je tu oko nas u svakodnevnom životu maltene svaki dan. Nema pojedinca koji za sebe ne može reći da nije, ne jednom nego više puta puta u svome životu, u kalendarskoj godini a neki i u jednom danu, doživio raznorazne vrste i oblike izdaje. Mnogo je

slučajeva kada se čovjek osjeća izdanim. Izdaja nije samo izdaja nacionalnih i državnih interesa, ona je mnogo toga što čini svakodnevni život. Izdaje se dešavaju u okviru porodica, u sredinama gdje radimo i gdje živimo. Ne slučajno Vilijam Šekspir kroz lik Kralja Lira kaže, kada saznaće da ga je kćerka javno osramotila, da je to izdaja i smatra da je to gore od ubistva.

Izdaja je nesumnjivo pitanje karaktera i morala. Ljudi jakog karaktera i izgrađenog morala ne izdaju ni članove porodice, ni saradnike u radnoj sredini gdje rade, kao ni mještane u sredini gdje žive, a pogotovo ne prodaju državne i nacionalne interese. Albert Ajnštajn je tako smatrao da je karakter bitniji za uspjeh u životu od inteligencije, a Aleksandar Solženjicin da je moralni poraz tragičniji od bilo koje druge propasti.

PRIMJERI

Kada je 1936. godine, za vrijeme Španskog građanskog rata, general Mola prvi put upotrijebio izraz “peta kolona” (“imam četiri kolone koje nadiru na Madrid, a peta je u gradu i samo čeka signal da im se pridruži...”) on sigurno nije mogao da sanja u šta će se, na kraju, preobraziti njegova sintagma.

Ne zaboravimo. Sve “kolone” u tom trenutku bile su španske i radile su isključivo za svoju viziju toga što je u najboljem interesu njihove zemlje - Španije. Sa retrospektivnom mudrošću sada bismo možda mogli tačnije da odredimo ko je u tom španskom sukobu bio u pravu, a ko ne. Međutim, i oni koji su bili u pravu i koji su bili u krivu, i general Mola i njegov protivnik na Republikanskoj strani u opsjednutom Madridu, radili su ono što im je savjest nalagala da je najbolje za njihovu zemlju - Španiju.

Danas imamo potpuno novi evolutivni oblik pojma “pete kolone”. Njeni savremeni pripadnici više ne rade za sopstvenu viziju

najboljih interesa svoje zemlje. Za uzvrat za novac i mrvicu podaničke “vlasti”, oni rade u interesu i za podaničku agendu stranaca, koji su ih angažovali da rade za njihove interese. Svako ko plaća traži, zahtijeva i insistira da se radi za njegove vlastite interese. Neće niko dozvoliti sebi da daje novac nekome ko će raditi protiv njegovih interesa.

Ono što je Rebeka Vest primijetila u svom drugom, nedovljno poznatom, remek-djelu “Novo značenje izdaje” (The New Meaning of Treason), da je tokom Drugog svjetskog rata pojам izdaje poprimio kvalitativno novi i neuporedivo gnusniji oblik, odnosi se i na Molinu čuvenu sintagmu “pete kolone”.

“Današnja peta kolona nisu sugrađani koji se razlikuju samo po tome što različito misle, traže bolja i efikasnija rješenja, svoju zemlju podjednako vole i žele joj dobro. Oni su vukovi u jagnjećem toru, cinični zloupotreblijavači zakonskih sloboda, rugalice svih temeljnih vrijednosti na kojima otadžbina koju preziru počiva, zluradi metežnici i oduševljeni saradnici iznutra svakoga ko je spreman da ih nagradi za rovarenje protiv otadžbine”, smatra Stefan Karganović.

Ni Makijaveli, pored svega cinizma i renesansnog iskustva sa najgorim pojavama pale ljudske prirode, ne bi mogao da zamisli postojanje tako opakih condotiera.

ZBOR

Prije Drugog svjetskog rata, na slobodnim izborima u Kraljevini Jugoslaviji, pripadnici pokreta Dimitrija Ljotića “Zbor” u čitavoj državi nisu mogli da prikupe više od 20.000 glasova. Jedina nada koja im je preostala da politički dođu do izražaja bila je strana okupacija i saradnja sa neprijateljem. Grupa koja je predmet ovoga razmatranja iz Republike Srpske, nazovimo ih neljotićevcima, nalazi

se u sličnom položaju i gaji istu nadu. U demokratskom duelu, ukoliko bi istupili otvoreno sa svojim pravim namjerama a ne pod maskama i lažnim parolama, oni bi danas prošli isto tako rđavo kao nekad ljotićevcii. Oni su svjesni toga i znaju da im je na raspolaganju samo jedan način da se domognu vlasti: stvarno ili de facto ukidanje Republike Srpske i postavljanje, od strane inostranih pokrovitelja, njih za lokalne satrape.

Sličnosti između dvije grupe nisu strogo ideološke, ali jesu funkcionalne. Obje grupe pokrivaju svoje operacije licemjernim isticanjem visokih moralnih ciljeva. U slučaju ljotićevecaca to je bilo izvitopereno hrišćanstvo (sa “mesijom” Hitlerom). U slučaju potkupljene lokalne političke elite, to je bučno izvikivanje demagoških parola i arogantno ruženje svakoga ko im stoji na putu i odbija da se potčini njihovoj agendi.

Drskost otuđenih. U skoro svakom društvu, pa i u Republici Srpskoj, postoje određeni slojevi ljudi koji su klasično geslo “dulce et decorum est pro patria mori” perverzno izokrenuli u “slatko je i dično otadžbinu rušiti i pred svjetom ružiti”. To je stav duhovnih kvislinga.

LJOSA

Karakteristična je prezriva izjava istaknutog peruanskog pisca i neuspjelog kandidata za predsjednika Perua, Marija Vargasa Ljose: “Ja sebe smatram Peruancem samo u smislu geografske slučajnosti.” Ljosa svakako da ima pravo da svoju nacionalnu pripadnost određuje po sopstvenom ukusu, a pored toga, ako želi, može i da bude bijesan zato što ga peruanski narod nije izabrao na položaj šefa države. Ali zatim se postavlja logično pitanje. Ima li osoba takvih ubjedjenja moralno pravo da se kandiduje za javnu funkciju? Onaj ko ističe da njegova veza sa društvom čije poslove želi da vodi ne predstavlja više

od neobavezajuće slučajnosti i priznaje da je u tom društvu duhovni tuđin, ne gubi li moralno pravo da to društvo vodi?

Rasprostranjenost raspoloženja ovakve vrste šira je od onoga što bi se moglo pretpostaviti. Vargas Ljosina djetinjasta praskanja ipak su blijeda, latinski frivolna slika oblika koji ova pojava poprima u psihološki dubljem i nesravnjeno ozbiljnijem slovenskom svijetu.

PEĆERIN, BERDJAJEV

Primjer je takoreći savremen “simbol vjere” jednog od ruskih zapadnjaka iz devetnaestog vijeka, Vladimira Pećerina: “Kako je slatko mrziti Otadžbinu i nestrpljivo očekivati njeno uništenje, i u rušenju Otadžbine gledati rađanje.”

Vrlo slični stavovi bili su saopštavani i na suptilniji način. N.P. Poltoracki to navodi u odnosu na djelo znamenitog ruskog emigrantskog filozofa Nikolaja Berdjajeva. Rusku eshatološku ideju carstva Božijeg, kaže Poltoracki, Berdjajev svodi na jednu nihilističku, socijalističku i anarhističku smjesu. U Berdjajevljevim haotičnim vizijama, carstvu Božijem pripadaju i Lav Tolstoj i Bakunjin, zajedno sa Pugačovim i Stjepanom Razinim. Petar Veliki bio je “boljševik na prestolu”, a komunisti su prosto produžetak ruskog mesijanstva, u pravoj liniji koja od Moskve – Trećeg Rima vodi neposredno u Treću internacionalu.

Ruska ideja N. Berdjajeva, konstatuje kratko i jasno Poltoracki, “nije ruska ideja...” Možda stvarno i nije, ali to nimalo ne mijenja činjenicu da je na Zapadu u velikoj mjeri prihvaćena kao da jeste. Berdjajev je zapravo bio prototip radikalne i destruktivne kritike svega svoga tuđim aršinima. To je tajna njegove iznimne popularnosti na Zapadu i činjenice da se on, uprkos mnogim otvoreno jerezičkim teološkim učenjima, tamo još preporučuje i kao uzor ruske duhovnosti.

U izvjesnom smislu on zaista jeste uzor: duhovne prepotentnosti, glumljenja duboke zabrinutosti za stanje svoje nacije i filozofske pogruženosti u njenu prošlost, ali sve to samo u funkciji prezrive “demistifikacije” njenih svetinja i sveopštег obezvrjedivanja njenog istorijskog iskustva.

Ovaj isti duh zastupljen je i na srpskom prostranstvu.

U pitanju je širok spektar pobuda i stavova koje nije lako svesti na jednoznačnu formulu. Ipak nekoliko odlika proteže se skoro svuda, kao crvena nit. To su: duhovna otuđenost u odnosu na sredinu iz koje je pojedinac potekao, preziv odnos prema njenim tradicionalnim vrijednostima i shvatanjima, gotovost u svakoj prilici da se usvoje tuđa mjerila kao apsolutno superiorna i želja da se iskoristi svaka mogućnost da se sopstvenoj zemlji i narodu naudi i sudi, da se neprekidno postavljaju na optuženičku klupu i, napakon, zlurado lično učešće u tom krivičnom procesu.

Ali, i ovo je vrlo važno podvući, uprkos svjesnoj duhovnoj izdvojenosti, ti pojedinci i dalje osiono insistiraju na pravu da igraju vodeću ulogu u poslovima zemlje koju preziru i naroda koji karikiraju i nipodaštavaju. Pored toga, zahtijevaju da govore u njihovo ime i planiraju da jednoga dana nad njima vrše vlast.

Pripadnici ove grupe zasipaju javnost izjavama i “ocjenama” gdje izlažu svoje stavove. U saopštenjima za domaću javnost oni su često vrlo provokativni, ali su to još i više u izjavama namijenjenim inostranstvu. U dodiru sa stranim forumima oni se izražavaju znatno slobodnije, jer procjenjuju da je vjerovatnoća da će domaća publika za njihove izjave saznati vrlo nezнатна.

ANALITIČARKA

Sveprisutna banjalučka “analitičarka” Tanja Topić je tipičan primjer ove lukave podvojenosti. Relativno “umjerene” izjave nami-

jenjene domaćoj javnosti jako kontrastiraju sa “otvaranjem karata”, kada komentariše za strane medije, izvan Republike Srpske.

U osvrtu povodom servilnog izvještaja Komisije o Srebrenici tadašnjeg predsjednika Republike Srpske Dragana Čavića, pod naslovom “Otvaranje najmračnije stranice”, u beogradskom “Vremenu” (1/7/04) Topićeva konstatuje: “Prvi korak čutanja o zločinu učinjen je, istina sa silnim godinama zakašnjenja. Predstoji onaj kudikamo teži, hapšenje i procesuiranje optuženih za ratne zločine. Dosadašnje iskustvo govori da se Republika Srpska time baš i ne može pohvaliti.”

U svojstvu političkog analitičara iz Banjaluke njemačke Fridrih Ebert fondacije, koja se zalaže za ukidanje entiteta u BiH, u intervjuu za “Projekat Balkan,” za stranu publiku Tanja Topić bez ograda definiše stavove koje zastupa. Ona čak reklamira i zapadni program za “preumljenje,” pogotovo u odnosu na Srbe u Republici Srpskoj: “Nama je potrebna nova generacija lidera, koji će nam govoriti potpuno različitu priču, umjesto priče koju građani slušaju danas. Potrebna je korjenita reforma sistema obrazovanja kako bi se studenti vaspitavali u skladu sa vrijednostima koje nisu iste kao one koje imamo danas.”

Topićeva u Republici Srpskoj vidi neku vrstu remetilačkog faktora, barem sa stanovišta integrativnog plana dijela tzv. međunarodne zajednice.

Premijerka Republike Srpske Željka Cvijanović je jasno poručila: “Ako treba da se odrekнемo Republike Srpske ulaznjem u NATO, onda nećemo NATO. Prema tome, na prvom je mjestu Republika Srpska pa tek onda NATO i Evropska unija. Sve reforme koje se sprovode u smjeru NATO integracija svedene su na pitanje Republike Srpske i njenog opstanka.”

Što se tiče bosanske “obojene revolucije”, komentarišući je na radiju “Slobodna Evropa”, Topićeva bezrezervno ostaje na “partijskoj

liniji”: “Iskustvo nas poučava da u našem regionu vlastodršci zavise od neprekidne proizvodnje neprijatelja i izdajnika, sa ciljem omalovažavanja i diskvalifikovanja svih koji različito misle. Po njima, neophodno je formiranje homogenog i patriotskog nacionalnog identiteta, da bi se sve nezadovoljstvo usmjerilo na domaće izdajnike i strane plaćenike.”

Po istom receptu početkom 2014. godine i potom u dužem kontinuitetu, tadašnji predsjednik PDP-a Mladen Ivanić kaže da “Republika Srpska nije ugrožena. Dejtonski mirovni sporazum je čvrsta garancija njenog opstanka. Svakodnevne izjave aktuelne vlasti Republike Srpske na čelu sa Miloradom Dodikom da je Republika Srpska ugrožena i u opasnosti su obične obmane i manipulacije. Ta nacionalna retorika ima za cilj da skrene pažnju sa teške ekonomsko-socijalne situacije u Republici Srpskoj u koju ih je vlast Milorada Dodika dovela kao i korupcije i kriminala koji caruju. Republiku Srpsku niko ne ugrožava, nju jedino ugrožava sama korumpirana i kriminalizovana vlast svojom nesposobnošću”.

Nakon serije ovakvih izjava došao je prijedlog rezolucije o genocidu u Srebrenici, Velike Britanije, Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija. Tom rezolucijom je Republika Srpska trebalo da bude proglašena genocidnom. Zna se šta se dešava sa genocidnim tvorevinama, one se eliminišu i likvidiraju. Ta sudska je bila namijenjena i Republici Srpskoj da nije bilo veta Ruske Federacije na molbu predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika.

Mladen Ivanić nije objasnio kako je bio tako slabo informisan.

Nije, normalno, stvar u informisanosti već u obmani. Postojoj je Dejtonski mirovni sporazum i ranije pa su i pored toga ustavne nadležnosti prenošene sa Republike Srpske na nivo BiH. Visoki predstavnici su sebi dali za pravo da čak mijenjaju i Ustav, donose zakone, smjenjuju legalno izabrane zvaničnike i nikome za to ne odgovaraju. Sve je to za rubriku “vjerovali ili ne”.

Porazna je činjenica da akademska zajednica Republike Srpske ne reaguje na takvo kršenje Ustava, međunarodnog i domaćeg prava. Studenti na prvoj godini iz predmeta Ustavno pravo uče “da bi neko društvo imalo elemente države, tačnije da bi bilo država, u njoj se mora poštivati ustav i zakoni”. Na ovakva dešavanja u Republici Srpskoj ne reaguje nijedan univerzitetski profesor, već naprotiv, tvrde da je sve u redu.

Treba podsjetiti da nacistička Njemačka Adolfa Hitlera nije osuđena za genocid a poznat je Holokaust i golgota koje su Jevreji, Srbi, Rusi, Poljaci i drugi narodi doživjeli od te Njemačke.

NACIONALNO SAMOUBISTVO

Retorika, tokom devedesetih godina, dopetooktobarske političke i intelektualne elite u Srbiji nalazi svoj echo u Republici Srpskoj danas. Poređenja su vrlo korisna i poučna. Ono što se u tim krugovima govorilo u Srbiji devedesetih, misli se u sličnim krugovima u Republici Srpskoj danas, i vjerovatno će se uskoro naglas slušati. To bi se moglo razvrstati u nekoliko širokih kategorija. Lako će se prepoznati analogni akteri i ideje na današnjoj političkoj pozornici i diskurs koji se, zasad šapatom, ali sve razgovjetnije, čuje i u Republici Srpskoj.

Na PRVOM mjestu je bespoštedna kritika samo sopstvenog naroda. Prije svega, svjesna i zdušna usmjerenošć je na samokritiku (kod njih je tako nešto isključeno) nego na kritiku svega što je vezano za sopstvenu zemlju, njenu prošlost, ponašanje, stanje u njoj i tako dalje. Ovaj stav je tokom devedesetih na stranicama “Njujork tajmsa” formulisala Svjetlana Slapšak, predstavljena u Americi kao srpska intelektualka i pisac, koja (pošto je stanje u Srbiji nepodnošljivo) živi u Ljubljani. Slapšakova je doslovce napisala ovo: “Od početka nacionalističkog talasa, moj stav je bio da mi je, kao Srpinji, osnovna dužnost da kritikujem Srbe.”

Pogledajmo pažljivo: stav, u odnosu na sopstveni narod, ove “disidentkinje” koja je čak bila počastovana objavljivanjem teksta na uvodničkoj strani čuvenog “Njujork tajmsa” istovjetan je, skoro od riječi do riječi, dosljednoj politici komunista, od kojih je navodno morala da se skloni u Sloveniju.

U svom remek-djelu “Godine raspleta” str. 127, tadašnji šef srpskih komunista Slobodan Milošević, navodi istu misao:

“Ako smo od oslobođenja do danas, u rukovodstvu Srbije, bili odlučni i jedinstveni u nečemu, onda je to borba protiv sopstvenog nacionalizma. Kada je u pitanju nacionalizam, nismo bili slabi, ali ni selektivni, nismo pokazali slabost ni prema najistaknutijim pojedincima u nauci, umetnosti, politici i društvu uopšte”.

O istom periodu morališe i pisac Nenad Prokić, koji kaže:

“Kada je riječ o srpskom narodu – to mi je odskora počelo da biva jasno – on će, vjerovatno, iz svega toga izvući korist, jer će stare mitove o svetim ratnicima, uz koje idu plemenitost i poštenje, o ratu uopšte, konačno demaskirati i smjestiti u istoriju. Prvi put suočen sa tim da rat može da dovede i do teritorijalnih gubitaka, koji su, po meni, sada, neizbjegni (izjava datira iz 1993. godine) s očiglednom uzaludnošću žrtava koje je dao, on će raskrstiti s mišlju da se rat isplati. Naučiće lekciju da je ljudski život svet, da je svaki pojedinac ono najdragocjenije što imamo”.

U svojoj beskrajnoj moralnoj oholosti, Prokić iz Beograda srpskoj nejači u zbjegovima po BiH i Krajinama pridikuje o svetosti ljudskog života, kao da je to pojam za koji oni nikada nisu čuli. A u neograničenoj zluradosti i cinizmu, on se unaprijed veseli “dekonstrukciji” srpske istorije s tim što će, kako on zamišlja, iz sadašnjeg loga uslijediti još i blagotvorni teritorijalni gubitci, koji će srpskom narodu pomoći da dobro “utuvi” lekciju.

I ovdje se primjećuje jedna opšta nit koja većinu otuđenih duhova povezuje, bez obzira na prividne ideološke razlike među

njima. Prokićev ton je istovjetan onome koji su za vrijeme Drugog svjetskog rata ispoljavali ljotićevcii, kada su izmrcvareni narod ukorjevali da je kriv za sopstvenu nesreću zato što se tvrdoglavu suprotstavio “oruđu Proviđenja,” Adolfu Hitleru.

Bez korijena u narodu, bijesna što “prostota” uporno odbija da usvoji njihove naopake stavove i mjerila, samozvana “elita” se sveti klevetanjem sopstvene zemlje klicanjem njenim neprijateljima.

OSPORAVANJE DUHOVNOSTI

Na drugom mjestu je osporavanje duhovnih oblika sopstvenog naroda. Satanizacija srpskog naroda, svođenje njegovih psihičkih odlika, kulture i istorije na karikaturu, osnovni je cilj propagandnog rata koji se vodi sa Zapada. Ukorjenjivanje takve slike preduslov je za dalje preduzimanje surovih političkih, ekonomskih a po potrebi i vojnih mjera, smatra Stefan Karganović.

Domaća peta kolona oduševljeno sarađuje na tom poslu.

Opšte konture slike, kakvom je zapadno javno mnjenje tokom devedesetih kljukano, a koja nikada nije stavljena ad akta, vidne su iz teksta američkog novinara Stefana Kinzera “Porijeklo košmara: svijet snova koji se zove Srbija.”

“Središnje ubjedjenje, koje je tokom ovog sukoba održalo Srbe,” (u jeku rata je pisao Kinzer), “je to da su oni u pravu a da su kritičari (što će reći skoro sav ostali svijet) ili slijepi ili zlonamjerni. Ova vjera, koju pothranjuju djelimično njihove vođe a djelimično loša iskustva prethodnih pokoljenja, povela ih je u rat sa ciljem formiranja etnički čiste nacionalne države, što je pojам kojeg se ostali svijet grozi.”

Malo ko će u Kinzerovim redovima prepoznati stvarno raspoloženje i ratne ciljeve osoba iz svoga okruženja, ali uspješno plasiranje takve izvitoperene slike zapadnom javnom mnjenju bilo je neop-

hodno za sticanje podrške za sprovođenje daljnjih operacija. Ta karikaturalna slika može se aktuelizovati opet u svakom trenutku.

Interesantno je kako redovno i lako napadi ovakve vrste iz inostranstva pronalaze svoj domaći echo. U istom tekstu Kinzer navodi "ocjenu" Predraga Simića, identifikovanog kao direktora jednog beogradskog instituta za proučavanje spoljnje politike, gdje Simić život u Srbiji poredi sa južnoameričkom tradicijom "magičnog realizma":

"Ljudi su ovdje spremni da povjeruju u apsolutno bilo šta, što fantastičnije to bolje," ocijenio je Simić, uklapajući svoja domaća "razmišljanja" u već iznijetu Kinzerovu tezu. "Nas stihija nosi po nekakvom svijetu snova koji biste očekivali da nađete, na primjer, u Argentini."

U takvom fantastičnom svijetu, trezveni pripadnici prosvjetljene elite osjećaju se posve izuzetno i herojski. Njih pritiska velika moralna odgovornost da zauzmu "objektivan kritički stav" prema sopstvenom narodu, rekao je Simić

SELENIĆ, VASIĆ

Književnik Slobodan Selenić u tom periodu izjavljuje stranoj štampi: "Osjećam se veoma poniženim i odgovornim za ovo što se dešava. Srbi su zaista počinili svireposti koje im se pripisuju."

Selenić ipak pokušava da pravdu ublaži milošcu, pa uviđavno dodaje da su i drugi činili nedjela i da "ipak, ne možete da krivite cijeli narod."

Međutim kod komentatora beogradskog "Vremena", Miloša Vasića, milosti nije bilo. Žudno priželjkujući zapadnu vojnu intervenciju tokom rata u BiH, u intervjuu "Los Andeles tajmsu", Vasić smatra da bosanski Srbi ne predstavljaju ništa drugo nego "pijanu rulju" koja bi se odmah razbježala u Srbiju, onoga trenutka kada bi bila suočena sa upotrebom ozbiljne sile.

Kao dosljedan demokrata, Vasić se drugom prilikom oštro suprotstavio svakoj pomisli na organizovanje na srpskim i hrvatskim teritorijama referenduma po pitanju podrške Vens/Ovenovom planu. Takvo glasanje ne bi, po njemu, bilo vjerodostojno uslijed politike etničkog čišćenja, sprovedene na račun muslimanskog življa. Međutim, Vasić se nije izjasnio o tome da li bi odobrio referendum na područjima pod muslimanskom kontrolom i da li bi izgon Srba i Hrvata odatile, po njegovom mišljenju, imao slične posljedice po autentičnost takvog glasanja.

KNEŽEVIĆ, KOVAČEVIĆ

Važnu ulogu koju u procesu satanizacije igraju osobe srpskog porijekla i srpskih prezimena bilo je i dovođenje u ljeto 1993. godine u Vašington, na medijsko savjetovanje, Gordane Knežević, jedne od urednika Izetbegovićevog sarajevskog “Oslobodenja”. Nastupajući na široko gledanoj večernjoj političkoj emisiji MAC Neil-Lehrer Report, i to potpuno u duhu bratstva i jedinstva zajedno sa glavnim urednikom Kemalom Kuršpahićem, Kneževićeva je zahtijevala bombardovanje srpskih položaja zato što “Srbi razumiju jedino jezik sile.”

U skladu sa ciljano konfuznom zapadnom propagandom Kneževićeva je tokom cijele emisije koristila izraz “bosanski narod”, što neobaviještenoj zapadnoj javnosti sugerise da su Srbi u BiH nešto drugo, a ne domaće stanovništvo, i potkrepljuje tezu o srpskoj agresiji.

Najzad, ova mučenica za stvar međunacionalne dobre volje i slobodnog novinarstva obavijestila je američke gledaoce da je svrha “srpskog” granatiranja zgrade “Oslobodenja” bilo upravo to da se uništi jedan veliki simbol “etničke sloge”.

U pitanju je široki i iznijansirani spektar pobuda i stavova koji se u pojedinostima mogu razlikovati ali teže proizvođenju istog utiska.

Takav je slučaj i sa dramskim piscem Sinišom Kovačevićem, kome je nemoguće poreći, ne samo umjetničku smjelost već i povremenu sposobnost da ispolji politički zdrav smisao. Ulogu pisca doživljava kao "nešto korifejsko", jer smatra da pisac "mora da se bavi i jednom vrstom edukacije, da mora da utvrđuje nacionalni identitet."

Interesantno je kako on sumira noviju političku istoriju i o tome kaže:

"Pogledajte samo šta se događalo između ljudi koji su vodili srpsku naciju u posljednjih dvjesti godina. Na početku je jedan Srbin drugom Srbinu odsjekao glavu."

Nije sporna istorijska činjenica nego njen simbolični značaj. Pri tome, pravednosti radi, treba podvući široki jaz koji dijeli zlobne cinkaroše srpskoga naroda pred stranim svijetom, kao što je Miloš Vasić, od u osnovi dobromamjernih nacionalnih mazohista, kao što je Siniša Kovačević, smatra Stefan Karganović.

Kovačevićovo istupanje ne svrstava njega lično u grupu o kojoj je riječ, ali ukazuje na nešto drugo: sveprožimajuću prirodu duhovnog stanja "samoporicanja", kako to smatra profesor Mile Lampar.

Miloš jeste Karađordž odrubio glavu, u to nema sumnje, kao što nema sumnje da su Srbi, kao svi narodi, zajmili od stranih kultura ili da su Srbi počinili pojedinačne zločine u odnosu na Muslimane i Hrvate tokom ratova devedesetih.

Vjerovatno je, isto tako, bilo i pojedinačnih zločina protiv Turaka nastanjениh u Srbiji u vrijeme Prvog i Drugog ustanka, kao što je bilo savezničkih ekscesa protiv Nijemaca i Japanaca tokom i poslije Drugog svjetskog rata (Dresden i Hirošima odmah padaju na um). Ali Milošev lični postupak ne predstavlja simboličan čin koji karakteriše sveukupnost srpske istorije tokom zadnja dva vijeka.

Pojedinačna sagrešenja ne mijenjaju opštu, potvrđnu ocjenu o oslobođilačkim ustancima jednog naroda, niti mijenjaju opšti zaključak da je, uprkos svemu, za čovječanstvo nesravnjeno bolje što su rat dobili saveznici, namjesto sila Osovine.

Sve je, dakle, stvar balansa i perspektive. A to su svojstva koja srpskim duhovnim strancima upadljivo nedostaju.

RASPODJELA KRIVICE

“Demokratska” rasподjela krivice. Kada je poricanje odgovornosti drugih teško ili nemoguće, pribjegava se tehnički pripisivanja podjednake krivice svima, bez obzira na stvarno stanje stvari. Srpske žrtve se moralno izjednačavaju sa svojim dželatima ili progoniteljima, dok se krivica ovih posljednjih srazmjerne ublažava.

Jedan izraziti primjer usiljene simetrije ovakve vrste je “analiza” sukoba između Srba i Albanaca na Kosmetu, koju je iznio osnivač beogradskog “Vremena”, advokat Srđa Popović. Okosnica njegove teze je sljedeće gledište.

Razlog za ogromnu napetost između dvije etničke zajednice na Kosmetu je to što su se tokom istorije smjenjivali na mjestu dominantnog naroda. Svaki od tih naroda, kad god mu se ukazala prilika, zloupotrebljavao je svoj privilegovani položaj da bi tlacio onaj drugi. Zato je sada najbolje rješenje ovog pitanja uspostavljanje građanske namjesto etničke države, itd.

Teško je preuveličati absurdnost sažimanja srpsko-albanskih odnosa u ovakav okvir. Prije svega, ne postoje dokazi značajnije izmiješanosti, ili sukoba, između Srba i Albanaca iz vremena prije turske okupacije, prelazak pretežnog dijela albanskog stanovništva na islam, i njegove masovne najezde na pretežno Srbima naseljeni Kosmet. U periodu od nekoliko vijekova poslije toga istoričarima

nije poznato da je bilo smjenjivanja. Kao privilegovan, islamski sloj Albanci su bili dominantan narod i jedino su oni imali priliku za tlačenje. Ako je u ovoj nategnutoj šematizaciji događaja uopšte moguće govoriti o "srpskoj" vladavini na Kosmetu, to bi se moglo reći za samo dvadesetak godina između dva svjetska rata.

Kao pravnik Popović je trebalo da zna bolje, nego da tvrdi da su postupci Udbe podjednako usmjereni protiv svih protivnika režima, bez obzira na nacionalnost, a ne mogu da predstavljaju dokaz srpske dominacije samo zato što je Aleksandar Ranković bio Srbin. Po istoj logici, staljinistički teror mogao bi se pripisati isključivo Đurđnjancima, zato što su i Staljin i Berija bili te nacionalnosti.

ĐILAS

Istovjetnu šemu, koja sa činjenicama nema puno veze, nalazimo u jednom komentaru Alekse Đilasa, u vezi sa srpsko-hrvatskim sukobom. Mladi Đilas (koji je uzgred, devedesetih u američkoj štampi uživao veliki publicitet, kao da su ga držali u rezervi za buduću upotrebu) svoje američke čitaoce obavještava da je "iracionalnost prisutna na obje strane" srpsko-hrvatske jednačine. On uzdiše za bivšom Jugoslavijom koja je, do ovog rata, predstavljala rijetko "plemeniti izuzetak" međunacionalnoj netrpeljivosti koja je prevladavala u tom dijelu svijeta.

Problem je u tome, piše Đido Junior, u jeku rata u BiH, što su "Srbi opijeni agresivnim etničkim nacionalizmom". Uopšte uzevši, izgledi za mir su, po njemu, "crni", ali ima zračaka nade. To su srpska antiratna opozicija i činjenica (koju on saopštava sa posebnim zadovoljstvom) da su se čitave jedinice rezervista, "kao na primjer iz Valjeva, čiji su vojnici poznati po svojoj hrabrosti," povukle sa fronta. Osnovna opasnost je plan koji predviđa stvaranje "velike Srbije... gdje bi nesrpske manjine imale da biraju između ugnjetavanja i izgona."

Autore ovih tendencioznih teoretisanja trebalo bi upitati: Da li bi se usudili da podjednaku krivicu i ravnomjernu iracionalnost javno pripisuju, na primjer, objema stranama u bliskoistočnom sukobu? Dovoljno je postaviti pitanje. Oni vrlo dobro znaju nepisana pravila igre i jasno propisane granice dozvoljenog bezobrazluka. Jedino u slučaju sopstvene zemlje i naroda te granice ne postoje.

KAZNENA EKSPEDICIJA

Zagovaranje kaznene ekspedicije na sopstvenu zemlju.

Prethodni primjeri mogli bi se protumačiti kao odraz intelektualne neuračunljivosti. Međutim, ono što slijedi nalazi se na granici krivičnog djela, ako je ne prekoračuje.

Nije dosta klevetanje svoje zemlje pred inostranstvom, ponavljanje lažnih optužbi protiv nje, pa čak i izmišljanje krivica koje ni strancima nisu pale na pamet. Oni su tražili još više: oni su tražili vojni napad na Srbiju i srpske snage u BiH, razaranje srpskih gradova i privrednih objekata, radikalno kažnjavanje srpskog naroda zato što odbija izdajnike u svojoj sredini da prihvati kao duhovne i političke vode.

Sličnost između neljotićevecaca i ljotićevecaca tu se posebno očituje. Obje grupe vide svoju jedinu političku šansu u stranoj intervenciji. Ali pored toga, i jedni i drugi prožeti su jedom protiv sopstvenog naroda zato što su svjesni da su neznatna, prezrena i otuđena manjina.

Tokom cijelog sukoba u BiH devedesetih godina oni su u inostranstvu vodili aktivnu kampanju sa ciljem da zapadni faktor ubijede da što prije vojno napadne Srbiju i srpske položaje u BiH. Vjerovatno su smatrali da u zemlji mogu nesmetano da izigravaju mirotvorce dok u inostranstvu, kod svojih gospodara, neumorno agituju za vojni udar. Računali su da niko nikada neće uspjeti da ukrsti njihove izjave i da ih pred domaćom javnosti raskrinka.

ZLOBNICI

Još u maju 1992. godine, Cvjeto Job, jedan od saradnika beogradskog "Vremena", tražio je preko američke radio-mreže National Public Radio, vojnu intervenciju protiv Srbije. Ali to nije ništa u poređenju sa izlaganjima njegovog šefa Srđe Popovića na jednom skupu u Vašingtonu, održanom na temu "Bosna: izgledi prerastanja u rat Bliskog istoka protiv Evrope". Skup gdje su prisustvovali Popović, Mihajlo Mihajlov, tadašnji Izetbegovićev izaslanik u Americi Šaćirbej, i američki stručnjak za balkanska pitanja, Ajra Straus, održan je u prostoriji EF-100 u zgradici američkog Kongresa. Izlaganja prisutnih prenosio je Federal News Service od 31. avgusta 1992. godine.

Prije svega, da bi se dočarala atmosfera sastanka, voditelj diskusije, Avganistanac Nasir Sansab, u svom uvodu istakao je bez okolišanja da je "džihad već otpočeo, ali ne pokrenut od strane muslimana već izazvan od strane srpskih snaga."

Kada je na njega došao red, Izetbegovićev predstavnik Šaćirbej insistirao je na istorijskom falsifikatu da "mi muslimani, predstavljamo autentično stanovništvo BiH, mada ne poričemo ta prava i Hrvatima i Srbima." Bez obzira na apsurdnost svojih tvrdnji, nesrpski učesnici na ovom skupu nisu ni za dlaku odstupali od svojih stavova.

Utoliko više je u takvom društvu bijedno i ulizivački djelovao "hrabri" beogradski advokat Srđa Popović, kada se publici predstavio sljedećim sramežljivim riječima: "Samo hoću da istaknem jednu važnu činjenicu o sebi. Ja sam Srbin. Ja sam jedan od onih rđavih." (I am a Serb. I am one of the bad guys.)

"Mislim," produžio je Popović, "da je važno da objasnim zašto ja kao Srbin, zastupam vojnu intervenciju u Srbiji." Svojom bolesnom ili, svejedno, licemjernom logikom, Popović svoj izdajnički stav pravda višim interesima srpskoga naroda: "Kada tražim vojnu

intervenciju, smatram da je što skoriji poraz srpske agresije nešto što bi, dugoročno gledano, koristilo srpskom narodu.”

Upoređujući sebe sa vidovitim Nijemcem 1941. godine (pa samim tim implicitno poredeći Srbiju sa nacističkom Njemačkom) Popović dodaje da je njegov stav isti kao hipotetički stav toga Nijemca:

“Vojnički poraz, što skorije to bolje, zato što, ukoliko manje zvjerstava Srbi budu počinili tokom sledećih nekoliko mjeseci, utoliko će bolje biti za sve.”

Kao dobar propagandni vojnik novog svjetskog poretka (i svjestan da mu kontrolor i blagajnik Ajra Straus sjedi za istim stolom), Popović oštro kori “realiste”, koji su protiv intervencije, i to iz dva razloga. Prvo, zato što je njihov stav “nemoralan”, a zatim, i još važnije, zato što bi odluka da se ne interveniše - “podrila same temelje međunarodnih odnosa u današnjem svijetu.”

Kada se radi o moralu, Popović je, nesumnjivo, nesporni autoritet. Pošto je za vrijeme rata svoju djecu bezbjedno sklonio u Ameriku, on je tražio bombardovanje Srbije i Republike Srpske da bi tuđa djeca mogla da postrandaju. Pored toga, ovo je vjerovatno prvi zabilježeni slučaj u javnom životu da neko zahtijeva od stranaca sakaćenje sopstvene zemlje sa motivacijom da bi, zahvaljujući tome, “temelji međunarodnih odnosa” bili bolje sačuvani.

Na kraju, Popović izražava svoje “divljenje prema stavu Džordža Kenija zato što je kritikovao politiku Stejt departmana.” Džordž Keni je, podsjetimo se, bivši voditelj bosanskog deska u Stejt departmentu, koji je 1992. godine demonstrativno podnio ostavku u znak nezadovoljstva što je američka politika protiv Srbije bila isuviše “meka”. Popovićevo ushićenje Kenijevim velikim moralnim primjerom sasvim je razumljivo. U saradnji sa Majklom Duganom, Keni je objavio, barem po naslovu zadržavajuće proročki tekst

naslovljen "Operacija Balkanska oluja," gdje iznosi svoje prijedloge za munjeviti vojni napad protiv Srbija.

"ODBRANA"

Popovićevu huškanje američkih gospodara da izvrše vojni napad doživjelo je neočekivanu, mada uslovnu, kritiku od strane Mihajla Mihajlovića. Načelno, Mihajlov se potpuno slaže da pitanje ne glasi da li bi Zapad trebalo da interveniše nego samo kada, čemu dodaje da je "nacionalizam poslednji stadijum komunizma". Međutim, što se tiče bombardovanja Beograda, tu se Mihajlov sa Popovićem razilazi:

"U vezi sa bombardovanjem Beograda", rekao je tom prilikom Mihajlov "pa Beograd je uporište opozicije! Prema tome, absolutna je ludost govoriti o bombardovanju Beograda."

Mihajlov, očigledno, strahuje da bi kao posledica eventualnog vazdušnog napada mnogi njegovi beogradski istomišljenici mogli da izginu. Ali zato, implicitno, bilo je sasvim prihvatljivo bombardovanje drugih ciljeva, kao na primjer Kragujevca ili Podgorice.

Javnost će sama donijeti zaključak o pravom liku ovih moralista, demokrata i boraca za ljudska prava. Preostaje samo još jedno, posljednje pitanje: Ako je komunistički režim Slobodana Miloševića zaista bio tako žestoko nacionalistički kako mu se prebacuje, kako je moguće da je propustio da protiv ovakvih veleizdajnika podigne optužnicu?

SAMOPREZIRANJE

Jalovi korijeni samopreziranja. Razmatranje ove pojave sugeriraže bar dva opšta zaključka. Prvo, svako ko je čitao raspravu "Rusofobija" akademika Igora Šafarevića, prepoznaće u svim subjektima

sve bitne oznake “malog naroda”, o kome je tamo riječ. Dr. Žarko Vidović je taj sloj izvanredno okarakterisao i ukazao ujedno na razlog njegove jalovosti, uprkos spolja često impozantnim intelektualnim ispravama:

“Drvo duha je živo, lijepo, razgranato i daje plodove za uživanje po čitavom svijetu, kao univerzalna vrijednost, samo dok je svojim korijenjem duboko uraslo u svoje tlo! A planetarni intelektualci su luftbaloni koje nosi vjetar i koji nisu ničiji i svačiji su: ko ih uhvatiti!”

Ti samootuđeni planetarni intelektualci ponašaju se kao duhovna država u državi. Ali uprkos samonametnutoj izdvojenosti i odbacivanju vrijednosti i nadzora društva u kome se nalaze, oni i dalje žilavo nastoje da tom društvu diktiraju svoje stavove i mišljenje, da mu daju ton i da mu određuju ciljeve.

Drugo, premda je savršeno jasno da u pitanju nije prosto razlika u mišljenju između većine i manjine, već da se radi o jazu dublje i ozbiljnije prirode, i premda se čini da ne postoji etička granica koju u svom ratu protiv okruženja ovaj sloj nije spreman da prekorači, pravna kategorija izdaje ipak nije dovoljno širok pojam da bi se obuhvatile sve tančine ove složene pojave.

Klasični pojam izdaje nesumnjivo sadrži djelimičan opis ovakve vrste ponašanja. Međutim, primjetni su i novi elementi, specifični našem vremenu i uslovima. Neke od njih Rebeka Vest je obradila u svom znamenitom djelu “The Meaning of Treason”.

ODGOVOR

Pružanje efikasnog odgovora na ovo pitanje prepostavlja postojanje duhovno zdravog društva. U takvoj sredini, izazov raznolikosti stavova, životnih stilova i mišljenja nije povod za primitivan pokušaj nasilnog suzbijanja. Društvo koje je čvrsto

utemeljeno u svojim vrijednostima, sposobno je da izdrži mnoge izazove i ne samo da izđe neoštećeno, već čvršće i ojačano.

Dok se kreće u razumnim okvirima, otvorenost je pouzdan pokazatelj moralne snage i unutrašnje stabilnosti. Ali kada se iz tih okvira iskorači do te mjere da se onima koji zajednicu agresivno ruše dozvoli da tu inicijativu istrgnu iz ruku onih koji je grade, tada nastaje drugačije stanje. Širokogrudost se pretvara u samoubilački nehat.

U temelje održivog društva, kao i svakog uravnoteženog pojedinca, ugrađene su apsolutne i indiskutabilne vrijednosti. U oba slučaja, kada su te vrijednosti izložene sistematskom napadu, imperativ opstanka dozvoljava nužnu samoodbranu. Osim pod krajnje izuzetnim okolnostima, u stabilnoj zajednici te mjere ne poprimaju autoritarni oblik. Ograničenja, zabrane i drastične reakcije predstavljaju posljednje sredstvo, a ne prvi korak, i za time se poseže vrlo obazrivo i rijetko.

Prije svega, neophodno je da se struje koje temeljnim vrijednostima zajednice nepomirljivo protivrječe demistifikuju i da se otvoreno nazovu pravim imenom. Prevarna krinka pod kojom one najradije istupaju mora im se otrgnuti. Monopol u definisanju pojmova i tumačenju stvarnosti, u politici, kulturi i drugim oblastima – čemu oni postojano teže – mora se energično oduzeti.

Ali neposredno zatim, praznina nastala izbacivanjem rušilaca treba da bude popunjena. U protivnom, zamijeniće ih drugi, slični njima. Pod uslovima ljudskog nesavršenstva, model idejnog bazara, gdje prevlađuje fikcija da su sva stanovišta ravnopravna, u idejnoj sferi proizvodi posljedice slične dejstvu Grešamovog zakona u ekonomiji: lažne vrijednosti istiskuju prave iz opticaja. Zato nije dovoljno da ideali i temeljna načela zajednice budu pomenuti samo uzgred. Uz svu dužnu otvorenost i poštovanje različitih stavova, na javnoj tribini njima uvijek pripada preferencijalno mjesto.

U poštenom, depolitizovanom odmjeravanju snaga, kada istina nije blokirana, nihilisti uvijek bivaju poraženi.

OKVIR SAMOODBRANE

Okviri dozvoljene samoodbrane. Prinudna homogenizacija društva nije prihvatljivo rješenje zato što predstavlja neprihvatljivo nasilje nad ljudskom savješću.

Dozvoljena akcija uperena protiv neke funkcije savjesti nikada ne smije biti ofanzivne prirode. Time je unaprijed isključeno preduzimanje represivnih mjera samo na osnovu ideja ili prakse koju neko zastupa, i nezavisno od toga koliko su većini mrski.

Da bi bila legitimna, akcija samozaštite, pojedinačna ili društvena, mora se uvijek kretati u strogo odbrambenim okvirima. Kada je sprovodi zajednica, njen cilj ne smije da bude kažnjavanje zato što se ispoljava drugaćiji stav. Jedini dozvoljeni cilj je potvrđivanje i uspješna odbrana centralnih i tradicionalnih vrijednosti većine i ništa više.

Ako pojам slobode išta znači, predstavljanje ovakvog cilja besprijeckorno je opravdano. Društvena samozaštita nije jednaka netrpeljivosti, a najmanje je izgovor za blanko dozvolu jednom dijelu društva da nasilno sputava mišljenje i stavove drugog.

Borba različitih mišljenja može da bude izuzetno žučna i oštra. Pod uslovom da svi učesnici u raspravi implicitno dijele slična opšta polazišta, dok ih spaja zajednički (makar najopštiji) vrijednosni imenitelj, dok svrha njihove rasprave nije rušenje nego očuvanje temelja i pronalaženje najkorisnijih rješenja, sve dotle, u prkos lomu i dimu, "res publika" je bezbjedna. Duh takve zajednice očigledno i uprkos svemu je krepak, a javni interes je bezuslovno zaštićen. Društvo jača i njegova sposobnost za razvojem raste baš zahvaljujući bodrim polemikama.

Pojava, ili kako bi se izrazila Rebeka Vest “ogavna novina” (hideous novelty) o kojoj je riječ nije razlika u mišljenju nego načelno, agresivno osporavanje vrijednosti i legitimite samih temelja. To osporavanje sprovode osobe koje su, u sredini koju podrivate, prisutne samo fizički. U politici, prosvjeti, medijima, kulturi i svim ključnim oblastima javnog života organizovano zaposjedaju većinu najuticajnijih položaja. Odgovorna priroda javnih funkcija koje obavljaju nalaže im obavezu vođenja najsavjesnije brige upravo o temeljima zajednice. Međutim, uprkos tome, sa beskrajnom drskošću oni se pozivaju na jedno zaista nečuveno pravo: da suvereno raspolažu sudbinom društva koje patološki preziru.

CIJENA IZDAJE

U nesavršenom svijetu, sukob načela približno podjednake težine nije neuobičajen. Rebeka Vest to ilustruje na primjeru britanskog izdajnika Vilijama Džojsa, koji je za vrijeme Drugog svjetskog rata radio za Hitlera a poslije rata, izведен pred britanski sud i zatim za počinjena djela – pogubljen. Mada je Džojsova izdaja očigledna (on je bio čuveni “lord Ho-ho” koji je preko njemačkih radio-talasa tokom pet godina rata defetističkim emisijama pokušavao da demoralise britansku vojsku), uslijed niza formalnih okolnosti, tokom sudskog procesa pojavila se jedna vrlo škakljiva procesna situacija.

Strogo pravno, nastala je mogućnost da se Džojs “izmigolji” zasluženoj kazni. Sa usko formalnog stanovišta, njegovi advokati su istakli jedan sasvim respektabilan argument u korist svoga klijenata. Tvrdili su da je ipak mudrije da se pred neloyalnošću, koja je bola oči, zažmiri; u protivnom, bio bi uveden pravni presedan koji bi se mogao pokazati još štetnijim po društvo od same izdaje.

Formalnosti na stranu, Rebeka Vest postavlja sljedeće pitanje: Imala li zajednica puta i načina da izbjegne opasan skandal ispoljavanja

očigledne nemoći pred licem svojih neprijatelja? Smije li ona nekoga, ko je protiv nje bezobzirno rovario, da liši zaklona pravnih formalnosti i da ga prizove odgovornosti i privede pravdi? Dabome da puteva ima i da oštećena zajednica to smije i baš zahvaljujući tome, uprkos manevrima vještih advokata, Džojs je obješen. Povodom toga Rebeka Vest sablažnjivo prosto, ali neoborivo rezonuje:

“Po tradiciji i logici, država pruža zaštitu svima koji se nalaze u njenim granicama ali za uzvrat ona od njih očekuje poštivanje svojih zakona; to je odnos uzajamnosti. Kada ljudi koji žive u jednoj državi poštuju njene zakone i uredbe, oni polažu i pravo na njenu zaštitu. Osnovna pretpostavka prava, koju je Kuk (britanski pravni autoritet) naveo još u 16. vijeku, glasi da zaštita iziskuje vjernost, a vjernost opravdava zaštitu.”

Zar to ne znači da, ako pojedinac uživa “zaštitu” zajednice (u najširem smislu, zbir pravnih, socijalnih i moralnih usluga koje omogućavaju civilizovan život), to ga u odnosu na društvenu cjelinu stavlja ne samo na položaj bezbrižnog korisnika već istovremeno i u položaj obveznika?

To ga ne obavezuje da usvaja sva gledišta i odobrava sve projekte većine ukoliko idu protiv njegove lične volje i savjesti. Međutim, to mu bespogovorno nalaže bar jednu nesporну dužnost, makar ona bila čisto negativne prirode. On ima bezuslovnu obaveznu da se uzdrži od aktivnog podrivanja temelja zajednice, vrijednosti, svetinja i simbola koji za pripadnike većine, bez obzira na to smatrao ih prosvijećenim ili neukim, predstavljaju tlo i osnovu njihovog zajedničkog i pojedinačnog života.

Kuk to formuliše kao uzajamnu obaveznu, koja prirodno proističe iz same činjenice da neko uživa zaštitu jednoga društva. U narodnoj izreci: ne pljuj hljeb koji jedeš, izražen je isti princip.

Srž spornog pitanja ne odnosi se na apstraktno tumačenje i primjenu ustavnih ili ljudskih prava, niti na poštovanje razlika u

stavovima, životnim stilovima i mišljenjima. Radi se o nečem dubljem, što se na engleskom jeziku zove decency, a na srpski se vrlo loše prevodi kao pristojnost ili doličnost.

Dolikuje li jednom dijelu današnje samozvane srpske elite da istupa kao peta kolona u redovima sopstvenog naroda? Ima li ona dovoljno pristojnosti da preispita svoju ulogu i njene posljedice.

Pitanje karaktera i morala su sigurno jedne od najpresudnijih osobina koje nekoga opredije i usmjere da bude patriota, da bude odan svojoj državi, ali i porodici, prijateljima, radnim kolegama ili da bude izdajnik. Teško je zamisliti i naći primjer da ličnost čvrstog karaktera i stabilnih moralnih vrijednosti može bilo koga da izda. Velikim izdajama obično prethode male koje počinju od porodice, vrtića, škole i radnog mjesta...

Navešću primjer ruskog akademika Aleksandra Solženjicina koji je nakon dvadeset godina emigracije u SAD došao u tadašnji Sovjetski savez (SSSR), gdje je Mihail Gorbačov afirmisao svoju "perestrojku" i namjesto da sleti direktno u Moskvu, otišao u Vladivostok i odatle putovao dva mjeseca do Moskve. Kada je došao u tadašnju sovjetsku prijestonicu, na pitanje kakvo je stanje u tadašnjem komunističkom sistemu, rekao je "da je SSSR moralno propao". Novinarski komentar je bio da je to dobro, jer su svi očekivali da će on govoriti o ekonomskoj propasti. On je na to rekao da je moralna propast najgora katastrofa koja može da zadesi jedno društvo ili državu. Kasnija dešavanja, raspad ove države na 15 novih je to upravo potvrdio.

Izdati bilo koga je sigurna potvrda da je ta ličnost slabog karaktera i još manjih moralnih vrijednosti.

DRUGI DIO

- PRIMJER -

Izdaja je gotovo uvijek sakrivena ili prikrivena i nije je jednostavno otkriti a oni koji je čine to energično demantuju i odbijaju. Moja majka je govorila “neće niko priznati da je kurvin sin”. U narodu postoji izreka “da muž ili žena koji su prevareni posljednji saznaju”.

Političke izdaje se pažljivo osmišljavaju i prikrivaju sa mnogo sitnih ili krupnih obmana i trikova koje uvijek nije jednostavno otkriti. Naizgled sve izgleda perfektno i čisto a oni koji izdaju su u svom predstavljanju najveći čuvari pravde, istine i morala. Postoji međutim, narodna izreka na ovu temu koja glasi: “Zaklela se zemlja raju da se tajne sve saznaju.”

Republika Srpska je izložena mnogim pritiscima, ucjenama, diktatima, obmanama od svoga osnivanja do danas. Mnogo šta bi se moglo staviti u rubriku “vjerovali ili ne”. Veliki je broj izdaja a mi ćemo izdvajiti jednu.

PRIMJER IZ REPUBLIKE SRPSKE

Narodna skupština Republike Srpske je 05.10.2005. godine podržala prijedlog reforme policije koju su ponudili predsjednik Republike Srpske i SDS-a Dragan Čavić i predsjednik SNSD-a Milorad Dodik. Ovaj prijedlog je prihvatljiv i za Evropsku komisiju.

Predsjednik Republike Srpske Dragan Čavić je rekao da su ovaj prijedlog u nedjelju 02.10.2005. u Sarajevu zajednički ponudili on i lider SNSD-a Milorad Dodik na sastanku sa visokim predstavnikom Pedijem Ešdaunom, šefom Evropske komisije u BiH Majklom Hemfrisom i ambasadorima SAD-a i Velike Britanije, Daglasom Meklhejnijem i Majklom Rajkroftom.

“Ponudili smo im tekst sporazuma o reformi policijskih snaga, zahtijevajući da ponuđeni dokument bude prihvaćen bez ikakvih izmjena”, precizirao je Čavić.

“Međunarodni zvaničnici su htjeli da izvrše određene promjene u tekstu sporazuma ali Dodik i ja na to nismo pristali”, istakao je Čavić.

“Znali smo da od našeg sastanka, održanog u nedjelju (2.10.2005) u Sarajevu, na ovakovom nivou, može zavisiti tvrdoča stava Savjeta ministara Evropske unije održanog u ponedjeljak (3.10.2005) u Luksemburgu. Cijenili smo da je to trenutak gdje mi zbog svoje odgovornosti ne smijemo da budemo pasivni”, kazao je Čavić.

Skupština Republike Srpske usvojila je 5. oktobra taj koncept reforme policijskih snaga u BiH u skladu sa evropskim principima. Evropska komisija obavijestila je prethodno predsjednika Čavića da ovaj koncept reforme policije zadovoljava evropske principe i da će taj dokument biti ključni da BiH počne pregovore o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom.

U prijedlogu ovoga sporazuma stoji “da se on mora primjenjivati u skladu sa tri evropska principa i u skladu sa Ustavom BiH i ustavima entiteta, kao i da on neće otvarati ni regulisati pitanja postojećeg sudskog i tužilačkog sistema u BiH”.

“Prihvatomamo realnost da je ova reforma složen proces i da njeno provođenje treba da traje pet godina, a da za to vrijeme, s ciljem obezbjeđivanja kontinuiteta svih segmenata bezbjednosti, entitetska i kantonalna ministarstva podrže ovaj proces u okviru svojih nadležnosti”, navodi se u prijedlogu.

Ovaj sporazum takođe predviđa da izvršne vlasti u BiH sporazumno formiraju direkciju za provođenje reformi, kao privremeno tijelo, koju bi činili profesionalci i eksperti sa svih nivoa vlasti, a koje bi imenovao Savjet ministara BiH. Direkcija bi trebalo da izradi plan reforme policije po fazama, uključujući

prijedloge policijskih regija, najkasnije do 30. septembra naredne godine, koji bi do kraja godine bio u potpunosti usvojen.

Obrazlažući ovakav prijedlog pred poslanicima, Čavić je naglasio da Republiku Srpsku, ako sada ne donese odluku i ne prihvati sporazum, „čekaju teški dani i teške odluke, pod mnogo težim okolnostima i sa manje manevarskog prostora”.

Izvršne vlasti u BiH će formirati jedinicu za implementaciju reforme koju će činiti po tri predstavnika sva tri naroda, a odluke će donositi isključivo konsenzusom. Iz zadatka ovog tijela treba izbrisati stavku „uključujući prijedloge policijskih regija,” jer je u daljem tekstu definisan njegov rad.

PODRŠKA

Predsjednik Vlade Republike Srpske Pero Bukejlović, rekao je da sporazum koji je Narodna skupština Republike Srpske usvojila, Vlada mora da sprovodi. On je rekao da u samom sporazumu ima dosta nedefinisanih stvari koje će stvoriti samo probleme u fazi njegovog sproveđenja. Ništa nije navedeno što se tiče policijskih struktura u BiH, izuzev što su navedena tri principa Evropske komisije.

Trebalo je usvojiti amandmane Vlade, jer bi oni odredili put kojim bi se obavila reforma policije. Usvajanje sporazuma nije razlog zbog kojeg bi on i Vlada podnijeli ostavku, kazao je Bukejlović.

Ambasada SAD-a u BiH je pozdravila odluku Narodne skupštine Republike Srpske o reformi policije i ističu da su sada na redu parlamenti BH Federacije i BiH.

Evropska unija i Kancelarija visokog predstavnika pozdravile su odluku Narodne skupštine Republike Srpske da prihvati tri principa Evropske komisije za reformu policije.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH prihvatio je 11.10.2005. godine na vanrednoj sjednici u Sarajevu, Sporazum o reformi policije u BiH, dan nakon što je Sporazum odobrila i Vlada FBiH, takođe na vanrednoj sjednici.

Predsjednik PDP-a Mladen Ivanić i ministar inostranih poslova BiH rekao je 10.10.2005. godine da postoji strah da je na sastanku SDS-a i SNSD-a, Dragana Čavića i Milorada Dodika, sa predstavnicima međunarodne zajednice obećano nešto što nije zapisano u Sporazumu o reformi policije.

“Ne znam da li je na tim razgovorima dogovoreno nešto što je ostalo iza zatvorenih vrata. Na Dodiku i Čaviću je da nam to kažu.” On je izrazio mišljenje da će na njih dvojicu biti izvršen poseban pritisak.

“Sam sporazum”, kaže Ivanić, “ništa nije odredio, već je praktično sve odgodio na godinu dana, odnosno za novu vlast, s obzirom na to da će u međuvremenu biti izbori. Na ovom sporazumu tek treba da se radi i sve je na Direkciji za provođenje reforme, koja treba da završi posao u narednih godinu dana”, rekao je Ivanić.

POČETAK

Evropska komisija dala je 21.10.2005. godine saglasnost Vijeću ministara Evropske unije za početak pregovora o stabilizaciji i pridruživanju sa BiH, potvrdio je šef Evropske komisije u BiH Majkl Hemfriz.

Otvaranje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa BiH prvi je korak ka članstvu u Evropskoj uniji. Velika Britanija, kao zemlja koja predsjedava Evropskom unijom, obećala je da će na narednoj sjednici Vijeća ministara EU razmatrati otvaranje pregovora sa Evropskom unijom. “Ukoliko prihvate našu preporuku,

pregovori bi mogli početi do kraja ove, a sporazum bi moga biti zaključen do kraja naredne godine”, kazao je Hemfriz.

Predsjedavajući Vijeća ministara BiH Adnan Terzić je kazao da će najveći izazov u pregovorima biti iznalaženje izlaza iz situacije koja je uslovljena našim ustavnim rješenjima. “Vijeće ministara BiH je jedini mogući pregovarač sa Evropskom unijom, a pitanja o kojima će se pregovarati nisu samo u nadležnosti Vijeća ministara,” rekao je Terzić.

Portparol komesara za proširenje Olija Rena, Kristina Nađ, rekla je da je ovo dobra vijest za Zapadni Balkan. “Evropska komisija, koja je izvršno tijelo EU, već je izradila okvirni nacrt pregovora o stabilizaciji i pridruživanju i očekuje da će ga ministri Evropske unije usvojiti u decembru”, kazala je Nađ.

Reagujući na ovu izjavu o početku pregovora, Pedi Ešdaun je rekao da je ovo istorijski dan za BiH.

Ešdaun je u Ženevi rekao “da promjene Ustava ne mogu biti nametnute BiH. Moramo osigurati da se ostvare pozitivne promjene i sprječe negativne. Promjene mogu doći samo konsenzusom među narodima. Ne mogu biti nametnute i ne mogu doći od ljudi izvana”, kazao je Ešdaun, govoreći na međunarodnoj konferenciji pod nazivom “BiH deset godina od Dejtona i poslije”. Ešdaun je na kraju poručio da “izmjene Ustava neće promijeniti BiH, već će samo ukloniti ograničenja za promjene”.

Lider SNSD-a Milorad Dodik je ocijenio da je preporuka Evropske komisije dobra vijest i za Republiku Srpsku i za BiH. Ova vijest je očekivana nakon što je Narodna skupština Republike Srpske usvojila sporazum o reformi policije u BiH. “Ali, ako je očekivana, to je dobra i važna vijest za sve narode u BiH”, rekao je Dodik.

Predsjednik SDP BiH Zlatko Lagumdžija pozdravio je preporuku Evropske komisije i rekao da nas od Evropske unije dijeli deset

godina, pod uslovom da budemo dovoljno brzi za to. Početak pregovora ne donosi ništa osim otpočinjanja pregovora o narednom koraku koji će biti jako dugačak, a nakon toga slijedi osam do deset godina da se uđe u Evropsku uniju.

“Iako nas je obradovala ova vijest, tugu izaziva činjenica da smo nepotrebno izgubili dvije godine i da smo ranije mogli završiti proces reformi”, kaže Lagumdžija.

Predsjednik Vlade RS Pero Bukejlović ocijenio je da je preporukom Evropske komisije otvoreno novo poglavje koje će donijeti mnogo izazova i zahtijevati mnogo rada u svim institucijama u BiH i njenim entitetima.

Ministar inostranih poslova BiH Mladen Ivanić odluku smatra istorijskom (kao i Pedi Ešdaun) i potvrdom reformskih procesa u BiH. Slijedi dalje usklađivanje zakonskih propisa u BiH sa standardima Evropske unije.

OTVARANJE

Kraj novembra, tačnije 24.11.2005. godine, početak je otvaranja pregovora o stabilizaciji i pridruživanju BiH sa Evropskom unijom. Pregovore su otvorili komesar za proširenje Oli Ren i predsjedavajući Savjeta ministara BiH, Adnan Terzić.

Tokom svečanog sastanka u Sarajevu, Terzić i pregovarački tim imali su sastanak sa komesarom Renom, a u Briselu je na tribini o Dejtonskom sporazumu visoki predstavnik za spoljnu politiku i bezbjednost, Haviger Solana, najavio svoj svečani put u Sarajevo, planiran za 5. decembar.

Glavni pregovarač BiH sa Evropskom unijom, Igor Davidović, rekao je da je ovo veliki događaj za BiH, iako ima samo ceremonijalni karakter. “Današnji dan je vrlo bitan datum za BiH, jer krećemo prema našem strateškom cilju – priključenju Evropskoj uniji”.

“Početak tehničkih razgovora po radnim grupama očekuje se 15. januara 2006. za kada je zakazan prvi sastanak sa predstavnicima Evropske unije. U toku je formiranje pregovaračkog tima BiH koji bi trebalo da bude u punom kapacitetu za deset dana”, kazao je Davidović.

KRAJ

Ovo je kraj četvrte faze pregovora o reformi policije koja se razlikuje u mnogo čemu od prethodne tri.

Pregovarači Republike Srpske su potpuno promijenjeni. Od članova Komisije za reformu policije koji su predstavljali Republiku Srpsku, lidera političkih stranaka Republike Srpske i Vlade RS, ovaj put su Republiku Srpsku predstavljali samo Dragan Čavić i Milorad Dodik.

Promjena je i to što je prijedlog ili Sporazum o reformi policije u BiH ponuđen od strane Dodika i Čavića, što je predsjednik Republike Srpske Dragan Čavić posebno naglasio. Nije bilo nikakvog pregovaranja.

Novo je što je sporazum ponuđen visokom predstavniku Pediju Ešdaunu, šefu Evropske komisije u BiH Majklu Hemfrizu i ambasadorima SAD-a i Velike Britanije, Daglasu Meklhejniju i Majklu Rajkroftu. Nigdje nije bilo nikoga iz Savjeta ministara i Federacije BiH. Ovo je potvrda da se o reformi ne pregovara sa Federacijom BiH, već sa dijelom međunarodne zajednice.

Novina je takođe da prijedlog koji je u skladu sa Ustavom BiH i Republike Srpske, a sadrži tri evropska principa, podržava Evropsku uniju i smatra ga prihvatljivim.

Sporazum je omogućio početak razgovora o stabilizaciji i pridruživanju, što je 21. oktobra i saopšteno, a na desetogodišnjicu

Dejtonskog mirovnog sporazuma odlučeno je da pregovori sa Evropskom unijom počnu 24.11.2005, što se i desilo.

Najveća vrijednost ovoga sporazuma je upravo otpočinjanje pregovora o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Posebna težina sporazuma Dodika i Čavića, koji je Narodna skupština Republike Srpske usvojila a Evropska unija prihvatile, jeste činjenica da je Republika Srpska izdržala pritiske i demokratskim sredstvima pronašla izlaz iz postojeće situacije.

Ešdaun je u ovoj fazi odustao od svoga koncepta reforme ali, vrijeme će pokazati, samo privremeno.

PETA FAZA

Formiranje Direkcije za reformu policije, koju je formirao Savjet ministara BiH 8. decembra 2005. godine na osnovu Sporazuma o reformi policije, označava početak pete faze pregovora o reformi policije.

Formiranje Direkcije početkom decembra 2005. godine izazvalo je oštru polemiku između dva autora Sporazuma o reformi policije, Milorada Dodika i Dragana Čavića. Direkcija je privremeno tijelo, formirana na bazi sporazuma.

Predsjednik PDP-a Mladen Ivanić rekao je 09.12.2005. da Vlada RS treba da ocijeni da li je način formiranja Direkcije za reformu policije u skladu sa prihvaćenim Sporazumom o reformi policije, kako bi ova direkcija imala puni legitimitet.

Ivanić kaže da je odluci o osnivanju Direkcije za reformu policije prethodila tvrdnja zamjenika ministra bezbjednosti BiH Dragana Mektića da tu odluku podržavaju institucije Republike Srpske. "U takvim uslovima član PDP-a i ministar saobraćaja i komunikacija Branko Dokić je glasao za, jer nismo imali nijedan

argument da budemo protiv”, rekao je Ivanić i dodao da on nije prisustvovao ovoj sjednici Savjeta ministara BiH.

On je podsjetio da PDP nije učestvovao u stvaranju Sporazuma o reformi policije i da je odgovornost za način formiranja Direkcije na partijama koje su napravile ovaj sporazum i koje se izjašnjavaju da je sada “manje-više sve u redu”.

“Način odlučivanja u Direkciji nije u potpunosti u skladu sa ranije postignutim dogovorima prema kojima Direkcija treba da bude rezultat dogovora izvršnih vlasti, države, entiteta i Brčko distrikta”, rekao je Ivanić.

Predsjednik Republike Srpske i SDS-a Dragan Čavić smatra da je Direkcija formirana u skladu sa Sporazumom o reformi policije.

Dragan Čavić, 9. decembra 2005. kaže da je “priјedlog koji je ranije donesen bio neprihvatljiv i tražili smo promjenu a i međunarodna zajednica je imala isti stav. Uputili smo amandmane 5. decembra i odluka koja je sada donesena odgovara sporazumu.

Za Čavića je logično da unutar Upravnog odbora Direkcije bude član Evropske komisije, koja će na to mjesto izabrati nekoga iz Evropske policije. On je član, a ne kopredsjedavajući, kako je to ranije bilo predloženo. Njegov status proizlazi iz činjenice da smo prihvatili tri principa Evropske unije i ne možemo se igrati “mačke i miša”, rekao je Čavić.

Na konstataciju da će stranac pri odlučivanju imati ključnu ulogu, Čavić je rekao: “Probajte vi dogоворити другаћије uslove sa Evropskom unijom.”

Predsjednik SNSD-a Milorad Dodik tvrdi da je “izgled” Direkcije za ovu stranku neprihvatljiv, jer ne odgovara suštini usvojenog sporazuma. Član Direkcije je stranac, a to ne piše u sporazumu. “Sve što je odlučeno, urađeno je mimo mene i moje stranke. Tražićemo da se ova odluka promijeni”, poručio je Dodik.

Zamjenik ministra civilnih poslova Zoran Tešanović iz PDP-a ocijenio je 09.12.2005. da je odluka Savjeta ministara BiH o uspostavljanju Direkcije za reformu policije suprotna članu 7. Sporazuma o reformi policije.

Savjet ministara BiH formirao je 8. decembra 2005. godine, Direkciju za reformu policije koja do 30. septembra 2006. godine treba da pripremi projekat reforme policije u skladu sa tri evropska principa.

Inače, direkciju će činiti Upravni odbor, koji će donositi odluke i Izvršno tijelo koje će biti zaduženo da odluke Upravnog odbora pretoči u nacrte zakona ili podzakonske akte.

Upravni odbor čini 12 članova, ravnopravno zastupljenih iz svih konstitutivnih naroda. To su direktor i zamjenik direktora Agencije za istrage i zaštitu, direktor policije Republike Srpske, direktor Uprave policije FBiH, šef policije Distrikta Brčko, direktor i zamjenik direktora Izvršnog tijela Direkcije i predstavnik Policijske misije Evropske unije.

Predstavnika Evropske unije imenovaće Savjet ministara na prijedlog specijalnog predstavnika Evropske unije u BiH.

Odluke će donositi devet ključnih članova Upravnog odbora konsenzusom. Kada to ne bude moguće, odluke će se donositi prostom većinom, ali ona mora da ima podršku predstavnika Evropske policije, čime se osigurava da odluka bude u skladu s evropskim principima.

Ukoliko konsenzus ne bude moguć, odluka se vraća na dodatne konsultacije a zatim ponovo na razmatranje Upravnom odboru.

Predsjedavajući Direkcije biće isključivo član Upravnog odbora iz BiH, a rotiraće se svaka tri mjeseca. Direkcija će imati i posmatrače, koje će predložiti parlamentarne komisije za nadzor nad

bezbjednosnim strukturama, Kancelarija visokog predstavnika, Evropska komisija, Američka ambasada u BiH i sindikati Ministarstva policije.

Savjet ministara BiH usvojio je 29.12.2005. Odluku o imenovanju Upravnog odbora Direkcije za provođenje reforme policije i izvršnog tijela Direkcije. Članove ovih tijela čine profesionalci i eksperti iz policijskih struktura BiH, entiteta i kantona.

Usvajanjem ovih odluka, ispunjena je obaveza definisana Sporazumom o rekonstrukciji policijskih snaga i dogovor sa predstavnicima Evropske unije, saopšteno je iz Savjeta ministara BiH.

U Sarajevu su 25. januara 2006. godine počeli pregovori BiH sa Evropskom unijom o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, dijalogom i uvodnim načelima. Ključni dio sporazuma odnosi se na liberalizaciju trgovine i ekonomskih odnosa, a očekuje se da budu završeni do kraja godine.

BLAMAŽA

Upravni odbor Direkcije za reformu policije BiH zaključio je na sjednici održanoj 22. marta 2006. godine da zahtjev premijera Republike Srpske Milorada Dodika za promjenu odluke u vezi sa radom Direkcije bude proslijeden Savjetu ministara BiH.

Predsjedavajući Upravnog odbora Direkcije Sead Lisak je rekao da očekuje da Savjet ministara, koji je donio odluke, da svoje mišljenje o zahtjevima premijera Republike Srpske, koji je izrazio nezadovoljstvo načinom izbora članova Upravnog odbora, ovlaštenjima Savjeta ministara i Ministarstva bezbjednosti, te učešćem EUPM-a u Upravnom odboru Direkcije.

Dodik je ukazao na brojna kršenja Sporazuma o reformi policije u BiH. Činjenica je da je Direkcija projektovana kao radno tijelo, odnosno privremen i zajednički organ sporazumnih strana u

BiH, odnosno izvršnih vlasti u BiH, a ne organ Savjeta ministara, kaže Dodik i dodaje da Direkcija za svoj rad odgovara sporazumnim stranama a ne Savjetu ministara i ministru bezbjednosti BiH, kako je to koncipirano u Odluci o formiranju Direkcije. "Zbog toga treba izmijeniti tu odluku", kaže Dodik.

Dodik je odbacio rješenje po kome je stranac član UO Direkcije, bez obzira na to što je iz EUPM-a, čiji glas može biti odlučujući. Cijela organizacija Direkcije je kamuflaža, jer su SIPA i DGS u Upravni odbor imenovale po dva člana, MUP FBiH tri člana, a za Republiku Srpsku je ostavljeno samo jedno mjesto, koliko ima i Distrikt Brčko, koji nije sporazumna strana.

Dodik na kraju kaže da, ukoliko ne bude spremnosti za otklanjanje uočenih nedostataka, Vlada RS neće razmatrati i odlučivati o prijedlozima Direkcije, a od predstavnika Republike Srpske u Direkciji biće zatraženo da budu samo posmatrači i evidentiraju nepravilnosti i kršenje sporazuma.

Visoki predstavnik Kristijan Švarc-Šiling rekao je da legitimitet Direkcije za reformu policije ne smije biti doveden u pitanje i da ovo tijelo mora da nastavi sa radom.

"Direkcija za reformu policije je legitimno, tehničko tijelo uspostavljeno sa zadatkom da izradi plan implementacije predviđen političkim sporazumom koji su usvojili svi parlamenti u BiH. Ove obaveze moraju biti izvršene", poručio je Švarc-Šiling.

Koordinacioni odbor BiH za evropske integracije i ekonomiju nije 24.03.2006. razmatrao primjedbe premijera RS Milorada Dodika na formiranje Direkcije za reformu policije suprotno sporazumu.

Predsjedavajući Savjeta ministara BiH Adnan Terzić je rekao da nije razgovarano o pitanjima koja se odnose na Direkciju i najavio za utorak sjednicu Upravnog odbora Direkcije u Banjaluci. "To će

biti prilika da svi iznesu svoje stavove i da se pronađe najbolje rješenje”, rekao je Terzić.

KOMPROMIS

Predsjednik Narodne skupštine Republike Srpske Igor Radojičić rekao je 27.04.2006, povodom najave predsjedavajućeg UO Direkcije za reformu policije Seada Liska, da će Direkcija 3. maja glasati o jedinstvenoj policijskoj strukturi da “u procesu reforme policije niko nema pravo da donosi jednostrane odluke, bez saglasnosti Parlamenta Srpske. Narodna skupština RS će donositi odluku o reformi policije”, kazao je Radojičić.

Premijer RS Milorad Dodik je rekao da će Republika Srpska odbiti svaki prijedlog modela policijske strukture u BiH koji ne bude postignut konsenzusom i kompromisom.

“Svako postupanje sa stanovišta upotrebe autoriteta, bez obzira na to od koga ono dolazilo i iz kojeg dijela međunarodne zajednice, apsolutno za nas nije prihvatljivo. Ovo je naš posao, ovo je priča BiH i Republike Srpske”, kategorično je poručio Dodik.

Predsjednik SRS RS Milanko Mihajlica ocijenio je da je Direkcija za reformu policije formirana, djeluje i donosi odluke mimo Sporazuma o reformi policije BiH.

Odgovornost za ovakav rad Direkcije snosi Savjet ministara BiH i srpski predstavnici u njemu, koji su dopustili da bude formirana jedna takva direkcija, kazao je Mihajlica.

Upravni odbor Direkcije za reformu policije na sjednici održanoj 3. maja 2006. usvojio je mišljenje o modelu organizovanja policije u BiH, kojim je predviđeno da BiH bude nadležna za finansije i zakonodavstvo, a da se operativnim poslovima bave lokalne policijske regije. Ovo mišljenje je usvojeno većinom glasova, a vršilac dužnosti direktora policije RS Nijaz Smajlović glasao je protiv.

Član Upravnog odbora Direkcije za reformu policije Sead Lisak rekao je da preporuka o reformi policije koju je usvojila Narodna skupština RS nije obavezujuća za Direkciju, jer jedino ovo tijelo ima mandat da predloži plan sprovođenja tog procesa.

Visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku i bezbjednost Havijer Solana, rekao je 6. maja 2006. da Direkcija za reformu policije u BiH treba da nastavi sa radom donoseći odluke većinom glasova. Ako se ne može postići konsenzus, Direkcija nema izbora nego da nastavi sa radom tako da odluke donosi većinom glasova.

“Na taj način se može osigurati da se posao završi na vrijeme”, kaže Solana a to je prije njega već izjavio šef Komisije EU u BiH Majkl Hemfriz.

Sead Lisak je 13. maja 2006. rekao da će tek nakon 30. septembra 2006. godine, kada ističe rok za utvrđivanje kompletног plana reforme, politika moći da se umiješa u ovaj proces kako bi došlo do konsenzusa “koji uporno potencira Republika Srpska”. Direkcija će do tada raditi na osnovu svojih ovlaštenja i po zakonu”, kazao je Lisak.

Predsjedavajući Savjeta ministara BiH Adnan Terzić smatra da u odluci o formiranju Direkcije za reformu policije nema absolutno ništa sporno, te da je ona u potpunosti utemeljena na Sporazumu o reformi policije koji su usvojili parlamenti.

“Odlukom o formiranju Direkcije osigurali smo da imamo zastupljenost države, entiteta, kantona i Distrikta Brčko, kao i nacionalnu izbalansiranost. Ova odluka na Vijeću ministara je podržana jednoglasno i zaista u ovom trenutku ne vidim ništa sporno. Odluka je usaglašena sa međunarodnim institucijama i domaćim zvaničnicima”, rekao je Terzić 15.05.2006. godine.

VARKA

Nakon ovakvoga stava Adnana Terzića, jasno je da je primijenjen metod zvani "prevara", što ga je Terzić još na Bjelašnici 01.09.2005. promovisao, a on glasi "piši meko, glasaj tvrdo". Dakle, Terzić je još tada nudio da se "našminka" Sporazum o reformi policije, da može proći Narodnu skupštinu Republike Srpske ali u njemu će, kako je rekao, "debelo armirati rješenja".

To tada na Bjelašnici nije prošlo, ali se to pokušava primijeniti sada kod Sporazuma o reformi policije, usvojenog 5. oktobra 2005. u Narodnoj skupštini Republike Srpske, i poslije u ostala dva parlamenta.

Sporazum je usvojen i tu nema ništa sporno. Sproveće se reforma u skladu sa evropskim principima i u okviru Ustava BiH i Republike Srpske, stoji u njemu. Sporazum o reformi policije predviđa formiranje Direkcije za reformu policije koja treba da do 30. septembra 2006. izradi i ponudi rješenja reforme koje poslije parlamenti treba da usvoje.

Kod formiranja Direkcije nastaje problem, jer se ona formira mimo Sporazuma o reformi policije po već navedenom "Terzićevom i ili čijem već receptu".

Na takvu odluku odmah 09.10.2005. reaguje "koautor" sporazuma Milorad Dodik, koji kaže da je "izgled" Direkcije za SNSD neprihvatljiv, jer ne odgovara suštini Sporazuma o reformi policije. Član Direkcije je stranac, a to ne piše u sporazumu. "Sve što je urađeno, urađeno je mimo mene i moje stranke. Tražićemo da se ova odluka promjeni", poručio je Dodik.

Predsjednik Republike Srpske i SDS-a Dragan Čavić, rekao je isti dan, polemišući sa Dodikom, "da je Direkcija za reformu policije formirana u skladu sa Sporazumom o reformi policije koji je predložio zajedno sa Dodikom". Na konstataciju da će stranac pri-

odlučivanju imati ključnu odluku, Čavić je rekao. "Probajte vi dogovoriti drugačije uslove sa Evropskom unijom".

Čavić ovim priznaje da ne primjenjuje ono što je napisano u sporazumu, već se "dogovara" sa Evropskom unijom.

Ministar inostranih poslova BiH i predsjednik PDP-a Mladen Ivanić kaže da "o odluci Savjeta ministara BiH, koji je 08.12.2005. godine formirao Direkciju za reformu policije, treba da se odredi Vlada RS i kaže da li je u skladu sa Sporazumom o reformi policije".

Ivanić ističe da je zamjenik ministra bezbjednosti BiH Dragan Mektić, rekao prije donošenja odluke Savjeta ministara, da institucije Republike Srpske podržavaju tu odluku te da njegovom stranačkom kolegi Branku Dokiću nije preostalo ništa drugo nego da glasa "ZA" formiranje Direkcije.

Treba li ovako šarlatanskom odnosu uopšte komentar? Ovo je šarlatanski ali i izdajnički odnos prema interesima Republike Srpske?

Ivanića treba da zanima sporazum koji su usvojili svi parlamenti u BiH i da ga dosljedno kao ministar primjeni, formirajući Direkciju za reformu policije u skladu sa sporazumom, a ne da sluša ničije instrukcije i mišljenja, kao u ovom slučaju Mektića, i da potom traži navodna "tumačenja" Vlade RS.

Ivanić vrlo dobro, kao ministar, zna kakve su posljedice, kada je već odluka donesena, kao što je ova. Sam priznaje da Direkcija nije formirana u skladu sa sporazumom u dijelu koji određuje način odlučivanja. Ali dodaje da su SDS i SNSD stvarale Sporazum o reformi policije pa ispada da on nema obaveza prema njemu. Pravi se da ne zna da je Sporazum usvojio Parlament BiH, oba njegova doma a da ga je SNSD i SDS samo predložio. Činom usvajanja u Parlamentu to više nije odluka nijedne stranke, nijednog pojedinca, već parlamenta odnosno svih.

Sve to Mladen Ivanić vrlo dobro zna.

Nema ispunjavanja ničijih stavova i verifikacije od bilo koga naknadno već je samo trebalo dosljedno da primjeni sporazum koji je usvojio Parlament BiH, a prije njega i Narodna skupština Republike Srpske i Federacije BiH.

Ivanić, na sjednici Savjeta ministara BiH, nije bio da bi mogao pričati ovako kako priča, da ima alibi. On kao da ne zna šta znači situacija kada je odluka donesena, a bez njegovog odsustva i podrške Branka Dokića nije mogla biti donesena. Sve je očigledno unaprijed osmišljeno.

Opravdanja za ovakvo ponašanje Ivanića i njegovog PDP-a nema. Direkcija za reformu policije je morala biti formirana u skladu sa sporazumom, koji Ivanić vrlo dobro zna.

Postoji mnogo termina kako se ovakvo ponašanje može okvalifikovati, ali samo obrazloženje ovakvog ponašanja je više nego jadno i kukavičko.

Ono što je u javnosti Republike Srpske prošlo gotovo nezapoženo, a posebno njenih institucija, jeste odluka Savjeta ministara BiH od 29.12.2005. godine, o imenovanju članova Upravnog odbora Direkcije za reformu policije i izvršnog tijela Direkcije na osnovu Sporazuma o reformi policije i dogovora sa predstavnicima Evropske komisije.

Ovo obrazloženje sve egzaktно govori. Direkciju je trebalo formirati na bazi sporazuma kako u njemu "piše", a isto tako sada imenovati članove Upravnog odbora i Izvršnog tijela. Ovdje su u saopštenju Savjeta ministara BiH navodi da je, osim Sporazuma, Upravni odbor formiran u dogовору sa Evropskom unijom.

Gdje su tada bili Mladen Ivanić i Branko Dokić, pitanje je na koje bi trebalo dati odgovor. Komentari su nepotrebni. Ministar ne zna kako se sprovodi odluka Parlamenta koja odlučuje o sudbini Republike Srpske.

Vrijeme za donošenje ove odluke je očigledno vješto izabрано – dva dana pred Novu godinu. Dok su institucije Republike Srpske opijene novogodišnjom euforijom, Savjet ministara BiH donosi odluke koje će i te kako uticati na događaje u narednoj 2006. godini.

Dodik je ponovo 22. marta 2006. godine, nakon što je preuzeo premijersku funkciju u Republici Srpskoj, izrazio nezadovoljstvo načinom izbora članova Upravnog odbora Direkcije za reformu policije, ovlaštenjima Savjeta ministara i Ministarstva bezbjednosti, te učešćem predstavnika EUPM-a u Upravnom odboru Direkcije.

Milorad Dodik je jasno tražio, još u martu, da se otklone ove očigledne podvale i nepravilnosti, ali je odgovor od Terzića dobio tek sredinom maja. Dva mjeseca je Terzić “analizirao” šta će odgovoriti premijeru Republike Srpske, ali ne zna se samo s kim. Terzić kaže da nema ništa sporno u formiranju Direkcije za reformu policije, sve je u skladu sa Sporazumom. On podsjeća da je na sjednici Savjeta ministara BiH odluka donesena jednoglasno.

Pitanje je šta je tada radio ministar inostranih poslova BiH Mladen Ivanić i ministar saobraćaja i komunikacija Branko Dokić, kada je pored njih mogla da prođe ova odluka koja nije u skladu sa sporazumom, kao i SDS-ov ministar Kovač.

Dodik je 22. marta 2006. godine ukazao na nepoštivanje sporazuma i rekao da u sporazumu jasno piše “da je Direkcija projektovana kao radno tijelo, odnosno privremeni i zajednički organ sporazumnih strana u BiH, a ne kao organ Savjeta ministara BiH, što tvrdi Terzić i što je neistina ili narodski rečeno - ‘laž’.”

Dodik dalje u martu podsjeća da Direkcija za svoj rad odgовара sporazumnim stranama, a ne Savjetu ministara i ministru bezbjednosti BiH, kako je to koncipirano u Odluci o formiranju Direkcije. Zbog toga tu odluku treba izmijeniti, traži Dodik.

Dodik je odbacio i rješenje po kome je stranac član Upravnog odbora Direkcije, bez obzira na to što je EUPM-a čiji glas može biti

odlučujući, a što nije u skladu sa sporazumom. Dodik cijelu Direkciju (što očigledno Terzić neće) smatra kamuflažom, jer su SIPA i DGS u Upravni odbor imenovali po dva člana, MUP FBiH tri člana a za Republiku Srpsku je ostavljeno samo jedno mjesto, koliko ima i Distrikt Brčko, koji nije sporazumna strana.

Dodik je, gledajući "vizacionarski", tada u martu rekao da "Vlada RS neće razmatrati i odlučivati o prijedlozima takve direkcije". Od predstavnika Republike Srpske u Direkciji biće zatraženo da budu samo posmatrač i da evidentira nepravilnosti u kršenju sporazuma.

ISTINA

Na kraju svega, jasno je nekoliko činjenica – ponašanje Drađana Čavića, Mladena Ivanića i Adnana Terzića.

Predsjednik Republike Srpske i SDS-a Dragan Čavić očigledno ne želi ili ne smije da vidi ovu "farsu" kod formiranja Direkcije za reformu policije koju vidi Milorad Dodik.

Ministar inostranih poslova BiH i predsjednik PDP-a Mladen Ivanić takođe u Savjetu ministara BiH ne raguje na Odluku o formiranju Direkcije prilikom njenog donošenja u Savjetu ministara, ali ni prije ni poslije toga.

Predsjedavajući Savjeta ministara BiH Adnan Terzić igra dvostruku igru, očigledno "vođen" ili tačnije rečeno "navođen" od već poznatog "mentora". Terzić kroz način osnivanja, sastavljanja, način odlučivanja i odgovornosti Direkcije za reformu policije, pokušava da ostvari one ciljeve koji nisu prošli kod svih ranijih koncepata reforme policije.

Sporazum o reformi policije je prihvatljiv, nema promjene Ustava, zadovoljeni su evropski principi, počeli su pregovori o stabilizaciji i pridruživanju, svi su zadovoljni, opušteni, euforični. To je prilika za Terzića i mentore da se formira Direkcija koja će završiti

ono što nije uspjelo u prethodne četiri faze ili četiri pokušaja tzv. reforme policije.

Takva direkcija treba na "takov" način da predloži jedinstvenu policijsku strukturu u kojoj će nadležnost MUP-a Republike Srpske biti prenijeta na nivo BiH, a policijske regije prelaziti entitetsku granicu.

Svako odbijanje ovakvog prijedloga od strane Republike Srpske biće "napadnuto" argumentima. "Direkcija je formirana na osnovu Sporazuma o reformi policije, koji ste sami predložili a čije odluke ne prihvataate. Šta u stvari vi iz Republike Srpske hoćete? Ne poštujete sporazum koji ste sami predložili. Znači, vi ste protiv reforme."

Očigledno je da bi ovakav "scenario" prošao sa Draganom Čavićem i Mladenom Ivanićem, ali sa Miloradom Dodikom i SNSD-om, ne.

Pitanje je da li je, osim Sporazuma o reformi policije, koji je prihvaćen od svih, postojao još neki drugi tajni sporazum Dragana Čavića sa međunarodnim zvaničnicima ili već sa kim, za koji građani Republike Srpske nisu znali.

Stvar je vrlo prosta – kod formiranja Direkcije trebalo je samo pročitati šta o njenom formiranju piše u Sporazumu o reformi policije.

BLOKADA

Vlada Republike Srpske donijela je 24.05.2006. odluku da zamrzne status svoga člana u Upravnom odboru Direkcije za reformu policije, zbog već poznatih propusta koji se odnose na njeno formiranje, sastav, način rada i odgovornost koji su mimo Sporazuma o reformi policije.

Visoki predstavnik Kristijan Švarc-Šiling je rekao da se Republika Srpska povukla iz procesa reforme policije, nakon što je njenom predstavniku u Upravnom odboru Direkcije zamrznut status.

Ova mjera Vlade Republike Srpske nesumnjivo odlaže evropsku budućnost BiH i dovršenja sljedećeg formalnog koraka ka toj budućnosti, odnosno potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ključ za kretanje sa ove mrtve tačke sada je u rukama Vlade Republike Srpske, rekao je Švarc-Šiling.

Adnan Terzić je 26.05.2006. godine rekao da očekuje da će predstavnici domaćih vlasti i međunarodne zajednice naredne sedmice održati niz konsultacija kako bi pokušali pronaći izlaz i deblokirati reformu policije.

“Evidentno je da imamo problema u procesu reforme policije, a svakako to nije stvar koju treba prelomiti preko koljena”, rekao je Terzić.

Ko sve ovo i površno analizira, doći će do jednog prostog zaključka, da imamo posla sa međunarodnim varalicama i domaćim izdajnicima. To “društvo” koje je smješteno u Kancelariji visokog predstavnika gleda kako će Republiku Srpsku odnosno njene legitimno izabrane predstavnike “prevesti žedne preko vode”. To rade trećeepozicionirani i petopozicionirani savjetnici, pravnici i drugi šarlatani na čelu sa visokim predstavnikom kakav je bio Pedi Ešdaun, Wolfgang Petrić i drugi.

O kakvom se civilizacijskom nasilju radi, dovoljno je reći da je visoki predstavnik mijenjao Ustav, donosio zakone, raznorazne uredbe, smjenjivao legalno izabrane zvaničnike Republike Srpske, ukidao institucije i na nivou BiH formirao nove, sve pod formom tzv. reformi. Račune za sve svoje aktivnosti nikome nisu polagali. Bonske ovlasti ne postoje, one su fikcija isto kao što u Dejtonskom mirovnom sporazumu nema Savjeta za implementaciju mira.

Kada imate tzv. međunarodne prevarante, licemjere i falsifikatore, onda je sasvim logično da na domaćoj političkoj sceni do izražaja dolaze ljudi sumnjivog morala spremni na obmanu, prevaru i izdaju.

REFERENDUM

Premijer RS Milorad Dodik je 27. maja 2006. godine, govorеći o eventualnim budуćim ustavnim promjenama, rekao: "Osновa za moju i podršku moje stranke u novim ustavnim aranžmanima će biti uređenje BiH kao federalne jedinice sa jasno podijeljenim nadležnostima po svim pitanjima. Ta zajednica mora afirmisati pravo na samoopredjeljenje posredstvom prava na referendum, koji bi bio organizovan u demokratskim uslovima koje bi propisala Evropska unija."

To bi otvorilo mogućnost da ljudi odluče šta misle i žele od BiH, smatra Dodik i dodaje da je to nešto što imaju svi narodi u okruženju, nešto što je dio Povelje UN-a i starije je od priče o nepovredivosti granica, jer činjenica je da su sve granice povrijedene. Mišljenja su da, kada ljudi nemaju ta prava, ne mogu da vjeruju u zajednicu u kojoj žive.

Govoreći o sprovedenom referendumu u Crnoj Gori, Dodik je istakao "da misli da je dobro što se u Crnoj Gori sve odvijalo onako kako se odvijalo. Odluka crnogorskog naroda neće posebno uticati na BiH, ali činjenica je da je referendum pokazao način na koji bi trebalo da se promoviše politika dugoročnog demokratskog procesa razdvajanja, što bi svakako moglo da bude poučno u BiH. Mislim da bilo koji narod u BiH ima pravo da demokratski odluči o svojoj sudbini. To što Evropa u ovom trenutku ne dozvoljava taj čin, ne znači da ga neće dozvoliti u budućnosti".

NASTAVAK

Vršilac dužnosti direktora policije Republike Srpske, Nijaz Smajlović, rekao je 27.05.2006. da Republika Srpska nije odustala od reforme policije niti se povukla iz ovog procesa, jer će njeni predstavnici pratiti situaciju i čekati da političari “odlede status posmatrača”.

Smajlović kaže da je na posljednjoj sjednici Upravnog odbora Direkcije odbijen zahtjev predstavnika Republike Srpske o reformi policije, kao i prijedlog izmjene odluke o načinu glasanja u Direkciji. Smajlović kaže da je stav Vlade i Narodne skupštine Republike Srpske jasan i da je to minimum ispod kojeg se ne može ići.

Tražili smo da se u dokumentu, koji je Direkcija usvojila preglasavanjem izmjene i preciziraju stavke o organizaciji policije na lokalnom nivou, kao i da se realizacija budžetskih sredstava drugačije definiše, ali to nije prihvaćeno, tvrdi Smajlović i podsjeća da je odluka o glasanju kao načinu odlučivanja u Direkciji u suprotnosti sa prihvaćenim Sporazumom o reformi policije u kome se naglašava potreba za konsenzusom.

“Vjerujem da će profesionalci naći način da se dogovore o profesiji, ali za te dogovore mora postojati politički okvir. Za sada nećemo učestvovati u diskusijama, odlučivanju, niti izradi budućih rješenja, dok politika ne obezbijedi teren za igranje”, kaže Smajlović.

Vlada RS je ponovo podsjetila da je opredijeljena za kompromis i da Republika Srpska prihvata reformu policije uz uvažavanje tri evropska principa, ali i specifičnosti ustavnopravnog poretka BiH.

Direktor Generalnog direktorata Evropske komisije za proširenje Rajnhard Prib, prenio je u Sarajevu 22.06.2006. godine na sastanku sa predsjedavajućim Savjeta ministara BiH, Adnanom Terzićem i entitetskim premijerima, Miloradom Dodikom i Ahmetom

Hadžipašićem, poruku komesara za proširenje EU, Olijom Rena, "da se reforme u BiH moraju sprovesti do kraja ove godine, kako bi se zaključio Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju".

Premijer Dodik kaže da je Pribi rekao da reforma policije treba da se nastavi odvijati na bazi kompromisa koji je u BiH postignut o ovom pitanju. "Pribi je tražio da se predstavnici Republike Srpske vrate u Direkciju i rade punim kapacitetom, na šta sam mu kaže Dodik: "Jasno sam rekao da ne možemo prihvati tu demokratiju u kojoj od 11 članova ima samo jedan iz Republike Srpske, dok je ostalih 10 iz drugog dijela BiH, a odlučuje se većinom glasova. Dok se to ne promijeni, mi nećemo moći da radimo."

Dodik kaže da je Pribi u vezi sa reformom dao formulaciju koju bi volio da čuju i ostali koji u BiH rade u ime Evrope. "Raduje me formulacija koju sam čuo, a to je da su tri principa dovoljno širok okvir za dogovor", ističe Dodik.

Dodik je ponovio da predstavnici Republike Srpske i dalje ostaju pri postignutom Sporazumu o reformi policije u BiH. Treba se vratiti sporazumu i uraditi ono što u njemu piše.

NAJAVA

Savjet za provođenje mira, na sjednici održanoj 23. juna 2006. u Sarajevu, donio je odluku o zatvaranju Kancelarije visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH i ukidanju banskih ovlaštenja za 30.06.2007. godine, a pripreme za proces gašenja počinju odmah, rekao je visoki predstavnik Kristijan Švarc-Šiling.

"Ovo je važan dan za BiH. Priroda međunarodnog prisustva mora se promijeniti s obzirom na to da država prelazi iz faze provođenja mira u fazu evroatlantskih integracija", kazao je Švarc-Šiling i dodao da zatvaranje OHR-a ne znači potpuno povlačenje međunarodne zajednice iz BiH.

Međunarodna zajednica ostaje u potpunosti angažovana u BiH, uz veće prisustvo Evropske unije, EUFOR-a, EUPM-a i NATO-a, rekao je Švarc-Šiling.

Predsjedavajući Savjeta ministara BiH Adnan Terzić kaže da je razočaran odlukom o zatvaranju OHR-a i da je to izuzetno opasno prije nego što BiH potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju a to znači trenutno zaustavljanje svih reformskih procesa. "Ova odluka može izazvati teške posljedice", smatra Terzić.

Potpredsjednik SNSD-a Krstan Simić kaže da je uvjek zagovarao tezu da odgovornost za događaje i kreiranje budućnosti BiH treba da preuzmu domaći političari i institucije.

"Svjesni smo situacije da je ovo rovito stanje, ali smo svjesni i činjenice da su svi političari imali izvjestan alibi u institucijama međunarodne zajednice, pa su smatrali da mogu da budu radikalni i nerealni u svojim zahtjevima, jer ima neko ko će to uraditi i odrediti. Dobro je sa tim što prije prekinuti", smatra Simić.

Ove dvije izjave najbolje odslikavaju odnos domaćih političara prema odlasku, odnosno ostanku OHR-a. Republika Srpska se zalaže za zatvaranje Kancelarije visokog predstavnika i ukidanje boničkih ovlaštenja a Federacija BiH, prvenstveno Bošnjaci i dio međunarodne zajednice, za njegov ostanak.

Elaboraciju zašto je takav odnos, kada je OHR u pitanju, bespredmetna je. Republika Srpska je sve vrijeme na "udaru" Kancelarije visokog predstavnika i doživljavaju je zbog svih sankcija koje su doživjeli od nje kao protivnika koji ugrožava njihove interese, dok Federacija BiH (Bošnjaci) OHR doživljava kao saveznika koji pomaže u ostvarivanju vlastitih interesa. Izjava Terzića to najbolje i održava.

LOBIRANJA

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope usvojila je 29.06.2006. Rezoluciju o BiH u kojoj traži od bh. političara da odmah nakon oktobarskih izbora nastave razgovore o promjeni Ustava, a najkasnije do oktobra 2010. da usvoje novi ustav. Stav je skupštine da narodi u BiH iza sebe moraju ostaviti ratni način razmišljanja i okončati međusobne konfrontacije na kojima se bazira politika u zemlji.

U rezoluciji stoji da odmah treba eliminisati entitetsko glasanje u Predstavničkom domu BiH, definisati vitalni nacionalni interes i povezanost veto mehanizma.

Poruka Srbima je “da moraju prihvatići da Republika Srpska ne može istrajati pod trenutnim imenom i političkom filozofijom njenih osnivača”.

Kada se ovako nešto pročita, ako se ne bi znao “autor”, prvo što bi se pomislilo je da bi ovako nešto mogao napisati reis Cerić a ne Parlamentarna skupština Vijeća Evrope. Rezolucija se zalaže za potpunu unitarizaciju i centralizaciju BiH, a to je ono zbog čega se i ratovalo.

Postoji nekoliko odgovora zbog čega se baš sada “poteže” priča o promjeni Ustava. Jedan je svakako da reforma policije po “Ešdaunovom modelu” i njegovim evropskim principima znači promjenu Ustava. Reforma policije u atmosferu promjene Ustava se savršeno “uklapa”.

HIMZO

Predsjedavajući Upravnog odbora Direkcije za reformu policije Himzo Selimović rekao je nakon sastanka odbora da će Parlament BiH biti jedina institucija koja će biti politički odgovorna za rad buduće policije. On je rekao da je usaglašen model opera-

tivnog rada policije kojim se isključuje bilo kakav uticaj politike na rad policije.

Predsjednik PDP-a Mladen Ivanić rekao je 18.08.2006. da ne očekuje da će doći do prekida pregovora o stabilizaciji i pridruživanju, zbog neuspjeha u reformi policije. Ivanić kaže da je uvjeren da će biti još političkih pregovora o reformi policije, koji su i suštinski.

Zamjenik predsjednika Srpske demokratske stranke Mladen Bosić, rekao je 16.08.2006. godine u Banjaluci da srpski predstavnici treba da učestvuju u radu Komisije za reformu policije.

Ova izjava i te kako najavljuje sve buduće aktivnosti i politički angažman Mladena Bosića. U situaciji kada je Direkcija formirana mimo Sporazuma na očiglednu štetu Republike Srpske i kada se Milorad Dodik i Vlada RS tome energično suprotstavljaju da bi zaštitili interes Srpske, Bosić se tome suprotstavlja i podržava Adnana Terzića i bošnjačke interese.

Sve aktivnosti Mladena Bosića od ovog perioda pa nadalje su u istom maniru. "Ista meta isto odstojanje."

OPSTANAK

Premijer RS Milorad Dodik, 28.08.2006. kaže da je uvjeren u trajni opstanak Republike Srpske, a što se Dejtona tiče, zna se da reviziju mogu da dogovore isključivo narodi BiH.

Dodik kaže da, ukoliko Republika Srpska i dalje bude osporavana od sarajevske političke čaršije, to samo može da osnaži naše uvjerenje da je demokratsko pravo građana Republike Srpske na samoopredjeljenje jedini put.

Govoreći o policiji, Dodik poručuje da će istrajati u zahtjevu da Republika Srpska mora da ima svoju policiju. To ne smije da bude samo puko tehničko pitanje već stvar političkog konsenzusa.

ROK

Predsjedavajući Upravnog odbora Direkcije za reformu policije Himzo Selimović rekao je 13. septembra 2006. godine da Savjet ministara BiH nije prihvatio izvještaje o radu koje je dostavio Upravni odbor, kao ni revidirani plan aktivnosti, kojim članovi UO Direkcije traže da rok za podnošenje konačnog izvještaja o strukturi budućih policijskih snaga u BiH bude pomjeren sa 30. septembra na 30. novembar 2006. godine.

Izvještaji nisu usvojeni, jer nisu dobili podršku trojice ministara a definitivno je da posao ne može biti završen do 30. septembra.

Predsjedavajući Savjeta ministara BiH Adnan Terzić, rekao je da je reforma policije u BiH potpuno blokirana. On je 14. septembra 2006. priznao da su mu "ruke svezane" i da do kraja mandata ne može uraditi ništa da pokrene stvari sa mrtve tačke.

"Ministri iz reda srpskog naroda su mi otvoreno rekli da neće podržati nijednu odluku o daljem procesu ove važne reforme za ulazak u Evropsku uniju, pa ni one kojom bi se produžio rok Direkcije za reformu policije za izradu prijedloga plana policijske strukture sa 30. septembra na 30. novembar, sve dok Vijeće ministara ne prihvati zahtjeve premijera RS Milorada Dodika i preporuke Narodne skupštine Republike Srpske", kaže Terzić.

Terzić, ovdje sve navodi "koleći kao mačak ovo vrele kaše" a neće da kaže vrlo jednostavno koji zahtjev treba da ispoštuje. On se zove dosljedno poštivanje Sporazuma o reformi policije kojom se u skladu sa njim formira Direkcija za reformu policije.

Na ovom primjeru se tipično još jednom vidi šta je izdaja i kako se ona sprovodi. Kada srpski ministri u Savjetu ministara BiH ne podržavaju Terzića, on je nemoćan isto kao i cijeli Ešdaunov model tzv. reforme policije. Treba reći da ova reforma nije nikakva reforma, već naprotiv prenos nadležnosti sa Republike Srpske na

BiH, na neustavan način. Ta šarena laža nazvana “reformom” se koristi isto kao što i roditelji koriste za “bebu zvečku”. To, jednostavno rečeno, nema veze sa reformom. Ne postoji druga formulacija za ovu drskost međunarodnih moćnika.

IGRA

Vijeće ministara Evropske unije izražava zabrinutost zbog nedostatka napretka u sprovođenju Sporazuma o reformi policije iz oktobra 2005. godine i sa nestrpljenjem očekuje ubrzano otklanjanje prepreka na tom putu, jedan je od zaključaka Vijeća ministara od 14.09.2006. godine.

Visoki predstavnik Evropske unije za vanjsku politiku i bezbjednost Havijer Solana rekao je 28.09.2006. godine da reforma policije u BiH i odnos Evropske unije prema tom pitanju ostaju nepromijenjeni: politički dogovor iz oktobra 2005. godine mora se ispoštovati, te provesti usvojeni plan reforme policije u skladu sa evropskim principima.

Ovdje se potvrđuje Solanina nedosljednost. On poziva na dosljednu primjenu sporazuma sada, kada je blokirana njegova destrukcija. Nije nijednom do sada rekao da Direkcija za reformu policije bude formirana u skladu sa sporazumom, što je ključ svih problema. Ovo samo potvrđuje da je plan obmane, prevare i izdaje osmišljen na relaciji Brisela i Sarajeva a da su sponzori i pokrovitelji i jednih i drugih preko okeana.

Sva ta naizgled silna i jaka snaga Eropske unije i SAD-a koji podržavaju bošnjački proces unitarne BiH pada u vodu ako se političke snage Republike Srpske slože i budu jedinstvene. Kada je formirana Direkcija, u Republici Srpskoj je bila SDS-ova Vlada Pere Bukejlovića i uz njenu podršku se moglo tako raditi. Svoju ulogu su tada odigrali i Dragan Čavić i Mladen Ivanić. Sada, 2006. godine

situacija je drugačija, naime, od 1. marta 2006. na čelu Vlade RS je Milorad Dodik i SNSD.

SOLANA

Govoreći o tri principa Evropske unije, Solana je pojasnio prelazak međuentitetskih linija: "O tome se govori u trećem principu. On se odnosi na formiranje funkcionalnih policijskih oblasti, koje se moraju odrediti u skladu s tehničkim kriterijima. Koliko znam, Direkcija će se tim pitanjem vrlo brzo početi baviti. Zbog toga ne želim ništa prejudicirati, nego stvar prepustiti policijskim ekspertima."

"Evropska unija je zainteresovana i želi BiH vidjeti kao partnera koji je u stanju nositi se sa kriminalom. To znači da mi želimo da vaša zemlja pronađe modalitete na osnovu kojih ćete imati policijsku službu koja će biti uspješna, profesionalna i u kojoj neće biti političkih uticaja", kaže Solana.

Mnogo je demagogije u ovoj izjavi tako visokog funkcionera Evropske unije Havijera Solane. Puna su mu usta eksperata a svi znamo uz dužno poštovanje tih ljudi da su ti navodni eksperti jako oskudnog znanja i više politički poslušnici nego neki eksperti.

Funkcionalne regije ili šta već ne su takođe podvala, jer je cilj da se pređe međuentitetska linija što je rušenje policije Republike Srpske i promjena Ustava na neustavan način. Cilj nije nikakva reforma policije već promjena Ustava i razvlašćivanje Republike Srpske. Sve to Havijer Solana savršeno dobro zna a priča drugu priču. Očigledno je da se Solana i Evropa ponašaju tako kao da su u nekoj afričkoj zemlji u posjeti nekom domorodačkom plemenu a ne u Evropi, u 21. vijeku.

Nakon ovakovoga istupa Havijera Solane odlazeći šef Delegacije Evropske komisije u BiH Majkl Hemfriz je rekao 01.10.2006. godine da je BiH spremna da preuzme sudbinu u svoje ruke. On kaže

da niko izvan BiH ne bi trebalo da kaže koji način organizacije policije treba napraviti u BiH. Ovo je prilika gdje BiH treba preuzeti odgovornost, jer međunarodna zajednica više ne može nametati odluke.

“Evropska komisija biće prisutna da osigura da rješenja do kojih dođe sama zemlja budu u skladu sa evropskim standardima”, kaže Hemfriz

SAMOSTALNOST

Izjava najviših zvaničnika Evropske unije Rajnharda Pribeta, Havijera Solane i Majkla Hemfriza, govore da nikakvih univerzalnih evropskih principa nema, koji bi zahtijevali ukidanje policije Republike Srpske, i neophodnosti prelaska entitetskih granica, da bi BiH dobila policiju po evropskim standardima i stekla uslove za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Dakle, ti i takvi principi su bili izum Pedija Ešdauna i njegovih nalogodavaca.

Evropski principi su širok pojam koji svaka zemlja, zavisno od svoje specifičnosti i potreba, različito definiše. Gotovo nijedna od policija država članica Evropske unije nije identična i svaka ima poneku svoju osobenost. Negdje su razlike između zemalja male, a negdje veće. Univerzalnog modela osim “Ešdaunovog” nema.

Terzić je očigledno dobro “biflao” lekcije koje mu je “diktirao” Ešdaun a nakon njegovog odlaska nastavio po starom formirajući Direkciju za reformu policije koja nije odgovarala odredbama Sporazuma o reformi policije.

Cijelu godinu Terzića je spremno čekala Vlada RS, koju predvodi Milorad Dodik, i koja je tražila dosljednu primjenu Sporazuma kod formiranja Direkcije.

Adnan Terzić i “društvo” su nastavili po starom običaju, očekujući podršku svih za svoju prevaru i falsifikat sporazuma. Na kraju

je sredinom septembra 2006. godine Terzić morao priznati da je nemoćan i da su mu “ruke svezane” da bilo šta učini na sprovodenju “Ešdaunove” reforme policije. Reforme obmane, koja očigledno nema veze ni sa kakvim evropskim principima a sa reformom još manje.

Premijer Dodik i Vlada RS su bili nepokolebljivi u svom stavu da se sporazum mora dosljedno primjenjivati a srpski ministri u Savjetu ministara na čelu sa Mladenom Ivanićem nisu smjeli više podržavati rad “falsifikovane” Direkcije. Jedinstven stav rukovodstva Republike Srpske, koje se drži potписанog sporazuma i cijelog arsenala demokratskih procedura su formula za uspjeh Republike Srpske i njenu odbranu od svih nasrtaja, poput ovih Terzićevih i ranije Ešdaunovih.

PAPANI

Aktuelni premijer Republike Srpske i mandatar za sastav nove Vlade, Milorad Dodik, 27. novembra 2006. godine saopštava da je poslao pismo visokom predstavniku međunarodne zajednice u BiH, u kojem je jasno rekao na koji način misli da se pitanje policije riješi.

“Rekao sam da je to stvar našeg dostojanstva, a ne samo neka velika priča o liderima. Policija Republike Srpske i njena izvjesna budućnost su nešto ispod čega nećemo ići. Mogu oni da prijete ili da govore da smo ovakvi ili onakvi, može da se ne potpiše Sporazum o pridruživanju sa EU, pa šta? Mi hoćemo svoju policiju, i to je tako. Ona može da ima određene elemente koordinacije sa ostatkom policije BiH ali njeno ukidanje je iluzija. Pa taman to došlo i iz velike Evrope”, kaže Dodik.

Govoreći o instituciji referenduma u slučaju da reforma bude nepovoljna, Dodik kaže: “Ljudi ovdje imaju pravo da odluče. Mene obično pitaju, prije svega iz međunarodne zajednice, kako to da ljudi

žele referendum. Potom dolazi i nebulosa da će se investicije ovdje povećati kada se sproveđe reforma kakvu oni predlažu. Ovih dana razgovaram sa investorima koji ovdje ulažu i do milijardu, i nijedan me ništa nije pitao za policiju! Prema tome, nismo mi 'papani' koji čekaju da neko dođe sa strane i nametne neku pamet. Mi želimo da budemo dio sistema, hoćemo da popravljamo svoje ponašanje, ali nemojte da nam dirate institucije", jasno ističe Dodik.

Dodik je komentarisao i Terzićev istup pred Savjetom bezbjednosti UN-a, nakon čega ga je nazvao "običnom budalom":

"Zato što je takav. Otići pred Savjet bezbjednosti i iznijeti takve konstatacije na teret Republike Srpske i mene lično, može samo neko ko ima tu karakternu osobinu. Otišao je tamo kao predstavnik kolektivnog organa, i iznosio svoj stav. Nije to nikakav seminar, već jedan vrlo ozbiljan skup, i samo ljudi koji nemaju u sebi određene linije karaktera mogu da se tako ponašaju. Zato sam ga tako nazvao, ostajem pri tome i mislim da sam baš dobro rekao."

SILAJDŽIĆ

Komentarišući Silajdžićevu izjavu od 07.12.2006. godine da je Republika Srpska genocidna tvorevina, Dodik kaže: "Takve izjave Silajdžića, na ovako važnim skupovima, moraju da se demantuju i ja to činim. Silajdžić ima izborni kapacitet u BiH i može da misli šta hoće, ali BiH može da napreduje samo ako u BiH prihvate Republiku Srpsku, bez obzira na to što je ne vole, kao što smo mi prihvatali BiH."

"Srbi su pokazali spremnost za moralnu i političku odgovornost za ono što se dogodilo tokom rata, za razliku od drugih koji nisu prihvatali ni minimalnu odgovornost. Jeden od glavnih ljudi tokom rata je bio Silajdžić. On pokušava lobiranjem da Srbe optuži za genocid, ali genocid se nije desio i to potvrđuju mišljenja relevantnih ljudi kao što je general Mekenzi", kaže Dodik.

Dodik pojašnjava "da nije Silajdžić relevantan da kaže šta je zločin, a što je genocid, to treba da kažu stručni ljudi. Mi ne mislimo da pravimo stalne opstrukcije u Sarajevu, mi mislimo nešto tamo da radimo, ali kad god Silajdžić bude davao izjave kao što je uradio posljednji put, mi ćemo morati da se ogradijemo. On očigledno još vodi rat. On je jedini ratni lider u BiH, ostalih više nema, i on svojim teškim stavovima želi da završi rat".

"Bez obzira na to koliko ga frustrirala Republika Srpska, moraće da je prihvati ili će morati da siđe sa političke scene", poručio je Dodik.

UZROK

Zaključak je u ovom slučaju vrlo prost, nije problem reforma policije, problem je Republika Srpska.

Konstantno preciznom analizom dolazimo do zaključka da se iza tzv. reforme policije, koja se odvija pod "nekim, nikom znanim" principima, kojih nema ni u jednoj evropskoj državi, u stvari želi promjena Ustava u BiH. Promjena Ustava koja treba da eliminiše nadležnosti Republike Srpske, prvenstveno kroz Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, potom otvoriti i dovede do "erozije" i ostalih ingerencija i institucija Republike Srpske.

Bošnjačke lidere, a i dio međunarodnih zvaničnika koje predvodi Pedi Ešdaun, ne zanima dogovor o reformi policije domaćih lidera, već nude DIKTAT koji vlasti Republike Srpske treba da prihvate, a koje u pravilu znače "glogov kolac" za Republiku Srpsku. Kakva je to reforma iza koje MUP Republike Srpske postaje mjesto koje se bavi gašenjem požara, a prelaženjem međuentitetskih linija policijskih regija u pravosudnom sistemu i pravnoj regulativi nastaje haos za koji niko ne kaže kako će se završiti? Šta je svrha i cilj svega toga?

Zanimljivi su i stavovi Olijana Rena, koji ističe da su "evropski principi okvir za dogovor o reformi" a ne nikakav diktat. Ren, koji je prvi čovjek za proširenje, valjda najbolje zna šta su uslovi BiH za članstvo u Evropskoj uniji. Apsurdno je da mnogi drugi i u Briselu i u Sarajevu govore nešto drugo. Pitanje je da li oni čuju Rena ili Ren jedno priča Miloradu Dodiku a drugo njima. Treće varijante nema.

Osim Terzića, Silajdžića i Rena, nemoguće je ne podsjetiti se još jednom uloge Dragana Čavića i Mladena Ivanića u tzv. procesu reforme policije. Oni, njihovo ponašanje i stavovi su bitni zbog značaja Sporazuma o reformi policije od oktobra 2005. godine i Direkcije koja je na bazi toga dogovora formirana. Čavić je prihvatio da Direkcija na taj način bude formirana, isto kao i Mladen Ivanić koji je u Savjetu ministara morao da spriječi njeno izglasavanje. Sporazum o reformi policije nije imaginaran i u njemu decidno piše kako se formira Direkcija za reformu policije koja treba da izradi plan ili prijedlog reforme, koja znači ukidanje ili eliminisanje MUP-a RS i ukidanje ingerencija Republike Srpske, što je promjena Ustava na neustavan način.

Kraj 2006. godine i priča o stalnim reformama nameće ozbiljno razmišljanje! Da li je u Dejtonu neko u ime tzv. međunarodne zajednice ili dijela međunarodne zajednice Bošnjacima obećao ostvarenje njihovog cilja koji se zove unitarna ili centralizovana država BiH?

Prvi pokušaj je bio nakon prvih višestranačkih izbora u Parlamentu BiH, drugi u ratu, treći u Dejtonu, a četvrti je postdejtonski tzv. reformski period. Terzić, Silajdžić, Lagumdzija, Tihić, Ešdaun i Gregorijan rade kroz tzv. reforme ono što u suštini znači unitarizacija i centralizacija BiH.

Pokušaj unitarizacije je i doveo do ratnog sukoba u BiH. Dejtonski mirovni sporazum je postavio decentralizovanu BiH sa zajedničkim institucijama koje treba da rade zajedničke poslove.

Nemoguće je da vrhunski američki advokati, koji su pravni tvorci Dejtona, uz političke okvire američke diplomacije nisu znali šta rade. Predložili su decentralizovanu BiH, sastavljenu od dva entiteta i tri konstitutivna naroda, koju Ešdaun i "ekipa" ruše.

To može biti jedino objašnjenje za nastupe Terzića u Ujedinjenim nacijama i Silajdžića u Briselu.

PLAKAT

Još jednom treba naznačiti da sam čin političke izdaje nije "plakat" koji stoji na zidu i na kojem na vidnom mjestu piše izdaja ili izdajnik. Baš naprotiv, sve je uvijeno u finu "oblandu" ustavnosti, zakonitosti i moralnosti. Oni koji izdaju interes i te kako se vješto svojim argumentima brane i čak napadaju druge za izdaju.

Mladen Ivanić je tako rekao da sumnja da je Milorad Dodik mimo Sporazuma o reformi policije nešto sa Dragom Čavićem obećao. Ivanić sam ne glasa za formiranje Direkcije jer se iz nepoznatih razloga ne pojavljuje na sjednici Savjeta ministara BiH da sa svojim partijskim drugom ministrom Dokićem spriječi formiranje Direkcije, da bi mogao da priča to što priča. Svojim odsustvom Ivanić omogućava izglasavanje odluke o formiranju Direkcije suprotno sporazumu a onda Dodika optužuje da je izdajnik.

Pitanje je da li običan građanin koji površno prati politička dešavanja može ovo na prvi pogled da shvati. Shvatiće kada mu se objasni ali za to treba vrijeme i prilika. Na tu "kartu" se i igra.

Najjednostavnije rečeno, suviše neozbiljno i za mjesnu zajednicu a kamoli za Savjet ministara BiH.

Reforma policije po modelu Pedija Ešdauna i međunarodnog i domaćeg "društva" nije sprovedena zahvaljujući dosljednom i vizionarskom stavu Milorada Dodika i SNSD-a da istraje na odbrani Dejtonskog mirovnog sporazuma i Ustava Republike Srpske i BiH.

Slobodno se može reći da je to, ne samo pobjeda Dodika i Republike Srpske već i prvi poraz Kancelarije visokog predstavnika i te tzv. ili samozvane međunarodne zajednice koju ona predstavlja.

Kada voda nadire na branu, dovoljno je da samo prodre kroz i najmanju rupu. Taj i najmanji protok vode je početak kraja brane. Poslije toga u BiH više nije ništa kao što je bilo prije. OHR i visoki predstavnik više “vegetiraju” nego što imaju snagu koju su sami sebi uz pomoć određenih međunarodnih moćnika bili prigrabili.

Domaći saradnici međunarodnih moćnika su razotkriveni a građani najbolje sami sude o njima svakodnevno a posebno na izborima.

JOŠ NEKI PRIMJERI...

Kada se dojučerašnji koalicioni partneri razilaze, onda je to kao i kod braće koja se posvađaju, puno optužbi, emocija i “prljavog veša” koji se vadi iz najskrivenijeg ugla.

SUKOB

Srpska demokratska stranka je 22. februara 2006. saopštila da odlazi u opoziciju, što će je oslobođiti “višegodišnjeg i iscrpljujućeg partnerstva s Partijom demokratskog progrusa”.

Djelujući opoziciono, otvoreno i argumentovano, SDS će demaskirati svu lažnu veličinu lidera i navodnih reformatora PDP-a i ukazati na politiku učešća ove stranke u vlasti bilo gdje i po bilo koju cijenu, stav je Predsjedništva SDS-a.

Odgovarajući na optužbe, PDP ističe da je saradnja sa SDS-om raskinuta zato što je stranka opstajala na vlasti trošeci interese Republike Srpske i srpskog naroda. Silazak SDS-a sa vlasti je najbolje što se Republici Srpskoj i srpskome narodu moglo desiti. Ako je iko prodavao interes Republike Srpske, onda je to činio SDS, u vrijeme samostalne

vladavine. Dok je lider SDS-a Dragan Čavić, čuvao svoju fotelju, a ne Republiku Srpsku, nestalo je Vojske Republike Srpske, a opstanak policije je doveden u pitanje, ističe Partija demokratskog progresa.

Problem SDS-a nije u PDP-u, već u istrošenom konceptu vladavine u kojem se od svega pravi biznis, pa čak i od nacionalnih interesa, saopštio je PDP.

Predsjedništvo SDS-a je potom saopštilo da smatra da će cijena koalicije PDP-a, SDA, Stranke za BiH i SDP-a sa SNSD-om, koji će izabrati novu Vladu Republike Srpske, biti plaćena interesima Republike Srpske. Navedena je zabrinutost ukoliko Ministarstvo za izbjegla i raseljena lica Republike Srpske preuzme SDA, jer smatraju da u tom slučaju treba očekivati da će politika novog ministra prema ovoj populaciji biti loša po interesu ovog najugroženijeg dijela stanovništva Republike Srpske.

ČAVIĆ – IVANIĆ

Predsjednik RS Dragan Čavić optužio je 28.02.2006. ministra inostranih poslova BiH Mladena Ivanića da je doprinio početku procesa pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu po tužbi BiH, protiv Srbije i Crne Gore za agresiju i genocid.

“Kada je član Predsjedništva BiH Borislav Paravac podnio zahtjev Ustavnom суду BiH za ocjenu ustavnosti tužbe, od Ivanića sam zatražio da o tome obavijesti Međunarodni sud pravde u Hagu, što Ivanić nije učinio”, kaže Čavić i dodaje da Ivanić nije obavijestio Sud jer je, da bi sačuvao svoju “ličnost i fotelju”, to pismo poslao ambasadoru BiH u Hagu, koji ga je dalje uputio agentu tužbe, a agent tužbe nije uputio sudu.

Mladen Ivanić je, odgovarajući Čaviću, rekao da je “Dragan Čavić najobičniji politički manipulant i lažov, suočen sa ogromnim problemima u svojoj stranci. Potpuno srozani autoritet pokušava

izgraditi napadajući druge. To je tipična politika SDS-a koji je najvećim dijelom, otkako je tužba protiv Srbije i Crne Gore nastala, obavljao najodgovornije funkcije, a sada pokušava odgovornost prebaciti na druge”, kaže Ivanić

TUŽBE

Premijer Republike Srpske Milorad Dodik podnio je 3. marta 2006. godine Okružnom tužilaštvu u Banjaluci dvije krivične prijave protiv N.N. lica u vezi sa privatizacijom državnog kapitala Kristal banke AD Banjaluka, današnje Hipo Alpe Adria banke i Banjalučke banke AD Banjaluka, današnje Nove banjalučke banke.

Predsjednik Vlade RS Dodik je nakon toga najavio da će tražiti krivičnu odgovornost predsjedavajućeg Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje BiH, Džolija Diksona, zbog odluke da se obustavi doznaka sredstava od indirektnih poreza koji pripadaju Republici Srpskoj.

Dodik je 5. marta rekao da nema namjeru da odugovlači i uvažava bilo koga ko ne uvažava Republiku Srpsku. Objasnjenje Diksona da je postojao neki dogovor, ali da nije ništa potpisano, potpuno je amatersko.

“Dikson ima veoma ozbiljan problem koji se zove Vlada RS i Milorad Dodik. Mi nećemo odustati od toga da tražimo njegovu krivičnu odgovornost za ovakvo stanje, jer je on kao predsjednik Upravnog odbora morao trebalo da reaguje na vrijeme, a ne da imamo štetu od 30 miliona KM.”

TREĆI DIO

- METODOLOGIJA -

Pritisci na Republiku Srpsku i njen razvlašćivanje traju u kontinuitetu maltene od njenog osnivanja. Metodologija prenosa nadležnosti jako pažljivo i detaljno je razrađena i odvija se gotovo uvijek na isti način. Cilj je dejtonsku Republiku Srpsku oslabiti a centralne zajedničke institucije BiH ojačati.

Ovaj prenos nadležnosti se naziva reformom, što je prva podvala koja je nametnuta i koja godinama traje. Kakve su to reforme za Republiku Srpsku ako je poslije svake reforme slabija. Valjda je reforma nešto od čega se ima koristi i što dovodi do rasta, boljitka i napretka.

PODSJEĆANJA

Pred kraj 2001. godine počinje najava intenzivnog rušenja Republike Srpske i prenosa njenih nadležnosti.

Sredinom decembra 2001. godine tadašnji visoki predstavnik međunarodne zajednice Wolfgang Petrič, kaže: "Rukovodstvo Republike Srpske svojom politikom inačenja može vrlo lako da dovede u pitanje opstanak same Republike Srpske", da bi potom predsedavajući Savjeta ministara BiH Zlatko Lagumđija, nakon povratka iz Moskve i posjete Ruskoj Federaciji izjavio da "Rusija podržava promjene Dejtonskog mirovnog sporazuma".

Logično, uslijedile su potom žučne izjave zvaničnika Republike Srpske, koji su listom tvrdili da niko nema pravo da mijenja Dejtonski mirovni sporazum bez saglasnosti sva tri konstitutivna naroda i mimo Ustava BiH (koji je i nastao na osnovu postojećeg Dejtonskog mirovnog sporazuma).

U pozadini ovih već uobičajenih javnih prepirkki odvijaju se permanentne aktivnosti na promjeni Ustava Republike Srpske na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda (na prostoru cijele BiH, odnosno u oba entiteta).

Upravo zbog toga je Petrič 20.12.2001. godine posjetio Banjaluku i razgovarao (u odvojenim susretima) sa predsjednikom Vlade RS Mladenom Ivanićem, predsjednikom i potpredsjednikom RS Mirkom Šarovićem i Draganom Čavićem, kao i sa predsjednikom Narodne skupštine Republike Srpske Draganom Kalinićem.

Treba istaći da su Šarović, Kalinić i Čavić čelnici najveće političke partije u Republici Srpskoj, Srpske demokratske stranke, koju Petrič označava kao glavnog krivca i prepreku na putu ekonomskih i političkih reformi, bez kojih, po njegovom mišljenju, nema ni govor o ekonomskom napretku.

Na svaki i najmanji znak da može doći do bilo kakve promjene Dejtona, iz Republike Srpske se reaguje, ne samo burno, nego i pomalo panično. Iako ambasador Ruske Federacije u BiH Aleksandar Griščenko kaže da, kad se uporedi Dejtonski sporazum potpisani 21. novembra 1995. i današnje faktičko stanje, vidi se da su se već dogodile određene promjene, u Republici Srpskoj smatraju da je to sasvim normalno, jer svaki ugovor pa i ovaj Dejtonski, može da se "dogoni", ali samo dok se promjene dešavaju uz saglasnost sva tri konstitutivna naroda i u skladu sa Ustavom BiH, sa čim se slaže i Griščenko.

Sam Petrič je nakon posjete Banjaluci bio daleko određeniji i jasniji. "Najavljene promjene Ustava Republike Srpske, sedam godina nakon Dejtonskog sporazuma, jesu prilika da Skupština i Vlada RS preuzmu odgovornost za teška pitanja u svom entitetu i da na osnovu odluke Ustavnog suda BiH i u institucijama Republike Srpske budu predstavnici građana nesrpske nacionalnosti. Predstavnici sva tri naroda u Narodnoj skupštini RS treba da pronađu rješenje za građane Republike Srpske i BiH, te da preuzmu odgovornost za ovu istorijsku stvar koja se nalazi pred njima."

Govoreći o opasnosti za opstanak Republike Srpske, Petrič je naglasio da "Republika Srpska, koja je dio Dejtonskog sporazuma,

može da bude u opasnosti samo iz granica Republike Srpske, odnosno ako ne bude funkcionala u skladu sa evropskim standardima kad je riječ o ljudskim pravima”, te dodao da “jedina opasnost postoji ako Republika Srpska ne pozove one koji su je napustili da se vrate”.

Na kraju je visoki predstavnik poručio “da su ustavne reforme šansa da Republika Srpska uradi pravu stvar i da međunarodna zajednica prestane sa razgovorima o ukidanju Republike Srpske”. Petrić vjeruje u konsenzus razumnih političara iz Republike Srpske i BiH, koji će garantovati bolju budućnost.

DODIK

Milorad Dodik je o ovim dešavanjima decembra 2001. godine govorio sljedeće: “Muslim da Republike Srpske nikad nije bilo više nego u vrijeme mog mandata. Mnogima to nije godilo, a dolaskom na vlast SDS i PDP to su značajno devastirali za nepunu godinu dana. Nad Republikom Srpskom više nego ikad postoji znak pitanja, jer pitanja koja se otvaraju ustavnim promjenama zadiru u srž egzistencije Republike Srpske. Muslim da nije bilo adekvatne političke pripreme od strane vlasti Republike Srpske, nego su pasivno dočekani prijedlozi koji su nas zaplјusnuli poput talasa orkana.”

“Sve je počelo kada su Šarović, Čavić i Kalinić potpisali sporazum sa Petrićem, koji je opštег karaktera, ali su prihvatali ustavne promjene bez definisanja koje su to promjene. Sada smo dobili situaciju da u ustavne promjene može da se servira sve i svašta. Čini mi se da sada više od opozicije, nego pozicije, zavisi kako ćemo se oduprijeti maksimalističkim zahtjevima. Partije na vlasti sada traže zaštitu opozicije.”

“Mi nećemo učestvovati u tome da neko propiše formiranje vlasti na bazi popisa iz 1991. godine, jer u tom slučaju nema svrhe

držati izbore. Mi čvrsto stojimo na stanovištu da za to može jedino da bude osnov izborni rezultat, jer ta struktura može da zaštići nacionalna prava svih u Republici Srpskoj i BiH”, precizira Dodik.

Dodik je pojasnio i svoju stalnu tvrdnju “što više SDS-a u vlasti, manje Republike Srpske”.

“Nažalost, bio sam u pravu, ali to me ne ispunjava zadovoljstvom. Ljudi u Republici Srpskoj moraju da shvate jasne poruke koje dolaze sa strane, jer svijet počinje da shvata naš cinizam i mazohizam. Nisu osporili formiranje vlasti koju predvodi SDS, ali su jasno rekli da je neće pomagati. Bila je to jasna poruka – ako želite emocije i iracionalnost, onda živite u takvom svijetu – iz mjeseca u mjesec smo dublje tonuli u lošije stanje.”

Vlada Mladena Ivanića je uporno insistirala na utvrđivanju krivice prethodne vlasti, a to su bili izgovori za neuspjehe. Pokazuje to i projekcija budžeta za narednu godinu, koji se predlaže u iznosu manjem od prošlogodišnjeg. Kad bismo sad promijenili sadašnju strukturu na vlasti, bile bi nam potrebne najmanje dvije godine da se vratimo na nivo 2000. godine, u političkom i ekonomskom pogledu.

VRAĆANJE

Predsjednik Vlade RS Mladen Ivanić smatra da “ustavni amandmani treba da se puste u skupštinsku proceduru i da više nema smisla čekati ustavnu komisiju, jer je teško očekivati da ona može bilo šta da riješi”. Ivanić je predložio i javnu raspravu o ovoj temi, u kojoj bi najznačajnije političke ličnosti razgovarale o ustavnim amandmanima, kako bi se postigao prethodni dogovor i obezbjedila neophodna dvotrećinska većina u Narodnoj skupštini Republike Srpske.

Nesporno je da će nakon ustavnih promjena permanentne tenzije vezane za promjenu Dejtonskog mirovnog sporazuma

splasnuti ili možda čak i u potpunosti nestati. Promjene će nastupiti i za njih se može reći da su vruć krompir, koji domaći političari iz Republike Srpske, posebno iz SDS-a, vrlo rado ustupaju ili prebacuju jedan drugom.

Mnogo je hipotetičkih pitanja na koja nije lako dati odgovor. Šta u slučaju da ustavne promjene predvide da se u izvršnoj vlasti primijeni paritet na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, pa da u Vladi Republike Srpske budu dvije trećine nesrpskih ministara, ili da na mjestu potpredsjednika ili pogotovo predsjednika RS ne mora da bude Srbin (u entitetu koji se zvanično zove Republika Srpska), za šta se zalažu predstavnici bošnjačkog naroda.

Sve su to bolna pitanja na koja se u bliskoj budućnosti moraju pronaći odgovori, a rok je ograničen. Velika je odgovornost prvenstveno na postojećoj vlasti u Republici Srpskoj, koju čine Srpska demokratska stranka, PDP Mladena Ivanića i Socijalistička partija RS, mada u svemu svoju ulogu i mjesto mora da pronađe i opozicija koju predvodi Stranka nezavisnih socijaldemokrata bivšeg premijera Milorada Dodika.

BIĆE ŠTO MORA

Republika Srpska će imati tri konstitutivna naroda – Srbe, Hrvate, Bošnjake, tri ravnopravna jezika – srpski, hrvatski i bosanski, ali će ostati i Republika Srpska kao sastavni dio BiH sa svojim Ustavom i institucijama koje proizlaze iz njega. Naravno, ne onakva kao što je bila prije ovih ustavnih promjena... ovako je u najkraćem rezonovala aktuelna vlast SDS-a i PDP-a decembra 2001. godine.

POGLED UNAPRIJED, DVA KORAKA UNAZAD

Predsjednik Republike Srpske Mirko Šarović, rekao je povodom Dana Republike i krsne slave Arhiđakona Stefana, 9. januara

2002., “da je Republika Srpska trajna kategorija koja nema alternativu”.

Prema njegovim riječima, Republika Srpska se u ovoj godini mora stabilizovati i spolja i iznutra i kao respektivni subjekat koji je otporan na udare i potrese svake vrste, ona mora stići prijatelje, posebno u međunarodnom svijetu. Šarović se još založio da “sve političke partije iz RS budu okupljene oko platforme očuvanja Republike Srpske”.

Osnovna karakteristika obilježavanja desetogodišnjice Republike Srpske jeste stalno isticanje potrebe njenog očuvanja kao posebnog entiteta u sastavu dejtonskog BiH, uz puno poštovanje Dejtonskog mirovnog sporazuma. Zato je i predsjednik Šarović i ovom prilikom ponovio da “nema promjene Dejtona bez saglasnosti Republike Srpske”.

Mnogi analitičari smatraju da će godina koja je pred nama biti ključna, ne samo za Republiku Srpsku, već i uopšte za cijelu BiH. Nesumnjivo je da će ustavne promjene koje se realizuju na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti svih naroda na području cijele BiH biti provedene. To praktično znači da će konstitutivni narodi u RS, osim Srba, što je sada slučaj, biti i Bošnjaci i Hrvati, te da će u izvršnoj vlasti biti zastupljeni, ne samo Srbi, već i predstavnici ostala dva naroda.

I dalje je, međutim, nejasno u kom će procentu u izvršnoj vlasti biti prisutni Bošnjaci i Hrvati, koji traže da to bude prema popisu stanovništva iz 1991. godine (gdje su Srbi zauzimali trećinu stanovništva), dok predstavnici RS traže da zastupljenost bude adekvatna izbornim rezultatima. Zato nije slučajno što je predsjednik Šarović naglasio da će “Republika Srpska sprovesti ustavne promjene koje su veliki ispit”, dodajući da je “Republika Srpska dužna da pronađe rješenje o pravednoj zastupljenosti svih naroda i opštoj ravnopravnosti u skladu sa najvećim evropskim standardima”.

Šarović je istakao i da će se “Republika Srpska snažno pri-družiti u uključivanju u regionalne i šire evropske i evroatlantske integracije, te će u tom smislu dati svoj puni doprinos”. Uključivanje u regionalne, evropske i evroatlantske integracije znači prihvatanje pravila i normi koje tamo vrijede i koje se već primjenjuju, a u tom pravcu svakako ne ide pretjerano isticanje nacionalnog suvereniteta.

Samo članstvo u Savjetu Evrope, u koji će BiH biti primljena tokom januara, nameće obavezu donošenja i usklađivanja oko 80.000 normativnih akata, pa je zaista na mjestu pitanje: “Šta će tu ostati od nacionalnog suvereniteta?”

U 2002. godini treba očekivati i dosljedniju primjenu imovinskih zakona, odnosno konačni povratak svih izbjeglih i raseljenih i vraćanje u posjed imovine koja je izgubljena tokom rata. Tim povodom Šarović je istakao “da to pitanje više ne smije da bude bauk za Republiku Srpsku”, dok je za izgradnju vjerskih objekata primijetio “da to ne treba da dižemo na pijedestal pitanja svih pitanja i time množimo svoje protivnike”.

Međutim, povratak izbjeglica, povratak imovine i izgradnja vjerskih objekata znače dosljedno provođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma (za šta se zvaničnici RS toliko zalažu), ali je to za sada u velikoj mjeri ostalo nerealizovano.

PRESKAKANJE EKONOMIJE

Premijer RS Mladen Ivanić je na centralnoj manifestaciji obilježavanja desetogodišnjice Republike Srpske i krsne slave rekao da je osnovna vrijednost postignuta u Republici Srpskoj “politička stabilnost”, dok se o ekonomsko-socijalnoj poziciji nije izjašnjavao. Umjesto njega je predsjednik Šarović upozorio da ekonomija u ovoj godini mora doživjeti pozitivan bilans sa oporavkom koji je vidljiv, odnosno da “privreda mora da duva u leđa našim dugoročnim ciljevima”, naznačivši da bi to trebalo

da bude zadatak Vlade u predstojećoj godini, kako naša ekonomija ne bi bila najslabija karika koja će destabilizovati čitavu Republiku Srpsku".

U kakvom je položaju privreda Republike Srpske i koji je standard građana pokazuju statistički podaci o stanju društvenog bruto proizvoda, nacionalnog dohotka, o padu industrijske proizvodnje, a sami građani najbolje znaju u kakvom su položaju danas, a kako im je bilo prije godinu dana. Možda i zbog toga je tokom obilježavanja Dana Republike u mnogobrojnim obraćanjima zvaničnika RS o tome najmanje bilo riječi.

Opozicija koju predvodi lider Stranke nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik smatra da je Republika Srpska ostavljena u mnogo boljem stanju prije godinu dana nego što je sada. "Moram i ovaj put ponoviti da se moje prognoze nažalost ostvaruju jer gdje je više SDS-a tu je manje Srpske. Srpska demokratska stranka po cijenu da ostane na vlasti spremna je da trguje sa svim, pa i sa samom Republikom Srpskom.

"Sprovođenjem ustavnih promjena vrlo malo će ostati od one Republike Srpske koju sam ostavio i koju sam čuvao i izgrađivao tokom svoga trogodišnjeg mandata na mjestu premijera RS, a o samom standardu građana reći će oni sami", rekao je Dodik.

SLAVLJE

Bez obzira na teško ekonomsko stanje, građani Republike Srpske tokom januara najviše slave i praznuju, jer imaju i zvanično deset neradnih dana. Slobodno se može reći da se uglavnom ne radi, svi slave, okreću se jagnjići i prasići a alkohol teče...

PRITISAK

U Republici Srpskoj, BiH kao ni na Balkanu nije stvoren jedinstven ekonomski i građanski prostor, ali imamo jedinstven

kriminalni prostor, koji djeluje bez obzira na granice. To je regionalni problem koji se mora rješavati na tom nivou jer je, u stvari, riječ o prijetnji za svaku državu na Balkanu – konstatovao je novi visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pedi Ešdaun na početku svoga mandata. On je 16.06.2002. godine istakao da ga “raduju novi odnosi Beograda i Zagreba, kao i sve što se posljednjih mjeseci dešavalo u odnosima između Beograda i Sarajeva”.

Ovaj region ima preduslove za razvoj. Ja bih kombinovao jednu razumnu grupu, koja na vratima Evrope ne bi molila za ulazak nego bi imala snagu argumenata da prođe kroz ta vrata i da samoj Evropi bude u interesu da kaže – udite.

Bilo mi je dragoo da u Sarajevu vidim predsjednike Koštunicu i Mesića, zato što oni imaju značajnu ulogu i što bi mogli da prenesu poruku da Beograd i Zagreb žele da pristupe Evropi i da mogu to uraditi samo ako imaju dobre odnose sa BiH kao državom. Kad bi oni to jasno rekli mislim da bi pomogli i nama i njima u nastojanjima da se pridružimo Evropi, ističe Ešdaun.

OPTUŽBE

Navodeći osnovne probleme u regionu i mjere za njihovo prevazilaženje, Ešdaun je istakao da je korupcija problem broj jedan u svim državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije, pa i u BiH i Republici Srpskoj. Interesantno je podsjetiti da sve garniture vlasti, dok su u opoziciji, oštro kritikuju aktuelnu vlast zbog korupcije i kriminala, da bi nakon prelaska iz opozicije i preuzimanja vlasti i sami bili optuženi za korupciju i kriminal za što su optuživali svoje prethodnike i zbog čega su uglavnom i dobijali izbore.

Treba se podsjetiti na ulogu međunarodne zajednice koja je u BiH i Republici Srpskoj i te kako važan činilac, te na njihovo permanentno “zalaganje” i nekoliko manje-više neuspjelih kampanja da se pobijedi korupcija.

Sadašnja garnitura na vlast koju čine PDP, aktuelnog premijera Mladena Ivanića, i SDS uz učešće Socijalističke partije RS, na vlast je u velikoj mjeri došla oštrom kritikom prethodne vlade Milorada Dodika za navodnu korupciju i kriminal. Istovremeno su uglavnom zaboravljali da pomenu ratno profiterstvo i kriminal ogromnih razmjera tokom ratnog perioda (od 1991. do 1995. godine), odnosno sve do januara 1998. godine. Inicijative poput oporezivanja ekstraprofita koji je stečen na nezakonit način, poput primjera u Srbiji, ili nije bilo ili, ako se nešto slično pomenulo, to nije nailazilo na gotovo nikakvu podršku.

AFERA

Izvještaj Kancelarije za fiskalnu i carinsku pomoć (KAFAO) pri OHR-u od 22. maja 2002. godine pokazao je da u Carini RS postoji organizovan kriminal, čijim djelovanjem je budžet Republike Srpske oštećen za oko 30 miliona KM. Grupa od 27 ljudi zaposlenih u Carini protivzakonito je za sebe prisvojila najmanje četiri miliona KM. Epilog ove afere je ostavka ministra finansija RS Milenka Vračara i smjena ministra trgovine i turizma Željka Tadića, na sjednici Vlade u kasnim satima 13. juna 2002.

Obrazlažući razloge svoje ostavke, Vračar je rekao da Vlada RS nije prihvatile mjere koje je on predložio da bi se prevazišla situacija u Carini RS nakon izvještaja KAFAO.

“S obzirom na to da sam odgovoran za ukupnu javnu potrošnju u Republici Srpskoj, predložio sam da se smijeni rukovodstvo Uprave Carina RS, direktor i zamjenik, Goran Popović i Trivo Marinković, direktor Carinarnice Banjaluka Tihomir Trifunović, te tražio da se razriješi dužnosti pomoćnik ministra finansija za fiskalni dio Miodrag Kudić, kao i da se smijene direktori Fonda PIO i Fonda zdravstva RS, Ostoja Kremenović i Dragutin Ilić. Smjenu Kreme-

novića i Ilića nije podržao predsjednik Vlade Ivanić, dok smjena rukovodstva Carina RS nije dobila potrebnu većinu zbog protivljenja ministara iz redova SDS-a”, kaže Vračar.

On dalje dodaje da “ministri više odgovaraju svojim partijama nego Vladi”, te da je to osnovni kamen spoticanja na koji je i međunarodna zajednica ukazala. Tako Vlada ne može da funkcioniše, jer SDS nije dozvolio svojim ministrima da se izglosa smjena rukovodstva Carina RS.

Vračar još precizira “da to znači da SDS stoji direktno iza malverzacija koje su onemogućile kontinuirano punjenje budžeta”. Mislim da će se vrlo brzo pokazati zbog čega SDS nije dozvolio ove mjere i zbog čega SDS brani Carinu i njeno rukovodstvo. Kad je riječ o smjeni rukovodstva Carine, premijer Ivanić je imao isti stav kao i ja, jasan je Vračar.

PITANJA

Nakon sjednice Vlade RS, 22. maja, kojoj je prisustvovao i tadašnji visoki predstavnik Wolfgang Petrič, Vlada je naredila da se svi osumnjičeni iz Carine RS suspenduju i formirala radnu grupu koja je trebalo da u narednih 15 dana (do 6. juna) ispita cijeli slučaj. Radnu grupu su sačinjavala dva predstavnika MUP-a, jedan iz OHR-a i šef Antikorupcionog tima OHR-a Manfred Dauster.

Premijer Ivanić je 13. juna izjavio da je “apsolutno nezadovoljan radom radne grupe za istragu u vezi sa izvještajem KFAAO o navodnoj carinskoj aferi u Republici Srpskoj, jer u protekle tri nedelje nije uradila ništa.”

Zbog toga je Vlada RS zadužila institucije Republike Srpske da istraže eventualnu mogućnost organizovanog kriminala u Republici Srpskoj, rekao je Ivanić i naglasio da je u vezi s tim zadužen ministar unutrašnjih poslova RS Dragomir Jovičić, te ministar finansija

Milenko Vračar, koji treba da predlože mjere kako bi istraga bila što prije okončana. On je dodao da će radna grupa biti pojačana većim brojem inspektora MUP-a, te sa dva zamjenika Republičkog javnog tužioca.

Prvi rezultati se, prema njegovim riječima, mogu očekivati “već naredne nedjelje”. Da li će biti naredne nedjelje, ostaje da se vidi, ali javnost nestrljivo očekuje odgovor na osnovno pitanje: Da li je ova aféra samo kriminal grupe od 27 službenika Carina Republike Srpske ili je riječ o organizovanom kriminalu sa političkom pozadinom.

...Da bi smo potpuno razumjeli sve ove afere, pritiske, obmane i izdaje koji će rezultirati prenosom nadležnosti, podsjetićemo se odnosa na Balkanu...

BALKANIZOVANJE

Gовор о Balkanу почео је relativноkasно, тек за vrijeme otomanske vladavine u mnogim zemljama evropskog jugaistoka i почео је van Balkana. Na Zapadu se dugo govorilo o “европској Turskoј”. Termin Balkan ušao је u širu upotrebu u XIX vijeku. Možda je то име одговарало Zapadu, koji је htio да буде права i jedina Evropa.

Doista je cijela Evropa Zapad, jer bi inače bila samo jedno od većih azijskih poluostrva. Ime Balkan je upućivalo na stranu vlast ili na strani uticaj. Upućivalo је i na oblast koja se drži pod kontrolom, ali začas može da postane ratište. Smatralo se da je na Balkanu još u vrijeme cara Teodosijana očrtana oštra granica kulture i varvarstva (limes), koja se mora braniti svim silama. Krstaški i kolonijalni ratovi smatraju se dijelovima te odbrane. Zaboravljalо se da je mnogo vijekova poslijе Teodosijana kulturniji dio Evrope bio istočno od ove granice. (Termin “vojna krajina” ili “vojna granica” odgovara limenu

ili limesu. Balkanska vojna krajina između Austrijskog i Ottomanskog carstva pomno se proučava u Beču, dok na Balkanu za nju dugo nije bilo interesa. Kako se baviti dokumentima o “vojnoj krajini” kada danas ni germanisti ne umiju da čitaju pisano goticu?)

Stranci su željeli da ime Balkan obilježava nekulturno jalovište, a ne rodno mjesto evropske kulture. Zapad je uvijek urušavao druge civilizacije. Većina tih civilizacija ima središta izvan Evrope. U Evropi su središta samo dvije civilizacije oslonjena na antičku Grčku, Rim i hrišćanstvo: zapadne (rimokatoličko-protestanske) i istočne (pravoslavne). Zapad Evrope ne priznaje drugu evropsku civilizaciju i pokušava da je marginalizuje i uništi. Ova težnja se rijetko spominje ili poriče, iako je vremenom postala neizostavni dio zapadne svijesti i zapadnog ponašanja.

Sa druge strane, Zapad odavno nije isto što i Zapadna Evropa. Kaže se da je nekad pobjedivao Rim, a da sada pobjeđuje Zapad.

Kako na Balkanu da se odnose prema pobjedniku? Može li Balkan ostati “spoljašnji prostor” Evrope, pitao je Balibar. Može li Zapadna Evropa da dozvoli sebi luksuz da zbog održavanja limesa prema istočnom dijelu kontinenta Evropa ostane dugoročno marginalizovana u svijetu?

TURCI

Politički i kulturni razvoj balkanskih zemalja pod Turcima je bio zaustavljen. Duhovna istorija, koja je na Balkanu neprekidno trajala dvije hiljade godina, nasilno je prekinuta. Zapad je dobio priliku za novo rađanje duha – renesansu. Balkanci su vodili upornu borbu za održavanje religijske i narodne samosvijesti. Ta borba nije vođena samo s Turcima. Samo na Balkanu je prelazak u drugu religiju značio i drugačije narodno, a kasnije nacionalno opredjeljenje. Mnogi su promijenili i religijsko i nacionalno opredjeljenje

da bi sačuvali ili popravili svoj društveni položaj. Vrijeme nacionalnih religijskih pretapanja nije na Balkanu prošlo.

Balkan je prostor burne istorije, mjesto koje proizvodi više istorije nego što može da konzumira. Balkan je evropski prostor u kome je najteže uskočiti u postistoriju.

Njemački geograf Teobald Fišer je predložio da se umjesto o Balkanu govori o Jugoistočnoj Evropi. Nacisti su upotrebljavali ovaj pojam za označavanje prostranstva koje će na jugoistoku kontinenta da zaokruži njemački ekonomski i politički prostor.

KARL ŠMIT

I Karl Šmit je govorio o velikom prostoru njemačkog Rajha, koji obuhvata zemlje srednje i jugoistočne Evrope. Putujući 1925. po Dalmaciji, zaključio je da je, u mnogo intenzivnijem smislu nego Rusija, Balkan granica Evrope i Azije.

Šta sa onima koji tu žive? Karl Šmit je tvrdio i da, upored sa usavršavanjem sredstava ratovanja, neprijatelja treba pretvoriti u kriminalca. To je Evropa krajem XX vijeka često koristila na Balkanu.

Potomci izvođača Holokausta prezrivo su govorili o balkanskim varvarima. Balkanci su postali dežurni krivci i za evropske nedaće i alibi za evropske nepodopštine. Evropeizatori su smatrali da je za uspjeh njihovog balkanskog poduhvata najvažnije stvaranje mnoštva državica. (Ni Staljin tu nije dozvolio pokušaje “ukrupnjavanja”, odnosno objedinjavanja socijalističkih država Balkana u balkansku federaciju. I njemu je bilo jasno da “male” može lakše da kontroliše. Poslije rezolucije Informbiroa pokušaji su prestali).

Stari recept “usitnjavanja” je na Balkanu ponovo iskorišćen. Evropa bez granica zahtjevala je Balkan sa što više granica. Možda

je Majal, koji je 1990. godine tvrdio da nema više carstva koja bi mogla da propadnu, bio u tom trenutku u pravu, ali uvijek ostaje dovoljno država koje se mogu razbiti.

Usitnjavanje je bilo lakše, bezbolnije, tamo gdje se unutar granica novih država etničke manjine bile malobrojne. Tamo gdje su bile brojne, stvorene su etničke države neprijateljske prema manjinaima, koje su se našle pred dilemom – iseljavanja ili nestajanja. Jugoslaviju je bilo lako razbiti.

Ona je objedinjavala ljude koji su uglavnom govorili srodnim, uzajamno razumljivim jezikom, imali slične običaje i sADBine, ali različita religijska i nacionalna opredjeljenja. Pokušaji stvaranja “bratstva i jedinstva” nisu u toj državi uspjeli. Iako je De Ružmon Jugoslaviju smatrao prethodnicom ujedinjene Evrope, multikulturalna Jugoslavija je evropskom Zapadu predstavljala kost u grlu. Zato je smatrano da je najbolje da bude što više usitnjena i da se u njoj podstakne obnavljanje starih zavada. To je, nažalost, lako obavljeno.

ZAVADI PA VLADAJ

Sve što je na Zapadu odavno zabranjeno, upotrijebljeno je na Balkanu. Divide et impera! Znalo se, recimo, da se svaki rat na Balkanu pretvara u krstaški rat i džihad. Nevolja je što zla, puštena iz Pandorine kutije, teško opet vratiti u nju. Evropa je dozvolila da se rat, koji pravi globalizam, ušunja na kontinent. Ujedinjena Evropa spremno je učestvovala u promovisanju “vojnog humanizma” (Homerbas je dugo smatrao da probleme treba rješavati isključivo humano – komuniciranjem. Za Srbe je, međutim, zahtijevao uništenje.) Činilo se da je Balkan najpogodnije mjesto za odvijanje “mirotvornog rata”. Mnogi sada misle da mogu da učestvuju na “balkanskom pokeru”. Turska, na primjer, sebe ponovo vidi kao važnog igrača na Balkanu.

Na Zapadu je opet u modi da se o Balkanu govori kao o “civilizacijskoj uvredi”. Izgleda da se ta moda od XIX vijeka stalno obnavlja. (Mnogi su u Jugoslaviji smatrali da zapadnu sliku Balkana ne treba rušiti. Velikodostojnicima sa Zapada pričani su, na primjer, uz viski prostački vicevi. Na Zapadu je ovo ozbiljno shvaćeno, pa su u vrijeme raspada Jugoslavije preko interneta kao “pomoć” slate gomile prerađenih viceva, kojima su žestoko ismijavani i banalizovani stereotipi predstavnika sukobljenih balkanskih nacija.)

Balkanizovanje je decembra 1918. pomenuo u “Njujork tajmsu” njemački industrijalac Ratenau, koji je strahovao za sudbinu Nijemaca u “balkanizovanoj Evropi”.

Bžežinski, u knjigama “Velika šahovska tabla” i “Američki izbor”, veliki prostor Azije (od Sueca do Ksinjanga) naziva evroazijski Balkan ili globalni Balkan. I za zemlje Balkana se, kao i za zemlje nekadašnjeg Ruskog carstva, često govori da nisu ni Evropa, ni Azija. Prva Evropa, Grčka, danas je zapadnjacima zanimljiva prije svega kao turističko odredište. Kaže se da bi na Balkanu svi htjeli da pobegnu sa Balkana. Pita se zar bi neko mogao da želi da bude Balkanac. Neki znaju da ne mogu da premjeste svoje stanište u drugi dio svijeta. Drugi misle da će im biti priznato da nisu više na Balkanu.

U Hrvatskoj izbornoj kampanji 1997. korišćen je slogan “Tuđman, a ne Balkan”.

Smišljen je i termin “Zapadni Balkan”, za republike druge Jugoslavije, osim Slovenije i Albanije. Zapadu je stalo do održavanja pogrdnog imena Balkan. Na Zapadu možda smatraju da mnoge dijelove Balkana treba stalno držati u statusu zvaničnog i nezvaničnog protektorata. Tamo gdje se pokušava obnavljanje ili potvrđivanje suvereniteta treba zaprijetiti daljim rasparčavanjem, ekonomskim i vojnim sankcijama, a ako prijetnja nije dovoljna, pokazati zube.

U mnogim zemljama postoje balkanološke studije. One su, čak i na Balkanu, uglavnom posvećene zapadnoj slici Balkana, koja sa stvarnim Balkanom i njegovim problemima nema mnogo veze.

BUMERANG

Iako na Balkanu još ponegdje čuvaju prvu iskru Evrope, Balkanci su u stanju da najžešće kritikuju balkanske prilike i "balkanski mentalitet". Oni mogu samokritički da tvrde da se na Balkanu bezduhovnost i palanačka učmalost prihvataju kao nešto normalno, a da se u "balkanskom dijalogu" sagovornici vrijedaju, psuju, ponekad i potuku, a najradije bi se uzajamno potamanili, smatra Telebaković.

Na Balkanu se može čuti da su Turci mnogima ostavili u nasljeđe nerazlikovanje vlasti od vlasništva, pa onaj koji na Balkanu ima vlast često smatra da može da ima i sve drugo. Kaže se da su varošlje uglavnom ostale javošlje koje vole "laku paru" i lak život. Tvrdi se da onog koji ozbiljno shvata svoj posao na Balkanu obično smatraju čudakom, a ako je taj posao vezan za mišljenje i ludakom. Balkancima nekad svaki napor liči na udaranje prutom po vodi. Neki su oklijevali da grade kuće, jer su im prethodne u ratovima bile srušene. Zato neki govore da je najbolje utrošeno vrijeme ono provedeno u kafani.

Balkanci o sebi pričaju kao o "kafanskim političarima", koji danas sa strašću podržavaju ono što su juče sa žarom osporavali i začas se sukobe u "balkanskoj krčmi". Priznaje se da je na Balkanu zametnuto i obnovljeno jezgro evropske duhovne kulture, ali se dodaje da je u ratovima i unutrašnjim sučeljavanjima uvijek bilo rastureno i da na Balkanu sve stalno počinje iznova. Tvrdi se da je Balkancima uvijek potreban još jedan rat kako bi mogle da budu ispravljene nepravde. Nevolja je što balkanske priče stranci ozbiljno

shvataju i nadograđuju. Strani planeri posljednjeg balkanskog krvoprolića rado su ponavljali i dotjerivali priče o "balkanskom buretu baruta", jer je drevne mržnje bilo lako prikazati kao prijetnju svijetu i sakriti da je Balkan dežurna žrtva.

Podstrekači mržnje smiju se naivnim Balkancima, koji se samokritikuju, svađaju i dijele, dok se drugi u Evropi hvale, mire i ujedinjuju. Čude se ljudima koje je teško pokoriti, ali lako navesti da sami sebe porobe i da se uzajamno istrebljuju, zaključuje Telebaković.

PRAVI PUT

Kakve savjete nude Balkanu oni koji osporavaju mogućnost bilo kakvog identiteta na Balkanu i smatraju da Balkan treba iznova "balkanizovati".

Možda, najčešći načini liče navodnom odgovoru starog Irca koji je, na pitanje o najboljem putu do nekog naselja, odgovorio: "Da sam ja na vašem mjestu, ne bih krenuo odavde." Ima Balkanaca koji su odbili da učestvuju u apsurfnom biranju balkanskog puta i odlučili su da odu sa Balkana.

Koji je najbolji put za one Balkance koji su riješili da počnu odavde i koji ne mogu da mimođu Evropu? Po Balibaru, Balkan je prostor etničkih čišćenja.

Sioran je spominjao da Balkan mnogima liči na javnu kuću u plamenu. Sa druge strane, durašnim i uspravnim Balkancima Evropa često nije vrijednosni uzor.

Mnogi na Balkanu vide da će njihova kuća morati da se razgradi ne bi li oni dobili mjesto u većoj, evropskoj kući. Iako nisu nimalo srećni zbog razgrađivanja, više ih brine što im se čini da će u novoj kući uvijek živjeti u podrumu, smatra Telebaković.

SRBI

Na Balkanu su poseban slučaj Srbi, koji se dva vijeka bore za svoju državu – naciju i odustaju od nje kad je imaju. Njihova parola je “neka bude šta biti ne može”, s naličjem “nek ne bude sve što može biti”. Sa takvom parolom Srbi su često bili “nebeski narod” za koga nema mjesta na zemlji. Srpska novija istorija puna je vratolomnih preokreta i nagomilanih neriješenih pitanja. U njoj ima mnogo primjera žrtvovanja za opšte dobro, ali i brojnih primjera spremnosti nekih da zbog svoje sopstvene vlasti i bogaćenja, sramote i žrtvuju sunarodnike pa i državu.

Na Zapadu su čak i srpski ratni saveznici o Srbiji mislili isto kao protivnici. Preciznije, kao o zemlji “lopova, ubica, bandita i nekoliko stabala šljiva”, kako ju je svojevremeno opisao ratoborni austrougarski prestolonasljednik Franc Ferdinand.

Srbi su uložili svoju državu Srbiju zarad stvaranja Jugoslavije, ali su i prvu i drugu i treću Jugoslaviju, izgleda, samo oni smatrali svojom državom a mnogi za tom Jugoslavijom i danas žale. Drugi narodi su je smatrali zajednicom sudbine koju treba iskoristiti i napustiti. Mnogi Srbi su vjerovali da su kao dio druge Jugoslavije predvodnici Trećeg svijeta. Najlakše su prihvatali i druge političke bajke, ali i dobровoljno nošenje bedževa “političke podobnosti”.

I kada biraju uspravnost (“bolje rat nego pakt”) i kada plaćaju cehove zbog toga, Srbi imaju uzbudljiv život, ali je cijena takvog života uvijek previsoka. Višekratno desetkovani, na kraju su prepolovljeni, i u mnogim dijelovima Balkana, gdje su ranije živjeli, više ih nema. Srpske izbjeglice pokazuju da je Berkova izjava 1792. “da Evropljanin ne može nigdje u Evropi biti u izgnanstvu”, još daleko od stvarnosti. Srbi drugih religija okrenuli su se drugim nacijama.

Srbi najčešće nisu brinuli o svom nacionalnom projektu niti o Srbima koji su ostajali izvan državnih granica. Nacija koja hoće da

preživi ne može se stalno predstavljati kao “nebeski narod” niti mondijalizam naglašavati na račun opstanka. Srbi su uvijek smatrali da su dio Evrope. Bilo ih je, istina, i onih, poput Vladimira Velmar – Jankovića, koji su ubjeđivali da su Srbi najdalje od Evrope. Problem je što je Jugoslavija odavno bila viđena kao zemlja koja ima mogućnost da uđe u evropsku zajednicu (Bžežinski, 1970: 192), a mnogo decenija kasnije Srbija je daleko od toga i stalno joj se ispostavljaju novi zahtjevi.

Čak i mlađi Srbi, navikli na jurnjavu i srođeni sa internetom i engleskim jezikom, još su prepoznatljivi po svom zasad neiskorijenjenom balkanskom mentalitetu, koji uključuje i opravdan optimizam. Oni se nadaju da će svjetske firme otvoriti na Balkanu mnogo radnih mjesta, jer je radna snaga jeftinija nego na Zapadu. To se uglavnom ne događa, jer ima zemalja u kojima je radna snaga još jeftinija.

Odnos velikih sila prema ljudima u “leprosiriumu balkanicumu” dugo predstavlja samo mračnu stranu “civilizovanja”. Civilizator tu poziva onog koga civilizuje da se odrekne sebe i kao cilj mu postavlja da postane što sličniji civilizatoru. Naravno, civilizator podržava pravo da procjenjuje koliko je neko uspješan u tome. Onaj sa etiketom “Balkan” uglavnom je unaprijed procijenjen kao neuspješan.

USITNJAVANJE

Gidens govori o “balkanskim društvima” (priča o prvoj Evropi je zaboravljena). Projekat usitnjavanja balkanskih država, koji je napravljen van Balkana, ostvaren je. Da li do kraja? “Balkanizovati” danas znači u svijetu “podijeliti (neku oblast) na manje uzajamno neprijateljske države”.

Slično je određenje i kod Hejvuda. Za njega je balkanizacija ‘podjela političke jedinice na mnoštvo sukobljenih entiteta (kao što

se često događa na Balkanu)". Ako bi to stanovište bilo tačno, Balkan ne bi nikako mogao da izbjegne svoju sudbinu, balkanizovanje.

Svjetski moćnici zasad obezbjeđuju da Balkan ostane balkanizovan, a možda da se i još više balkanizuje. U vezi sa balkanizovanjem spominje se i "kvango", akronim za kvaziautonomnu nevladinu organizaciju. Kvango savjetnici podstiču balkanizovanje. Ako u nekoj zemlji ne slušaju kvango savjetnike ili "dobronamjerne" strane ambasadore, stiže optužba za iznevjeravanje demokratije i demokratskih principa.

Balkan je sada prostor na kome uz parolu povratka tržišnom društvu i demokratiji često "napreduju" ka "mafioratiji". Volf i Todorova su ukazivali na to da je Evropa "pronašla" Balkan, jer joj je potreban "drugi" i to u okviru evropskog kontinenta, a ne samo van njega. Za pravljenje diobe na civilizovane i primitivne (ili uglađenije: na moderne i tradicionalne), potrebno je neke označiti kao primitivne i držati se toga stereotipa. Novi oblik stereotipa može, u zaoštrenom vidu, da vodi kulturnom rasizmu. Problem je što su danas prikazani oni koji pokušavaju da izbjegnu nekulturnu kulturu, ističe Telabaković.

Oni koji su dugo prihvatali stare stereotipe najlakše prihvataju nove. Od stalnog pravljenja političkih podjela i brisanja kulturnih razlika nema koristi. Pitanje je kada će u Evropi to da otkriju.

EVROPEIZIRANJE

Ucjenjivačko, nasilno globalizovanje i evropeiziranje predstavljaju osnov balkanizovanja. Samo nenasilna izgradnja kosmopolitske svijesti mogla bi da omogući objedinjavanje bez žrtvovanja slobode. Jedino zaista emancipovani pojedinci bi bili u stanju da preobraze društvo na pravi način i bolje urede političku zajednicu. Zasad oni koji brinu da Balkanci ne zbace svoju ljušturu mogu da

budu zadovoljni. Mogu li Balkanci prestati to da budu, ako se stalno podstiču da se dalje potvrđuju u toj ulozi?

Naivni Balkanci vjeruju u priču o vitezovima okruglog stola. U Evropi i svijetu nema okruglog stola ni viteškog ponašanja. Balibar govori o odvijanju svjetske "preventivne kontrarevolucije", koja veći dio čovječanstva izbacuje iz političke zajednice. U svjetskom političkom prostoru nema opšte jednakosti. Svet nije organizovan po demokratskim načelima. Nemaju svi pravo na prava. Galama o demokratiji često služi da sakrije činjenicu da demokratije doista nema. Da li su demokratske zemlje u kojima je nemoguća građanska neposlušnost? Zar se u njima preživljavanje ne smatra važnijim od ljudskih prava? Sve je više obespravljenih pojedinaca i društvenih grupa. Mnoge guraju u oblikovanja čudnih političkih zajednica u kojima sigurno neće moći da ostvare svoja prava.

Niče bi možda rekao da su "podljudi oni koji pristaju da to budu". Politika je uvijek služila da obezbijedi zajednički život nejednakih i sakrije provaliju između idealja i stvarnosti. Zadatak politike je da obezbijedi minimum potreban za zajednički život i sprijeći da mnogi zatraže nešto više od minima, ili da čak zahtijevaju potpunu izonomiju.

GRANICE

Međunarodne politike nema ukoliko ne postoje granice. Zato je jedan od poslova političara da stvaraju granice. Na Balkanu ima mnogo novih granica i posla za političare. Voruba je pitao ima li kraja granicama. Evropa zasad uspješno pretvara svoju poluperiferiju u periferiju. Smije li, ako nastoji da bude vjerna svom izvornom duhu, da prihvati postojanje evropskih "zona dobrog života", koje često postaju "zone smrti"? Drugačije rečeno, smije li Evropa da slijedi globalističko razdvajanje onih koji zavređuju i onih koji ne zavređuju da žive?

Portorikom dugo vladaju SAD, ali Portoriko nije jedna od njениh saveznih država. Možda Evropa mnoge na Balkanu smatra svojim Portorikom, koje dugo treba strogo kontrolisati, ali ostavljati iza plota.

Na Balkanu se prelamaju svjetski, evropski i balkanski problemi. Evropa nije država i kao nešto što nije država izvlači se od pravog demokratizovanja. Slično je i sa svijetom. Kako na Balkanu da izadu na kraj sa silama koje se ne mogu definisati, ali im se moći te kako osjeća?

Ako prebrzo urušavaju svoje države, ostaju bespomoćni. Nije dovoljno da Balkanci razviju kosmopolitsku svijest i da žele da se osjećaju kao građani Evrope. Potrebno je da ih Evropa prihvati kao građane.

SUŠTINA

Sve navedeno vezano za Balkan i balkanizovanje smo analizirali da bi smo mogli lakše shvatiti sva dešavanja u Republici Srpskoj i BiH koja slijede... Glavni problemi uglavnom nestaju ili se znatno ublažavaju ako identifikujemo njihove uzroke i glavne aktere. Za dobre ljekare vrijede oni koji znaju da identifikuju bolest. Terapije su manje-više iste.

Sile koje žele da promijene Dejtonski sporazum, Ustav BiH i Republike Srpske dolaze iz SAD, Velike Britanije i Evropske unije a u svemu je značajna uloga i Turske koja sebe u novonastaloj situaciji vidi kao važnog igrača. Visoki predstavnik i njegova kancelarija su glavni eksponent preko koje se proizvode afere i sprema teren za tzv. reforme koje u suštini znače prenos nadležnosti sa Republike Srpske. Haški tribunal i njegove optužbe su dodatni pritisak preko kojeg se destabilizuje Srpska a njeni građani demoralisu i zbunjuju.

Sistem je besprijeckorno razrađen a u njemu jako bitnu ulogu ima Srpska demokratska stranka, koja je uz pomoć PDP-a Mladena

Ivanića od 2001. godine ponovo na vlasti. SDS je izuzetno povoljan za pritiske, jer nosi hipoteku ratne stranke. Za ratna dešavanja u vijek može da se nađe ne jedna "crna tačka" već sijaset preko kojih se pritiska i ucjenjuje...

KAZNE

Afera vezana za Upravu Carina Republike Srpske, na osnovu izvještaja Kancelarije za fiskalnu i carinsku pomoć pri OHR-u kao i pronevjera više od 30 miliona KM, izazvale su seriju ostavki i smjena. Prvo je ministar finansija u Vladi RS Milenko Vračar podnio neopozivu ostavku zbog, kako je naveo, neispunjena njegovih zahtjeva vezanih za ovu aferu, što se u prvom redu odnosi "na smjenu kompletнnog rukovodstva Carine RS".

Premijer RS Mladen Ivanić je istog dana (13. juna 2002) smijenio ministra trgovine i turizma Željka Tadića, dok je sudbina rukovodstva Carina RS, koje inače imenuje Vlada, zavisila od razgovora premijera Mladena Ivanića sa predsjednikom Mirkom Šarovićem. Nakon njihovog susreta u Lukavici 17. juna, već dan kasnije je direktor Uprave Carina RS Goran Popović podnio neopozivu ostavku. U obrazloženju ostavke stoji "da se na ovaj korak odlučio radi zaštite ličnog integriteta, same institucije Carine i SDS-a čiji je i član".

Još ranije je suspendovano 27 radnika Carine koji su, prema izvještaju KAFAO, oštetili budžet RS za oko 30 miliona KM, a za sebe prisvojili oko četiri miliona KM.

BILANS

Ovo je privremeni bilans kada su ostavke i smjene u pitanju, ali svakako ne i konačan ishod. Činjenica je da je do ovih ostavki i smjena došlo prvenstveno zbog "angažmana" predstavnika međuna-

rodne zajednice, posebno visokog predstavnika Pedija Ešdauna. Kako drugačije objasniti situaciju da Vlada RS prije podne 13. juna razmatra izvještaj radne grupe i ocijeni ga kao nezadovoljavajući, pa u tom smislu dodatno zaduži ministre unutrašnjih poslova i finansija, a da u večernjim satima taj isti ministar finansija na vanrednoj sjednici Vlade podnese ostavku.

Član Predsjedništva BiH iz Republike Srpske Živko Radišić je, govoreći o korupciji i kriminalu u Republici Srpskoj, rekao da “najveću odgovornost za korupciju i kriminal u Republici Srpskoj snosi SDS”.

Zato je predsjednik SDS-a Dragan Kalinić požurio da izjavi “da je ministar trgovine i turizma Željko Tadić smijenjen u pogrešno vrijeme i na pogrešan način”, odnosno da je “premijer Ivanić, ukoliko je to želio, trebao to da uradi u okviru ranije planirane i od strane Narodne skupštine RS zahtijevane rekonstrukcije Vlade”. Kalinić je dodao da se “ne presuđuje prije presude nadležnih organa” i da se “ne stvara istina prije nego što se istina utvrđi”.

SDS podržava zahtjev za formiranje istražnog tima koji će o svim pitanjima vezanim za ovu aferu sačiniti korektan nalaz do kraja juna, kako bi zapisnici mogli biti prezentovani poslanicima Narodne skupštine RS. Direktor Carine RS Goran Popović ni na koji način ne može biti smetnja za provođenje takve istrage, istakao je Kalinić i dodao da “SDS zahtijeva da se okonča to što je već postalo afera”.

ISTINA

Očigledno je da SDS i Dragan Kalinić, kao njen predsjednik, ne vide nikakvu aferu, pa ni pronevjera u Upravi Carina RS. Samim tim, po njima, nisu potrebne ni ostavke, pa ni smjene ministara, niti rukovodstva Carine RS. Nelogično je jedino zašto bi samo smjena ministra Tadića uticala na odnose SDS-a i PDP-a, ako Tadić nije

član, već uživa podršku SDS-a". Ne vidi se nikakva suštinska razlika, osim formalne i terminološke, jer iako u Vladi nema ministara članova SDS-a, u pitanju je Vlada koju SDS podržava sa čak 31 poslanikom u Narodnoj skupštini RS.

Po prvi put se sada otkriva da SDS, u stvari, ima "svoje ljude" u Vladi, odnosno ministre "koji uživaju podršku ove stranke". Iznenadjeni su samo oni koji su bili naivni, pa vjerovali da je to samo "vlada eksperata i stručnjaka", kakve inače nigdje u svijetu nema. Sve demokratske vlade su političke, a razumni političari angažuju stručnjake zavisno od potrebe i oblasti, a onda se na tom nivou mnogo više vodi računa "ko je čiji čovjek", nego kad su u pitanju sama ministarska mjesta. Zato Kalinić jedino nije mogao da demantuje da je direktor Carina RS Goran Popović, član SDS.

Drugim riječima, strukturu vlasti ne čini samo vlada, već je u hijerarhiji vlasti lanac mnogo dugačak. Ministri imaju zamjenike i pomoćnike, a potom slijede raznorazne direkcije (poput Direkcije za privatizaciju ili Direkcije za puteve i drugi segmenti vlasti koji se spuštaju do najnižeg nivoa, a tu SDS ima mnogo svojih "pravilno raspoređenih" članova. Na svim tim nivoima se donose praktične odluke i rješenja, izdaju dozvole i sklapaju poslovi i ugovori, pa to zaista vremenom postaje "prava vlast", posebno ako nema svakodnevne konstruktivne kritike i kontrole, kako nadležnih političkih institucija, tako i javnosti.

"Naš čovjek" treba da pomogne, podmaže i pogleda kroz prste, posebno kada je u pitanju plaćanje poreza, carina i drugih dažbina.

UTAJE

Direktor Poreske uprave RS Milica Bisić smatra da je dnevna utaja poreza u Republici Srpskoj oko 300.000 KM, odnosno da je najmanja šteta koju mjesečno trpi budžet Republike Srpske najmanje

devet miliona KM, što godišnje iznosi više od sto miliona KM. Kad bi svi poreski obveznici uredno i na vrijeme plaćali poreze, ne bi uopšte bilo potrebe za pomoć međunarodnih finansijskih institucija, koja za ovu godinu iznosi 65 miliona KM. Najveći su problemi kod naplate poreza na promet, a očigledan su primjer cigarete, od čije se prodaje prikupi svega dva odsto mogućeg poreza.

Milicu Bisić u Republici Srpskoj neki nazivaju i Eliotom Nesom, jer je nakon poreske reforme krenula sa prinudnom naplatom poreza od nekih dugogodišnjih neplatiša u iznosima i po nekoliko miliona.

“Ja kao pojedinac, mogu vrlo malo sama da uradim. Za potpun uspjeh mora da funkcioniše cijeli sistem, cijeli državni aparat, po strogo utvrđenoj zakonskoj proceduri, uz osnovnu prepostavku da su pred zakonom svi jednaki”, kaže Milica Bisić, a na pitanje “da li razmišlja o ostavci”, ova Beograđanka je izjavila da “o ostavci razmišlja još od dana kada je i imenovana” (bilo je to 1. januara 2002).

ORAO

Dejtonska Republika Srpska, kao sastavni dio BiH, posljednjih dana je u centru pažnje evropske i svjetske javnosti. Povod za takav interes, kao što je to već odavno pravilo, nije ništa dobro i pozitivno, već baš, naprotiv, alarmantno i negativno. Riječ je o nelegalnom izvozu naoružanja iz Vazduhoplovnog zavoda “Orao” u Bijeljini preko jugoslovenske firme “Jugoiimport” Iraku (koji je, kao što je poznato, pod sankcijama OUN-a). Kao žalostan epilog tih aktivnosti i takvog načina poslovanja javila se ozbiljna prijetnja da se BiH ivedu sankcije.

Za neupućene će takve prijetnje na prvi pogled djelovati jako paradoksalno, s obzirom na to da je Republika Srpska izvozila nelegalno oružje, a ne BiH. Odgovor je, međutim, jako prost i jednostavan, jedino je BiH međunarodno priznata država.

DEMANTI

Narodna izreka, koja glasi: "Ono što se priča – ili je bilo ili će biti", u slučaju Republike Srpske se uglavnom pokazuje kao tačna. Naime, sve afere koje nastaju u Republici Srpskoj uglavnom otkrivaju predstavnici međunarodne zajednice, koji pozivaju domaće institucije da ih objelodane, preispitaju i spriječe, te da pronađu odgovorne i adekvatno ih kazne.

Institucije Republike Srpske se u startu ponašaju tako što sve odlučno demantuju, tvrdeći da takva informacija "apsolutno nije tačna" i da je "stvar pod potpunom kontrolom i u nadležnosti institucija RS", da bi poslije izvjesnog vremena, pod pritiskom činjenica ili, ko će znati čega, sve priznali. U posljednje vrijeme se takav scenario razvijao u tri slučaja, od prislушкиvanja SFOR-a od strane Vojske Republike Srpske, preko carinske afere (utaje carina) do ove posljednje, nelegalnog izvoza naoružanja iz Vazduhoplovнog zavoda "Orao".

Nažalost, pravilo se i ovaj put ponovilo. Početkom septembra 2002. godine, Sjedinjene Američke Države su obavijestile vlasti u Sarajevu da sumnjaju da "Orao" ilegalno sarađuje sa Irakom. Institucije Republike Srpske su ove sumnje uglavnom demantovale, a u tom cilju Vlada RS je u okviru Ministarstva odbrane formirala radnu grupu koja je trebalo da da odgovor na ovo delikatno pitanje. Dani su prolazili, a odgovora radne grupe nije bilo, sve do trenutka dok SFOR nije otkrio rezultate svoje kontrole "Orla", kad je na osnovu ugovora koji je pronađen otkriveno da postoji nelegalna saradnja i prodaja oružja ili njegovih dijelova Iraku.

Činjenica je da je nedozvoljena trgovina postojala, a njeno postojanje, na osnovu rezolucije UN-a, povlači sve raspoložive konsekvence i mjere, sve do sankcija međunarodne zajednice. Tek nakon objavljivanja ovih neoborivih dokaza reagovala je i Vlada RS, odnosno njena radna grupa, koja je potvrdila da je saradnja postojala.

REALNOST

Tako se još jednom pokazalo da u Republici Srpskoj ima mnogo ljudi na odgovornim funkcijama, koji se ponašaju neodgovorno i nepromišljeno. Mnogi od tih koji vode narod na ovim uzavrelim BiH prostorima ne shvataju osnovnu definiciju politike, kao "ostvarenja mogućeg". Tome treba dodati da se svi društveni procesi odvijaju po određenoj proceduri, uvažavajući konstelaciju međunarodnih odnosa.

Poštovanje Ustava i zakona je princip o kojem je suvišno polemisati. Očigledno je da Dejtonski mirovni sporazum, pa i Ustav BiH, koji je iz njega proizašao, kao i ostale akte koji su nastajali na osnovu njih mnogi još nisu uspjeli da upoznaju i shvate. Činjenica je da je BiH međunarodno priznata država sa svoja dva entiteta i jasno definisanim nadležnostima svakoga od njih.

Veoma je jasna bosanskohercegovačka realnost, oličena kroz prisustvo međunarodne zajednice i njenog visokog predstavnika u BiH, kao najautorativnijeg tijela sa širokim ovlašćenjima i mjerama koje mu stoje na raspolaganju. Snage SFOR-a su sigurno najrespektabilnije oružano tijelo, koje je direktno odgovorno za održavanje mira na ovim prostorima. Razumljivo bi bilo da neko neće nešto privatno da vidi i tako se ponaša, te u skladu s tim bude adekvatno kažnjen. Međutim, neodgovorno je da to rade predstavnici vlasti, a da kažnjen bude narod koji predstavljaju i koji im sigurno za to nije dao mandat.

Treba se prisjetiti 21. novembra 1995. godine, kada je potpisana Dejtonski mirovni sporazum, što je proslavljen na obje zaraćene strane pucnjevima u vazduhu. Bili su to pucnji oduševljenja zbog postignutog mira. Dejtonski sporazum tada je plebiscitarno podržan.

Krajnje je vrijeme da se shvati realnost, baš u cilju očuvanja Republike Srpske, standarda njenih građana i ostvarivanja njihovih

osnovnih ljudskih prava. Međunarodna zajednica treba da bude partner s kojim se mora sarađivati, a ne neko sa kojim će se stalno igrati žmurke ili gluvih telefona.

KRIZA

Visoki predstavnik Pedi Ešdaun je nakon podnošenja izvještaja o slučaju "Orao" u sjedištu NATO-a i Evropske unije u Briselu rekao "da se BiH suočava sa najvećom krizom kredibiliteta od kraja rata, te dodao da su njegovi sagovornici bili "zapanjeni nedostatkom civilne kontrole nad vojskom i vojnim industrijskim kompleksima", kao i da se sve to "događa na entitetskom, a ne na državnom nivou".

Govoreći o vojnoj saradnji Republike Srpske sa SR Jugoslavijom, visoki predstavnik je kazao da se mora "uspostaviti čvrst i potpun prekid između vojnih struktura Beograda i Republike Srpske".

Istovremeno, prvi zamjenik visokog predstavnika za BiH Donald Hejz izjavio je da će istraga o navodima u vezi sa kršenjem embarga UN-a na izvoz oružja od strane Vazduhoplovnog zavoda "Orao" imati za rezultat još nekoliko smjena u vrhu Republike Srpske. Ukoliko se ispostavi da postoji politička odgovornost, odgovorne čekaju posljedice, bez obzira na to o kome je riječ. Hejz je, takođe, još jednom ponovio da se "od Republike Srpske očekuje agresivna, transparentna i sveobuhvatna istraga".

Premijer RS Mladen Ivanić je, govoreći o odgovornosti Vlade RS, rekao da je "odgovoran u onoj mjeri u kojoj nisu bili odgovorni ljudi koji nisu radili svoj posao na pravi način", objasnivši da bi bio odgovoran da nije preuzeo sve mjere.

"Međutim sve mjere sam preuzeo na vrijeme, zbog čega nije odgovorna Vlada u cjelini. Ako bi se kasnije pokazalo da i one mjere

koje smo preduzeli nisu dovoljno dobre, onda bi se moglo govoriti i o mojoj odgovornosti“, rekao je Ivanić.

PORUKA

Opšte je poznato da političari naših prostora neće i ne žele da shvate da postoji politička odgovornost. To se pokazalo u svim dosadašnjim aferama, tako je ministar finansija Vračar u carinskoj aferi podnio ostavku tek kada je visoki predstavnik zaprijetio da će ga smijeniti. Do sada je (zbog “Orla”) ostavke podnio ministar odbrane RS Slobodan Bilić (koji je već bio ministar u ostavci) i načelnik Generalštaba Vojske Republike Srpske, Novica Simić. Istraga će pokazati ko je još odgovoran. Inače, civilne ingerencije nad vojskom su u rukama predsjednika Republike Srpske Mirka Šarovića i Vlade RS, odnosno njenog predsjednika Mladena Ivanića.

Visoki predstavnik je nakon sastanka u Briselu rekao da “Evropska unija podržava reforme u BiH u tri ključna pitanja – Savjetu ministara BiH, carinskoj službi i porezu na dodatnu vrijednost”. Ešdaun je pojasnio da međunarodna zajednica treba efikasnog partnera, što znači dalju reformu rada i proširenje nadležnosti Savjeta ministara BiH.

PRAZNA LJUŠTURA

Običan građanin Republike Srpske, kao i svaki stanovnik BiH koji i najpovršnije prati političke događaje, primjećuje da u informativnim emisijama elektronskih medija, kao i na stranicama novina, sve više prostora zauzimaju informacije iz Sarajeva. To su informacije koje se odnose prvenstveno na rad zajedničkih organa BiH, međunarodnih organizacija, ponaviše Kancelarije visokog predstavnika, mirovnih snaga (SFOR-a), pojedinih nevladinih organizacija i drugih.

Svakim danom sve je manje informacija koje se odnose na rad institucija Republike Srpske. Ako se ova tendencija nastavi, mnoge redakcije će morati da povećaju broj i kvalitet svojih novinara u Sarajevu, a smanjivati u Banjaluci (ako to već nisu uradile).

Očigledno je da je sve manje posjeta međunarodnih zvaničnika Banjaluci, da je ona namjerno ili nenamjerno zaboravljena i da se sve značajnije posjete uglavnom završavaju u Sarajevu. Čak ni glavni tužilac Haškog tribunala Karla del Ponte više ne dolazi u administrativni centar Republike Srpske, Banjaluku. To je generalna konstatacija kraja 2002. godine.

REFORME

Očigledno je, dakle, da je na djelu proces centralizacije BiH, odnosno prenošenja nadležnosti entiteta na postojeće zajedničke institucije i stvaranje novih koje tek treba da preuzmu te nadležnosti i ingerencije. Počeci ovog procesa su, gledano iz ugla entitetskih vlasti, dosta daleki jer se slobodno može reći da je jedan od uzroka krvavog rata koji je bjesnio u BiH bio upravo koncept njene centralizacije, odnosno nastojanja za decentralizacijom. Bošnjaci, tadašnji Muslimani, željeli su centralizovanu BiH sa jakim administrativnim centrom u Sarajevu na nivou BiH, a Srbi i Hrvati decentralizovanu.

Poslije krvavog rata i ogromnih žrtava i razaranja, uslijedio je Dejtonski mirovni sporazum (ove sedmice navršilo se sedam punih godina od njegovog potpisivanja), stvorena je BiH sa jakim entitetima, koji su imali obilježja "države u državi", pogotovo Republika Srpska koja nije kantonizovana kao BH Federacija. Problem je jedino kako to sačuvati. Navodno, primjena Dejtonskog sporazuma, ali i svih drugih međunarodnih konvencija, dovela je do ustavnih promjena kojima su sva tri naroda (Srbi, Hrvati, Bošnjaci) postali konstitutivni na nivou cijele BiH. Do tada su u Republici

Srpskoj konstitutivni bili samo Srbi, a u BH Federaciji Bošnjaci i Hrvati.

Odupiranje ovom procesu bilo je dosta absurdno, jer teško je biti opredijeljen za evropske i svjetske integracije, a biti protiv ravnopravnosti u vlastitoj državi. Suština je bila u načinu kad i kako to provesti. Zakasnilo se, umjesto da su organi Republike Srpske isli tome u susret, čekalo se do trenutka kad se moralo pod pritiskom moćnika iz međunarodne zajednice na mnogo toga (gotovo sve) pristati.

Neposredno nakon opštih izbora u BiH održanih 5. oktobra 2002. godine, Visoki predstavnik Pedi Ešdaun je najavio šest reformi u narednih šest mjeseci, od kojih je posebno izdvojio reformu Savjeta ministara BiH, odnosno stvaranje vlade BiH, uvođenje poreza na dodatnu vrijednost na nivou BiH i reorganizaciju entitetskih carina, tačnije stvaranje zajedničke carine.

Generalni sekretar NATO saveza Džordž Robertson je uputio zahtjev Predsjedništvu BiH o neophodnosti uvođenja zajedničkog ministarstva odbrane BiH, a potom vjerovatno i zajedničkog generalštaba. Taj zahtjev je ponovio i Ešdaun, obrazlažući to činjenicom da BiH treba da postane članica "Partnerstva za mir", a ne da sa SR Jugoslavijom bude jedina "crna rupa" u Evropi. OSCE i njen šef u BiH Robert Bikroft se zalažu za reformu obrazovnog sistema BiH.

REAGOVANJA

Zvaničnici Republike Srpske o svim ovim pitanjima uglavnom čute ili se stidljivo izjašnjavaju u već poznatom maniru da su protiv toga, da to nije u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom niti sa Ustavom BiH i Republike Srpske. Međutim, nije pokrenuta strateška aktivnost (s obzirom na postojeće katastrofalno socijalno-

ekonomsko stanje) kako i na koji način izaći iz postojeće pozicije, odnosno ni ovog puta srpski političari nemaju kontraprijedloge, pa nije isključeno da će im, po starom običaju, poslije odbijanja biti nametnuta mnogo nepovoljnija rješenja od onih koja bi mogli isposlovati da su na vrijeme počeli pregovore.

Aktuelni premijer Mladen Ivanić je kategoričan da porez na dodatnu vrijednost i carine moraju i dalje biti na entitetskom nivou. "To нико не може промијенити, па чак ни високи представници са свим svojim ovlašćenjima i ingerencijama", rekao je Ivanić. On има слично mišljenje и о zajedničком ministarstvu odbrane BiH и smatra да је постојећи stalni vojni komitet sasvim dovoljno rješenje за ову oblast.

Portparol visokog predstavnika Oleg Milišić odbio је да komentariše ове Ivanićeve izjave, naglasivši да "nema komentar јер су stavovi visokog predstavnika i међunarodне zajednice jasni".

Lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik kaže да се залаže за decentralizовану и funkcionalну BiH.

Nije garancija да carina неће бити korumpirana ако буде zajednička на нивоу BiH. Ona треба да буде ефикасна, а таква може бити и на entitetskom nivou ако се направи добра sistemska организација. Исти је случај и са porezом на dodatnu vrijednost, који може бити прикупљан на entitetskom nivou, а ствар је договора како ће се далије raspoređivati, smatra Dodik.

Za Savjet ministara BiH, Dodik каže да, према njegovim saznanjima, то треба да буде класична влада са председником који се не mijenja, а не као што је сада случај са предсједавајућим који се rotira svakih osam mjeseci и ukupno 12 ministarstava за razliku од садашњих шест. За нова министарства су предвиђени resori odbrane, unutrašnjih послова, пропаганде, саобраћаја и веза, што довољно говори и о zamišljenim nadležnostima Savjeta ministara BiH.

POZICIJE

Dok sam ja bio premijer, ovakva pitanja centralizacije нико nije ni pominjao. Međunarodna zajednica koristi jedan međuprostor kad poslije provedenih izbora nije konstituisana nova vlast. Funcioneri Republike Srpske iz sadašnje vlasti imaju namjeru da učestvuju u institucijama buduće vlasti, iako u prošlom periodu nisu uradili mnoge stvari koje su trebali i morali.

Nije, na primjer, raščišćena afera u Carini Republike Srpske, iako im je bio dat rok da se to uradi, i sada se traži jedinstvena carina. Nije raščišćena afera "Orao" i sada se traži ministarstvo odbrane BiH i uvodi se kontrola izvoza oružja na nivou BiH, dodaje lider SNSD-a.

Dodik podsjeća da nema ništa protiv uvođenja nekih ministarstava na nivou BiH ako bi to donijelo rezultate, poput Ministarstva saobraćaja i veza, ako bi to dovelo do većih investicija i unapređenja gradnje putnih komunikacija i uopšte saobraćaja. Ne smije se, po njegovom mišljenju, ponoviti slučaj sa uvođenjem Državne granične službe koja je uvedena zbog navodnog nelegalnog prelaska granice, a da se poslije toga ništa ne promijeni.

Tvrdim da određene mafijaške grupe i sada imaju svoje veze u određenim krugovima u DGS-u, ističe Dodik, koji zato upozorava da će od Republike Srpske, ako se sve gore navedene promjene dogode, "ostati samo prazna ljuštura", odnosno da "niko neće ukinuti Republiku Srpsku, ali će ona biti prazna i to sve zahvaljujući vlasti Mladena Ivanića koja je za samo dvije godine dovela Srpsku u ovako beznadežnu situaciju".

RIJEĆ

Očigledno je da u BiH i njena dva entiteta, Republici Srpskoj i Federaciji BiH, ništa ne ide lako, već baš naprotiv, sve se odvija sporo, teško i komplikovano. Za same građane BiH, kao i za stanov-

nike susjednih država, ova zemlja je i danas u velikoj mjeri ne razumljiva. Mnogo je šta nejasno kad je u pitanju njeno ustavno pravno ustrojstvo, nejasna je uloga domaćih vlasti kao i mjesto i značaj predstavnika tzv. međunarodne zajednice, koja je sa svojim visokim predstavnikom i dalje neka vrsta "staratelja" ove dosta složene državne zajednice.

Gоворити о многим хипотекама прошлости које су своју кулминацију доžивеле током рата од 1992. до 1995. године било би заиста сувишно. Све је много боље и много прије свих испричao нобеловач Ivo Andrić, који је у својим дјелима писао о животу босанских кашиба из периода Отоманске империје, што је и те како и данас актуелно.

ANDRIĆ

Rat nijedan problem zbog којег је започет не може да рijeши, већ уз огромне ћртве, страхоте и страдања само додатно још све искомплikuje и остави послијератном времену да та пitanja rješava u daleko težim okolnostima nego prije samog rata. Ove Andrićeve riječi, ако ih i nismo baš doslovno citirali, danas su više nego aktuelne, jer su sve uzroke raspada бivše SFRJ (neriješena nacionalna pitanja, nerazumijevanje процеса vezanih za državnu организацију, односно pitanja unitarizma i decentralizacije) грађани BiH најтеže osjetili.

Још 1990. године, када су на првим виšestранаčkim izborima ubjedljivo побиједиле националне странке Srba, Hrvata i Bošnjaka (Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Hrvatska demokratska zajednica), било је јасно да је извјесniji krvavi грађanski, национални или вјerski rat nego што bi se то могло smatrati победом демократије. Управо зato што nijedno od gorućih pitanja бivše SFRJ u cjelini, a BiH i posebno na taj начин nije moglo da bude riješeno.

PARADOKSI

Dvanaest godina kasnije, BiH nije država u kojoj se poslije izbora rezultati saopšte iste večeri ili eventualno sutradan. Procedura je dosta komplikovana, između ostalog i zbog glasača koji glasaju "u odsustvu", te se na rezultate čeka više sedmica, pa čak i mjeseci. Ove godine su domaće vlasti same organizovale izbore i čitava procedura je ipak trajala kraće u odnosu na prethodne, ali ipak znatno duže nego u drugim državama.

Zato nije ni čudo što ni dva mjeseca poslije izbora još nije konstituisana izvršna vlast ni na jednom nivou u BiH. U toku je tek konstituisanje najviših zakonodavnih tijela – skupština. Običnom građaninu u ime koga se održavaju izbori i konstituiše vlast veoma je teško to da shvati. Malo je javnog rada, uglavnom se dogovori (ili svađe) održavaju daleko od očiju javnosti. Ako nije upoznata javnost kao glavni arbitar, onda se lako mogu prepostaviti i efekti tih svih dogovora. Time se samo pokazuje da još nije prošlo vrijeme kad su svi dogovori postizani u vrlo uskom krugu, na raznoraznim "politbiroima", te kad su rezultati primjene tih dogovora u praksi bili poražavajući.

KOALICIJE

Poslije mnogo, više tajnih nego javnih, dogovora 28. novembra je napravljena skupštinska koalicija ili kako to u Republici Srpskoj zovu skupštinska većina, koju čine Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Partija demokratskog progrusa. Ova koalicija u kojoj su SDS i SDA, slobodno se može nazvati istorijskom jer su je formirale dvije stranke koje su do prije sedam godina vodile rat. Ključni dogovor postignut je na iftaru, svečanoj večeri tokom ramazana (posta). Slična koalicija postignuta je i u drugom entitetu u Federaciji BiH između SDA i HDZ, a i ove dvije stranke su takođe

vodile rat. Treba podsjetiti da HDZ u Republici Srpskoj nema poslanika tako da nije mogao da ulazi u koaliciju sa SDS-om i SDA, a u Federaciji BiH poslanika nema SDS, tako da ni tamo nisu mogli da naprave te tripartitne koalicije.

Međutim, ono što je realno, ta koalicija je moguća na nivou BiH. Sada se slobodno može reći, gledajući strukturu buduće vlasti, da se ponavlja 1990. godina, kada su vlast na svim nivoima činile tri nacionalne stranke SDS, SDA i HDZ. Poslije je uslijedio rat. Ono što je novo, to je Partija demokratskog progresu aktuelnog premijera Mladena Ivanića i Stranka za BiH Harisa Silajdžića, koji će (najvjerojatnije) pomoći da ove tri stranke ponovo formiraju vlast, jer same to više nisu u stanju da urade.

Kada se pažljivo analiziraju izborni rezultati, vidi se da su ove tri stranke postigle u odnosu na druge stranke najbolje rezultate, ali i da im je podrška birača u odnosu na 1990. godinu drastično opala. Vlast su u Republici Srpskoj ove godine mogle formirati umjerene stranke, predvođene Savezom nezavisnih socijaldemokrata Milorada Dodika, da je podršku ovoj opciji dala Ivanićeva PDP, a od te koalicije je zavisila i koalicija odnosno vlast na nivou BiH. Oko formiranja mogućih koalicija je jedino bio jasan stav upravo SNSD-a, čiji su lideri još prije izbora istakli da "nema koalicija sa strankama koje su izazvale rat - SDS, SDA, HDZ".

CENTRALIZACIJA

Prva sjednica Predstavničkog vijeća Parlamentarne skupštine BiH u Sarajevu (3. decembra) je odmah nakon polaganja zakletve poslanika i prekinuta, jer su poslanici iz Republike Srpske napustili njeno zasjedanje zbog prethodnog dana nametnutog Zakona o Savjetu ministara BiH, koji je proglašio visoki predstavnik međunarodne zajednice Pedi Ešdaun. To napuštanje sjednice se slobodno

može nazvati “paradom za neupućene”, u ovom tekstu često pominjane obične građane. Napuštanje sjednice ne odlaže primjenu nametnutog zakona, jer isti ti poslanici će taj zakon usvojiti i provoditi, kao i sve do sada nametnute zakone.

Ono što je u ovom slučaju bitno jeste da Savjet ministara BiH u velikoj mjeri postaje vlada BiH koja će imati predsjednika i neće odlučivati konsenzusom, što je do sada bio slučaj. To za BiH i njene entitete znači i njenu centralizaciju i unitarizaciju. Ono što slijedi u skorije vrijeme su jedinstvena carina i jedinstveni porez na dodatnu vrijednost na nivou BiH. Treba se samo prisjetiti 1990. godine i vidjeti da se zbog ovakvih pitanja u najvećoj mjeri BiH i našla u krvavom ratu i raspala po nacionalnim šavovima. Međunarodna zajednica, odnosno njeni predstavnici u BiH, sve ove reforme obrazlažu neophodnošću da BiH bude funkcionalna država. Opstanak entiteta нико ne dovodi u pitanje, iako je sve manje jasno sa kojim ingerencijama i nadležnostima će oni biti.

MORAL

Moramo se ponovo podsjetiti ruskog akademika i disidenta Aleksandra Solženjicina, koji kaže “da je najveća propast koja može zadesiti jedno društvo moralna kriza i propast”. Po njemu, “to je najveće propadanje koje jedan narod, društvo ili država mogu da dožive”.

Vrlo je teško na prostoru BiH i Republike Srpske naći ličnost, instituciju i mjesto gdje se o ovoj fundamentalnoj vrijednosti, kao bitnoj prepostavci za opstanak i razvoj svakog društva, govori. Jedno od pitanja je koliko ima morala i da li ga uopšte ima u politici.

Narodna izreka koja kaže da se “čovjek drži za riječ, a vo za robove” kao da više ne važi na ovim prostorima. Treba se prisjetiti obećanja političkih stranaka i njihovih lidera od prije samo dva

mjeseca, prije izbora u izbirnoj kampanji, i uporediti šta ko radi danas. U pitanju je legitimitet koji je postignut upravo na volji građana na osnovu javno datih obećanja.

KAD POTPISANO NE VAŽI

Srpska radikalna stranka Republike Srpske se na prvom zasjedanju Narodne skupštine Republike Srpske pocijepala, tako da su od četiri poslanika tri glasala za predsjednika i potpredsjednika iz SDS i SDA, a jedan se pridržavao stranačkog dogovora da će ova stranka opoziciono djelovati.

Generalni sekretar SRS RS Ognjen Tadić, kaže da su tri poslanika potplaćena i ucijenjena od SDS-a. Slično je i sa Demokratskom strankom Republike Srpske koja ima jednog poslanika i koja je svojevremeno potpisala sporazum sa Dodikovim SNSD-om, da bi na sjednici Skupštine glasala za kandidate SDS-a, SDA i PDP-a.

KABADAHije

Gоворити о dejtonskoj BiH a ne pominjati tzv. međunarodnu zajednicu, gotovo je nemoguće. Zašto je to tako, odgovor je jako jednostavan – da nije bilo te i takve međunarodne zajednice, ne bi bilo ni ove i ovakve BiH, njenih entiteta, kantona, Distrikta Brčko, visokog predstavnika, SFOR-a i drugih institucija koje čine današnju BiH. Ruku na srce, ne bi bilo ni mira...

Nakon prvih višestračkih izbora u BiH 1990. godine, na kojima su pobijedile nacionalne stranke (SDS, HDZ i SDA), kada su mnogi građani pomislili da se krenulo putem demokratizacije, razvoja i prosperiteta, uslijedio je rat, za koji se samo zna da je počeo 1992. godine. Do danas još nije odgovoren kakav je to bio rat. Jedni kažu građanski, drugi etnički, treći vjerski, četvrti odbrambeni, a u Dejtonskom sporazumu piše: "tragičan sukob". Svako karakter rata

tumači iz svoga ugla i onako kako mu u datom trenutku odgovara, ponajviše zavisno od nacije i stranke kojoj pripada. Takođe, nije dat ni adekvatan odgovor šta je osnovni uzrok rata, da li nacionalna neravnopravnost ili dobro poznato pitanje unitarizacije i decentralizacije BiH. Oboje ili možda nešto treće.

O epilogu rata, tragediji i patnjama koje je izazvao, mnogo toga je napisano, ali se slobodno može reći da pričati i pisati o tome nikad nije dovoljno. Treba se prisjetiti ljudskih stradanja, poginulih, ranjenih, invalida, iseljenih i prognanih koji su se "kao mrvavi" razisli po cijelom svijetu, a većina se sigurno više nikad neće vratiti na predratna boravišta i u vlastitu imovinu. Poslijeratne traume su sve izraženije, poput samoubistava, agresivnog ponašanja, beznađa i sličnih devijacija.

Velike materijalne štete koje svaki rat prouzrokuje, a ovaj krvavi bosanski izgleda ponajviše, građani BiH svakodnevno osjećaju. Društveni bruto proizvod po glavi stanovnika je oko 1.000 dolara, stopa nezaposlenosti je oko 60 odsto, životni standard je jako nizak i ono što je od svega možda i najtragičnije jeste jedna besperspektivnost. BiH je i danas zemlja iz koje se odlazi... a sedam je godina nakon rata, kraj 2002. godine.

EPILOG

Kad je 1995. godine došlo do jedne gotovo bezizlazne i apsurdne situacije za sve tadašnje aktere rata i ratne lidere, jedini mogući izlaz je bio Dejtonski mirovni sporazum, koji je potpisana 21. novembra te godine. Ovaj sporazum je rezultat kompromisa koji je ostvaren, zahvaljujući ne samo bezizlaznoj situaciji u kojoj su se sve tri strane našle, nego i uslijed velikog pritiska međunarodne zajednice. Pregоворi su, uostalom, održani u vojnoj bazi Dejton, a ne na nekom bulevaru. Dejtonski sporazum su, nažalost, postigli isti oni ljudi koji nisu mogli da se dogovore 1992. godine i koji su narod poveli u rat.

Dejtonskim mirovnim sporazumom međunarodna zajednica je definisala svoje mjesto u BiH ponajviše kroz instituciju visokog predstavnika i mirovnih snaga, SFOR-a, a zapaženo mjesto imaju i drugi, poput OUN-a, OSCE-a, UNHCR-a i drugih. Ovlaštenja međunarodne zajednice, odnosno visokog predstavnika su još proširivana na konferencijama koje su bile posvećene upravo sprovodenju ovog sporazuma.

STAVOVI

Mišljenja i stavovi institucija BiH, entiteta i njenih građana o međunarodnoj zajednici i njenoj ulozi u BiH su heterogena i radikalno suprotstavljena. Postoje jedni koji njenu ulogu absolutno podržavaju i smatraju je ključnom za opstanak i razvoj BiH, do onih koji u njoj vide "babarogu" koja je kriva za sve, s neskrivenom željom da međunarodnim predstavnicima što prije vide leđa. Postoji i treća grupa koja angažman međunarodne zajednice smatra korisnim i neophodnim, ali uz određene primjedbe, odnosno greške koje su međunarodni predstavnici počinili tokom svoje misije u BiH, a sve u cilju provođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nesumnjiv je doprinos svih institucija međunarodne zajednice, ali u svakom slučaju bilo je i mnogo grešaka i lutanja, improvizacija i traženja rješenja, što su njihovi predstavnici često i sami priznavali. Činjenica je da domaće institucije i građani na njeno prisustvo gledaju dosta subjektivno, zavisno koliko se koji potez međunarodnih predstavnika njih tiče, da li je po njihovoj želji ili ne, da li im je od koristi ili ne.

Međunarodna zajednica se i dalje mora prihvati kao partner, s obzirom na jasna opredjeljenja svih ovdašnjih političara ka evropskim i svjetskim integracijama. To mnogi nisu shvatili (ili su se pravili da nisu shvatili), pa su obmanjivali vlastiti narod da je Dejton jedan proces koji se prije ili kasnije mora realizovati.

Mnogo je bolnih pitanja za svaki narod, poput saradnje sa Tribunalom, povratka izbjeglica, demilitarizacije, izgradnje porušenih vjerskih objekata, jačanja zajedničkih a slabljenja entitetskih institucija i organa i drugih. Tako, na primjer, izgradnja infrastrukturnih objekata izaziva oprečne stavove jer mnogi smatraju da je to dosta nekorisno trošenje novca, da ima prioritetnijih, dok međunarodni zvaničnici izgradnju infrastrukture smatraju kao elementarnu i osnovnu prepostavku za svaki dalji razvoj.

PODOBNOST

Da bi se neko bavio politikom, pa samim tim i učestvovao u vlasti u dejtonskoj BiH, morao je imati podršku međunarodne zajednice, jer nacionalne stranke nisu bile poželjne u očima međunarodnih zvaničnika, pogotovo Srpska demokratska stranka, i to najviše kod vodeće svjetske sile – SAD. Nezamisliv je bilo kakav razvoj, pa i gola egzistencija u situaciji bilo kakve blokade za bilo koju zemlju svijeta, a kamoli današnje BiH. Paradoks je jedino što nacionalne stranke, i poslije Dejtona i pored svih ratnih stradanja, dobijaju uglavnom najveću podršku građana, za što ih onda međunarodna zajednica raznoraznim mjerama izolacije kažnjava.

Ono što je novo na tom planu je stav upravo te međunarodne zajednice koja se, valjda, umorila od inačenja domaćih birača koji baš biraju ono što im međunarodna zajednica “brani”, pa je poslije ovogodišnjih oktobarskih opštih izbora, gdje su nacionalne stranke ponovo doobile najviše glasova, prihvatile te nacionalne stranke protiv čijeg učešća u vlasti je do juče bila, i postavila im jasne zadatke koje treba da izvršavaju.

Reforme, koje je međunarodna zajednica postavila kao prioritete zadatke, nisu u skladu sa programskim opredjeljenjima upravo tih nacionalnih stranaka, na prvom mjestu Srpske demokratske stranke. A to su stvaranje jedinstvene vlade BiH i promjena načina

njenog rada ne više konsenzusom nego većinom, uvođenje jedinstvene carine BiH, uvođenje poreza na dodatnu vrijednost, uvođenje ministarstva bezbjednosti, kao i jedinstvena komanda nad vojskom promjenom strukture i organizacije rada Stalnog vojnog komiteta i njegovo u dogledno vrijeme prevodenje u jedinstveno ministarstvo odbrane BiH.

Koliko je ispravna ova odluka i opredjeljenje međunarodne zajednice, pokazaće vrijeme, i da li je moguće da oni koji nisu mogli prije deset godina, to mogu sada. Ceh za sve greške, pa i za ovu platiće sami građani BiH, a ne međunarodna zajednica.

OGLAŠAVANJE

Nijedna država nije bez problema a početkom februara 2003. godine se u Republici Srpskoj mogu izdvojiti oni najaktuelniji...

Priča o uvođenju jedinstvene carine i poreza na dodatnu vrijednost na nivou BiH ide predviđenim tokom (konačni modaliteti o njihovom uspostavljanju će biti poznati 18. februara, dok se rezultati afere "Orao" tek očekuju, kao i konačno konstituisanje zakonodavne i izvršne vlasti nakon opštih izbora iz oktobra prošle godine. Nezaposlenost, nizak životni standard i najavljeni socijalni nemiri su nešto što su hladni zimski dani zamrzli i čiji se rasplet očekuje na proljeće...

Prestanak postojanja SR Jugoslavije i proglašenje nadležnosti Međunarodnog suda pravde u Hagu po tužbi BiH protiv SR Jugoslavije, su istorijski, bez obzira na to što su mnogi događaji tokom posljednje decenije prošlog i prve dvije godine ovog vijeka tako nazivani.

Poslije 85 godina sa političke karte svijeta izbrisana je Jugoslavija. Ova treća, koja je i najkraće trajala, tek nepunih 11 godina, možda će po tome biti i zapamćena. Na prostorima BiH, sada

samostalne države, a nekadašnje “bratske republike” nekadašnje SFRJ, za koju se uvijek govorilo da je “Jugoslavija u malom”, sam čin nestanka SRJ nije izazvao neku posebnu pažnju, jer su građani nestanak Jugoslavije one velike i prave, prežalili još 1991. godine.

S obzirom na to da je još tada počeo život u faktički dvije odvojene države, SR Jugoslavija nikad nije mogla biti doživljena kao vlastita država. Starija i zrelja populacija žali više žali, dok mlađi to lakše podnose. Žal za Jugoslavijom postoji, ali mnogi smatraju da je kraj sadašnje SRJ samo podsjetio neke na staru SFRJ i ponovo im potvrdio da nje nema već 12 godina.

Poslije 1991. godine, rijetko ko je sa ovih prostora, posebno u Republici Srpskoj, pominjao Jugoslaviju, postojala je samo Srbija (“Idem za Srbiju”, “Kako je u Srbiji”, a o “Majci Srbiji” da se i ne govoriti). Srbija je oduvijek bila pravac u kojem se gledalo sa ovih prostora. Ipak, za Jugoslaviju su u sportu svi navijali, proslavljele su se pobjede, titule, žalilo poslije poraza, baš kao u Beogradu ili nekim drugim mjestima s one strane Drine.

TUŽBA

Zato ima neke simbolike i u tome što se, poslije dužeg premišljanja, Haški sud (koji treba razlikovati od Tribunala, pred kojim se sudi za ratne zločine, takođe u Hagu) proglašio nadležnim za tužbu BiH protiv SR Jugoslavije, za navodnu agresiju i genocid, samo dan prije njenog ukidanja. Treba se prisjetiti da je pomenuta tužba podignuta još 1993. godine, dakle, prije Dejtonskog sporazuma i da je, slobodno se može reći, podignuta od strane jednog naroda (bošnjačkog), jedne stranke (Stranke demokratske akcije) i jednog čovjeka (Alije Izetbegovića, koji je u to vrijeme bio predsjednik “preddejtonske BiH”). Tadašnja BiH je bila međunarodno priznata, ali stoji i činjenica da nje u takvom ustrojstvu nema od potpisivanja

Dejtonskog mirovnog sporazuma. Od tada postoji BiH sa svoja dva entiteta i tri konstitutivna naroda.

Proces pred Međunarodnim sudom pravde će (kako se predviđa) biti maratonski, a po već bivšu SR Jugoslaviju, a sada Srbiju i Crnu Goru, može da povuče jako bitne i štetne konsekvene. Činjenica je da bi u slučaju da ovaj sud dokaže da je izvršena agresija na BiH to dovelo do plaćanja jako velike materijalne odštete, koja se mjeri s nekoliko desetina milijardi dolara, za čije bi plaćanje morale da rade generacije građana u obje države.

Nakon toga će se vjerovatno postaviti i pitanje samog kara-ktera rata u BiH, što do dan-danas još nije određeno, jer svaki narod ima svoju verziju. Da li je bio građanski, etnički ili vjerski rat ili je zaista izvršena agresija? U tom slučaju bi se moglo potvrditi da je Republika Srpska nastala silom, progonom i genocidom nad drugim narodom. Te odredbe bi bile izuzetno teške i od njih bi se teško mogao oporaviti bilo koji narod, pa i Srbi u cjelini, kao i država Srbija i Crna Gora.

REAGOVANJA

Usljedile su burne reakcije na ovaku vijest iz Haga, kako političara iz Republike Srpske, tako i onih iz bošnjačkog naroda, dok su se predstavnici Hrvata uglavnom držali po strani i pratili razvoj događaja, ne svrstavajući se ni na jednu stranu. Predsjedavajući Predsjedništva BiH Mirko Šarović kaže da je “uprkos očekivanoj odluci kojom se Međunarodni sud pravde u Hagu proglašio nadležnim za vođenje postupka tužbe BiH protiv SRJ, stav srpske strane ostaje nepromijenjen”. On je rekao da predstavnici srpskog naroda “osporavaju, kako suštinu tužbe, tako i pravo podnošenja u ime cijele BiH”.

“Bez pristanka jednog konstitutivnog naroda i jednog dijela dejtonske BiH, koji se zove Republika Srpska, mi nećemo prihvati

tužbu BiH protiv SRJ, bez obzira na to kako će jugoslovenska strana dalje voditi postupak i učestvovati u sporu, kao i na to kako će ovaj proces biti okončan”, istakao je Šarović.

Član Predsjedništva BiH Sulejman Tihić naglasio je da suprotnu odluku od ove koju je Haški sud donio “niko nije mogao ni očekivati”. On je precizirao da je “pravno sve jasno”, da očekuje da će sud usvojiti tužbu protiv SRJ zbog agresije i genocida.

“Sve ovo što se dešava pred Sudom u Hagu je pravne prirode i uopšte ga ne treba politizovati. Tužba nije usmjerena protiv Republike Srpske, već protiv druge države i od nje će koristi imati svi građani BiH, pa i Republike Srpske”, rekao je Tihić.

Lider SNSD-a i bivši premijer RS Milorad Dodik smatra da tužba nema legitimitet, zato što je u njenom podnošenju učestvovao samo jedan dio BiH, odnosno “ratno rukovodstvo Alije Izetbegovića iz 1993. godine”. Dodik, takođe smatra da “svaka odluka sa međunarodnim implikacijama donijeta u ratnom vremenu treba da se nakon Dejtonskog sporazuma ponovo verifikuje u organima BiH”.

IZLAZ

Ova tužba stoji od 1993. godine, ali poslije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma teško da bi mogla biti podnijeta, jer bi za to bila potrebna i saglasnost organa Republike Srpske. Od 1995. godine prošlo je mnogo vremena, a saradnja na svim poljima je znatno unaprijedena, naročito poslije pada Miloševića u oktobru 2000. godine. BiH i SRJ su se međusobno priznale, razmijenjeni su ambasadori i održano mnogo sastanaka na najvišem nivou, od predsjednika SRJ Vojislava Koštunice s Predsjedništvom BiH, do ministara i drugih kontakata na nižem, ali zato sve češće ekspertskom nivou.

Napredak u saradnji je očigledan i on nije sporan, što potvrđuje i Ugovor o slobodnoj trgovini. U svim navedenim kontaktima

je pitanje tužbe uglavnom stidljivo pominjano ili se o njoj nije uopšte govorilo.

Milorad Dodik kaže da je prvenstveno “propuštena mogućnost da se pitanje tužbe riješi unutar institucija BiH”. Odmah poslije Dejtona, srpski član Predsjedništva BiH (Momčilo Krajišnik) trebalo je da pokrene u Predsjedništvu BiH zaštitu vitalnog nacionalnog interesa kod Ustavnog suda BiH ili Parlamentarne skupštine BiH, ali je on tu priliku propustio. Dodik još kaže da je “žalosno što ni političari ni pravni eksperti iz sada već bivše SRJ nisu znali da je lakše eliminisati ovu tužbu u samim institucijama BiH, a ne pred Haškim sudom”.

Čak ni kad su Slobodan Milošević i Momčilo Krajišnik potpisivali Sporazum o specijalnim i paralelnim vezama SR Jugoslavije i Republike Srpske nije pokrenuto pitanje ove tužbe. Sadašnja vlast Srpske demokratske stranke u Republici Srpskoj, koja je u nekoj vrsti koalicije sa Strankom demokratske akcije, ne želi da remeti tu koaliciju, te su samo verbalno protiv, ali ne preduzimaju nikakve konkretne poteze da eliminišu ili ospore tužbu.

Potpredsjednik Socijalističke partije RS i pravni ekspert Miroslav Mikeš kaže da u Dejtonskom mirovnom sporazumu stoji da dejtonska BiH nastavlja kontinuitet BiH, koja je međunarodno priznata 1992. godine, ali da sva pravna akta i odluke koje je donijela BiH do Dejtona u roku od šest mjeseci od dana konstituisanja vlasti treba da budu preispitana”, odnosno to je bio rok u kome je na njih mogao da se stavi prigovor.

Mikeš kaže da je taj propust pokušao da popravi prošli srpski član Predsjedništva BiH Živko Radišić, koji je koristeći pravo veta tražio od Narodne skupštine Republike Srpske da se izjasni koliko se ovom tužbom ugrožava vitalni nacionalni interes srpskog naroda, što je parlament Republike Srpske i potvrdio u formi zaključka koji

je dostavljen Haškom sudu. Sa druge strane, Mikeš potvrđuje da je tužba sa pravne tačke gledišta ispravna i da to ne može biti sporno.

Sve se, dakle, i po ovom pitanju kreće u već dobro poznatim srpskim političkim retoričkim okvirima. A, oni su uglavnom do sada bili u stilu da se nešto neće prihvati, a poslije je prihvaćeno i više od toga, da nešto nije legitimno, a poslije su se zaklinjali u taj legitimitet...

PRIVATIZACIJA

Problemi sami po sebi nisu nikakva novost, oni su uostalom prisutni i u najrazvijenijim zemljama svijeta (napredak se i zasniva na uspješnom prevazilaženju kriza), ali je karakteristika ovih područja da se problemi rješavaju jako sporo, dugo i uglavnom na pogrešan način!

Svejedno je da li je to posljedica stvarnog neznanja ili namjere da se nešto ne zna, jer su rezultati uglavnom dobro poznati, a to je najčešće opšta društvena šteta a pojedinačna ili grupna korist.

Primjer za ovakvo "rješavanje problema" je privatizacija državnog kapitala, odnosno preduzeća u Republici Srpskoj (ni u Federaciji BiH nije bolje), koja je, kako svi konstatuju i što se i golim okom vidi, u dubokoj krizi.

Osnovni nedostaci postojeće privatizacije su, kako navode "stručnjaci", njena sporost, neadekvatna zakonska regulativa i nedostatak odgovarajućeg socijalnog programa. Ako se pažljivije analiziraju sva tri osnovna nedostatka, uočljivo je da je osnovni problem, iz kojeg proizilaze druga dva (ali i mnogi koji nisu pobrojani), u neadekvatnoj zakonskoj regulativi.

Posljedice ovakve privatizacije su katastrofalne – privreda je faktički ugašena, a pad industrijske proizvodnje se mjeri s više desetina procenata, što je dovelo do velike nezaposlenosti (oko 150.000),

opšteg siromaštva, pada životnog standarda i velikog socijalnog raslojavanja, uz faktičko nestajanje srednje klase...

DIREKTORI

Prema podacima Direkcije za privatizaciju RS, do februara 2003. je privatizovano 415 firmi od 1 700, koliko je predviđeno. Vaučerska privatizacija je završena, ali je ostao državni kapital za gotovinske prodaje. U proces privatizacije ušlo je 961 preduzeće, od čega 182 strateška, 648 sa kapitalom većim od 300.000 KM i 131 sa vrijednošću manjom od 300.000 KM. Od svih ovih prodaja ostvarena je dobit od oko 142 miliona KM, u okviru čega su 123 miliona KM prava po osnovu stare devizne štednje, a samo 19 miliona KM u gotovom svježem novcu.

Poseban problem predstavlja više od 280 nekadašnjih velikih preduzeća sa oko 30 odsto državnog kapitala, s velikim brojem zaposlenih (koji uglavnom ne rade) i velikim iznosom dugova. Posljednje dvije godine u ovim preduzećima su potrošene na tzv. finansijsko restrukturiranje odnosno golo preživljavanje i gašenje socijalnog nezadovoljstva formalno zaposlenih. Prostije rečeno, na pokušaju održavanja likvidnosti i reprogramiranja dugova, dok se ništa nije radilo na proizvodnji.

Predsjednik Udruženja poslodavaca RS Damir Miljević za ta preduzeća kaže da su ona u poziciji da se tih 30 odsto državnog kapitala pokušava "utrapiti" bilo kome "budžašto" i da je "vrlo vjerojatno da će sva ta preduzeća biti prodata u bescijenje". Za ova preduzeća je karakteristično da je njihova tehnico-menadžerska struktura postavljena od strane države, jer su uostalom i preduzeća njena. S obzirom na očajno stanje u kojem se danas nalaze ta preduzeća, jasne su i upravljačke sposobnosti "menadžera". Pri izboru direktora bitnija je stranačka podobnost nego stručnost. Uostalom, stranke poslige

svakih izbora i ne kriju svoju borbu za direktorska mjesta i tu je konkurenčija oštrega nego za ministarske fotele.

UZROCI

Većina građana Republike Srpske, zaokupljena svakodnevnom borborom za preživljavanje, i ne postavlja tako često pitanje zašto je to tako. Aktuelnim političarima koji su na vlasti postojeće stanje odgovara, jer oni faktički upravljaju i mole boga da postojeće stanje potraje. Mediji u Republici Srpskoj, ovakvi kakvi jesu, jure senzacije ili politički atraktivne teme, te se takođe rijetko bave privatizacijom.

Treba naznačiti da je proces privatizacije od samog početka izazvao brojne nesuglasice i bio žestoko kritikovan. Sada je taj problem postao tako veliki da se hitno mora rješavati, jer bez toga se ne može naprijed i vremena za odlaganje više nema.

Zaključak okruglog stola na ovu temu na kojem su učestvovali predstavnici međunarodne zajednice, Direkcije za privatizaciju, Udruženja poslodavaca RS i Saveza sindikata Republike Srpske, jeste da je "s obzirom na to da proces privatizacije u Republici Srpskoj ne ide očekivanim tokom, neophodno promijeniti cio koncept i zakonsku regulativu privatizacije".

Ovom skupu nisu prisustvovali predstavnici Vlade Republike Srpske, dakle najviše entitetske institucije koja upravlja postojećim državnim kapitalom, što dovoljno govori o njihovoj zainteresovanosti da poboljša postojeći proces privatizacije.

ŠTA MIJENJATI

Predsjednik Udruženja poslodavaca RS Damir Miljević iznosi mnogobrojne nepravilnosti koje sprečavaju da se proces privatizacije efikasno sprovodi.

Od kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji u oktobru prošle godine, privatizacija je potpuno stala. Zakon kaže da nakon provedene dvije neuspješne licitacije, akcije preduzeća moraju ići na berzu, ali nisu usvojena nikakva pravila na koji se način akcije iznose na berzu, tako da je kompletan proces blokiran, ističe Miljević.

Kad se radi o strateškim preduzećima, ona se prodaju na tzv. varijabilnom tenderu, gdje se traži od potencijalnog kupca da ponudi cijenu, obaveže se na investicije i zadrži postojeće radnike, a prodaje se 60 odsto kapitala.

Teško je očekivati od nekoga da se obaveže na sve to, a da ne dobije kontrolni paket akcija koji mu omogućava da postavlja upravni odbor, menadžment i donosi važne odluke. Prema sadašnjem zakonu, da bi sve ovo imao, neophodno je da ima najmanje 75 odsto kapitala preduzeća, što se ni u jednom preduzeću ne prodaje, kaže Miljević.

STRANCI

Mnogo je i drugih nelogičnosti, pa tako Republika Srpska ima Zakon o stranim ulaganjima koji favorizuje inostrane investitore, ali su oni destimulisani u praksi, jer se nigdje ne prodaje tih 75 odsto kapitala koji je zakonski prag za normalno upravljanje preduzećem.

Predstavnik Evropske unije za privatizaciju u RS Kris Stevenson smatra da je proces privatizacije vrlo spor, a da je osnovni problem to što “Republika Srpska nije privlačna stranim investitorima, jer ne mogu profitirati od svojih ulaganja”.

Potrebno je promijeniti pravila tenderske prodaje koja definiše neopozivo obavezivanje na investicije kao dio cijene i pravilo posjedovanja 75 odsto akcija da bi se donijela odluka o povećanju kapitala u preduzeću, kaže Stevenson.

APSURDI

Damir Miljević ističe nelogičnosti nad kojima se još нико од надлеžnih nije ozbiljno zamislio, a kamoli nešto konkretno preuzeo.

Zakon u Republici Srpskoj ima odredbe koje štite male akcionare od većinskih, što je uobičajena procedura u zemljama s razvijenim tržištima kapitala, ali postavlja se pitanje šta znači primjenjivati ovaj zakon kad još nismo dobili većinske vlasnike i takav zakon će biti neophodan tek za dvije-tri godine.

Osim toga, dolaziće i do kontradiktornosti prilikom provođenja Zakona o stečaju i likvidacionom postupku, koji je stupio na snagu 1. januara 2003. godine, jer je napravljen propust u zakonodavstvu i nije se vodilo računa da je postojeće preduzeća u postupku privatizacije, tako da se nad jednim te istim preduzećem može voditi i privatizacioni i stečajni postupak. Iz te situacije izlaz je da se ta preduzeća nad kojima je pokrenut stečajni postupak skinu s liste za privatizaciju ili da nema stečaja dok se ne završi privatizacija, smatra Miljević.

IZLAZ

Sa druge strane, dosta je rašireno mišljenje da se u Republici Srpskoj i nema šta prodati, osim monopolskih firmi, kao što su "Elektroprivreda RS" ili "Telekom", nezaposlenih radnika i velikih dugova postojećih preduzeća.

Zbog svega je zaista neophodna hitna promjena zakonske regulative po uzoru na zemlje koje su privatizaciju uspješno ili najbezboljnije provele. Zakonsku regulativu donosi i realizuje država, u ovom slučaju Narodna skupština i Vlada Republike Srpske. Poslije toga se može razmišljati o konceptu ili o dobro osmišljenim namjerama. Za uspješnost privatizacije treba da funkcionišu i ostale poluge

države, poput pravosudnog sistema, koji će svojim nezavisnim i profesionalnim pristupom sve nezakonitosti adekvatno spriječiti i kazniti. Međutim, u Republici Srpskoj na nezakonitosti reaguju jedino političke stranke.

REKORD

O privatizaciji se uglavnom (osim časnih izuzetaka) govori kad se nešto "proda" za rekordno mali iznos. Za sada imamo dva neslavna rekorda ili "džabane", u oba slučaja se radi o prodaji banaka. Tako je banjalučka "Kristal banka" prodata za jedan evro "Hipo Alpe Adria grupaciji", od strane Vlade Mladena Ivanića, a 1.500 kvadratnih metara poslovnog prostora "Privredne banke" iz Doboja (u zoni gdje je inače cijena kvadrata oko 2.000 KM) "Novoj banjalučkoj banci" takođe za jedan evro.

PITANJA

Osnovno pitanje koje svakodnevno krajem februara 2003. godine postavljaju građani i predstavnici svih ovdašnjih političkih stranaka jeste Republika Srpska, opravdanost njenog postojanja, mogućnosti opstanka i njene realne budućnosti.

Poslije potpisivanja Dejtonskog sporazuma, političari iz Republike Srpske su jedno vrijeme izbjegavali pominjanje tog sporazuma jer se smatralo da on ugrožava do tada zamišljeno postojanje, samostalnost i komoditet Republike Srpske. Međutim, kad su iz drugog entiteta BH Federacije počele da dolaze raznorazne inicijative o promjeni Dejtona, koje su uglavnom imale za cilj smanjivanje ovlašćenja i ingerencija Republike Srpske i jačanje centralnih organa BiH, političari i institucije Republike Srpske počeli su da se listom pozivaju na Dejtonski sporazum, koji je u svom izvornom obliku Republici Srpskoj omogućavao da faktički bude "država u državi".

Potom su uslijedili mnogobrojni oblici "primjene" Dejtonskog sporazuma, koji su, svi odreda, izazivali burne rasprave i vaganje koliko su "u skladu sa Dejtonom", a koliko "dokidaju i slabe RS". Tačnije, koliko doprinose njenom postepenom nestajanju. Vrhunac takve implementacije dogodio se 2002. godine, kada su izvršene ustavne promjene na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda na području cijele BiH, čime je mnogo toga u političkoj sferi vraćeno na "stanje iz 1991. godine"

Pokazalo se da je Republika Srpska bila manje ugrožena čak i onda kad se otvoreno tražilo njeni ukidanje, kao što je, na primjer, tokom posljednje izborne kampanje (oktobar 2002) Stranka demokratske akcije tvrdila da treba ukinuti naziv Republika Srpska zato što poslije ustavnih promjena RS nije samo entitet Srba već i ostala dva konstitutivna naroda, Bošnjaka i Hrvata, kao i "ostalih naroda", nego kad su pripremane i realizovane određene mјere na državnom i ekonomskom planu.

Tako je visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH krajem prošle godine najavio šest reformi za narednih šest mjeseci, a sve one već od prvih najava izazivaju upravo polemike o tome koliko su u skladu sa Dejtonom i koliko eliminišu suverenitet i nadležnosti Republike Srpske. Reforma Savjeta ministara BiH i njegovo prevođenje faktički u vladu BiH prošli su gotovo bezbolno, bez obzira na najavljeni suprotstavljanje institucija Republike Srpske. To je bio jasan signal da bi i najavljeni formiranje jedinstvenog ministarstva odbrane i zajedničke vojske BiH, kao i reforma snaga bezbjednosti, mogli da proteknu po istom scenariju.

KOMISIJA

Međutim, uvođenje jedinstvene carine i poreza na dodatnu vrijednost (PDV), sežu najdublje u samu srž i Republici Srpskoj, po mišljenju ovdašnjih analitičara, zadaju najozbiljnije udarce.

Pedi Ešdaun je 12. februara 2003. ozvaničio svoju odluku kojom je uspostavio Komisiju za indirektnu poresku politiku, koja će, kako je naglasio, “nastaviti dalji rad na uvođenju jedinstvene carinske administracije i poreza na dodatnu vrijednost na nivou BiH”

Ešdaun je rekao da ova odluka “precizira i djelokrug rada komisije koja će biti odgovorna za predlaganje zakonskih akata i regulativnog okvira za uvođenje ovih reformi”. Komisija će najvjerojatnije djelovati tokom cijele ove godine, a biće sastavljena od sedam članova i to po dva iz entiteta i sa nivoa BiH, odnosno tri ministra finansija i tri ekonomksa eksperta. Komisijom će rukovoditi visoki zvaničnik međunarodne zajednice, kojeg će vrlo brzo imenovati Evropska komisija. Iza ovih aktivnosti visokog predstavnika, kako je rekao i sam Ešdaun, stoji cijela međunarodna zajednica, Evropska unija, SAD i drugi.

Prvi zamjenik visokog predstavnika, Amerikanac, Donald Hejz kao osnovni razlog za uvođenje jedinstvene carine i PDV-a na nivou BiH navodi činjenicu da Republika Srpska svake godine od carina i prevara vezanih za porez na promet izgubi od 400 do 500 miliona KM. “Novac koji treba da ide građanima završava u rukama kriminalaca. Razlog zašto se toliko novca gubi putem prevara leži upravo u podjeli sadašnjeg sistema carina i poreza na promet, čime se ostavlja prostor za kriminalne radnje”, rekao je Hejz.

Navodeći ostale razloge zbog kojih treba uvesti jedinstvenu carinu i PDV, Hejz kaže da BiH trenutno nema jednu nego dvije ekonomije. Postoje dvije ekonomskne administracije, dvije odvojene grupe carinskih pravila, dvije odvojene grupe propisa o indirektnom oporezivanju, dvije birokratije... Kad bilo koji strani investitor to vidi, uglavnom povlači svoj novac i traži zemlju koja ima jednostavniji i normalniji sistem.

I mada iz međunarodne zajednice poručuju da ove reforme ne znače “uskraćivanje prihoda entitetima, već više novca za Republiku

Srpsku”, odnosno da ne znače ni “podrivanje autonomije koju imaju entiteti, niti centralizaciju BiH”, te da su ”reforme uslov da BiH jednog dana postane članica Evropske unije”.

Već nedjeljama se u Republici Srpskoj na ovu tzv. reformu ”obrušavaju” gotovo svi viđeniji političari. Tako je predsjednik RS Dragan Čavić rekao da ”ukoliko bi Republika Srpska ostala bez izvornih prihoda, onda bi postojanje njenih institucija izgubilo svaki smisao”.

Predsjednik Vlade RS Dragan Mikerević naglašava da ne postoji saglasnost Republike Srpske oko uvođenja poreza na dodatnu vrijednost i jedinstvene carinske službe.

Nevenka Trifković, sekretar Partije demokratskog progrusa (iz koje je i premijer Mikerević), kaže ”da je odluka visokog predstavnika o formiranju Komisije za indirektnu poresku politiku neprihvatljiva za Republiku Srpsku, jer ima sva ovlašćenja, čime praktično entiteti mogu da izgube fiskalnu samostalnost i da se BiH centralizuje”.

PRAVILA

Evropska praksa pokazuje da sve zemlje evropske unije imaju jedinstvenu carinsku upravu i poresku politiku na državnom nivou. Zbog toga je, smatraju predstavnici međunarodne zajednice, pogrešno shvatanje da PDV na nivou entiteta može funkcionisati. Kao primjer se navodi Belgija, koja ima jasno definisane državne regije i snažne organe vlasti na lokalnom nivou, ali koja primjenjuje sistem jedinstvenog PDV-a. Pogrešno je, dakle, uvjerenje da to u BiH ne bi moglo funkcionisati zato što je ona navodno posebna, ako se pod tom ”posebnošću” ne računa to što čak i Albanija ostvaruje veći privredni napredak od nje.

Zahtjevi Evropske unije su standardni, jedinstveni i konstantni.

Renco Davidi, predsjedavajući Radne grupe za reformu carine, smatra da je "trenutni carinski sistem koji ima tri carinske uprave, 18 carinarnica, 70 carinskih ispostava i 21 međugranični prelaz potpuno nefunkcionalan". Zemlja koja ima oko tri miliona stanovnika ne može podnijeti takav nivo nepotrebne birokratije. Osim toga, Davidi smatra da veliki problem predstavljaju i slobodne carinske zone, jer njih u BiH ima više nego u čitavoj Evropskoj uniji.

ELEKTROPRIVREDA

Vec mjesecima razne afere su udarne vijesti elektronskih i štampanih medija Republike Srpske, a samim tim i u središtu pažnje građana BiH. Pravilo je da se prašina od prethodne nije slegla, a već se pojavljuje druga, koja sa prethodnom ima veze samo utoliko što je opet riječ o nezakonitom i nedozvoljenom poslovanju, korupciji, kriminalu, milionskim pljačkama određenih institucija, što, u stvari, predstavlja pljačku sopstvenih građana.

U Republici Srpskoj je počelo tzv. carinskom aferom, zatim slijedi više nego sumnjiva prodaja banjalučke "Kristal banke" za jedan evro, pa afera "Orao" oko prodaje oružja Iraku, zatim prodaja poslovnog prostora "Privredne banke" Dobojski (1 500 kvadrata za jedan evro), sve do najnovije (ne možemo reći i "posljednje"), koja je objelodanjena ove nedjelje u "Elektroprivredi Republike Srpske".

NALAZI

Zajedničko je i to što je i ova, kao uglavnom i sve prethodne afere, inicirana i objelodanjena od strane međunarodne zajednice, odnosno Kancelarije visokog predstavnika. Na osnovu izvještaja Međunarodnog revizora, koji je prošle godine imenovao visoki predstavnik Pedi Ešdaun, kontrolom poslovanja "Elektroprivrede RS" za 2001. i 2002. godinu otkrivene su mnogobrojne nedozvo-

ljene, kriminalne radnje, koje za posljedicu imaju godišnji minus od 166 miliona KM, a razlog za to je loše rukovođenje, sukob interesa, krađa i nemar.

Sam izvještaj je dostavljen, ne samo organima EPRS i institucijama Republike Srpske, već i svim građanima, kao dodatak u štampanim medijima. Prvi zamjenik visokog predstavnika Donald Hejz kaže da je za njega izvještaj revizora o poslovanju EPRS priča o tome "kako su građanima Republike Srpske iz džepa izvučeni milioni i milioni konvertibilnih maraka, odnosno novca koji je trebalo da bude upućen u budžet i ponovo stavljen u sistem kako bi se on unaprijedio".

Osnovni problemi, kako se navodi u revizorskom izvještaju, su loša kontrola gotovine, loše finansijsko rukovođenje, evidentiranje i izvještavanje, zbog čega se i događalo da se gotovinska i druga sredstva neprimjetno "preusmjeravaju". Takođe, utvrđeno je da manipulacija tenderskog procesa omogućava angažovanje preferiranih preduzeća. Ugovori i fakture koji proističu iz takvih tendera premašuju iznose prvobitnih ponuda. U malverzacije spada i prodaja viškova energije preferiranih preduzeća po cijeni nižoj od tržišne cijene, nižoj od tarife i nižoj od cijene proizvodnje, što za rezultat ima gubitak miliona evra potencijalne zarade. Revizorski izvještaj je otkrio i to da su "distributivni gubici" za oko tri puta veći od međunarodnih standarda.

Takođe, utvrđeno je netačno iskazivanje naplate i loša praksa naplate, što za rezultat ima ogroman iznos nenaplaćenih potraživanja. Dalje se konstatiše da se u poslovanju "Elektroprivrede Republike Srpske" stavlja naglasak na na utrošak sredstava za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i drugih građevinskih poduhvata, iako postojeći kapaciteti proizvode tri puta više električne energije od plaćene potražnje domaćeg tržišta, a sredstva bi se mogla svršishodnije utrošiti na unapređenje postojećeg poslovanja i povrat značajnih gubitaka.

Primijećena je obimna upotreba vrlo loše kontrolisanih kompenzacionih aranžmana, dok se gotovina uplaćuje preferiranim dobavljačima. Kao nedozvoljeno i nezakonito ocijenjeno je i uplitanje Vlade Republike Srpske u poslovanje EPRS, donošenjem odluka o obaveznim doprinosima, otpisima, multilateralnim kompenzacijama i reprogramiranju potraživanja, što je više koristilo Srbiji i Crnoj Gori, nego Bosni i Hercegovini.

SANKCIJE

Zbog ovako utvrđenog stanja visoki predstavnik Pedi Ešdaun je smijenio direktora EPRS Svetozara Aćimovića i člana Upravnog odbora "Elektroprivrede RS" i bivšeg ministra energetike i rудarstva RS Boška Lemeza. Obrazlažući svoje odluke, Ešdaun je rekao da "BiH ne može ići dalje, ako njena velika preduzeća rade po sistemu pljačke građana" i dodao da se ovakvi slučajevi mogu naći i u ostalim velikim korporacijama u BiH.

Ešdaun je uputio jasne zadatke institucijama Republike Srpske, počev od zahtjeva da smijeni trenutno rukovodstvo i Upravni odbor EPRS i da se zabrane svi tenderi, dok je premijer RS Dragan Mikešević "zadužen" da se pobrine o pokretanju krivične odgovornosti i smjene svih onih koji su učestvovali u svim ovim nezakonitim radnjama. Ešdaun je, da li namjerno ili slučajno, ispustio rokove za realizaciju ovih svojih zahtjeva koji su suviše jasni da bi ih trebalo komentarisati.

SUŠTINA

Britanski ambasador u BiH Jan Klif je rekao da je 166 miliona godišnje pronevjere samo "vrh ledenog brijega", zato što je "revizija na neki način bila ograničena" i dodao da bi se "još novca moglo naći ispod tepiha". Gradani su, po njegovom mišljenju, opljačkani po dva

osnova: plaćajući električnu energiju oni su finansirali lične interese miljenika političkih partija, a drugi osnov je što izvoz električne energije nije donio dobit građanima Republike Srpske.

Pitanje koje se samo po sebi nameće, koliki je stvarni iznos ovih nezakonitih pronevjera u "Elektroprivredi RS" i svih ostalih pronevjera iz ostalih otkrivenih i neotkrivenih afera, kao i pitanje ne samo krivične odgovornosti onih koji su direktno činili nepravilnosti, već i političke odgovornosti onih koji su ih na te funkcije postavili podržavali njihove "radnje" i "poslovanje". Ta praksa je dobro poznata u zemljama zapadne demokratije i na nju se svi političari u Republici Srpskoj i BiH masovno pozivaju.

Lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik smatra da borba protiv kriminala, pa i ovoga koji je očigledan u EPRS, ne može da bude efikasna bez reforme pravosuđa koje mora biti u stanju da prati borbu protiv kriminala, kao i jasne političke odgovornosti, što u slučaju "Elektroprivrede Republike Srpske" treba da preuzme Srpska demokratska stranka čiji su kadrovi sve ovo "proveli" od bivšeg ministra energetike Lemeza do rukovodstva EPRS.

"Čelnici SDS-a Dragan Kalinić i Mirko Šarović treba da preuzmu političku odgovornost za kriminalne radnje u 'Elektroprivredi RS', jer su oni postavili tamošnje kadrove", smatra Dodik, uz prognozu da će "skupštinska većina - SDS, Ivanićeva Partija demokratskog progresu i Stranka demokratske akcije i ovaj put pokušati da izbjegnu političku i krivičnu odgovornost".

SMIJEHENJENI

Kao što je dugačak spisak raznoraznih afera i aferica, tako je i veliki broj neposlušnih političkih funkcionera, policijskih dužnosnika i direktora, koje su smjenjivali visoki predstavnici.

Na prvom mjestu u Republici Srpskoj je svakako smjenjivanje predsjednika Republike Srpske Nikole Poplašena od strane tadašnjeg visokog predstavnika Karlosa Vestendorfa

Smjena ministra finansija RS Milenka Vračara i Simeuna Vilendečića, ministra finansija Vlade Federacije BiH, Nikole Grabovca, direktora "Elektroprivrede BiH Federacije", Edhema Bičakčića, zbog navodnih malverzacija koje je počinio kao predsjednik Vlade Federacije, te smjena člana Predsjedništva BiH Ante Jelavića i još prvih pet funkcionera Hrvatske demokratske zajednice BiH.

Afera u Carinama Republike Srpske je takođe "odnijela" direktora Carina RS Gorana Popovića, dok se broj policijskih zvaničnika mjeri na stotine na čelu sa direktorom policije Republike Srpske Draganom Gaćešom, koji nije dobio potrebnii sertifikat, kao i smjene velikog broja načelnika i predsjednika opština (Donji Vakuf, Bugojno, Srebrenica, Bratunac), do posljednjih smjena direktora EPKS Svetozara Aćimovića i člana Upravnog odbora Boška Lemeza.

Na kraju ovoga "selektiranog" spiska postavlja se pitanje ko je sljedeći koji će po ocjeni visokog predstavnika (ili Evropske unije, koja je nadležna za policiju) biti smijenjen zbog navodno nezakonitog i nedozvoljenog rada.

REFORME I OSTAVKA

Dok se vlasti Srbije nakon ubistva premijera Zorana Đindjića (početak aprila 2003.) bore sa organizovanim kriminalom, dotle Republika Srpska nastavlja već duže vrijeme prisutnu praksu obraćuna sa starim aferama i otkrivanjem novih.

Prvu sedmicu aprila je obilježilo objelodanjivanje nove afere. Obavještajna služba Vojske Republike Srpske nelegalno je prisluškivala građane Republike Srpske, SFOR, međunarodne organizacije i čak i susjedne zemlje.

Afera "Orao" je okončana tako što je visoki predstavnik Pedi Ešdaun, nakon višemjesečne istrage, obavijestio javnost da je predsjedavajući Predsjedništva BiH Mirko Šarović podnio ostavku (u vrijeme ove afere je bio predsjednik Republike Srpske), te samim tim i preuzeo odgovornost za nju.

POSLJEDICE

Ešdaun je, stavljajući tačku na ovu priču, donio i niz odluka koje će riješiti sistemske slabosti u civilnoj kontroli nad oružanim snagama BiH, koje su isplivale na površinu u toku prethodne istrage, a potvrđile se otkrićem da je Vojska Republike Srpske nedozvoljeno špijunirala. Ešdaun je naznačio da će odluke koje je donio, a koje se odnose, ne samo na Republiku Srpsku, već i na Federaciju BiH (sistemske slabosti u civilnoj kontroli nad vojnim snagama otkrivene su u oba entiteta) pomoći da se spriječi da se BiH ubuduće nađe pred prijetnjom sankcija Ujedinjenih nacija.

Prva mjera je da je ukinut Vrhovni savjet odbrane Republike Srpske, dok su iz odredbi u entitetskim ustavima kao i Zakonu o odbrani i Vojsci RS, te Zakonu o odbrani FBiH, uklonjene sve formulacije kojima se tvrdi ili pretpostavlja da su entiteti države za sebe, a ne dijelovi BiH. Iz Ustava Republike Srpske uklonjeno je svako pominjanje državnosti, samostalnosti i suvereniteta, čime je on usklađen sa Ustavom BiH, kao što zahtijeva Dejtonski sporazum.

Visoki predstavnik će, dalje, osnovati komisiju, zajedno sa OEBS-om, koja će identifikovati ustavne i zakonske projekte koji sprečavaju efikasnu civilnu i demokratsku komandu i kontrolu na državnom nivou. Ova komisija će predložiti izmjene i dopune kojim će se te prepreke otkloniti, i to do 1. januara 2004. godine. Od entiteta se takođe traži da do 30. aprila 2004. godine podnesu planove za stavljanje svojih industrija naoružanja pod odgovarajuću civilnu kontrolu.

Visoki predstavnik će od ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa, te generalnog sekretara Stalnog komiteta za vojna pitanja tražiti da izrade državne zakone kojima će se urediti proizvodnja naoružanja, tako da, ne samo prodaja, nego i proizvodnja naoružanja budu stavljeni pod punu kontrolu državnih i međunarodnih organa. Komandant SFOR-a i zajednička vojna komisija će osigurati da dalekosežne reforme, posebno nova struktura oružanih snaga BiH, budu usvojene od prvog dana januara iduće godine, kako bi one mogle funkcionisati u okviru dodijeljenih budžetskih sredstava.

Na kraju, visoki predstavnik traži od Ministarstva inostranih poslova BiH da zahtijeva da svi visoki oficiri obavještavaju generalnog sekretara Stalnog komiteta za vojna pitanja i MIP o pojedinostima svojih poslovnih putovanja u inostranstvo. Sve ove odluke će ojačati državnu komandu nad oružanim snagama BiH odnosno civilnu kontrolu, te dovesti do usklađivanja entitetskih ustava sa Ustavom BiH u ovoj oblasti.

REFORME

Sve su to mnogo važnije i dalekosežnije posljedice afere “Orao” od same ostavke “dobrovoljno primoranog” (da nije podnio ostavku, bio bi smijenjen) predsjedavajućeg Predsjedništva BiH Mirka Šarovića. Sedam ozbiljnih reformi (tačnije prenesenih nadležnosti) prema jednoj iznudenoj ostavci jasno ukazuju šta je cilj ovih mjera i cijele istrage oko afere “Orao”.

Dakle, jasno je da nije bio samo cilj smjenjivanje odgovornih, kako se to u javnosti Republike Srpske pokušavalo u kontinuitetu prikazati, pogotovo od strane institucija vlasti, već sistemske promjene koje će eliminisati strukture vlasti, u ovom slučaju Vojsku Republike Srpske, vojnu industriju Republike Srpske i obavještajnu službu Vojske RS.

Evidentno je da se Republici Srpskoj nameće da konačno mora da shvati da je entitet u sastavu države BiH, a ne samostalna država, što je do sada bila praksa. Vrhovni savjet odbrane je takođe prošlost, jer je prema riječima visokog predstavnika, njegova uloga bila savjetodavna, što se u praksi nije potvrđilo, već je ovaj organ uglavnom služio da "zamagli" aktivnosti predsjednika Republike Srpske u rukovođenju i komandovanju oružanim snagama Republike Srpske. Prema Ešdaunovim riječima "previše građana u Republici Srpskoj misli da je RS država a ne entitet, te da Republika Srpska uistinu ne prihvata svoju ulogu entiteta u sastavu države BiH".

Sada je više nego jasno da će vrlo brzo BiH dobiti zajedničko ministarstvo odbrane i zajednički generalštab BiH. Ešdaun kaže da je to pravac kojim BiH mora da krene na putu prema "Partnerstvu za mir". Ne treba mnogo napora da se zaključi, ako bude jedno ministarstvo odbrane i jedan generalštab, da će onda biti i jedna vojska. Druga je stvar kakva će i kolika ta vojska biti, kako će ona biti organizovana u entitetima, da li će imati manji ili veći broj profesionalnih vojnika.

I predsjednik Vlade RS Dragan Mikerević smatra da "visoki zvaničnici iz Republike Srpske i BiH treba ozbiljnije da prihvate svoje odgovornosti, inače će se u protivnom pojedine institucije Republike Srpske prenositi na državni nivo ili ukidati, kao što je slučaj sa Vrhovnim savjetom odbrane RS".

Istovremeno on je najavio istragu domaćih nadležnih organa o odgovornosti pojedinaca, čije ponašanje konstantno prouzrokuje smanjivanje, pa i nestanak entitetskih institucija.

ELIMINACIJA RS

Predsjednik RS Dragan Čavić je rekao da je "Šarović podnošenjem ostavke uradio jedino što je mogao, čuvajući dignitet SDS-a,

posredstvom kojeg je i izabran na ovu funkciju, i dignitet Republike Srpske”.

Čavić je i ovaj put potvrđio “da ne odustaje ni za jotu od dopunske izjave za izvještaj SFOR-u, kad je rekao da nema civilne odgovornosti za ovu aferu, koju je proizveo generalski tim koji sada sjedi u svojim kućama i stanovima u Srbiji”. Posljedice tzv. reformskih zakona visokog predstavnika Čavić nije komentarisao, ali je ponovio da se “Republika Srpska neće složiti sa formiranjem zajedničke vojske BiH, što je u postojećoj situaciji nemoguće”.

Sam Mirko Šarović je rekao da se između dvije varijante, smislene i ostavke, odlučio za ovu drugu, te da ovaj put argumenti nisu mogli da dođu do izražaja.

Lider najveće opozicione stranke, Saveza nezavisnih socijal-demokrata, Milorad Dodik je ocijenio da bi Šarović, da se ne osjeća krivim, čekao da ga visoki predstavnik smijeni, a ne bi sam dao ostavku, te da “situaciju ne treba dramatizovati upravo iz razloga što je Šarović sam podnio ostavku a nije smijenjen od strane Ešdauna”. Prema Dodikovim riječima, sad je najvažnije pokrenuti proceduru za imenovanje novog srpskog člana Predsjedništva BiH.

I na ovom slučaju se potvrđuje moje već dugo godina poznato upozorenje “da što je više SDS-a u institucijama vlasti Republike Srpske i BiH, to je manje RS”. Niko ne spominje u ovom slučaju, kao u svim ostalim, građane Republike Srpske, već se samo pominju odgovorni pojedinci iz SDS-a a i sama Republika Srpska. Svi političari, nevezano iz koje su stranke, treba da budu u službi građana kao i sama Republika Srpska. Praksa je, naime, ovih prostora, da kada se navodno brani Republika Srpska, onda se ponajviše brane sopstveni interesi, istakao je Dodik.

Ako je postojala dilema “kome će orao polomiti krila”, sada je odgovor poznat. Između odgovornosti pojedinaca i nadležnosti institucija Republike Srpske, ceh je platila Republika Srpska. Sljedeće

pitanje glasi: Da li će i koliko će još cehova platiti, ne samo institucije Republike Srpske, već i njeni građani, zbog kojih uostalom i postoje institucije?

MAFIJA

Nakon ubistva premjera Srbije Zorana Đindjića, cijeli region država jugoistočne Evrope prvi put je u prilici da shvati svu opasnost koja dolazi od organizovanog kriminala. Njegovo postojanje doduše нико nikad nije ni negirao, ali ono što se radikalno promijenilo je shvatanje, koja je stvarna opasnost od ovog zla. Ništa manje opasno zlo je i korumpiranost državnih službenika i čitavih institucija, kao i njihova povezanost sa organizovanim kriminalom, te problemi ratnih zločina, milionske utaje poreza, pranje novca...

Kao posljedicu svega toga imamo bijedu i siromaštvo običnih ljudi koji jedva sastavljuju kraj sa krajem u svakodnevnoj borbi za golo preživljavanje.

STANJE

Politički analitičari su jednodušni u ocjeni da su nadležni organi u BiH, toj specifičnoj zajednici sastavljenoj od Republike Srpske i Federacije BiH, i dalje samo posmatrači borbe protiv organizovanog kriminala koja se vodi u Srbiji ili drugim riječima, da "još razmišljaju" i "pripremaju se" kako ili da li da krenu.

Kao i u drugim aktivnostima "dejtonske BiH", glavnu riječ i u borbi protiv organizovanog kriminala ima tzv. međunarodna zajednica, odnosno njen visoki predstavnik Pedi Ešdaun. Tako je i ova inicijativa krenula od njega, posebno poslije njegove posjete Beogradu, a inicijativa je pokrenuta i prema Hrvatskoj.

Pošto je tek od početka ove godine BiH s novim Savjetom ministara dobila i Ministarstvo bezbjednosti, koje je faktički tek u fazi

formiranja, borba protiv organizovanog kriminala se za sada jedino može odvijati preko entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova koja ni u Republici Srpskoj ni u Federaciji BiH po ovom pitanju nisu preduzela gotovo ništa. Iz MUP-a Republike Srpske čak tvrde da “u RS nema organizovanog kriminala poput onog u Srbiji i da od njega ne prijeti opasnost”.

Iako je tek nedavno Savjet ministara najavio “Strategiju borbe protiv organizovanog kriminala”, s obzirom na to kako se u BiH sporo donose, ne samo “strategije” već i zakoni i mjere za njihovo provođenje, početak borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije će još dugo pričekati. Vjerovatno znajući za ovo, ambasadori zemalja Evropske unije zatražili su što prije donošenje neophodnih zakona za borbu protiv organizovanog kriminala.

Poznata je praksa u BiH da sve zakone uglavnom nameće visoki predstavnik, a da državna i entitetske skupštine to onda samo formalno usvajaju. Čekajući domaće zakonodavne skupštine “voz bi prošao kroz kukuruz”, rijetko bi koji zakon bio donesen, a poznato je da je upravo nedostatak zakonske regulative osnovni preduslov za neefikasne izvršne organe i stvaranje prostora za kriminalce svih fela.

OCJENE

Dok MUP Republike Srpske tvrdi da kriminala gotovo da i nema, opozicija smatra, kao i građani, da organizovani kriminal i te kako postoji i da predstavlja veliku opasnost protiv koje borba mora početi odmah.

Finansije i stvarnu moć u Republici Srpskoj kontroliše politička mafija, a sivi tokovi novca nikada neće biti prekinuti budući da su ljudi iz vlasti uključeni u korumpirani sistem. Ništa bolje stanje nije ni u Federaciji BiH, kaže Branko Todorović, predsjednik Helsinškog odbora za ljudska prava Republike Srpske, uz napomenu

da je HO RS veoma razočaran ulogom međunarodne zajednice, jer je “visoki predstavnik za BiH Pedi Ešdaun pri dolasku na tu funkciju obećao da će se boriti protiv korupcije”.

Todorović smatra da “Kancelarija OHR-a za borbu protiv korupcije nije ponudila nikakve konkretnе rezultate i pravi je absurd da međunarodna zajednica dozvoljava domaćim političarima da pljačkaju vlastiti narod”. On smatra da bi se provjera porijekla imovine u Republici Srpskoj mogla vrlo lako obaviti kad bi za to bilo političke volje i da bi se isto tako lako moglo utvrditi da je većina novopečenih bogataša novac stekla kriminalom.

Vlasnike velelepnih vila treba pitati odakle im novac za to i da li su, čak i ako je on stečen kriminalom, platili porez na to. Međutim, to se neće dogoditi, jer su ljudi iz vlasti u sprezi s mafijašima i tako štite svoje interese, dok kriminalci novcem kontrolišu institucije, naglašava Todorović. On još dodaje da je zbog “loše privatizacije i ono malo kapitala iz privrede otišlo u ruke ratnih profitera i mafijaša sa obje strane Drine”.

Međutim zamjenik šefa misije američke ambasade u BiH Kristofer Hou smatra da se situacija u pogledu borbe protiv organizovanog kriminala i hapšenja ratnih zločinaca u BiH promijenila nakon ubistva premijera Srbije Zorana Đindjića.

Ljudi su shvatili da su u crnoj rupi i da, ukoliko se ne budu borili da to prevaziđu, njihova imena neće imati budućnosti. Ratni zločinci su direktno povezani sa organizovanim kriminalom i građani to znaju, ali ne smiju to i javno da kažu. Činjenica je da je kriminal ispolitizovan, a politika kriminalizovana tokom rata. Ratni zločinci su tada bili na vrhu, a ljudi, recimo, tek sada saznaju da je Slobodan Milošević naredivao ubijanje ljudi, osnivao paravojne formacije i podsticao organizovanu krađu. Ratni zločinci nanijeli su ogromnu štetu sopstvenom narodu, govoreći kako pokušavaju da brane Srbe. Isto se dogodilo i sa Muslimanima i sa Hrvatima u BiH.

Njihove vođe su se pravdale da štite interese sopstvenog naroda, a u stvari su štetile njihovoј reputaciji, kaže Hou.

DJELA

Da ne bi ispalо da se baš ništa ne dešava u borbi protiv organizovanog kriminala u BiH, treba se podsjetiti da je MUP Republike Srpske pozivao na informativni razgovor predsjednika SNSD-a Milorada Dodika, zbog, kako je zvanično rečeno, informacija koje Dodik ima u vezi sa ubistvom premijera Đindjića i organizovanim kriminalom.

Dodik je, naime, optužio vlasti Republike Srpske da ne preduzimaju ništa u vezi s borbom protiv organizovanog kriminala, kao i da ne saraduju s MUP-om Srbije u vezi sa ubistvom premijera Đindjića, da bi nakon toga bio pozvan u MUP RS da pruži informacije koje posjeduje. Dodik je tih dana dobijao i anonimne prijetnje fizičkom likvidacijom.

U Prijedoru je u isto vrijeme uhapšen Milorad Milaković, "kontroverzni biznismen" (taj eufemizam je popularan u Republici Srpskoj), zbog krivičnog djela trgovine ljudima, organizovane prostitucije i falsifikovanja isprava, te s tim u vezi hapšenjem ljekara prijedorskog doma zdravlja Mladenka Rosića i medicinskog tehničara u dobojskom DZ Nike Arsenića, izgleda da nagovještavaju početak ozbiljne akcije. Krivične prijave podignute su i protiv ostalih članova porodice Milaković, supruge Milke, sinova Slaviše i Saše i kćerke Sanje. Policiji je za sada poznato jedino Sanjino prebivalište, dok su ostali Milakovići u bjekstvu.

Međutim, prvi put se desilo da lica uhapšena u Republici Srpskoj budu prebačena u zatvor u Sarajevo i pred Sud BiH. Istražni postupak protiv Milorada Milakovića, Rosića i Arsenića vodi javni tužilac BiH.

Poličkska misija EU, koja nadgleda rad policije, ovo hapšenje je ocijenila spektakularnim uspjehom policije Republike Srpske, te ovu akciju smatra velikim uspjehom u borbi protiv organizovanog kriminala.

Supruga Milorada Milakovića je, međutim, optužila vlast RS da "pravi zavjeru protiv njene porodice" i izjavila da njen muž ima dokaze koje je spreman da objavi, te da ti dokazi "visoke političke i policijske zvaničnike Republike Srpske povezuju sa ratnim profiterstvom i organizovanim privrednim kriminalom".

Upravo zbog toga su se čula i oprezna pitanja da li je Milakovićevo hapšenje najava stvarne borbe protiv organizovanog kriminala ili još jedan pokušaj da se obmane javnost i građani koji očekuju sveobuhvatnu i stvarnu borbu.

VLASNIK

Milorad Milaković je već tri godine na meti SFOR-a i međunarodne policije (IPTF), koji su u nekoliko navrata pretresali njegove noćne barove, a najsvježiji primjer je od prije dva mjeseca, kada je pretresen Milakovićev luksuzni Hotel "Šervud". Po Prijedoru se inače priča da ovaj hotel nije vlasništvo Milakovićevog sina Saše već pokojnog Željka Ražnjatovića Arkana, u čijoj je jedinici bio Miloradov sin, te da je dio novca zarađenog od prostitucije u noćnim barovima odlazio za Beograd.

TUNEL

Među čudne slučajeve tužne stvarnosti Republike Srpske spada i obustava izgradnje Fatničkog tunela (Fatničko polje – Bilećko jezero) dužine 16 kilometara, koji je najveća investicija u Republici Srpskoj. Ukupna vrijednost ovog projekta je 86 miliona evra, a do sada je u izgradnji 13 kilometara (75 odsto završenih

radova) utrošeno nešto više od 68 miliona evra. Ovaj tunel (izgradnja počela 1981, tokom rata obustavljena sve do 2001) trebalo bi da poboljša dotok vode u Bilećko jezero, da bi se na postojećim hidroelektranama na Trebišnjici povećala proizvodnja električne energije za 140 gigavata. Završetkom radova, predviđenim za 2004. godinu, godišnja zarada bi bila od tri do pet miliona evra.

REVIZIJA

Na međunarodnom tenderu za dovršetak radova, sredinom 2001, posao je dobila londonska firma “Enerdži fajnensing tim” (EFT), vlasništvo Beograđanina Vuka Hamovića. Nakon toga, radove je počela da izvodi “Hidrogradnja” iz Istočnog Sarajeva, koju je angažovao EFT, a ugovorom sa “Elektroprivredom RS” preuzeo obaveze da sam finansira završetak pomenutog tunela, vrijednog više od 26 miliona evra. Ova londonska firma bi, završetkom radova, dobila prava da kompenzacijama u viškovima električne energije naplati uloženi novac.

Radovi su obustavljeni 16. maja, iako je preporuka za njihovu obustavu došla još prije dva mjeseca, kad je međunarodni revizor nakon kontrole poslovanja EPRS otkrio brojne nezakonite radnje, s godišnjim minusom (ili pronevjerom) od 83 miliona evra, svake godine, skoro po jedan Fatnički tunel.

Zbog ovoga je Ešdaun smijenio direktora “Elektroprivrede Republike Srpske” Svetozara Aćimovića i bivšeg ministra energetike i rudarstva, člana UO EP RS Boška Lemeza, te uputio jasne poruke Vladu Republike Srpske da smijeni trenutno rukovodstvo EPRS i obustavi sve tendere. Dakle, i da se stopiraju radovi na tunelu Fatničko polje i Buk Bijela.

Premijer RS Dragan Mikerević zadužen je da se lično pobrine o pokretanju krivične odgovornosti i smjeni onih koji su učestvovali

u nezakonitim radnjama (spisak je podugačak). Ono u čemu Ešdaun nije bio precizan jesu rokovi za ove suviše jasne preporuke. Zbog ovog (namjernog ili slučajnog) Ešdaunovog propusta radovi na Fatničkom tunelu prekinuti su 16. maja 2003. godine a ne prije dva mjeseca.

Kontrolišući poslovanje EPRS, međunarodni revizor je, sem brojnih nepravilnosti, otkrio da "Elektrodistribucija" Pale ima veliki obim kompenzacijama sa "Hidrogradnjom", što su u ED Pale objasnili time da "Hidrogradnja" prima plate od EPRS za radeve na odvođnom tunelu. Međunarodni revizor je otkrio i prodaju struje "Elektroprivrede Republike Srpske" londonskom EFT-u po cijeni nižoj od tržišne, nižoj od tarife i nižoj od cijene proizvodnje, što je ostvareno manipulacijom tendera, uz gubitak od milion evra potencijalne zarade.

PREPORUKA

Obrazlažući razloge zabrane izgradnje Fatničkog tunela i međunarodni revizor i visoki predstavnik su naveli da je preko 34 odsto električne energije koja se proizvede u Republici Srpskoj višak, te se zbog toga obustava rada preporučuje do "restrukturiranja za eventualnu privatizaciju". Zaključak koji se nameće iz ove preporuke jeste da ima toliko prioritetnijih poslova gdje treba ulagati novac, pogotovo ako se zna (što se vidi iz izveštaja) da se ovim investicijama "izvlače milioni maraka iz džepova građana".

U moru apsurda ostaje saznanje da su na kraju jednog ovako velikog projekta, čije su tri četvrtine već završene, rada obustavljeni a uloženi novac postao mrtav kapital (za konzerviranje rada u samom tunelu potrebno je dodatno investirati dva miliona evra kako ne bi došlo do urušavanja). Ostaje nejasno ko je odgovoran za ovakvu situaciju, "Elektroprivreda RS" i institucije Republike Srpske ili predstavnici međunarodne zajednice?

NEJASNOĆE

Nakon obustave radova od strane v.d. direktora EPRS Panteliće Dakića, ostaje nejasno i ko je zabranio dalje rade na tunelu. On kaže da to jeste njegova odluka, ali na osnovu preporuke međunarodnog revizora i prvog Ešdaunovog zamjenika Donalda Hejza, kao i jasnih usmenih uputstava iz Vlade Republike Srpske, koja je odluku direktora okarakterisala kao samovolju (njega inače imenuje Vlada RS).

Sam premijer Mikerević je nakon revizije rekao "da su odluke očekivane", te da će Vlada preduzeti odgovarajuće mјere, da bi tokom posjete Fatničkom tunelu rekao da "nije logično da rade obustavljati bilo ko osim rukovodstva EPRS, što je praksa u svijetu". U nizu pitanja bez odgovora svakako je najzanimljivije ono što se tiče prodaje struje po cijenama nižim od tržišne, nižim od tarife i nižim od proizvodnih.

KUPOVINA

Iako je situacija sa obustavom radova na tunelu Fatničko polje nejasna, londonska firma EFT ponudila je tri miliona maraka za kupovinu "Hidrogradnje" Srpsko Sarajevo, čiji su radnici inače bili angažovani na ovom poslu. Na javnom tenderu Direkcije za privatizaciju RS za prodaju većinskog kapitala "Hidrogradnje", EFT se obavezala da će u narednom periodu investirati pet miliona evra i zadržati sve radnike.

TELEKOM RS

Javnost u Republici Srpskoj i BiH s nestrpljenjem očekuje da međunarodni revizor početkom septembra (2003. godine) podnese izvještaj o poslovanju "Telekoma RS", ali i ostala dva operatora u BiH, "Telekoma BiH" i "Eroneta". Osnovna zamjerka u poslovanju "Telekoma RS", kako je pisalo u novinskim tekstovima kada je ova

afera počela da pomalja glavu, jeste veliki broj sklopljenih ugovora bez prethodnog tendera, odnosno neposrednom pogodbom.

MONOPOL

Na taj način sklopljeni su ugovori o izgradnji oko 100 baznih stanica, a prosječna cijena jedne bila je oko 400.000 KM. Bez tendera je u septembru 2001. potpisani i monopolski ugovor s marketinškom agencijom "Eupro-fil" iz Budimpešte, a 1. decembra iste godine ugovor s preduzećem "Krug" o zakupu poslovnog prostora u banjalučkoj Robnoj kući "Kastel". Na isti način kupljen je i poslovni prostor u zgradi "Prijeđorske banke" u Prijeđoru. "Telekom" nije raspisao ni tender za "glavni projekat internet okosnice" koji je radio Elektrotehnički fakultet iz Banjaluke.

Ali ima još. Željko Jungić, generalni direktor "Telekoma RS", 9. novembra 2001. je neposrednom pogodbom potpisao ugovor sa "Eriksonom" o nabavci 55.000 priključaka za fiksnu telefoniju u vrijednosti od 10.199.800 KM. Jungić je 1. avgusta iste godine potpisao ugovor bez tendera i sa "Simensom", u iznosu od oko 15 miliona KM, koji je isplaćen na isti način, direktnim bankarskim transferom. "Telekom RS" je takođe krajem 2001. kupio neposrednom pogodbom 3.000 mobilnih telefona simens A35 od kancelarije "Simensa" u Sarajevu.

Jedna od uočenih nepravilnosti su i aneksi na ugovore, što je, prema pisanju medija i dokumenata koji su objavljeni, stalna praksa u poslovanju "Telekoma". Davanjem aneksa na ugovore se izvodačima povećava se cijena radova koju su prethodno spustili na tenderima.

AKCIJE

Postoje sumnje i da je prethodna Vlada RS bez odluke Narodne skupštine RS i prije izrade privatizacionog programa omogućila

nezakonitu prodaju dijela akcija "Telekoma RS" Evropskoj banci za obnovu i razvoj (UBRD). Naime, Vlada RS i "Telekom" su 11. januara 2002. prihvatili Pismo namjera EBRD-a u kojem je izložen projekat privatizacije "Telekoma RS", kojim se Vlada Republike Srpske obavezala da u roku od 24 mjeseca završi privatizaciju prodajom značajnog dijela preduzeća strateškom investitoru koji će biti odabran putem međunarodnog tendera, zadovoljavajućeg za EBRD. Evropska banka je ovim uslovila davanje kredita "Telekomu Srpske", kao i njegovo dugoročno finansiranje. Kao uslov, ukoliko Vlada i "Telekom" prihvate uslove EBRD iz ovog pisma, naveden je kredit od 30 miliona evra, sa opcijom za potpunu ili djelimičnu konverziju kredita u nove akcije "Telekoma Srpske" pri privatizaciji.

U skladu s Pismom namjera na koje je Vlada RS dala saglasnost, Jungić je 19. decembra 2002. sa EBRD-om potpisao ugovor o kreditu od 30 miliona evra, čime je, prema mišljenju ekonomskih stručnjaka, Vlada RS prepustila sudbinu "Telekoma" kontroli ove banke. Prema odredbama ugovora, EBRD može konvertovati potraživanja u akcije bez obzira na to da li se kredit vraća ili ne. Rok otplate je sedam godina, od kojih su dvije godine grejs period, a vrijeme otplate od 2005. do 2010. godine.

Međutim, u Pismu namjera Vlada se obavezala da će privatizovati "Telekom" do januara 2004. strateškom investitoru kojeg će na tenderu odabrati EBRD. Prema ovom pismu, "Telekom" će biti privatizovan prije roka za početak vraćanja kredita, dakle prije 2005, tako da će EBRD imati otvorenu mogućnost da dugovanja pretvori u vlastite akcije u ovom preduzeću ili da ih prenese bilo kome.

Na kraju zamjerki na rad "Telekoma" treba navesti da je, prema biznis planu "Telekoma" iz 2000. godine, bilo predviđeno smanjenje zaposlenih za dva odsto godišnje, ali se u posljednje dvije godine broj zaposlenih povećao za 450 radnika, ili za 20 odsto. Svi zaposleni su primljeni bez oglasa i konkursa.

DOKUMENTI

Treba reći da tokom medijskih navoda i pisanja o radu “Telekoma RS” niko nije osporio valjanost i originalnost dokumenata koji su objavljeni, a nije bilo ni reakcije bilo koje državne institucije, recimo Vlade Republike Srpske, koja ima direktnе ingerencije nad “Telekomom”. Treba podsjetiti da je premijer Dragan Mikerević “podržao objektivno i profesionalno novinarstvo” i osudio “bilo koji oblik pritiska na medije”.

Prisutno je, međutim, reagovanje političkih stranaka, u ovom slučaju Partije demokratskog progrusa, o čijim članovima i kadrovima se uglavnom i radi kada je “Telekom RS” u pitanju. Mladen Ivanić, predsjednik PDP-a, nazvao je nekorektnim pisanje medija o “Telekomu”, ali je rekao da će ova stranka čvrsto podržati izvještaj međunarodnog revizora, kao i da će podržati sve njegove preporuke, te utvrđivanje odgovornosti nadležnih, ako je bude bilo.

TUŽILAC

Odluku o imenovanju specijalnog revizora, koji obavlja reviziju poslovanja, donio je visoki predstavnik Pedi Ešdaun 2002. godine. Za specijalnog revizora imenovan je Dejl Elen Ralf i uspostavljen je metod rada specijalnog revizora nad javnim fondovima, opštinskim institucijama i preduzećima.

Čekajući izvještaj revizora o “Telekomu RS”, Tužilaštvo Republike Srpske dalo je pismeno uputstvo Osnovnom tužilaštvu Banjaluka, kao nadležnom za postupanje u ovom slučaju, da preduzme određene mjere, izjavila je Obrenka Slijepčević, portparol Tužilaštva Republike Srpske. Ona je istakla da je ovaj korak preduzet povodom tekstova koji su se pojavili u banjalučkim “Nezavisnim novinama”. Tužilaštvo RS dostavilo je nadležnom tužilaštvu fotokopije svih tekstova objavljenih o “Telekomu RS” do 11. avgusta ove godine, te

ostvarilo kontakt s MUP-om RS, koji bi s tužiocem trebalo da radi na ovom slučaju.

Milorad Jelisavac, načelnik Uprave Kriminalističke policije Republike Srpske, povodom ovog slučaja izjavio je da je MUP RS i prije ovih medijskih navoda provjeravao poslovanja “Telekoma RS”.

Osnovno tužilaštvo u Banjaluci je devet puta, na osnovu krivičnih prijava koje su im podnijete, zahtijevalo od MUP-a RS da provjeri ove navode, što je CJB Banjaluka i obavio. Za jedan slučaj ustanovljeno je da nema kriminalnih elemenata, a materijali sa ostalih osam slučajeva isporučeni su tužiocu i policija ne zna u kojoj je fazi postupak, rekao je Jelisavac.

POENTA

Svaki komentar navedenim aferama je suvišan. Nećemo ponavljati već više puta rečeno. Sve je vrlo prosto za onoga ko hoće da vidi. Afere pokreće visoki predstavnik, OHR ili kako to već nazvati. Nakon afera i utvrđenih navodnih nezakonitosti i nepravilnosti, bez sudova slijede smjene odgovornih a potom reforme.

Nećemo reći ništa novo kada još samo jednom pojasnimo da reforme znače prenos nadležnosti sa Republike Srpske na institucije BiH. Međunarodni moćnici, koji sebe nazivaju međunarodna zajednica, mimo Dejtonskog sporazuma razvlašćuju Republiku Srpsku i mijenjaju njen Ustav i zakone. U Dejtonskom sporazumu nema Savjeta za implementaciju mira to je izmišljeno tijelo koje visokom predstavniku daje mnoga ovlaštenja pa i navodno bonsko, kojim, narodski rečeno, “vedri i oblači”.

Nije suvišno reći da je to drsko. To je blaga formulacija za silne obmane, prevare i nezakonitosti koje su počinjene u BiH. Sve je u stvari prevara stranaca i izdaja domaćih zvaničnika, trećega nema.

ČETVRTI DIO

- PRENESENE NADLEŽNOSTI -

Period od potpisivanja Opštег okvirnog sporazuma za mir u BiH do danas je obilježen veoma složenim političkim dešavanjima koja su se neminovno odrazila na funkcionisanje Republike Srpske, odnosno funkcionisanje državne zajednice BiH.

Ustavom BiH, koji je stupio na snagu nakon potpisivanja Opštег okvirnog sporazuma, postavljeni su temelji novom ustavno-pravnom i državnopravnom ustrojstvu BiH kao decentralizovane države, s velikim ovlašćenjima i nadležnostima entiteta, odnosno Republike Srpske i Federacije BiH, i sa veoma ograničenim ovlašćenjima koja su u nadležnosti državne zajednice.

Tačnije, stavom 3, tačke a) člana III Ustava BiH utvrđena je podjela nadležnosti između institucija BiH i entiteta i to metodom pozitivne enumeracije i principom generalne klauzule, odnosno presumpcijom nadležnosti u korist entiteta na način da sve državne funkcije i ovlašćenja, koja Ustavom nisu izričito data institucijama BiH pripadaju entitetima.

Kao ograničene nadležnosti institucija BiH tačkom 1. člana III Ustava BiH "Nadležnosti institucija BiH" definisane su:

- spoljna politika;
- spoljnotrgovinska politika;
- carinska politika;
- monetarna politika;
- finansijska politika institucija BiH i finansiranje međunarodnih obaveza BiH;
- imigraciona i politika u vezi sa izbjeglicama i pružanjem azila i njihova regulativa;
- sprovodenje međunarodnih krivičnih zakona, krivičnih zakona koji važe među entitetima, kao i odnosi sa Interpolom;
- izgradnja i funkcionisanje zajedničkih i međunarodnih komunikacionih objekata i veza;

- regulisanje saobraćaja između entiteta i
- kontrola vazdušnog saobraćaja.

Tačka a) stava 3. člana III Ustava BiH Zakon o nadležnosti entiteta i institucija je ključna za podjelu nadležnosti unutar državne zajednice BiH jer je istom određeno da sve ostale funkcije i nadležnosti koje Ustavom nisu izričito povjerene BiH institucijama pripadaju entitetima.

Specifična prava i obaveze entiteta definisana su tačkom 2. člana III Ustava BiH "Nadležnosti entiteta", i to:

- pravo da samostalno, bez bilo čije saglasnosti, uspostavljaju specijalne i paralelne odnose sa susjednim državama, u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom BiH;
- pravo da, uz odobrenje PS BiH, postižu sporazume sa državama i međunarodnim organizacijama;
- dužnost da pružaju pomoć nadležnim institucijama BiH kako bi se mogle ispuniti međunarodne obaveze;
- obaveze da entiteti kreiraju bezbjedne i sigurne uslove svim licima pod njihovom jurisdikcijom, na način da entiteti formiraju organe za održavanje reda i mira, koji će djelovati u skladu sa međunarodno priznatim standardima, i pri tome, poštovati međunarodno priznata ljudska prava i osnovne slobode zagarantovane Ustavom BiH.

PREDSJEDNIŠTVO BiH

Predsjedništvu BiH, tačkom 4. člana III Ustava BiH "Kordinacija" je dato pravo da koordiniše entitete kada su u pitanju stvari i funkcije koje ne spadaju u isključivu nadležnost BiH, uz uslov da neki od entiteta ne uloži žalbu u bilo kom konkretnom slučaju.

Ustavom BiH su nerijetko ponuđena komplikovana i nedovoljno konzistentna rješenja. Osim toga, u pomenutom Ustavu su u

određenim slučajevima nejasno uređeni i odnosi, što je zajedno nepovoljno uticalo, a utiče i dalje, na podjelu nadležnosti entiteta, odnosno Republike Srpske i Federacije BiH i zajedničkih institucija BiH.

Tačkom 5. člana III Ustava BiH, pod nazivom “Dodatne nadležnosti” predviđeno je da BiH može preuzeti nadležnosti entiteta za:

- sve druge poslove o kojima se entiteti usaglase;
- poslove iz Aneksa I – VIII Opštег okvirnog sporazuma;
- poslove neophodne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta BiH.

Istom odredbom je dozvoljeno da se za obavljanje gorenavedenih nadležnosti, s ciljem ispunjenja zaduženja i pomenutih nadležnosti, obrazuju dodatne institucije.

PRENOSI

Tokom prethodne 21 godine nadležnosti sa entiteta na institucije BiH su se prenosile na različite načine i to:

- na ustavan način (najrjeđe) - ratifikovanim sporazumima entiteta, odnosno odluka nadležnih narodnih skupština;
- odlukama visokog predstavnika za BiH (koji je, veoma često, nametanjem različitih zakona ujedno vršio i prenos nadležnosti);
- usvajanjem zakonskih akata u PS BiH (PS BiH je donosila zakone za koje nije imala izričit ustavni osnov nego se koristila načelnom nadležnošću za donošenje zakona);
- odlukama Savjeta ministara BiH,
- pravilnicima i drugim podzakonskim aktima koje je donosio Savjet ministara na nivou BiH ili neki drugi organ na nivou BiH;

- kroz brojne preporuke Evropske komisije i drugih međunarodnih institucija, itd.

Do sada je oko stotinu različitih organa, upravnih organizacija i ostalih institucija koje egzistiraju na nivou državne zajednice BiH nastalo po nekom od gore navedenom načinu prenosa ustavnih ovlaštenja sa Republike Srpske na institucije BiH.

USTAVNE NADLEŽNOSTI

Institucije, odnosno organi i organizacije nastali na osnovu Ustava BiH su:

1. Parlamentarna skupština BiH;
2. Predsjedništvo BiH;
3. Ustavni sud BiH;
4. Savjet ministara;
5. Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa;
6. Ministarstvo spoljnih poslova;
7. Ministarstvo civilnih poslova i komunikacija;
8. Savjet za ljudska prava;
9. Centralna banka BiH;

Prenosom nadležnosti na osnovu saglasnosti entiteta nastalo je nekoliko institucija. Za ove prenesene nadležnosti se, gledajući formalnopravno sa ove vremenske distance, može reći da su prenesene uz saglasnost Republike Srpske, ali istina je sasvim drugačija.

U prethodnom dijelu smo objasnili pravno nasilje, samovolju i "siledžijsvo" visokog predstavnika, tzv. međunarodne zajednice i poltronstva pojedinih zvaničnika Republike Srpske, koji su sproveli ove naredne tzv. reforme odnosno prenijeli nadležnosti sa Republike Srpske na BiH.

1. Ministarstvo odbrane BiH;
2. Uprava za indirektno oporezivanje BiH;
3. Pravosuđe i Visoki sudski i tužilački savjet BiH;
4. Prenos nadležnosti Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih lica Republike Srpske na Institut za nestala lica BiH;
5. Agencija za osiguranje depozita BiH;
6. Bosanskohercegovačka javna željeznička korporacija;
7. Kancelarija za saradnju sa Interpolom;
8. Direkcija za civilno vazduhoplovstvo;
9. Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH;
10. Agencija za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju.

ČINJENICE

Osim ovog, veoma ograničenog broja institucija na nivou BiH koje su nastale u skladu sa Ustavom BiH, prenos nadležnosti sa entiteta na nivo BiH, se tokom ranijih godina dešavao na osnovu odluka brojnih visokih predstavnika za BiH.

Iako visoki predstavnik za BiH nije institucija ustavnopravnog karaktera, tj. njegov položaj i nadležnosti nisu regulisani Ustavom BiH, on je faktički vršio zakonodavnu vlast u BiH.

Na osnovu prava iz člana 5. Aneksa X Opštег okvirnog sporazuma o miru i bonskih ovlaštenja, visoki predstavnik za BiH je vodio značajnu normativnu djelatnost kroz donošenje propisa.

Takođe, isti je imao i značajnu ulogu u kreiranju normativnog i institucionalnog sistema u BiH. Odlukama visokog predstavnika došlo je do prenosa nadležnosti u brojnim sferama, kao npr. u oblasti bezbjednosti, pravosuđa, telekomunikacija, građanskih stanja, saobraćaja, javnog emitovanja, zaštite potrošača, itd.

Počevši od januara 1997. godine tj. od paketa zakona za brzi početak, Kancelarija visokog predstavnika je donijela:

- ustavne amandmane;
- zakonske i podzakonske akte;
- zvanična tumačenja propisa;
- promociju reformskih aktivnosti (poput mjera i aktivnosti "Posao i pravda") i
- projekat "Buldožer", na osnovu koga je doneseno i izmijenjeno ukupno 52 zakona i 134 odluke.

Takođe, 1997. godine počeo je prenos nadležnosti u oblasti fiskalne politike, osiguranja, duga i stranih ulaganja, na način da je Savjetu ministara BiH od strane OHR-a predat prethodno pomenuti paket zakona za brzi početak – tzv. Biltov paket za brzi početak. Ovaj paket je obuhvatao: Zakon o spoljnotrgovinskoj politici, Zakon o carinskoj politici, Zakon o spoljnem dugu, Zakon o carinskoj tarifi i Zakon o politici direktnih stranih ulaganja.

Kao jedna od preporuka iz Mape puta EU za BiH koja je uslijedila nakon 1997. godine bila je i uspostavljanje Trezora BiH i ukidanje entitetskih zavoda za platni promet, te sprovodenje Zakona o direktnim stranim ulaganjima BiH.

Studijom izvodljivosti, kao jedan od 16 uslova utvrđena je i reforma carinskog i poreskog sistema, budžetska legislativa i budžetska praksa i pouzdana statistika. To je rezultiralo donošenjem većeg broja zakona na nivou BiH iz ove oblasti i to:

- Zakon o carinskoj politici BiH;
- Zakon o carinskoj tarifi BiH;
- Zakon o akcizama u BiH;
- Zakon o osiguranju depozita u bankama BiH;
- Zakon o osiguranju u BiH;

- Zakon o formiranju Izvozno-kreditne agencije;
- Zakon o uplatama na jedinstven račun i raspodjeli prihoda;
- Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH;
- Zakon o porezu na dodatnu vrijednost;
- Zakon o javnim nabavkama BiH;
- Zakon o računovodstvu i reviziji BiH;
- Zakon o sprečavanju pranja novca BiH;
- Zakon o zaduženju, dugu i garancijama BiH;
- Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje.

INSTITUCIJE

Na osnovu navedenih zakona formirane su sljedeće institucije odnosno organizacije na nivou BiH:

1. Državni trezor pri Ministarstvu finansija i trezora BiH;
2. Uprava za indirektno oporezivanje BiH;
3. Jedinica odgovorna za izradu konsolidovanog računa CM-a;
4. Agencija za statistiku BiH;
5. Agencija za osiguranje depozita BiH;
6. Agencija za osiguranje u BiH;
7. Agencija za javne nabavke;
8. Odbor za reviziju javnih nabavki;
9. Izvozno-kreditna agencija BiH (IGA)
10. Komisija za računovodstvo i reviziju BiH;
11. Direkcija za ekonomsko planiranje BiH.

NAMETANJA VISOKOG PREDSTAVNIKA

Među “najbitnijim” aktima visokog predstavnika je, svakako Odluka o izmjenama i dopunama entitetskih ustava, saglasno Odluci Ustavnog suda BiH u predmetu U 5/98 – tj. Odluka o “konstitutivnosti naroda”, čime je visoki predstavnik za BiH, praktično na sebe preuzeo i vršenje ustavotvorne vlasti, čime su akti ove institucije inkorporirani u pravni poredak BiH.

Visoki predstavnik je donosio i brojne odluke iz domena bezbjednosti i sigurnosti, što je za rezultat imalo prenos nadležnosti sa institucija Republike Srpske na institucije BiH.

Na osnovu Memoranduma, 1998. godine, uz koordinaciju i pod uticajem OHR-a uspostavljen je sistem zajedničkih registarskih tablica i saobraćajnih dozvola na čitavoj teritoriji BiH. Istovremeno ovi poslovi su preneseni u nadležnost ministarstva civilnih poslova i komunikacija BiH.

Takođe, na isti način i po istom osnovu je uspostavljen i sistem zajedničkih pasoša.

Pod pritiskom visokog predstavnika je takođe 1999. godine donesen Zakon o državljanstvu BiH a nadležnosti sa oba entiteta prenesene su na Ministarstvo civilnih poslova i komunikacija BiH.

Poslovi državljanstva u Republici Srpskoj su do 1999. godine bili uređeni Zakonom o državljanstvu Republike Srpske, a nakon toga, od strane OHR-a, odnosno visokog predstavnika za BiH, nametnutim Zakonom o državljanstvu Republike Srpske, koji se primjenjivao do 19.07.2014. godine, kada je donesen Zakon o državljanstvu Republike Srpske.

Ne smije se zaboraviti i ne primijetiti da su nadležnosti Republike Srpske u poslovima državljanstva, kao i odnos državljanstva BiH i entitetskog državljanstva regulisani Ustavom BiH na način da

je propisano da postoji državljanstvo BiH, koje reguliše Parlamentarna skupština, i državljanstvo entiteta, koje uređuju entiteti.

U skladu sa ustavnim nadležnostima Parlamentarna skupština je donijela Zakon o državljanstvu BiH koji propisuje da su državljeni Republike Srpske i FBiH istovremeno i državljeni BiH, te da promjena državljanstva jednog entiteta u državljanstvo drugog entiteta nema uticaja na državljanstvo BiH.

Slično je navedeno i u Ustavu Republike Srpske koji navodi da građani Republike Srpske imaju državljanstvo Republike Srpske, ali istovremeno i državljanstvo BiH.

Poslovi državljanstva su do 1. januara 2000. godine bili u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova RS, kada su "prešli" u nadležnost Ministarstva uprave i lokalne samouprave Republike Srpske.

Takođe, iste godine "nametnut" je zakon o državnoj himni BiH koji je, tek 2001. godine usvojen u PS BiH.

IMOVINA

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica je uspostavljena u skladu sa Aneksom VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.

No, visoki predstavnik je nametnuo Zakon o izvršenju odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica. Isti zakon je, na inicijativu visokog predstavnika, više puta mijenjan i dopunjavan, čime su entitetske vlasti bile primorane da se ponašaju u skladu sa prethodno pomenutim zakonima.

Pomenutim nametnutim zakonima u entitetima, je zapravo utvrđena normativna prepostavka za obavezno izvršenje odluka komisije, bez mogućnosti preispitivanja tih odluka. Drugim riječima, organi uprave su bili organi zaduženi za izvršenje odluka Komisije za

imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica, koja nije bila organ uprave, već jedna posebna institucija sa djelimičnim međunarodnim karakterom i autoritetom (imunitet članova, diplomatski imunitet stranih članova), uspostavljena dogovorom potpisnica Aneksa VII kao sastavnog dijela Mirovnog sporazuma.

Potpisnice sporazuma su Komisiji dale mandat i nepriksnoveni autoritet za rješavanje imovinskih zahtjeva raseljenih lica i izbjeglica, pri čemu taj autoritet nije mogao biti podvrgnut bilo kakvoj daljoj kontroli od strane zakonodavne, sudske ili upravne vlasti unutar BiH, osim kontrole od nje same.

Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica nije bila predviđena u Ustavu BiH, niti su Ustavom BiH poslovi povrata imovine, stanarska prava, pitanja naknada za štetu i slični poslovi ikada trebali da budu u nadležnosti državne zajednice BiH. Naprotiv, navedeni poslovi su se oduvijek trebali rješavati na način kako se danas rješavaju, tj. propisima entiteta i za koje su nadležni organi uprave i sudovi u entitetima.

Ova komisija je prestala sa radom 31.12.2008. godine a od 1. januara 2009. godine praktično je vraćena u nadležnost entiteta i usklađena sa unutrašnjim uređenjem BiH.

DGS

Odlukom visokog predstavnika 2000. godine, nametnut je Zakon o državnoj graničnoj službi BiH, kojim je ona formirana i kojim su određene njene nadležnosti.

Državna granična služba BiH formirana je u sastavu Ministarstva civilnih poslova, a zatim Ministarstva bezbjednosti BiH.

Istovremeno, to je bio početak preuzimanja graničnih prelaza, koji je tekao sukcesivno u zavisnosti od finansijskih, kadrovskih i organizacionih mogućnosti DGS-a.

Analogno tome, ukidane su i policijske stanice za kontrolu prelaska granice MUP-a Republike Srpske, s tim da je ekskluzivno pravo na izbor kadrova imala DGS. Sve zajedno je za posljedicu imalo veliki broj policajaca koji je ostao bez rasporeda, zbog čega ih je MUP Republike Srpske "morao" rasporediti u svoj sastav, često i preko utvrđene sistematizacije.

OMBUDSMAN BiH

U skladu sa smjernicama Evropske unije te samovoljom visokog predstavnika za BiH, 2000. godine nastale su i dvije nove samostalne upravne organizacije, i to:

- Institut za akreditaciju BiH i
- Institut za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo BiH.

Na isti način, i iste godine, nastala je i Kancelarija ombudsmana za ljudska prava za BiH.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH regulisano je da se institucija Ombudsmana ustanovi na nivou BiH. Članom 16. navedenog zakona predviđeno je da entiteti, odnosno Republika Srpska donese zakon o prestanku institucije Ombudsmana Republike Srpske, što je i učinjeno krajem 2009. godine.

SUD BiH

Visoki predstavnik je 2000. godine donio Odluku o Zakonu o Sudu BiH, kojim je formiran Sud BiH, uz napomenu da je isti zakon tek sredinom 2002. godine usvojen u PS BiH.

Te 2002. godine, visoki predstavnik je otisao korak dalje pa je svojim odlukama mijenjao entitetske ustave i to, prije svega, iz oblasti rada pravosudnih organa, te izbora i imenovanja sudija i tužilaca.

Visoki predstavnik je sredinom 2002. godine donio i Odluku kojom stupa na snagu Zakon o tužilaštvu BiH, kao i Odluku o donošenju Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, kojim je osnovan i kojim su definisane nadležnosti ovog savjeta.

Visoki predstavnik je u prvoj polovini 2002. godine nametnuo i Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Republike Srpske, kojim je utvrđeno da je Savjet samostalan organ Republike Srpske, koji ima svojstvo pravnog lica. Ovim Zakonom je regulisano da Visoki sudski i tužilački savjet u proceduri propisanoj zakonom, imenuje i utvrđuje disciplinsku odgovornost i razrješava nosioce pravosudnih funkcija.

Visoki sudski i tužilački savjet RS ustanovljen je Zakonom o sudovima i sudskoj službi s mandatom da Narodnoj skupštini Republike Srpske predlaže izbor i razrješenje sudija i tužilaca u Republici Srpskoj. Prema odredbama tog zakona, Narodna skupština Republike Srpske je imenovala i razrješavala nosioce pravosudnih funkcija, ali isključivo na prijedlog Visokog sudskog i tužilačkog savjeta.

VSTS

No, iako je 2002. godine uspostavljen VSTS Republike Srpske, 2004. godine je Narodna skupština Republike Srpske donijela Zaključak u vezi sa zauzimanjem stava o predloženom sporazumu o prenosu određenih odgovornosti entiteta kroz uspostavljanje VSTS BiH i preporučila Vladi Republike Srpske da potpiše Sporazum o prenosu nadležnosti sa Republike Srpske na Parlamentarnu skupštinu BiH za donošenje Zakona o uspostavljanju Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH. Istim zaključkom je Narodna skupština Republike Srpske obavezala Vladu Republike Srpske i poslanike iz Srpske u PS BiH da se zalažu za sljedeća rješenja:

- da se kroz zakon ugrade rješenja koja će institucionalno i suštinski sačuvati uticaj entiteta, što podrazumijeva formiranje podsavjeta sa jasno definisanim ulogom i procedurom rada u odnosu na Visoki sudski i tužilački savjet BiH;
- da se tekst sporazuma prije potpisivanja uskladi sa terminologijom iz Ustava;
- da sjedište Visokog sudskog i tužilačkom savjeta bude u Istočnom Sarajevu.

Narodna skupština Republike Srpske je u zaključku konstatovala da, u slučaju da se ne ispoštuju zaključci Narodne skupštine Republike Srpske prilikom donošenja Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, Narodna skupština RS zadržava pravo da povuče saglasnost na Sporazum o prenosu nadležnosti, na isti način na koji je isti i dala, te da kroz parlamentarnu proceduru u PS BiH, uključujući i Dom naroda “ospori” Zakon o visokom sudskom i tužilačkom savjetu.

Dakle, Narodna skupština Republike Srpske je prihvatile Sporazum o prenosu nadležnosti sa entitetskog na nivo BiH, ali pod određenim uslovima.

Postavlja se pitanje da li je Zakonom donesenim u Parlamentarnoj skupštini BiH mogao ukinuti Visoki sudski i tužilački savjet Republike Srpske čije postojanje i nadležnosti predviđaju član 127-130 Ustava Republike Srpske?

NAMETNUTI SAVJET MINISTARA

Na osnovu odluke OHR-a ili tačnije visokog predstavnika Pedija Ešdauna, usvojen je “novi” Zakon o savjetu ministara BiH. Shodno ovoj nametnutoj odluci Savjet ministara su od tada činili sljedeći ministri:

1. Ministar spoljnih poslova;
2. Ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa;
3. Ministar finansija i trezora;
4. Od do tada postojećeg Ministarstva civilnih poslova i komunikacija, odnosno ministra ovog ministarstva, nastaju dva nova, i to:
 - ministar komunikacija i transporta;
 - ministar civilnih poslova
5. Ministar za ljudska prava i izbjeglice;
6. Ministar pravde i
7. Ministar bezbjednosti.

Takođe, Zakonom o Savjetu ministara BiH iz 2002. godine je prestalo da postoji, 2000. godine formirano Ministarstvo za evropske integracije, i isto od tada funkcioniše kao nova samostalna upravna organizacija Direkcija za EU, odnosno danas Direkcija za evropske integracije.

Ovaj zakon koji je nametnuo Pedi Ešdaun je usvojila Parlamentarna skupština BiH 18.07.2003. godine.

KOMUNIKACIJE

Visoki predstavnik za BiH je “nametao” zakone iz oblasti komunikacija i informacionog društva, bez obzira na činjenicu da je nadležnost za razvoj informacionog društva sadržana u stavu 8. člana 68. Ustava Republike Srpske, kojim je navedeno da Srpska obezbjeđuje “osnovne ciljeve i pravce privrednog, naučnog, tehnološkog, demografskog i socijalnog razvoja”. Iz navedenog proizlazi da su pomenute oblasti isključiva nadležnost Republike Srpske, a u skladu sa članom III, stav 3, tačka a) Ustava BiH kojim je utvrđen princip prepostavke nadležnosti u korist entiteta.

U periodu od 2005. do 2015. odvijale su se brojne aktivnosti koje bi, da su u potpunosti sprovedene, cijelokupnu nadležnost za razvoj informacionog društva prenijele na nivo zajedničkih organa BiH.

Nametanjem Zakona o Savjetu ministara BiH iz 2002. godine visoki predstavnik je u sastavu Savjeta ministara BiH formirao Ministarstvo komunikacija i transporta. Nedugo nakon toga, nadležnost prethodno pomenutog ministarstva je utvrđena Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave u BiH.

Članom 10. Zakona o Savjetu ministara BiH je definisano da je Ministarstvo komunikacija i transporta BiH, između ostalog, zaduženo za "pripremu i izradu strateških i planskih dokumenata iz oblasti međunarodnih i međuentitetskih komunikacija, prometa, infrastrukture i informacionih tehnologija". Uočava se da se, iako postavljena prilično apstraktno, što je česta pojava u aktima koji se odnose na ingerencije zajedničkih organa, nadležnost Ministarstva u oblasti informacionog društva isključivo ograničava na izradu strateških i planskih dokumenata. Međutim, ovo ministarstvo je, do danas, bilo predlagač nekoliko zakona koji se odnose na razvoj informacionog društva.

RAK

U oblasti telekomunikacija, saobraćaja i javnog emitovanja visoki predstavnik je 2002. nametnuo Zakon o komunikacijama BiH, čime je većina entitetskih nadležnosti prenesena na Regulatornu agenciju za komunikacije (RAK).

Ustavna nadležnost BiH u oblasti telekomunikacija definisana je članom III, stavom 1, tačkom x) u kojoj je navedeno da je "uspostavljanje i funkcionisanje zajedničkih i međunarodnih komunikacionih sredstava" u nadležnosti institucija BiH.

Ustavna nadležnost Republike Srpske u oblasti telekomunikacija sadržana je u članu 68, stavu 8. Ustava Republike Srpske, kojim se navodi da Srpska obezbjeđuje "osnovne ciljeve i pravce privrednog, naučnog, tehnološkog, demografskog i socijalnog razvoja".

S obzirom na navedeno, može se smatrati da se u oblasti telekomunikacija radi o podijeljenoj nadležnosti između zajedničkih organa i entiteta: zajednička i međunarodna telekomunikaciona "sredstva" se regulišu na nivou BiH, dok su unutarentitetske telekomunikacije u nadležnosti entiteta.

Međutim, nametanjem Zakona o komunikacijama, visoki predstavnik je razradom definicije pojma "komunikacije" u članu 1. stavu 2. pomenutog zakona, uređenje kompletne oblasti komunikacija, što uključuje telekomunikacije, radio, emitovanje i kablovsku televiziju, kao i usluge i sredstva u vezi s tim, prenio u nadležnost novoosnovane Regulatorne agencije za komunikacije, pa je Republika Srpska ostala bez bilo kakvih mogućnosti upravljanja sopstvenom komunikacionom infrastrukturom, regulisanja i ubiranja taksi od iskorišćavanja prirodnih potencijala koji se koriste u svrhu emitovanja i komunikacija.

Prema Zakonu o komunikacijama BiH, u nadležnosti RAK-a je da, između ostalog donosi "pravila" u oblasti emitovanja i telekomunikacija i obezbjeđuje njihovo poštivanje, izdaje dozvole emiterima i operatorima telekomunikacija i prati poštivanje uslova izdatih dozvola, planira, upravlja, namjenjuje i dodjeljuje frekvencijski spektar, prati njegovo korišćenje i gotovo sve ostalo iz ove oblasti..

Proširenom definicijom "komunikacija" tj. terminološkom odrednicom "komunikacija" u smislu Zakona o komunikacijama BiH, iste su obuhvatile i sektor radio/televizijskog emitovanja, pa je od 2003. godine nadležnost za izдавanje dozvola za emitovanje i naplate takse za korišćenje radio-frekventnog spektra, kao i emitovanje

putem kabla dodijeljena Regulatornoj agenciji, odnosno prenesena na nivo zajedničkih organa BiH.

S tim u vezi, u oblasti emitovanja, a u skladu sa preporukama Mape puta i zahtjeva iz Studije izvodljivosti, usvojen je Zakon o Javnom RTV sistemu BiH, a zatim i Zakon o Javnom radio-televizijskom servisu BiH, pa je, pored već postojećih RTV FBiH i Radio-televizije Republike Srpske, nastao i treći radio-televizijski servis BH RT.

Treba podsjetiti da je usvajanju ovih zakona u PS BiH 2002. godine prethodila Odluka visokog predstavnika za BiH o Zakonu o osnovama Javnog radio-televizijskog sistema i o Javnom radio-televizijskom servisu BiH.

SERIJA NAMETANJA...

Dugačak je spisak prenesenih nadležnosti i institucija nastalih pravnim nasiljem visokih predstavnika a posebno Pediјa Ešdauna na mjestu visokog predstavnika za BiH a SDS-a i PDP-a na vlasti u institucijama Republike Srpske od 2001. do 2006. godine. Ubitačna kombinacija za Republiku Srpsku je bila SDS i PDP kao vlast i Pedi Ešdaun i Volfang Petrić kao visoki predstavnici u BiH.

Agencija za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka (IDDEA) je donošenjem Zakona o ličnoj karti državljana BiH naprasno i protivpravno na sebe preuzeila ingerencije "državnog" izdavaoca kvalifikovanih digitalnih sertifikata, koji, opcionalno, "smješta" na čip sadržaj u ličnoj karti derogirajući pri tome odredbe Zakona o elektronskom popisu Republike Srpske.

Visoki predstavnik je 2002. godine donio i sljedeće odluke:

1. Odluka visokog predstavnika o Zakonu o državnoj službi u institucijama BiH;

2. Odluka kojom se proglašava Zakon o osnovama Javnog radio-televizijskog sistema i o Javnom radio-televizijskom servisu BiH;
3. Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH;
4. Odluka kojom se donosi Zakon o Tužilaštву BiH;
5. Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o VSTS BiH;
6. Odluka kojom se proglašava Zakon o imunitetu BiH;
7. Odluka kojom se donosi Zakon o registraciji pravnih lica koja osnivaju institucije BiH;
8. Odluka kojom se donosi Zakon o komunikacijama i
9. Odluka kojom se proglašava Zakon o statistici BiH.

Od ukupno 39 odluka visokog predstavnika za BiH u 2002. godini, sa 26 odluka se, ili nametao zakon, ili se mijenjao i dopunjavao postojeći zakon, odnosno entitetski ustav.

Generalno govoreći, visoki predstavnik za BiH je u oblasti pravosuđa izvršio prenos nadležnosti sa entiteta na institucije BiH donošenjem odluka o nametanju zakona:

1. Zakona o sudu BiH;
2. Zakona o sudskej policiji;
3. Zakona o Visokom sudsakom i tužilačkom savjetu;
4. Zakona o platama i drugim naknadama u sudsakim i tužilačkim institucijama;
5. Zakona o Tužilaštву BiH;
6. Zakona o ombudsmanu BiH;
7. Zakona o krivičnom postupku BiH;
8. Krivičnog zakona BiH i
9. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

OBAVJEŠTAJNA AGENCIJA

Pedi Ešdaun je 2003. nametnuo 35 odluka koje su objavljene u "Službenom glasniku BiH", uz napomenu da je sa 14 uvodio, tj. nametao neki novi zakon ili mijenjao i dopunjavao postojeći. Jedna od njih je i odluka od sredine decembra 2003. godine kojom je Pedi Ešdaun Parlamentarnoj skupštini (PS) BiH "predložio" Zakon o obavještajno-bezbjednosnoj agenciji BiH.

Pomenuta agencija je formirana na osnovu Zakona o obavještajno-bezbjednosnoj agenciji BiH, čime je cjelokupna nadležnost iz ove oblasti prenesena na nivo BiH. Navedeni zakon je usvojen u PS BiH u martu 2004. godine, a sa 1. junom iste godine Odlukom visokog predstavnika faktički i stavljen u primjenu. Takođe, istim Zakonom su od 01.05.2004. godine stavljeni van snage entitetski zakoni, odnosno Zakon o obavještajno-bezbjednosnoj službi Republike Srpske.

CIPS PROJEKAT

Gotovo u isto vrijeme je kroz tzv. CIPS projekat donesen set zakona iz oblasti ličnih stanja i to:

- Zakon o jedinstvenom matičnom broju;
- Zakon o ličnoj karti državljana BiH;
- Zakon o prebivalištu i boravištu državljana BiH;
- Zakon o zaštiti ličnih podataka i
- Zakon o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka.

Na osnovu Zakona o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka, zatim člana 15. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, te odluke Savjeta ministara uspostavljena je Direkcija za implementaciju CIPS projekta.

Razvoj projekta CIPS je započet 2000. godine, a sa primjenom se krenulo 2003. godine, nakon donošenja Zakona o matičnom broju građana, ličnoj karti i drugih kojima su nadležnosti iz ove oblasti, ali i izdavanje ličnih dokumenata djelimično prenesene u nadležnost Direkcije CIPS, odnosno Ministarstva civilnih poslova.

Ubrzo su i izdavanja putnih isprava i registracija motornih vozila preneseni na Direkciju CIPS, odnosno Agenciju za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH.

Zakonom o zaštiti ličnih podataka i odlukom Savjeta ministara uspostavljena je Agencija za zaštitu ličnih podataka. Sa druge strane, na osnovu Zakona o Agenciji za identifikaciju dokumenata, evidenciju i razmjenu podataka prestala je da funkcioniše i uspostavljena je Agencija za identifikaciju dokumenata, evidenciju i razmjenu podataka.

SIPA

Zakonom o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu uspostavljena je Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA). Na ovu agenciju prenesena su ovlaštenja kontrole proizvodnje i trgovine narkoticima, međunarodnog i domaćeg terorizma, nedozvoljene trgovine nuklearnim materijama, nedozvoljene trgovine hemijsko-biološkim oružjem, međunarodnog organizovanog kriminala i krivičnih djela kažnjivih po međunarodnom ratnom i humanitarnom pravu.

Nadležnost i ovlaštenja, kao i organizaciona struktura SIPA znatno su proširene 2004. godine usvajanjem Zakona o državnoj agenciji za istrage i zaštitu sa pripadajućim setom zakona o policijskim službenicima BiH, zaštiti svjedoka, sprečavanju pranja novca, izmjeni Zakona o krivičnom postupku. Sa ovom zakonskom regulativom i prenosom nadležnosti na SIPA, entetska ministarstva unutrašnjih poslova stavljeni su u poziciju da su samo dužni da pruže pomoć SIPA.

Generalno govoreći, tokom 2004. godine visoki predstavnik za BiH je izmijenio i dopunio deset postojećih zakona i stavio van snage jedan. Šest puta je to isto učinio 2005. godine i isto toliko 2006. godine. Četrnaest puta je mijenjao i dopunjavao zakone u 2007. godini i jedanput donio odluku kojom se donosi zakon, i to Zakon o Memorijalnom centru Srebrenica - Potočari, Spomen-obilježje i mezarje za žrtve iz 1995. godine.

U periodu od 1996 do 2015. godine PS BiH je usvojila oko 260 zakona i preko 340 izmjena i dopuna osnovnih tekstova zakona.

Pojedine zakone je Parlamentarna skupština BiH usvajala na osnovu zakona koje je prethodno “nametao” neki od visokih predstavnika za BiH, dok je druge, iako nema pravnog osnova u Ustavu BiH, usvajala po svojim “redovnim” procedurama.

REFORMA POLICIJE

Proces reforme policije, koji je trajao od 2004. do 2008. godine za rezultat je imao donošenje Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i Agencije za podršku policijskoj strukturi BiH, koji sam po sebi, ne predstavlja značajniji prenos nadležnosti i u skladu je sa zaključcima Narodne skupštine Republike Srpske. Na osnovu ovoga zakona su uspostavljene sljedeće institucije, odnosno organizacije:

1. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH;
2. Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja;
3. Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova i
4. Agencija za policijsku podršku.

DEMINIRANJE, ODBRANA

Zakonom o deminiranju u BiH i članom 15. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH iz 2003. godine je, osim

ranije pominjane Direkcije za implementaciju CIPS projekta – kao samostalne službe u sastavu Ministarstva civilnih poslova, u sastavu istog ministarstva uspostavljena i Komisija za deminiranje u BiH kao samostalna služba.

Zakonom o odbrani BiH formirano je Ministarstvo odbrane BiH.

KONTROLA STRANACA

Kontrola kretanja i boravka stranaca prenesena je u nadležnost Ministarstva civilnih poslova (sada Ministarstva bezbjednosti) usvajanjem Zakona o kretanju i boravku stranaca u azilu. S tim u vezi je nastala i Služba za poslove sa strancima kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva bezbjednosti, s operativnom samostalnošću za vođenje poslova i rješavanja pitanja iz svoje nadležnosti.

Služba je osnovana radi obavljanja administrativno-upravnih i inspekcijskih poslova propisanih nametnutim Zakonom o kretanju i boravku stranaca u azilu. Istim zakonom je u oktobru 2003. godine na nivou BiH, kontrola kretanja i boravka stranaca iz nadležnosti MUP-a Republike Srpske prenesena na zajedničke organe BiH.

Iako je ovaj zakon usvojen 2003. godine, organizacione jedinice MUP-a Republike Srpske za strance sve do kraja 2006. nisu bile "pripojene" Ministarstvu bezbjednosti BiH iz razloga što sredstava za njihovo finansiranje nisu bila obezbijedena. Tokom 2007. godine oblast kontrole kretanja i boravka stranaca, prijave i odobravanja stranih i privremenih boravaka stranih državljana, otkazivanja boravka, te preduzimanje drugih zakonskih mjera prema strancima sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Republike Srpske su prešli u nadležnost Ministarstva bezbjednosti BiH u Službi za strance (koja je preuzeila radnike MUP-a RS koji su radili na tim poslovima).

INSTITUT ZA NESTALA LICA

Iako je još 1998. godine od strane OHR-a pokrenuta inicijativa za osnivanje Instituta za nestala lica, ista je tek nakon pet godina, odnosno 2003. godine, naišla na odobravanje Predsjedništva BiH, koje je odlučilo da prihvati poziv Međunarodne komisije za nestala lica za osnivanje Instituta za nestala lica BiH.

S tim u vezi je u novembru 2004. godine PS BiH donijela Zakon o nestalim licima, čijim je članom 7. Predviđeno osnivanje Instituta za nestala lica BiH kao pravnog lica koje je registrovano kao institucija BiH.

Konačno, 2005. godine je između Međunarodne komisije za nestala lica i Savjeta ministara BiH u Sarajevu potpisani, i od strane Predsjedništva BiH ratifikovan, Sporazum o preuzimanju uloge saosnivača Instituta za nestala lica BiH.

Osnivanje i rad ovog instituta je podržano i Odlukom Ustavnog suda BiH, te pokrenute istrage od Tužilaštva BiH. Osim toga i Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o prenosu nadležnosti Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih lica Republike Srpske na Institut za nestala lica BiH, uz napomenu da ista odluka vlade Srpske nikad nije usvojena u Narodnoj skupštini Republike Srpske.

SAOBRAĆAJ

Oblast saobraćaja, takođe, nije ostala bez prenosa nadležnosti sa Republike Srpske na BiH.

Ustavom BiH su, iz domena saobraćaja, u nadležnost državne zajednice BiH prepušteni samo regulisanje međuentitetskog saobraćaja i kontrola vazdušnog prostora. Sa druge strane, Zakonom o ministarstvima Republike Srpske osnovano je Ministarstvo saobraćaja i veza sa nadležnostima u sferi obavljanja upravnih i stručnih

poslova u oblasti drumskog, željezničkog, vodenog i vazdušnog saobraćaja, pošta i telekomunikacija. No, bez obzira na ovakva ustavna i zakonska ustrojstva, na nivou BiH je, u skladu sa direktivama Evropske unije, 2005. godine donesen Zakon o željeznicama BiH.

Pomenutim zakonom je osnovan Regulatorni odbor željeznica BiH, čija se ovlašćenja u oblasti željezničkog saobraćaja odnose na: propisivanje tehničkih standarda i specifikacija, kontrolu željezničkog saobraćaja, izdavanje licenci, potvrda o bezbjednosti i dozvola, donošenje instrukcija za bezbjednost, kontrolu i izvještavanje o inspekcijskim kontrolama, istrage, izvještavanje i vođenje statistika o nesrećama i predstavljanje žalbenog tijela u prvom stepenu između menadžera i operatera.

Bez obzira na činjenicu da su Zakonom o željeznicama BiH decidno propisane obaveze i ovlašćenja Regulatornog odbora, isti odbor u praksi sprovodi aktivnosti koje izlaze iz okvira utvrđenih Zakonom o željeznicama BiH. Nisu izolovani ni slučajevi u kojima Odbor vrši kroz harmonizaciju sa Evropskom unijom zakonodavstva, prenos nadležnosti na institucije državne zajednice BiH u oblasti željezničkog saobraćaja, na način što Odbor donosi pravilnike i uputstva, za šta su, po Ustavu BiH, nadležna entitetska ministarstva.

POŠTE

Parlamentarna skupština BiH je 2005. godine usvojila Zakon o poštama BiH, kojim su: uređeni osnovni principi poštanskog saobraćaja, osnovana Agencija za poštanski saobraćaj BiH, kao regulator u oblasti poštanskog saobraćaja i kojim su definisana neka druga opšta pitanja.

Osim toga, iako entiteti, odnosno Republika Srpska i FBiH, imaju svoje zakone kojima su definisane poštanske usluge i koji

potpunije definišu funkcionisanje poštanskog saobraćaja, Ministarstvo komunikacija i transporta, potencira donošenje Zakona o poštanskim uslugama BiH, kojim bi se prenijele dodatne nadležnosti sa entiteta na nivo BiH.

U skladu sa Aneksom IV Mirovnog sporazuma donesen je Zakon o međuentitetском drumskom saobraćaju, čime je dio nadležnosti iz drumskog saobraćaja prenesen, takođe, na Ministarstvo komunikacija i transporta BiH. Navedenim zakonom izdavanje licenci prevoznika i legitimacija za vozače u međunarodnom drumskom prevozu je "stavljen" u nadležnost prethodno pomenutog ministarstva.

Osim toga, Pravilnikom o uslovima i postupku izdavanja licenci i kvalifikacijskih kartica vozača za obavljanje međunarodnog drumskog prevoza se osporava obrazovanje za vozača motornog vozila u Republici Srpskoj. Takođe, i nadležnost za obavljanje inspekcijskog nadzora u smislu primjene Zakona o međunarodnom i međuentitetском drumskom saobraćaju su data inspekcijskim organima na nivou državne zajednice BiH.

U oblasti drumskog saobraćaja, PS BiH je, na prijedlog Ministarstva komunikacija i transporta BiH, usvojila Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH. Na osnovu ovog zakona prenesene su određene nadležnosti po pitanju homologacije vozila i rezervnih dijelova, sertifikata vozila kao i sertifikovanje vozila koja se koriste za prevoz opasnih materija.

ZDRAVSTVO

Oblast zdravstva i socijalne zaštite su, takođe, u skladu sa Ustavom Republike Srpske u isključivoj nadležnosti entiteta. Amandmanom 32. na član 68. Ustava Republike Srpske propisano je da Srpska uređuje i obezbjeđuje, pored ostalog, i socijalno

osiguranje i druge oblike socijalne zaštite, kao i zdravstvo. Osim toga, u Ustavu BiH se pomenute oblasti absolutno nigdje ne spominju kao nadležnost institucija BiH.

No, bez obzira na navedena ustavna rješenja, ista nisu smetala niti međunarodnoj zajednici, niti zakonodavcu državne zajednice BiH da oblast zdravstva i socijalne zaštite uredi na drugačiji način, odnosno da je djelimično prenese u nadležnost različitih institucija BiH.

U skladu sa nametnutim Zakonom o Savjetu ministara BiH iz 2003. godine, Ministarstvo civilnih poslova je postalo nadležno i za oblast zdravstva i socijalne zaštite.

Evropska komisija je 2005. godine, izradila dokument “Funkcionalni pregled zdravstvenog sektora u BiH” kojim je predviđeno da se u okviru Ministarstva civilnih poslova BiH ustanovi Odjeljenje za zdravstvo, u čijoj bi se organizacionoj strukturi našle sljedeće agencije:

1. Agencija za akreditaciju i kvalitet BiH;
2. Agencija za lijekove BiH;
3. Agencija za zdravstveno osiguranje BiH;
4. Agencija za javno zdravstvo BiH;
5. Agencija za zaštitu od radijacije i
6. BiH inspektorat.

Ministarstvo civilnih poslova BiH je slijedeći “preporuke” Evropske komisije, u okviru Ministarstva civilnih poslova BiH formiralo Odjeljenje za zdravstvo kojim je rukovodio šef Odjeljenja. Odjeljenje je vremenom preraslo u Sektor za zdravstvo kojim rukovodi pomoćnik ministra.

Oblast lijekova u Republici Srpskoj je bila definisana Zakonom o proizvodnji i prometu lijekova. Međutim 2001. godine je

stupio na snagu novi Zakon o lijekovima kojim je, između ostalog, osnovana Agencija za lijekove Republike Srpske kao pravno lice nadležno za oblast lijekova u Republici Srpskoj.

No, bez obzira na činjenicu da je Zakon o lijekovima bio prilagođen novim ili izmijenjenim Evropskim direktivama, te činjenicu da ovaj zakon u Republici Srpskoj nije bio stavljen van snage, oblast proizvodnje i prometa lijekova na veliko, tj. materija koju je Zakon o lijekovima uređivao, je od 2008. godine u BiH dijelom uređena Zakonom o lijekovima i medicinskim sredstvima, i dijelom Zakonom o apotekarskoj djelatnosti u oblasti prometa lijekova i medicinskih sredstava na malo u Republici Srpskoj.

Pomenutim Zakonom o lijekovima i medicinskim sredstvima usvojenim na nivou državne zajednice je osnovana i Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH, kao ovlašćeno tijelo odgovorno za oblast lijekova i medicinskih sredstava koji se proizvode i upotrebljavaju u medicini u BiH.

U svakom slučaju, važno je napomenuti da je donošenju Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima i osnivanju Agencije za lijekove i medicinska sredstva BiH, prethodila Odluka Savjeta EU o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u evropskom partnerstvu sa BiH od 18.02.2008. godine. Tu se u Aneksu Evropskog partnerstva za BiH iz 2007. godine, navodi da je jedan od ključnih kratkoročnih prioriteta postizanje znatnog napretka u stvaranju jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH koji podržava slobodno kretanje robe, kapitala, usluga i osoba, odnosno u oblasti Evropskih standarda usvajanje državnog Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima, te formiranje državne Agencije za lijekove i medicinska sredstva zaključno sa decembrom 2008. godine.

METROLOGIJA

Zakonom o metrologiji u Republici Srpskoj je propisan sistem zakonske metrologije u Republici Srpskoj koji obezbjeđuje ispravna, usaglašena i sljediva mjerjenja u Republici Srpskoj i BiH, ostvarivanje, čuvanje i upotrebu etalona i referentnih materijala, upotrebu, ocjenjivanje usaglašenosti i verifikaciju mjerila i metrološki nadzor nad mjerilima.

Međutim, još 2000. godine pod pritiskom OHR-a osnovan je Institut za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo BiH od koga su 2003. godine nastale nove tri samostalne državne upravne organizacije i to:

1. Institut za metrologiju BiH;
2. Institut za intelektualno vlasništvo BiH i
3. Institut za standardizaciju BiH.

Iako gore navedeni Zakon o metrologiji u Republici Srpskoj i Zakon o metrologiji BiH u Srpskoj sprovodi Republički zavod za standardizaciju i metrologiju, 2012. i 2014. godine su se desili značajni prenosi nadležnosti na institucije BiH, odnosno na Institut za mjeriteljstvo BiH u vezi sa certifikacijom medicinskih instrumenata sa funkcijom mjerjenja...

U Republici Srpskoj navedena mjerila ne podlježu obavezi periodične verifikacije u skladu sa Zakonom o metrologiji u Republici Srpskoj i pravilnikom o vrstama mjerila za koje je obavezna verifikacija i vremenski intervali njihove periodične verifikacije.

AIDS

Savjetodavni odbor za borbu protiv HIV/AIDS za BiH je stalno savjetodavno tijelo Savjeta ministara BiH formirano 22.08.2002. godine.

Osim toga, radna grupa formirana Odlukom Savjetodavnog odbora za borbu protiv HIV/AIDS-a za BiH je pripremila Strategiju za odgovor na HIV i AIDS u BiH 2011-2016. godine.

U oblasti socijalne porodične i dječje zaštite 2002. godine formiran je Savjet za djecu BiH pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

POLJOPRIVREDA

Poljoprivreda, ishrana i ruralni razvoj, nisu prošli bez brojnih prenosa nadležnosti sa institucija Republike Srpske na nivo BiH.

S tim u vezi, a na osnovu zakonskih i podzakonskih akata nastale su nove i nepotrebne organizacije i institucije.

Primjera radi, samo neki od zakona usvojenih u pomenutim oblastima su:

1. Zakon o veterinarstvu BiH;
2. Zakon o zaštiti zdravljia bilja;
3. Zakon o mineralnim đubrивима;
4. Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima;
5. Zakon o hrani;
6. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednih biljaka;
7. Zakon o vinu, rakiji i drugim proizvodima od grožđa i vina;
8. Zakon o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
9. Zakon o genetički modifikovanim organizmima;
10. Zakon o zaštiti i dobrobiti životinja;
11. Zakon o zaštiti novih sorti biljaka i
12. Zakon o duvanu.

U skladu sa gorenavedenim zakonima formirane su sljedeće institucije/organizacije:

1. Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
2. Uprava BiH za zaštitu bilja;
3. Agencija za bezbjednost hrane BiH;
4. Kancelarija za veterinarstvo BiH;
5. Agencija za obilježavanje životinja;
6. Državni veterinarski savjet;
7. Veterinarska komora i
8. Granična veterinarska inspekcija.

Na osnovu člana 10, stav 1. tačka c) i člana 13. i 25. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, Savjet ministara BiH je 17.06.2009. godine donio Odluku o uspostavljanju Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH kao upravne organizacije u sastavu Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Kancelarija je uspostavljena sa ciljem obezbjeđenja transparentnosti i koordinacije sistema plaćanja BiH, podrške mjerama politike, te postepenog prilagođavanja sistema plaćanja sa sistemom Evropske unije.

Na osnovu Zakona o zaštiti zdravila bilja, Savjet ministara je, na prijedlog ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa, posebnim aktom osnovao Upravu BiH za zaštitu zdravila bilja, kao samostalno pravno lice za zaštitu zdravila bilja na području cijele BiH.

OBRAZOVANJE

Oblast obrazovanja i kulture nisu prošle bez prenosa nadležnosti.

Dejtonski mirovni sporazum a samim tim i Aneks IV, tj. Ustav BiH i Ustav Republike Srpske su definisali da su obrazovanje i kultura u nadležnosti entiteta odnosno Republike Srpske.

Amandmanom XXXII na član 68. Ustava Republike Srpske određeno je da Srpska uređuje i obezbeđuje brigu o djeci i omladini, obrazovanju, kulturi, zaštiti kulturnih dobara i fizičkoj kulturi. Na osnovu navedenih odredbi, jasno se i nedvosmisleno može zaključiti da su obrazovanje i kultura u nadležnosti Republike Srpske.

Ukoliko se posmatra oblast obrazovanja, potrebno je istaći da su na nivou BiH doneseni sljedeći propisi:

1. Strateški akti

- a. 2004. godine: Savjet ministara BiH je na 75. sjednici, održanoj 10.02.2005. godine, usvojio dokument pod nazivom Strateški pravci razvoja predškolskog vaspitanja i obrazovanja u BiH, kojim je predviđeno donošenje Okvirnog zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju BiH;
- b. 2007. godine: Strategija razvoja stručnog obrazovanja i obuke BiH 2007-2013;

Ciljevi predviđeni pomenutom strategijom su:

- Formiranje Agencije za obrazovanje BiH sa sektorima za opšte obrazovanje, srednje stručno obrazovanje odraslih, obuku i usavršavanje nastavnika i menadžmenta i
 - Uvođenje Savjeta za srednje stručno obrazovanje i regionalno formiranjem centara za sertifikovanje.
- c. 2008. godine: Strateški pravci razvoja obrazovanja u BiH sa planom implementacije 2008-2015.

Ciljevi predviđeni prethodno navedenom strategijom su:

- Eksterna matura na kraju četvorogodišnjeg srednjeg obrazovanja;
 - Novi okvirni nastavni planovi i programi sa izbornim predmetima;
 - Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci BiH;
 - Okvirni zakon o obrazovanju odraslih;
 - Strategija opismenjavanja u BiH;
 - Savjet za opšte obrazovanje;
 - Savjet za stručno obrazovanje;
 - Stalno savjetodavno tijelo u oblasti visokog obrazovanja u BiH;
 - Rektorska konferencija BiH;
 - Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje;
 - Centar za informisanje i priznavanje dokumenata i
 - Agencija za razvoj visokog obrazovanja i obezbjeđivanja kvaliteta.
- d. 2012. godine Strategija učenja o preduzetništvu u obrazovnim sistemima BiH 2012-2015. s akcionim planom implementacije;

Ova strategija podrazumijeva:

- uspostavljanje partnerstva za učenje o preduzetništvu na "državnom" nivou;
- čvršću saradnju postojeće radne grupe čiji su članovi autori strategije;
- stvaranje institucionalne platforme sa ciljem podsticanja učenja o preduzetništvu;

- osnivanje ključnog tima za preduzetništvo BiH i
- osnivanje asocijacije direktora srednjih škola i dr.

PROPISSI

Zakonski i drugi propisi na nivou BiH:

- a. 2003. godine: - Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH;
- b. 2006. godine: - Smjernice za pisanje udžbenika istorije osnovnih i srednjih škola u BiH;
- c. 2007. godine: - Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH;
- d. 2007. godine: - Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH;
- e. 2007. godine: - Okvirni zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju BiH;
- f. 2008. godine: - Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci BiH i
- g. 2011. godine: Osnove kvalifikacijskog okvira u BiH;

BOLONJSKI PROCES

Odlukom o usvajanju dokumenata potrebnih za dalju implementaciju bolonjskog procesa u BiH, usvojeno je sedam dokumenata koji su potrebni za: izvršenje Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u BiH, dalju implementaciju bolonjskog procesa u BiH (Berlinski kominike 2003. godine) izvršenje Konvencije o priznavanju kvalifikacija koje se odnose na visoko obrazovanje u evropskoj regiji, te za Program realizacije prioriteta iz evropskog partnerstva sa BiH.

Pomenutih sedam dokumenata su:

1. Okvir za visokoškolske kvalifikacije u BiH;
2. Provođenje Okvira za kvalifikacije za visoko obrazovanje u BiH;
3. Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju u BiH;
4. Preporuke za implementaciju osiguranja kvaliteta u visokom obrazovanju u BiH;
5. Državni akcioni plan za priznavanje kvalifikacija u BiH;
6. Model dodataka diplomi za BiH i
7. Priručnik za korisnike modela Dodatka diplomi za BiH.

Napominje se da su i pored činjenice da su saglasnost na usvojene dokumente dala resorna entitetska i kantonalna ministarstva, odgovarajući odjel Distrikta Brčko, te Rektorska konferencija BiH, usvajanjem ovih zakonskih i podzakonskih akata došlo se do prenosa nadležnosti.

U pogledu usvojenih zakona, posebno se izdvaja Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH kojim je propisano osnivanje dvije agencije, i to:

- Agencije za standarde i ocjenivanje, koja je prema međuentitetskom sporazumu osnovana 2000. godine, i
- Agencije za nastavne planove i programe, uz napomenu da ista nije osnovana.

Donošenjem Zakona o agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH, osnovana je Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH. Agencija je počela sa radom 2009. godine kao pravni sljedbenik Agencije za standarde i ocjenjivanje, koja je sa tim datumom prestala da postoji.

U okvirnom zakonu o srednjem stručnom obrazovanju i obuci BiH skreće se pažnja na nadležnosti Agencije za obrazovanje u

oblasti primjene, praćenja i poboljšanja nastavnog plana i programa, zatim standarda za ocjenjivanje u smislu da se Agencija za obrazovanje, pored ostalog, bavi i uspostavljanjem standarda za rezultate učenja, učenika i ocjenjivanjem stepena njihovog uspjeha, uključujući i njihov završni ispit. Predviđeno je da Agencija organizuje eksterno ocjenjivanje škola, a da se i u slučaju srednjeg obrazovanja imenovanje direktora škola vrši od strane školskog odbora.

VISOKO OBRAZOVANJE

Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH je definisao osnivanje Centra za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja.

Pomenuti centar je nadležan:

- za informisanje i priznavanje u oblasti visokog obrazovanja;
- za koordinaciju i međunarodnu razmjenu akademskog oseblja, studenata i programa u oblasti visokog obrazovanja;
- da predstavlja BiH u međunarodnim projektima u oblasti visokog obrazovanja iz svoje nadležnosti;
- da putem međunarodne mreže centara za informacije (mreže ENIC/NARIC) pruža informacije visokoškolskim ustanovama u BiH u vezi sa stranim visokoškolskim ustanovama i programima koji služe kao osnov za priznavanje stepena i diploma za dalje školovanje na visokoškolskim ustanovama u BiH, kao i da predstavlja BiH u tim mrežama;
- da daje obavještenje i mišljenje o stranim stepenima i diplomama u BiH u svrhu nastavka školovanja na visokoškolskim ustanovama u BiH;
- da daje savjete i informacije o pitanjima iz svog djelokruga stranama sa zakonitim interesom;

- da u skladu sa Lisabonskom konvencijom i njenim pratećim dokumentima, daje preporuke resornom ministarstvu Republike Srpske, kantonalnim ministarstvima i Distriktu Brčko o priznavanju diploma stečenih van BiH s ciljem zaposlenja, nastavka obrazovanja i ostvarivanja drugih prava koja proizlaze iz stečene kvalifikacije.

Treba podsjetiti da Centar za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja nema nadležnost da vrši priznavanje tj. da donosi pravno obavezujuće akte.

AGENCIJA ZA VISOKO OBRAZOVANJE

Agencija za razvoj visokog obrazovanja i obezbjeđivanja kvaliteta sa sjedištem u Banjaluci osnovana je 2008. godine i ima sljedeće nadležnosti:

- utvrđivanje kriterijuma za akreditaciju visokoškolskih ustanova i donošenje normi kojima se određuju minimalni standardi u oblasti visokog obrazovanja;
- utvrđivanje kriterijuma za izbor domaćih i međunarodnih stručnjaka koji ocjenjuju i obavljaju reviziju kvaliteta, te daju preporuke o akreditaciji visokoškolskih ustanova;
- davanje preporuka o kriterijumima i standardima Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske, kantonalnim ministarstvima i Distriktu Brčko za osnivanje i zatvaranje visokoškolskih ustanova, te za prestrukturiranje studijskih programa;
- davanje preporuka o kriterijumima za licenciranje visokoškolskih ustanova i studijskih programa;
- davanje preporuka o najnižim školarinama za sve studente na akreditovanim visokoškolskim ustanovama radi usklađivanja najnižih školarina u cijeloj BiH;

- davanje savjeta o politici rada i razvoja svim nadležnim ministarstvima u BiH;
- davanje savjeta i informacija o pitanjima iz svoje nadležnosti zainteresovanim strankama;
- utvrđivanje standarda kvaliteta, analiziranje kvaliteta, davanje preporuka radi otklanjanja nedostatka kvaliteta studija i visokoškolskih ustanova;
- predstavljanje BiH u međunarodnim organizacijama za kvalitet u visokom obrazovanju...

Zakonom o visokom obrazovanju, Republika Srpska je prenijela javno ovlašćenje za vođenje postupka akreditacije i predvidjela osnivanje Agencije za akreditaciju visokoškolskih ustanova Republike Srpske.

Agencija za akreditaciju visokoškolskih ustanova Republike Srpske je osnovana 2010. godine u skladu sa prethodno pomenutim zakonom, iako visoko obrazovanje nije, odnosno ne bi trebalo da bude u nadležnosti državne zajednice BiH.

Rektorska konferencija BiH utvrđuje i zastupa zajedničke interese univerziteta u BiH i ostvaruje saradnju sa institucijama u oblasti obrazovanja u BiH.

ISTORIJA

U Smjernicama za pisanje udžbenika istorije osnovnih i srednjih škola u BiH je navedeno da udžbenici moraju biti u skladu sa Ustavom BiH, pri čemu se nigdje ne navode entitetski ustavi, odnosno Ustav Republike Srpske. Takođe je navedeno i da: "...BiH bude glavna polazna tačka..."

I u ovom slučaju potrebno je naglasiti da su izbor i izdavanje udžbenika u nadležnosti Republike Srpske, a nikako BiH. Nadalje,

veoma upitno je i učešće direktora CIVITAS-a za BiH u izradi udžbenika.

Konačno, iako je kvalifikacijski okvir u BiH neophodan zbog prohodnosti i prepoznatljivosti diploma iz Republike Srpske kako unutar, tako i izvan granica BiH, neophodno je od strane Vlade Republike Srpske imenovati interresornu komisiju Republike Srpske koja bi predstavljala koordinaciono tijelo ispred svih institucija Republike Srpske i pratila rad komisije na nivou BiH. U suprotnom postoji mogućnost nesinhronizovanog djelovanja predstavnika različitih institucija Republike Srpske prilikom donošenja odluka u komisiji u BiH, kao što je npr. dogovor oko nivoa i vrste obrazovanja (strukovni, akademski) i sl.

KULTURA

Prenos nadležnosti nije mimošao ni oblast kulture, što je možda najevidentije kroz djelovanje Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika BiH.

Komisija je osnovana Aneksom VIII Dejtonskog mirovnog sporazuma, prema kome je ovlašćena da prima i odlučuje o molbama za proglašenje dobara nacionalnim spomenikom. Sa druge strane, Predsjedništvo BiH je tokom decembra 2001. godine donijelo Odluku o komisiji kojom je utvrđen status Komisije kao institucije koja se finansira iz budžeta BiH.

I zakon koji uređuje sprovođenje odluka pomenute komisije, tj. Zakon o sprovođenju odluka komisije za zaštitu nacionalnih spomenika je 2002. godine nametnut od strane visokog predstavnika. Prema zakonskim aktima, nadležni organi za provođenje odluka Komisije su relevantna entitetska ministarstva i nadležni organ Distrikta Brčko.

RAD, ZAPOŠLJAVANJE

Agencija za rad i zapošljavanje BiH je osnovana 2003. godine Zakonom o agenciji za rad i zapošljavanje BiH.

Na izradi i donošenju ovog zakona su zajednički učestvovali predstavnici oba entiteta, tako da je, prvo bitno, nadležnost ove agencije bila samo za međunarodne odnose, izvršavanje međunarodnih obaveza, koordinaciju, prikupljanje informacija o ponudi i potrebi radne snage na međunarodnom tržištu rada, iniciranje sklapanja i potpisivanje međunarodnih ugovora i sporazuma o zapošljavanju.

U skladu sa gore navedenim, moglo bi se reći da, bar kad je u pitanju ova agencija, do 2009. godine nije bilo prenosa nadležnosti zbog koordinativne uloge u pogledu izvršavanja međunarodnih obaveza iz oblasti rada i zapošljavanja.

Međutim 2009. godine je usvojen Zakon o izmjenama Zakona o Agenciji za rad i zapošljavanje BiH, kojim su nepotrebno, ali značajno proširene nadležnosti Agencije. U skladu sa ovim izmjenama, Agencija je postala nadležna da:

- u oblasti zapošljavanja iz svoje nadležnosti predstavlja Agenciju i sarađuje s nadležnim agencijama, institucijama i međunarodnim organizacijama u tim oblastima.
- u koordinaciji s Ministarstvom civilnih poslova BiH, izvršava preuzete međunarodne obaveze iz oblasti zapošljavanja, sarađujući s nadležnim entitetskim zavodima za zapošljavanje i Distrikta Brčko.
- prati primjenu međunarodnih standarda i politika u oblasti zapošljavanja, i u saradnji s entitetskim zavodima za zapošljavanje učestvuje u njihovom sprovоđenju...

ELEKTRIČNA ENERGIJA

Prenos nadležnosti u oblasti električne energije započet je procesom prestrukturiranja energetskog sektora u BiH. Ovaj proces je zasnovan na izjavama vlada entiteta o energetskoj politici, uz napomenu da je isti bio uslovljen kreditnim i projektnim ugovorima (Svjetska banka - Struja 3)

Uz podršku i saradnju sa USAID-om, urađena je Studija o prestrukturiranju i privatizaciji elektroenergetskog sektora u BiH. Na osnovu posljednje studije urađeni su akcioni planovi entiteta, uz napomenu da Narodna skupština Republike Srpske nije prihvatile Akcioni plan za privatizaciju koji je tada bio pripremljen.

Takođe, na osnovu preporuka iz Studije, donesen je Zakon o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH, Zakon o osnivanju kompanije za prenos električne energije u BiH i Zakon o osnivanju nezavisnog operatora sistema za prenosni sistem u BiH.

U skladu sa navedenim zakonima na nivou državne zajednice BiH, formirane su:

- Jedinstvena elektroprenosna kompanija na nivou BiH;
- Nezavisni operator sistema za prenosni sistem u BiH i
- Državna regulatorna komisija za električnu energiju na nivou BiH (DERK).

Jedinstvena elektroprenosna kompanija na nivou BiH formirana je na osnovu Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Zakona o osnivanju Kompanije za prenos električne energije u BiH na način da su tri elektroprivrede u BiH ("Elektroprivreda Republike Srpske", FBiH i EP ZHB) uložile svoja sredstva za njen osnivački kapital. Prema Statutu kompanije, početni kapital na dan 01.03.2006. godine iznosio je 755.941.657,00 KM, što je predstavljalo stvarnu vrijednost uloženih sredstava u novo-

osnovano preduzeće. EPRS je investirala kapital u vrijednosti od 310.767.615,00 KM dok su EP BiH i EP ZHB zajedno unijele kapital u vrijednosti od 422.495.792,00 KM.

Osim toga, Statutom je utvrđen relativni odnos učešća u kapitalu entiteta, na način da Republika Srpska participira sa 41,11 odsto učešća, a FBiH sa 58,89 %. Takođe, određeno je i da entiteti ostvaruju i pravo na upravljanje kompanijom preko svojih predstavnika u Skupštini društva i Nadzornom odboru.

NEZAVISNI OPERATOR

Nezavisni operator sistema za prenosni sistem BiH je nastao od Zajedničkog koordinacionog centra koji su, na insistiranje međunarodnih institucija koje su kreditirale obnovu elektroenergetskog sektora u BiH, osnovale tri elektroprivrede u BiH. Sve tri elektroprivrede su u finansiranju ovog tijela učestvovale sa 1/3 sredstava.

No današnji NOS je kao takav, de facto i de jure, formiran na osnovu Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Zakona o osnivanju nezavisnog operatora sistema za prenosni sistem u BiH. Njegovi osnovni zadaci i poslovi su u domenu upravljanja mrežom za prenos električne energije. Odluke u ovom tijelu, koje funkcioniše na neprofitnoj osnovi, se donose preko Upravnog odbora u kome participiraju dva člana u ime Republike Srpske.

DRŽAVNA KOMISIJA

Državna regulatorna komisija za električnu energiju na nivou BiH (DERK) je nastala po osnovu Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH za nadležnosti koje su u vezi sa prenosom električne energije (izdavanje licenci, regulacija

cijena, arbitraže, odobravanje investicionih planova za NOS i "Elektroprenos"...) uz napomenu da u DERK-u participiraju tri člana iz reda tri konstitutivna naroda.

INDUSTRIJA

Kada je riječ o ovoj oblasti, ona je u isključivoj nadležnosti entiteta, te do sada nije bilo značajnijeg prenosa nadležnosti.

Ipak kao primjer nekih od prenesenih nadležnosti iz oblasti industrije mogle bi se navesti nadležnosti iz oblasti namjenske industrije.

U sklopu donošenja zakona iz oblasti odbrane na nivou BiH donesen je i Zakon o proizvodnji naoružanja i vojne opreme BiH kojim su, u nadležnost Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH prenesena pitanja iz nadležnosti proizvodnje naoružanja i vojne opreme, i to:

- izdavanje dozvola za proizvodnju i remont naoružanja i vojne opreme;
- vodenje evidencije o pravnim licima kojima je izdata gorenavedena dozvola;
- davanje saglasnosti za promjenu ili dopunu djelatnosti;
- statusne promjene oblika organizovanja ili prestanka obavljanja djelatnosti proizvodnje naoružanja i vojne opreme i
- inspekcijski nadzor i slično...

Treba navesti i da su u oblasti industrije prisutne stalne težnje za novim prenosom nadležnosti u smislu da se razvojne politike (strategije) definišu na nivou BiH.

Bez obzira na to što je, prema Ustavu Republike Srbije i BiH, preduzetništvo u isključivoj nadležnosti entiteta, u već ranije pominjanom Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave

BiH, poslovi "razvoja i promocije preduzetništva" su dodijeljeni u nadležnost Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

S tim u vezi treba napomenuti da se u praksi preduzetništvo, nerijetko, izjednačava sa razvojem malih i srednjih preduzeća, koja u Republici Srpskoj zajedno sa preduzetnicima čine 99,59% svih privrednih subjekata, zapošljavaju 75 odsto ukupno zaposlenih i ostvaruju 77,13 % poslovnih prihoda svih preduzeća. Osim toga, mala i srednja preduzeća i preduzetnici ostvaruju oko 73 odsto prihoda od prodaje na inostranom tržištu, te ostvaruju oko 76% ukupne neto dobiti svih preduzeća.

U ukupnom razvoju Republike Srpske mala i srednja preduzeća i preduzetništvo imaju dominantnu ulogu.

REGIONALNE RAZVOJNE AGENCIJE

Prenesene nadležnosti iz oblasti MSP-a i preduzetništva tiču se, prije svega, uspostavljanja Sektora za ekonomski razvoj i preduzetništvo, u čijem sastavu funkcioniše i Sektor za preduzetništvo pri Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, ali i formiranje Regionalnih razvojnih agencija BiH.

Po osnovu projekta "Podrška EU regionalnom ekonomskom razvoju u BiH" (EURED), tokom 2003. godine formirano je pet regionalnih razvojnih agencija prema sljedećim područjima:

- ARDA za sjeverozapadnu ekonomsku regiju Banjaluka;
- NERDA za sjeveristočnu ekonomsku regiju Tuzla;
- REZ za centralnu BiH – regija Zenica;
- SERDA za sarajevsku ekonomsku regiju Sarajevo i
- REDAH za hercegovačku ekonomsku regiju Mostar.

Takođe, na osnovu Strategije razvoja MSP u BiH za period 2009-2011. godine formiran je Forum za promociju i razvoj preduzetništva BiH kao savjetodavno tijelo Savjeta ministara BiH.

Imajući u vidu da Strategija razvoja MSP-a u BiH za period 2009-2011 godine više nije aktuelna jer je protekao period za koji je usvojena, insistira se na donošenju novog strateškog dokumenta na nivou BiH, što je suprotno ustavnim nadležnostima Republike Srpske i BiH. Takođe, potencira se i donošenje jednog zakona koji bi jedinstveno uredio oblast MSP-a, kao i formiranje Sektora i Agencije za razvoj MSP-a.

FINANSIJE

Prenos nadležnosti iz oblasti finansija, uređivanja unutrašnjeg duga, poreza, računovodstva i javnih nabavki se desio u posljednjih 20 godina.

Shodno Ustavu BiH, nadležnosti državne zajednice BiH iz oblasti finansija se nalaze u domenu finansiranja institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH. Sa druge strane, nadležnost Savjeta ministara iz oblasti finansija se tiču izvršavanja odluka PS BiH i Predsjedništva BiH iz oblasti koja je, takođe u nadležnosti institucija BiH. Savjet ministara ima obavezu da prilikom donošenja budžeta institucija BiH daje preporuke Predsjedništvu BiH, tj. organu nadležnom za predlaganje budžeta institucija BiH, PS BiH.

U vezi sa naprijed navedenim nadležnostima, 2000. godine je u okviru institucija BiH formirano Ministarstvo za trezor institucija BiH. Međutim 2003. godine formirano je Ministarstvo finansija i trezora BiH iako u oblasti finansija nije došlo do promjena u ustavnim nadležnostima entiteta i državne zajednice.

Ipak, Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave su kao nadležnosti Ministarstva finansija i trezora određeni:

- principi poreske politike, takse i pripreme propisa iz ovih oblasti (pripremu i predlaganje propisa iz oblasti indirektnih poreza koji su jedino u nadležnosti BiH vrši Upravni odbor

UIO, kao i određivanje principa politike indirektnog oporezivanja);

- uspostavljanje odnosa sa međunarodnim i domaćim finansijskim institucijama;
- pripremanje ugovora, sporazuma i drugih akata kojima BiH preuzima kreditne i druge finansijske obaveze sa drugim zemljama i međunarodnim organizacijama;
- planiranje i upravljanje dugom BiH i izvršavanje finansijskih i međunarodnih obaveza;
- predlaganje politike novog zaduživanja u zemlji i inostranstvu;
- pripremanje budžeta i završnog računa BiH;
- koordiniranje aktivnosti za obezbjeđivanje budžetskih sredstava BiH;
- izvršavanje budžeta i staranje o finansiranju institucija BiH;
- upravljanje novčanim sredstvima i održavanje jedinstvenog računa trezora;
- uspostavljanje računovodstvenih operacija institucija BiH;
- razvijanje i održavanje finansijskog informacionog sistema;
- propisivanje i provođenje internog nadzora budžetskih korisnika;
- vođenja aktivnosti o sukcesiji imovine bivše SFRJ;
- upravljanje imovinom u vlasništvu institucija BiH;
- kompiliracije, distribucije i objavljivanje konsolidovanih opštih vladinih fiskalnih podataka;
- pripremanje zakona, drugih propisa i procedura javnih nabavki i
- obavljanje i drugih upravnih i stručnih poslova utvrđenih zakonima i drugim propisima.

RADNA MJESTA

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mјesta u Ministarstvu finansija i trezora BiH formirane su sljedeće organizacione jedinice:

- Kabinet ministra,
- Kabinet zamjenika ministra,
- Sekretar Ministarstva (nije osnovna organizaciona jedinica ali su poslovi sekretara vezani za Ministarstvo kao cjelinu),
- Sektor za pravne, kadrovske, opšte i finansijske poslove,
- Sektor za budžet institucija BiH,
- Sektor za odnose sa finansijskim institucijama,
- Sektor za planiranje i upravljanje dugom,
- Sektor za trezorsko poslovanje,
- Sektor za poslove sukcesije bivše SFRJ,
- Sektor za fiskalne poslove,
- Sektor za finansiranje programa i projekata pomoći Evropske unije,
- Interna revizija.

Iz svega navedenog proizlazi da Ministarstvo finansija i trezora u okviru svoje nadležnosti obavlja i fiskalne poslove koji prema Ustavu BiH nisu u nadležnosti institucija BiH.

Skreće se pažnja i na činjenicu da u okviru Ministarstva finansija i trezora BiH, tj. Sektora za fiskalne poslove, funkcioniše Odjeljenje za izbjegavanje dvostrukog oporezivanja, iz razloga što se u oblasti izbjegavanja dvostrukog oporezivanja potpisuju sporazumi u vezi sa direktnim porezima koji su u isključivoj nadležnosti entiteta, odnosno Republike Srpske. Institucije BiH su nadležne jedino za ratifikaciju međunarodnih sporazuma.

STARA DEVIZNA ŠTEDNJA

U oblasti uređivanja unutrašnjeg duga bitno je istaći da je PS BiH tokom aprila 2006. godine usvojila Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje, kojim je prenesena odgovornost za vraćanje stare devizne štednje na BiH. Sa druge strane, istim zakonom je predviđeno da su entiteti i Distrikt Brčko dužni da obezbijede sredstva za vraćanje ovih obaveza.

Ustav Republike Srpske precizira da Srpska, između ostalog, uređuje i obezbeđuje svojinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika svojine, kao i finansiranje ostvarivanja prava i dužnosti Srpske. Nadležni organi Republike Srpske su u više navrata podnosiли zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o uslovima i načinu izmirenja obaveza po osnovu računa stare devizne štednje Ustavnom суду BiH.

Shodno Zakonu o izmirenju obaveza po osnovu stare devizne štednje, Vlada Republike Srpske je donijela Uredbu o postupku verifikovanja potraživanja i gotovinskih isplata po osnovu računa stare devizne štednje u Republici Srpskoj, kojom je propisan proces verifikacije, završen sa 15.12.2007. godine. Na ovaj način je ukupno verifikovano stare devizne štednje u iznosu od 254,4 mil. KM, uz napomenu da su gotovinske isplate od početka verifikacije iznosile 44,7 mil. KM, dok su za preostali iznos od 209,7 mil. KM emitovane obaveznice.

Odluka Ustavnog suda BiH je bila osnov za izmjene i dopune do tada važećih zakona unutar BiH koji su regulisali isplatu obaveza po osnovu stare devizne štednje. Konkretno, u Republici Srpskoj su navedenom Odlukom predviđene izmjene i dopune do tada važećeg Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske, i to prije svega, njegovih odredbi kojima je uređena stara devizna štednja.

Krajem maja 2006. godine je Narodna skupština Republike Srpske i usvojila potrebne izmjene i dopune Zakona o utvrđivanju i

načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske, čime su ispoštovane sve odredbe Odluke Ustavnog suda. Na ovaj način je Republika Srpska uspjela da prethodno prenesenu nadležnost na nivo BiH vratila u nadležnost institucija Republike Srpske.

INDIREKTNI POREZI

Sfera oporezivanja tj. indirektni porezi i njihov prenos sa Republike Srpske na nivo BiH je izvršena na osnovu sljedećih zakona:

- Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja;
- Zakon o porezu na dodatnu vrijednost;
- Zakon o upravi za indirektno oporezivanje BiH;
- Zakon o uplatama na jedinstven račun i raspodjeli prihoda;
- Zakon o akcizama BiH;
- Zakon o carinskoj politici;
- Zakon o carinskim prekršajima;
- Zakon o carinskoj tarifi BiH i
- Zakon o slobodnim zonama BiH.

S druge strane, na osnovu navedenih zakona formirani su:

- Uprava za indirektno oporezivanje BiH i
- Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje BiH.

Sistem odlučivanja u oblasti indirektnog oporezivanja povjeren je Upravnom odboru Uprave za indirektno oporezivanje, koji je direktno odgovoran Savjetu ministara BiH.

Članovi UO UIO sa pravom glasa su:

1. Ministar finansija i trezora BiH;
2. Ministar finansija Republike Srpske;
3. Ministar finansija Federacije BiH;

4. Stručni član ispred Vlade Republike Srpske;
5. Stručni član ispred Vlade FBiH i
6. Stručni član ispred Savjeta ministara BiH.

Upravni odbor broji i članove bez prava glasa, i to guvernera Centralne banke BiH i direktora Direkcije za finansije Distrikta Brčko.

Upravni odbor je nadležan za:

- utvrđivanje prijedloga politike o indirektnom oporezivanju za sprovođenje u cijeloj BiH, uz napomenu da politiku utvrđuje Savjet ministara BiH;
- informisanje Savjeta ministara BiH, kao i vlada Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko o politici i sprovođenju u vezi s indirektnim porezima i nastalim implikacijama na javne prihode, kako bi se olakšala priprema odgovornih budžeta;
- definisanje strateških ciljeva Uprave i ocjenu uspješnosti Uprave u postizanju tih ciljeva;
- odobravanje prijedloga budžeta UIO;
- odobravanje godišnjeg plana rada i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji koje priprema direktor UIO;
- donošenje odluka o spornim slučajevima u vezi s raspodjelom prihoda i
- sve druge zadatke predviđene zakonom.

Osim navedenog, Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje je nadležan i za iniciranje izrade zakonskih propisa u vezi s indirektnim oporezivanjem i njihovim izmjenama, uključujući i zakonske propise o poreskim stopama i strukturama, ukoliko to isti odbor smatra neophodnim u cilju sprovođenja Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja.

PROCEDURE

U skladu sa Zakonom, Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje, odluke donosi konsenzusom, uz napomenu da je drugačiji kvorum potreban za glasanje u slučaju odluka o:

- uspostavljanju uvoznih i izvoznih dažbina, ali i u slučaju bilo kakvih promjena ovih dažbina (potrebna prosta većina glasova članova Odbora uključujući i glas ministra finansija i trezora BiH);
- ostalim indirektnim porezima, uključujući i stope i strukture takvih poreza (potrebna prosta većina glasova članova Odbora uključujući i glasove ministra finansija Republike Srpske i Federacije). Ovaj se postupak glasanja isto tako primjenjuje na bilo koju odluku u vezi sa izuzećem od promjene u indirektnim poreskim stopama i strukturama i
- raspodjeli prihoda od indirektnih poreza (potrebna prosta većina glasova članova Odbora uključujući i glasove sva tri ministra finansija).

Ovakav sistem odlučivanja i glasanja je veoma važan, jer Republika Srpska putem ministra finansija ima pravo veta na odluke o uvođenju ili izmjeni uvoznih i izvoznih dažbina ili indirektnih poreza, odnosno na odluke o raspodjeli prihoda.

OSVRT

Nije suvišno još jednom ponoviti, da je gledajući iz ovoga vremenskog perioda i analizirajući odluke zakonodavnih organa, prvenstveno Narodne skupštine Republike Srpske, ova nadležnost sa Republike Srpske na nivo BiH prenesena legalno.

Suština prenosa je nešto sasvim drugo. Ovaj prenos nadležnosti ili otimanje nadležnosti od Republike Srpske je izvršen samo-

voljom i siledžijstvom Pedija Ešdauna i tzv. međunarodne zajednice, odnosno njenih moćnika.

I ovaj prenos je nazivan reforma, koju treba sprovesti zbog građana Republike Srpske, koje o tome niko ništa nije pitao, što je druga obmana kao i sam pojam reforma.

Reformi su prethodile afere koje su takođe otkrivene na osnovu naloga Pedija Ešdauna - carinska afera, afera u "Elektroprivredi Republike Srpske"... Visoki predstavnik je formirao komisiju koja će sprovesti ovu reformu a predsjednika te komisije je formalno imenovala Evropska komisija. Otkud njima te ingerencije, pa ni BiH ni Republika Srpska nisu članice Evropske unije.

Važna poluga ove reforme odnosno otimanja nadležnosti iz oblasti finansija je, osim Pedija Ešdauna, i vlast Republike Srpske i BiH koju čine Srpska demokratska stranka i Partija demokratskog progrusa. Ovaj "dvojac" je kao stvoren za ucjene, jer je za očuvanje pozicije vlasti spremam da sproveđe svaki prenos nadležnosti sa Republike Srpske na BiH. Osim optužbi za kriminal, tu je i ratna hipoteka kojom se i te kako dobro postižu zacrtani ciljevi.

Nažalost, cijenu su platili građani Republike Srpske koji su ostali bez svojih institucija koje su dobili Dejtonskim mirovnim sporazumom. Za žrtve su se predstavljali tadašnji funkcioneri Srpske demokratske stranke i Partije demokratskog progrusa. Republiku Srpsku, njene institucije i građane niko nije ni spominjao.

U ovom slučaju razvlašćivanja Republike Srpske možda je najadekvatniji eufemizam "dobrovoljno primorani". Vlast SDS-a i PDP-a je dobrovoljno primorana.

MINISTARSTVO ODBRANE BiH

Zakonom o odbrani BiH je formirano Ministarstvo odbrane BiH.

Scenario za prenošenje nadležnosti odbrane Republike Srpske i njene vojske na nivo BiH je identičan prenosu iz oblasti finansija, tj. formiranju Uprave za indirektno oporezivanje BiH i prenosu nadležnosti indirektnih poreza sa Republike Srpske na državnu zajednicu BiH.

Priprema je počela aferom “Orao”, (nelegalan izvoz oružja u Irak) i prislушкиvanjem Obavještajne službe Vojske Republike Srpske, SFOR-a i drugih međunarodnih predstavnika. Podrazumijeva se da je afere otkrio Ured visokog predstavnika i potom konstatovao “da je to nedopustivo, da entiteti nisu države i da se tako više ne mogu ponašati, te da treba pod hitno sprovesti reformu odbrane, vojske i obavještajne službe.”

Reforma u slučaju Republike Srpske uvijek znači prenos nadležnosti sa Republike Srpske na BiH. Tako je ovom reformom eliminisano Ministarstvo odbrane Republike Srpske i nastalo Ministarstvo odbrane BiH. Ako je ukinuto ministarstvo, logično je da je ukinuta i vojska i tako su promovisane Oružane snage BiH. Namjesto obavještajne službe Republike Srpske, dobili smo istu na nivou BiH.

Sve što je Pedi Ešdaun osmislio, pravni “eksperti” OHR-a su pretočili u zakone koje su nadležne skupštine u kojima većinu u to vrijeme imala SDS i PDP i usvojile. To se u našem narodu kaže “da je lako tuđom rukom hvatati zmiju”.

Međunarodni moćnici uz pomoć visokog predstavnika za BiH, su u saradnji sa SDS-om i PDP-om, koji su u to vrijeme činili vlast Republike Srpske, ostavili Republiku Srpsku bez njene vojske i Obavještajne službe.

RAČUNOVODSTVO

Zakonom o računovodstvu BiH je u oblasti računovodstva izvršen prenos nadležnosti u potpunosti suprotan Ustavu BiH.

Ovim zakonom je formirana Komisija za računovodstvo BiH čije su nadležnosti da:

- sprovodi i objavljuje standarde, uputstva, objašnjenja, smjernice i načela;
- sprovodi obuku, testiranje, sertifikaciju i licenciranje;
- nadgleda sprovodenje jedinstvenog Programa obuke za sticanje kvalifikacija u računovodstvenoj profesiji;
- uspostavlja jedinstven program testiranja kandidata;
- nadgleda sertifikaciju koju vrši profesionalno tijelo;
- nadgleda proceduru sertifikacije i licenciranja članova računovodstvene profesije u Republici Srpskoj i
- održava redovne konsultacije s ciljem kontrole primjene standarda.

Osim što je Zakon potpuno neustavan, isti ograničava nadležnosti Republike Srpske.

DRŽAVNA POMOĆ

U oblasti državne pomoći bilo je prenosa određenih nadležnosti. Kao primjer navećemo neke od njih:

Implementaciju Projekta Svjetske banke iz 2002. godine “Upravljanje čvrstim otpadom” je obavljala Jedinica za implementaciju projekta uspostavljena u Federalnom ministarstvu prostornog uređenja. Na izričit zahtjev Svjetske banke da se implementacija projekta vrši u Federalnom ministarstvu prostornog uređenja, Vlada Republike Srpske i Narodna skupština Republike Srpske su dale svoje saglasnosti. Za direktora Jedinice imenovan je član iz reda srpskog naroda, a finansijskog menadžera i menadžera za nabavke je imenovala Vlada Republike Srpske.

S obzirom na to da se implementacija ovog projekta uspješno odvijala, Svjetska banka je ponudila BiH i Republici Srpskoj nova kreditna sredstva u iznosu od 40 mil. USD \$ za Drugi projekat upravljanja čvrstim otpadom.

Projekat Svjetske banke Projekt urbane infrastrukture i pružanje usluga (2004. godine osnovni, a 2007. godine dodatni kredit) se na izričit zahtjev Svjetske banke, po osnovu čega su Vlada Republike Srpske i Narodna skupština RS, takođe dale svoju saglasnost, implementirao u Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, odnosno u tada formiranoj Jedinici za implementaciju projekta.

Druga makrofinansijska pomoć Evropske komisije BiH iz 2003. godine je uslovljavala uspostavljanje jedinstvene carine na nivou BiH.

PETI DIO
- OPRAVDANOST -

DGS

Formiranje Državne granične službe BiH je značilo, u zavisnosti od finansijskih, kadrovske i organizacionih mogućnosti DGS-a, uskcesivno preuzimanje graničnih prelaza. Analogno tome došlo je i do postepenog ukidanja Policijskih stanica za kontrolu prelaska državne granice MUP-a Republike Srpske.

Treba naglasiti da je u policijskim stanicama za kontrolu prelaska državne granice u sastavu MUP-a Republike Srpske, u posljednjoj godini prije formiranja DGS-a bilo ukupno 655 zaposlenih policajaca za čije plate je mjesечно izdvajano 298.000,00 KM, odnosno godišnje 3,576 mil. KM.

Uz materijalne troškove od oko 450.000,00 KM godišnje, koliko je bilo potrebno za rad 14 policijskih stanica, tj. za rad Granične policije dok je funkcionala u sastavu MUP-a RS na godišnjem nivou je izdvajano oko 4,026 mil. KM. Sa druge strane, u prvoj godini postojanja DGS je potrošila 17 mil. KM, što je ujedno, i njen najmanji budžet. Naime, od 2009. godine svi budžeti DGS-a su bili preko 70 mil. KM, a do danas je za ove namjene utrošeno nešto malo manje od jedne milijarde KM.

Bezbjednosna i sigurnosna situacija nije bila ništa manje kvalitetna dok su poslove obezbjeđenja i kontrole državne granice obavljali pripadnici policijskih stanica za kontrolu prelaska državne granice MUP-a Republike Srpske. Čak, vrlo vjerovatno, naprotiv!

CIPS

Razvoj projekta CIPS (Direkcija za implementaciju CIPS projekta) započet je 2000. godine, a sa realizacijom istog se počelo 2003. godine nakon donošenja Zakona o matičnom broju građana, ličnoj karti i drugih zakonskih akata kojima su nadležnosti za pomenute oblasti i izdavanje ličnih dokumenata djelimično

prenesene u nadležnost Direkcije CIPS, odnosno Ministarstva civilnih poslova BiH.

Vremenom su i izdavanja putnih isprava i registracija motornih vozila preneseni, takođe na CIPS. Nadležnost MUP-a Republike Srpske je da sprovodi postupak izdavanja ličnih dokumenata, dok centralnu evidenciju vodi Direkcija CIPS-a. Specifičnost ovog sistema su, s jedne strane zakoni koji se donose na nivou BiH i kojima se definišu nadležnosti CIPS-a, i sa druge strane, baza podataka koje su, de jure, u vlasništvu MUP-a Republike Srpske i kantonalnih MUP-ova u FBiH. Akviziciju obavljaju radnici MUP-a Republike Srpske, a stručne poslove bi trebalo da obavljaju radnici CIPS-a. Bez obzira na to što ih nema dovoljno, nerijetko su, za informatičku i pravnu oblast po ugovorima o djelu angažovani radnici MUP-a Republike Srpske i radnici kantonalnih MUP-ova. Troškove nabavki opreme, održavanja i zakupnina snosi CIPS, itd.

Od uplata građana za lične karte i putne isprave MUP Republike Srpske pripada 30% a od vozačkih dozvola 20 odsto, ostatak od oko 70 % uplaćuje se Direkciji CIPS, što bi svakako trebalo mijenjati.

Kroz rad Direkcije CIPS su se ispoljili i izvjesni negativni efekti, koji se ogledaju, prije svega kroz:

- sporo i tromo tumačenje propisa i proporcija vezanih za konačne iznose naknada koje se po pravilu realizuju sa velikim zakašnjnjem;
- česta nestašica obrazaca i putnih isprava, a ponekad i kod drugih dokumenata, što dovodi u pitanje rješavanje zahtjeva stranaka u razumnom ili propisanom roku što s pravom izaziva nezadovoljstvo korisnika.

Navedeni efekti su posljedica neadekvatnog planiranja potreba koje se, objektivno mogu predvidjeti za određene periode tokom godine, ali i rezultat neadekvatne organizacije rada uopšte. Na

ovakve situacije MUP Republike Srpske ne može uticati jer je nabavka i distribucija obrazaca za putne isprave i druge dokumente u nadležnosti Ministarstva civilnih poslova BiH. Činjenica je da su sve negativne reakcije građana usmjerene, prije svega, na rad zaposlenih u MUP-u Republike Srpske, čime se u javnosti neopravdano stvara pogrešna slika o neefikasnosti, ne samo MUP-a, već i ostalih organa uprave Republike Srpske.

Po ovom osnovu bi se trebale pokrenuti procedure u vezi sa povratom prenesenih nadležnosti u okrilje institucija Republike Srpske.

SIPA

Agencija za istrage i zaštitu (SIPA) formirana je na osnovu Zakona o Agenciji za informacije i zaštitu, donesenog 2002. godine. U nadležnosti ove Agencije su (prenesena ovlaštenja) kontrole proizvodnje i trgovine narkoticima, međunarodnog i domaćeg terorizma, nedozvoljene trgovine nuklearnim materijama, nedozvoljene trgovine hemijsko-biološkim oružjem, međunarodnog organizovanog kriminala i krivičnih djela kažnjivih po međunarodnom ratnom i humanitarnom pravu.

Nadležnost i ovlaštenja, kao i organizaciona struktura su znatno proširena 2004. godine donošenjem Zakona o državnoj agenciji za istrage i zaštitu sa pripadajućim setom zakona o policijskim službenicima BiH, zaštiti svjedoka, sprečavanju pranja novca, izmjeni Zakona o krivičnom postupku.

Kao negativni efekti bi se mogli navesti i činjenice da su oblasti rada i sprečavanje krivičnih djela, ali i pripadajuća odgovornost, istovremeno u nadležnosti Agencije za istrage i zaštitu i u nadležnosti MUP-a Republike Srpske. Na ovaj način se stvara svojevrsni paralelizam, preklapaju se ovlašćenja i dolazi do sukobljavanja i kolizije nadležnosti između navedenih institucija.

U oblasti bezbjednosti, odnosno unutrašnjih poslova su, gotovo konstantno, prisutni pokušaji prenosa nadležnosti putem inicijativa za uspostavljanje centralnih evidencija u različitim oblastima, za koje ne postoji pravni osnov, zatim preko inicijativa za donošenje strategija na nivou BiH, odnosno kroz izmjenu zakonskih propisa.

Do danas su institucije Republike Srpske uspješno spriječile prenos nadležnosti, i to:

- u oblasti oružja – kroz projekte Evropske komisije pokušano je uspostavljanje centralnog registra oružja, što bi neminovno dovelo do usvajanja zakona o oružju na nivou BiH, bez obzira što se radi o nadležnosti entiteta, odnosno kantona. Krajnji ishod je usaglašavanje zakona o oružju u BiH međusobno, i sa propisima EU;
- prevoz opasnih materija; ova nadležnost je zadržana i pored pokušaja da se prenese na nivo BiH;
- zaštita tajnih podataka;
- Zakon o deminiranju u BiH - Ministarstvo civilnih poslova je 2011. godine dostavilo u proceduru Nacrt zakona o protivminskom djelovanju kojim je, umjesto Centra za uklanjanje mina, predviđeno osnivanje još jedne agencije sa tri terenske kancelarije. Osim toga, Nacrtom zakona su data i šira ovlaštenja Agenciji, kao npr. da ista ima ovlaštenja da vrši inspekcijski nadzor nad entitetskim i kantonalnim organima civilne zaštite.

Bilo bi dobro, sa ciljem onemogućavanja daljeg prenosa nadležnosti sa Republike Srpske na institucije BiH, obezbijediti veći stepen saradnje sa predstavnicima Republike Srpske u institucijama BiH kako bi se “imale” pravovremene informacije o planiranim aktivnostima na donošenju propisa, strategije i drugih akata. Takođe, na ovaj način bi se institucijama Republike Srpske “stvorio” prostor za blagovremenu reakciju.

PRAVOSUĐE

U pogledu pravosudnog sistema, Ministarstvo pravde Republike Srpske, kao resorno nadležno ministarstvo je mišljenja da se sjednice Strukturalnog dijaloga trebaju, prije svega, vratiti na početna pitanja zbog kojih je dijalog i otpočeo i redefinisati pitanje pravosuđa na nivou BiH i Visokog sudskeg i tužilačkog savjeta BiH.

Drugim riječima, pitanje daljeg razvoja pravosudnog sistema i njegove nadležnosti na nivou entiteta i BiH, treba da budu riješeni kroz Strukturalni dijalog koji je otpočeo prema dogovoru najviših predstavnika Evropske komisije i najviših predstavnika vlasti Republike Srpske, uz napomenu da su predmet Strukturalnog dijaloga: analiza organizacije i nadležnost Suda i Tužilaštva BiH, apelacione nadležnosti Ustavnog suda BiH, redefinisanje mesta i uloge Visokog sudskeg i tužilačkog savjeta BiH, retroaktivna primjena Krivičnog zakona BiH, brisanje člana 7. važećeg Zakona o sudu BiH, kao i druga pitanja u vezi sa reformom pravosuđa. Prema izvještajima Ministarstva pravde Republike Srpske, dosadašnje sjednice nisu dale očekivane rezultate i od svih predviđenih prioriteta, riješeno je samo pitanje retroaktivne primjene Krivičnog zakona BiH.

U tom smislu reforma pravosudnog sistema bi trebalo da se sagleda realno, te se predlažu sljedeća rješenja:

- Da se formira Viši sud BiH. Formiranjem Višeg suda BiH ne bi došlo do ponovnog prenosa nadležnosti, jer je prenos već izvršen nametanjem Zakona o sudu BiH od strane Visokog predstavnika i uspostavljanjem Suda BiH. Viši sud BiH bi samo preuzeo ingerencije sadašnjeg Apelacionog savjeta Suda BiH.

VSTS

- Da, u skladu sa principima dogovorenim u Briselu, Visoki sudske i tužilačke savjet, takođe, ostane na nivou BiH, uključujući i

podsavjete. Kao i u prethodnom slučaju, ni ovdje ne bi došlo do dodatnog prenosa nadležnosti, jer se isti već dogodio donošenjem Zakona o VSTS-u i osnivanjem VSTS-a.

U jednom od principa za novi zakon o VSTS navedeno je da će podsavjet tužilaca birati/predlagati tužioce, što bi "otvorilo" prostor za vraćanje jedne nadležnosti u Republiku Srpsku, u smislu da VSTS predloži, a Narodna skupština Republike Srpska bira glavnog tužioca.

No, osim gorenavedenog mišljenja Ministarstva pravde Republike Srpske, prisutna su i shvatanja prema kojima je, u vezi sa Visokim sudskim i tužilačkim savjetom BiH, potrebno naglasiti činjenicu da se prilikom donošenja zakona i ustanovljenja Visokog sudskog i tužilačkog savjeta, nije ispoštovao niti jedan od zaključaka Narodne skupštine Republike Srpske, čime su se stekli uslovi za preispitivanje navedenog zaključka, odnosno za opoziv istog. Prema istim shvatanjima, ne bi se smjela zanemariti ni činjenica da Visoki sudski i tužilački savjet BiH svoj ustavni osnov nalazi u Ustavu Republike Srpske, tj. u Amandmanu na Ustav Republike Srpske suprotan važećim odredbama Ustava Republike Srpske.

OMBUDSMAN BiH

Kancelarija ombudsmana za ljudska prava BiH – član -10 – 49. Glava II Ustava Republike Srpske je u cijelosti posvećena ljudskim pravima i slobodama čiju zaštitu, pored ostalih institucija, vrši i Ombudsman Republike Srpske. Upravo iz tih razloga postavlja se pitanje opravdanosti prestanka rada Ombudsmana Republike Srpske, a posebno s aspekta da je tu obavezu nametnuo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH.

Važećim Ustavom Republike Srpske i Ustavom BiH nije predviđena mogućnost da se zakonima BiH nameću obaveze entitetima, odnosno u konkretnom slučaju Republici Srpskoj.

Naime, Ustavom BiH, ali i Ustavom Republike Srpske su jasno razgraničene nadležnosti organa BiH i entiteta, odnosno Republike Srpske. Takođe, nedvosmisleno je definisan, kako postupak, tako i procedura prenosa nadležnosti sa entitetskog na nivo državne zajednice BiH.

VODENI SAOBRAĆAJ

U oblasti vodnog saobraćaja Ministarstvo komunikacija i transporta BiH kontinuirano pokušava da inicira donošenje Zakona o unutrašnjoj plovidbi BiH, iako entitetska ministarstva imaju svoje zakone kojima je uređena ova materija. Naime, već nekoliko godina u opticaju je prednacrt zakona, čiji se sadržaj odnosi na regulisanje unutrašnje plovidbe u BiH. Ukoliko bi se ovaj zakon i usvojio, sve nadležnosti u ovoj oblasti bi bile prenijete na nivo BiH. Njegovim usvajanjem bi se čak odredilo i mjesto gdje bi, na teritoriji entiteta, bile smještene kapetanije. Treba imati u vidu da Ministarstvo komunikacija i transporta BiH i dalje "ne odustaje" od usvajanja ovog zakona, već samo mijenja njegov naziv, dok sadržina, u principu, ostaje ista.

S obzirom na to da je u Republici Srpskoj usvojen Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske i da su na osnovu njega usvojeni podzakonski akti, kojima je unutrašnja plovidba u Republici Srpskoj u potpunosti uređena, Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske je mišljenja da ne postoji nijedan osnov za usvajanje jedinstvenog zakona na nivou BiH, i u skladu s tim se protivi donošenju istog.

POŠTANSKI SAOBRAĆAJ

Oblast poštanskog saobraćaja na nivou BiH je definisana Zakonom o poštama BiH, kojim su uredeni osnovni principi

poštanskog saobraćaja, funkcionisanje Agencije za poštanski saobraćaj i druga opšta pitanja. Osim ovog zakona, entiteti imaju svoje zakone kojima je potpunije definisan poštanski saobraćaj.

Međutim, Ministarstvo komunikacija i dalje inicira donošenje Zakona o poštanskim uslugama BiH, kojim bi se prenijele nadležnosti. "Nacrtom Zakona o poštanskim uslugama BiH", koji je bio na dnevnom redu Savjeta ministara BiH u 2014. godini nadležnosti Agencije za poštanski saobraćaj se veoma šire. Istim nacrtom je predviđen i prenos nadležnosti u inspekcijskim poslovima, što je apsolutno neprihvatljivo jer u Republici Srpskoj ove poslove obavlja Republička uprava za inspekcijske poslove.

U svakom slučaju, nacrt zakona je urađen bez uvažavanja interesa i nadležnosti Republike Srpske. Iz tog razloga je Vlada Republike Srpske ponuđena rješenja ocijenila kao neprihvatljiva. Slijedeći i uvažavajući mišljenje Vlade Republike Srpske, tadašnji ministri u Savjetu ministara BiH koji su bili iz Republike Srpske, takođe nisu dali podršku navedenom nacrtu zakona.

Uzimajući u obzir dosadašnja iskustva u vezi sa prenosom nadležnosti, vrlo izvjesno je da je samo pitanje dana kada će navedeni propis u istoj ili sličnoj formi biti upućen u zakonom predviđenu proceduru.

DRUMSKI SAOBRAĆAJ

U oblasti drumskog saobraćaja, Ministarstvo komunikacija i transporta BiH je 2006. godine donijelo Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH. Sa druge strane, 2011. godine je na prijedlog Ministarstva saobraćaja i veza Republike Srpske usvojen Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima u Republici Srpskoj. U skladu sa Zakonom o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH, te po osnovu njega usvojenih

podzakonskih akata, prenesene su određene nadležnosti po pitanju homologacije vozila i rezervnih dijelova, sertifikovanje vozila koja se koriste za prenos opasnih materija.

U skladu sa navedenim, 2008. godine je Vlada Republike Srpske donijela zaključak o pokretanju ocjene zakonitosti i ustavnosti Pravilnika o sertifikovanju vozila i uslovima koje organizacije za sertifikovanje vozila moraju ispuniti i Pravilnika o homologaciji vozila, dijelova i uredaja i opreme vozila.

Takođe na prijedlog Ministarstva komunikacija i transporta BiH, Parlamentarna skupština BiH je 2002. godine donijela Zakon o međunarodnom i međuentitetском drumskom prevozu kojim je nadležnost za vršenje inspekcijskog nadzora nad ovim zakonom data inspekcijskim organima na nivou BiH. Treba reći da rad Inspektorata Ministarstva komunikacija i transporta BiH u prethodnom periodu nije dao nikakve rezultate. I dalje je prisutna ekspanzija rada nelegalnih prevoznika, kao i ekspanzija nelojalne konkurenčije. Kontrola izvršenja od strane ovih inspektora se svodi na kontrolu domaćih prevoznika, dok strani prevoznici ne podliježu, odnosno vrlo malo podliježu kontroli. Osim toga, godinama unazad Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske je ukazivalo na nezakonit rad prevoznika iz FBiH na teritoriji Republike Srpske. S obzirom na to da pomenuti prevoznici nisu spriječeni u nezakonitom radu, može se zaključiti da Inspektorat nije reagovao, odnosno nije adekvatno reagovao.

Ne treba izgubiti iz vida činjenicu da se već nekoliko godina održavaju sastanci sa ciljem mijenjanja ovog zakona, koji nisu urodili plodom, tj. do danas nije usaglašena ni njegova radna verzija.

Zakonom o međunarodnom i međuentitetском drumskom prevozu izdavanje licenci prevoznika i legitimacija za vozače u međunarodnom drumskom prevozu je u nadležnosti Ministarstva komunikacija i transporta BiH.

Na osnovu Zakona o međunarodnom i međuentitetskom drumskom prevozu, Ministarstvo komunikacija i transporta BiH, donijelo je Pravilnik o uslovima i postupku izdavanja licenci i kvalifikacijskih kartica vozača za obavljanje međunarodnog drumskog prevoza, kojim se osporava obrazovanje za vozača motornog vozila u Republici Srpskoj. Njegova primjena je prolongirana, jer je nadležno Ministarstvo Republike Srpske tražilo da se Pravilnik, ili stavi van snage, ili izmjeni s obzirom na to da nije urađen u skladu sa direktivom Evropske unije na koju se poziva.

Njime se osporava i obrazovanje za vozače motornog vozila u Republici Srpskoj, te propisuju novi nameti prevoznicima. Osim toga nije uspostavljen ni informacioni sistem na kome je predviđeno da se zasniva primjena Pravilnika. Trenutno je primjena pominjanog pravilnika prolongirana.

CERTIFIKACIJA

U oblasti homologacije i certifikacije vozila ministar komunikacija i transporta BiH je 2008. godine donio Pravilnik o homologaciji vozila, dijelova uređaja i opreme vozila i Pravilnik o certifikovanju vozila i uslovima koje organizacije za certifikovanje vozila moraju ispuniti bez saglasnosti članova radnih grupa za izradu navedenih pravilnika ispred institucija Republike Srpske.

Nezakonitost donesenih pravilnika ogleda se u činjenici da se Zakonom o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima BiH ne propisuje obaveza i pravo bilo kog organa, pa ni ministra komunikacija i transporta BiH da sprovodi upravni postupak, u smislu davanja ovlašćivanja organizacije koja će, da obavlja administrativne i tehničke poslove iz oblasti homologacije i certifikacije vozila.

Treba naglasiti da su nadležnosti iz oblasti homologacije i certifikacije vozila u isključivoj nadležnosti entiteta, ali da su isti

preneseni na nivo BiH donošenjem podzakonskih akata za primjenu Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH. Na osnovu ovih podzakonskih akata, poslovi entitetskih institucija su povjereni pravnim subjektima po izboru institucija BiH, što je u suprotnosti sa članom III Ustava BiH i članom 2, stav 2. Zakona o upravi BiH.

RAK

Regulatorna agencija za komunikacije je formirana u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH koji je nametnuo visoki predstavnik za BiH. Ovim zakonom je RAK preuzela većinu nadležnosti i regulativu u oblasti telekomunikacija.

Sa druge strane, entitetima nije ostala nijedna nadležnost jer je Zakon o komunikacijama Republike Srpske gotovo u cijelosti stavljen van snage, ali i svi dotadašnji zakonski i podzakonski akti koji su uređivali ovu oblast. U Republici Srpskoj to je bio Zakon o telekomunikacijama Republike Srpske.

Moramo se vratiti početnoj formulaciji da je RAK formiran u skladu sa zakonom, koji je nametnuo visoki predstavnik, kojim su oduzete sve nadležnosti iz oblasti komunikacija Republici Srpskoj.

Famoznog Savjeta za implementaciju mira nema nigdje u Dejtonskom mirovnom sporazumu, a iz njegovog djelovanja su proizila još famoznja bonska ovlaštenja. Ova ovlaštenja koja su izraz ne Dejtonskog mirovnog sporazuma već volje međunarodnih moćnika su omogućila jednom čovjeku u liku visokog predstavnika BiH, da mijenja Ustav Republike Srpske i BiH, donosi zakone i podzakonske akte, smjenjuje izabrane zvaničnike i šta sve ne, jednostavno narodski rečeno, da "vedri i oblači", bez bilo kakve odgovornosti.

Za sve probleme i slabosti u Republici Srpskoj, po "dijagnozi" tih međunarodnih moćnika odgovornost snose domaći zvaničnici i

institucije Republike Srpske, nikada visoki predstavnik koji ima ovlaštenja “kao car, kao Luj, kao maharadža”. Za ne vjerovati je da se ovakve stvari dešavaju u Evropi na kraju 20. i početku 21. vijeka.

Fascinantno je da intelektualna ili akademска zajednica u Republici Srpskoj ne reaguje na sve ovo. Da bi se došlo do ovoga zaključka, jednostavno treba samo pročitati Dejtonski mirovni sporazum. Ne pročitati Dejtonski sporazum koji nam određuje sudbinu znači isto “što i nositi vlastitu ličnu kartu a ne znati šta u njoj piše, ni ime ni prezime, ni ime oca, ni datum rođenja”.

Ovdje se ne postavlja pitanje štetnosti ovoga nametanja zakona po Republiku Srpsku, ona je evidentna, već se radi o iznosu visine štete koja je nanijeta.

Utvrđena vrijednost licence za “Telekom Srpske” kao i za ostala dva operatera iznosi 140 mil. KM na period od 15 godina, počevši od 2004. godine. Osim toga, postoje i druge obaveze za pravo korišćenja blokova i naknade za grupacije brojeva, internet usluge, troškove članarine i radio-frekventnog spektra i slično, tako da je za 2006. godinu “Telekom Srpske” uplatio RAK-u 18.431.516,00 KM. Treba imati u vidu da i svi drugi operateri u oblasti telekomunikacija iz cijele BiH dozvole plaćaju RAK-u, pri čemu entiteti ne dobijaju ništa od tog iznosa.

VIŠAK

Regulatorna agencija za komunikacije BiH svake godine ostvaruje višak prihoda nad rashodima u iznosu od 5-7 miliona KM, a nekad i više. Zakonom o komunikacijama je predviđeno da RAK svake godine upućuje zahtjev Savjetu ministara BiH za raspodjelu viška sredstava. Dosadašnjim raspodjelama RAK-u je ostavljen dio sredstava za kupovinu poslovne zgrade i nabavku monitoring opreme, dok je preostali dio raspoređivan za razvoj Sektora komunikacija u BiH.

Logično i pravično bi bilo da se dio sredstava vrati entitetima, odnosno Republici Srpskoj, kao što je to učinjeno prilikom naplata licenci telekom operaterima, gdje je 1/3 sredstava vraćena "Putevima Republike Srpske" za razvoj infrastrukture, a 2/3 Federalnoj direkciji, takođe za razvoj infrastrukture.

Iz viška prihoda nad rashodima RAK od 2004. godine uplaćuje po 1,170 mil. KM Javnom RTV servisu BiH za zakup satelitskog prostora. Ta sredstva Savjet ministara doznačava Ministarstvu komunikacija i transporta BiH, a Ministarstvo prosljeđuje BHRT-u.

Članom 3. Zakona o Javnom RTV sistemu BiH definisano je da sistem javnog emitovanja u BiH čine BHRT, RT FBiH, RTRS i korporacija javnih RTV servisa u BiH.

U skladu sa navedenim, Ministarstvo saobraćaja i veza RS je mišljenja da nisu jasno definisani kriterijumi za raspodjelu tih sredstava, te da se kriterijumi trebaju zakonski precizirati, sredstva dodjeljivati javno i ravnopravno za sva tri javna RTV servisa, a ne kao što je to činjeno do danas. U skladu sa navedenim, Republika Srpska se nalazi u neravnopravnom položaju, zbog čega je oštećena za velika novčana sredstva iz ove oblasti.

Zakonom o RTV sistemu definisan je sistem naplate i raspodjele prihoda od RTV takse, uz napomenu da je istim zakonom favorizovana BHRT, na štetu druga dva RTV servisa unutar BiH. Uzimajući u obzir činjenicu da se po ovom osnovu na teritoriji Federacije znatno manje prikupi sredstava u odnosu na Republiku Srpsku, Radio-televizija Republike Srpske je stavljena u neravnopravan položaj. Od ukupno prikupljene RTV takse, RTRS učestvuje sa 42% dok u raspodjeli dobije svega 25 odsto, stoga je neophodno mijenjati sistem naplate i raspodjele prihoda od RTV takse.

RTRS, odnosno Republici Srpskoj su uskraćena i velika finansijska sredstva iz ove oblasti. Naime od 2005. do 2015. godine po osnovu prikupljene RTV takse na području Republike Srpske je u korist jedinstvenog RTV servisa BHRT doznačeno čak 105,4 mil. KM.

OSTALO

Prenosi nadležnosti su se dešavali i u brojnim drugim oblastima.

Kroz rad na različitim dokumentima koji su se najčešće odnosili na strategije ili projekte iz oblasti životne sredine a koji su finansirani od strane institucija Evropske unije, predlagani su a i dalje se predlaže osnivanje Agencije za zaštitu životne sredine BiH i Agencije za hemikalije BiH.

Bez obzira na to što, s jedne strane Republika Srpska ima normativno pravno uredene oblasti životne sredine i hemikalija, a Federacija BiH i Distrikt Brčko sa druge strane nemaju adekvatno uredenu ovu oblast, uvijek je preporuka da se formira Agencija za zaštitu životne sredine na nivou BiH.

POLJOPRIVREDA

Upravna organizacija u sastavu Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH je osnovana sa ciljem obezbjeđenja transparentnosti i koordinacije sistema plaćanja u BiH, podrške mjerama politike, te postepenog prilagođavanja sistema plaćanja sa istim sistemom Evropske unije.

Međutim konkretni efekti formiranja ove upravne organizacije nisu zadovoljavajući. Kao negativni efekti mogli bi se

izdvojiti konstantni pokušaji preuzimanja određenih nadležnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja u smislu težnji da Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH obavlja funkcije buduće IPARD Platne agencije BiH. Takođe, rezultati rada Kancelarije ne mogu da opravdaju budžetska sredstva određena za funkcionisanje iste.

VETERINARSTVO

Kancelarija za veterinarstvo BiH i Agencija za obilježavanje životinja su formirane u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u BiH usvojenim 2002. godine, te u skladu sa drugim podzakonskim aktima. Pomenutim aktima je dio nadležnosti sa entiteta prenesen na institucije BiH.

Republika Srpska je u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, osnovala i organizovala veterinarsku službu na teritoriji cjelokupne Srpske sa svim neophodnim segmentima koji se odnose na terensku veterinarsku službu (veterinarske ambulante, stanice i apoteke), dijagnostičke laboratorije i inspekcije. Svi segmenti službe funkcionišu bez negativnih primjedbi bilo kojih subjekata u smislu djelovanja rada veterinarskih službi.

Osnivanje Kancelarije za veterinarstvo BiH je za posledicu imalo prenos nadležnosti koje su do tada normalno funkcionsale u Republici Srpskoj, što je za rezultat imalo i izvjesne negativne efekte, i to kod:

- granične veterinarske inspekcije, jer je smanjena efikasnost inspekcije, podaci o vrstama i kvalitetu uvezenih pošiljki su nedostupni, zatim neadekvatno ili nikakvo je sprovodenje karantinskih mjera kod uvezenih životinja i sl.;

- donošenja veterinarskih podzakonskih akata iz razloga što se propisi donose bez saglasnosti entiteta. Propisi nisu sprovodivi jer

su rađeni bez analize stvarnog stanja, usvajani po želji “zainteresovanih grupacija”, nedostupni su javnosti i najčešće se stavljuju na snagu prije objavljivanja u službenim glasilima;

- obilježavanja životinja bez manjkavosti i neažurnosti propisa, nedostupne baze podataka kao i neblagovremenog snabdijevanja markicama i obrascima;

- izdavanje rješenja za uvoz sertifikata i drugih obrazaca zbog toga što je procedura duga i komplikovana. Podnošenje zahtjeva za izdavanje rješenja je obavezno i kod pošiljki za koje to ne bi trebalo da bude neophodno. Takođe, prilično skupi obrasci se moraju obavezno koristiti u toku procedura za dobijanje rješenja, iako bi, po pravilu, isti trebalo da budu besplatni i dostupni preko interneta;

- mogućnosti izvoza, jer ne postoji mogućnost izvoza životinja i proizvoda u Evropsku uniju;

- saradnja koja je veoma slaba, a i to malo zahvaljujući insistiranju entiteta ili međunarodne zajednice;

- podataka o kretanju bolesti u okruženju jer su isti poznati samo Kancelariji za veterinarstvo BiH, a tiču se i Republike Srpske.

Osim toga, u pripremi i preuzimanju međunarodnih obaveza ne učestvuju entiteti, dok su istovremeno entiteti nosioci sprovodenja, priprema i preuzimanja obaveza.

BEZBJEDNOST HRANE

Agencija za bezbjednost hrane osnovana je na osnovu Zakona o hrani BiH. Imajući u vidu da nisu doneseni svi podzakonski akti iz ove oblasti, te da rješenje o formiranju i načinu odlučivanja u Upravnom odboru Agencije nije adekvatno riješeno, pitanje ravnopravnosti i uloge entiteta, kao i njihove odgovornosti u ovoj oblasti su dovedene u pitanje.

Negativni efekti se odnose i na donošenje propisa koji nisu usaglašeni sa entitetima. Preuzimaju se međunarodne obaveze i potpisuju sporazumi u kojima ne učestvuju entiteti, a koji su dužni da ih primjenjuju i sprovode. Određuju se nadležnosti institucija, kao npr. laboratorija, bez ikakve konsultacije sa entitetima. Sve navedeno se može, i treba vratiti u nadležnost institucija Republike Srpske.

SAVJET ZA DJECU

Savjet za djecu BiH formiran je 2002. godine. Nadležnost istog se nalazi u oblasti monitoringa, izvještavanja i savjetovanja o stanju prava djeteta u BiH, što se pokazalo jako nefunkcionalno i inertno.

Da bi se ovaj problem riješio na 18. sjednici Savjeta ministara BiH od 26.07.2007. godine, formiran je "novi Savjet za djecu" sa znatno proširenim zakonodavnim i izvršnim nadležnostima, čime su se preuzele nadležnosti entiteta i čime se izašlo iz okvira nadležnosti propisanih u prvoj odluci.

Ovu nadležnost treba vratiti Republici Srpskoj.

INSTITUT ZA NESTALE

Formiranjem instituta za nestala lica BiH zadržan je postojeći kadar Kancelarije, kao i dotadašnja teritorijalna šema rasporeda područnih i terenskih kancelarija, kao i hala za obdukciju i identifikaciju ekshumiranih tijela u Banjaluci, Istočnom Sarajevu i Nevesinju.

Na nivo Instituta je preneseno samo planiranje, upravljanje, tj. rukovođenje i nadzor, finansiranje iz državnog budžeta, opšti kadrovski poslovi i izrada centralne evidencije nestalih BiH. Prepostavlja se da bi funkcionisanje ovog instituta trebalo da doneše

pozitivne efekte, ukoliko u skladu sa Zakonom o nestalim licima BiH i Zakonom o krivičnom postupku, u procesu traženja nestalih lica sve relevantne institucije na nivou državne zajednice BiH (SIPA, OSA, Tužilaštvo) kao i entitetski MUP-ovi uzmu svoje adekvatno mjesto i učešće.

Sa druge strane, prisutni su i negativni efekti, koji se prije svega ogledaju kroz nejasnoće oko imenovanja Kolegija direktora Instituta. Opravdanost postojanja treba objektivno preispitati sagledavajući pozitivne i negativne efekte dosadašnjeg rada, jer ništa nije sveto da se ne može promijeniti.

KULTURNO NASLJEĐE

U oblasti zaštite kulturnog nasljeđa došlo je do prenosa nadležnosti sa Zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, na Komisiju za čuvanje nacionalnih spomenika BiH, iako je članom VI stavom 4. Aneksa VIII predviđeno da je ovo nadležnost Ministarstva za civilne poslove BiH.

Komisija za čuvanje nacionalnih spomenika BiH je osnovana 2001. godine Odlukom Predsjedništva BiH. Osim toga, visoki predstavnik je 2002. godine Republici Sрpskoj nametnuo Zakon o sprovođenju odluka Komisije koji, istina, nije širio nadležnosti navedene komisije.

Međutim, usvajanjem Pravilnika o aktivnostima Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika vezanim za međunarodnu saradnju, Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika je ovlašćena i za niz aktivnosti u oblasti međunarodne saradnje.

Shodno pomenutom pravilniku Komisija je počela širiti svoja ovlaštenja i na unutrašnjem nivou. Dokaz za to je da Komisija ima isključivu nadležnost u proglašavanju nacionalnih spomenika, preuzima ovlaštenja Zavoda za zaštitu spomenika, iako se strane

potpisnice nikada nisu složile o uvođenju jedne takve zajedničke institucije.

Na osnovu internih akata, Komisija je zaposlila veliki broj stručnih saradnika i njen godišnji budžet je veći od budžeta Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa Republike Srpske.

Komisija dobija i inostrane donacije i radi na poslovima koji su ekskluzivno poslovi zavoda. U FBiH već rade i na valorizacijama kulturno-istorijskog nasljeđa i restauraciji objekata, a u Distriktu Brčko se Komisija nametnula kao nadležno tijelo kada je u pitanju donošenje prostornih i urbanističkih planova, pa čak i kao tijelo koje može da daje stručna mišljenja o konstruktivnim sanacijama, konzervacijama i rekonstrukcijama objekata pod zaštitom.

Primjera radi, u Višegradi je zabranila saobraćaj putničkih vozila preko starog mosta iako sve ekspertize govore da to nije potrebno.

Konačno, može se reći da se Komisija ponaša kao krovna institucija, zabranjujući i onemogućavajući zavodima da se bave poslovima za koje su samo oni ovlašćeni i odgovorni.

BIBLIOTEKA

Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH već duže vrijeme pretendeuje da postane državna institucija i centralna biblioteka za BiH, iako ne djeluje na prostoru cijele BiH. Sve ovo je suprotno sa odredbom Zakona o upotrebi i zaštiti naziva BiH.

Koncept jedinstvene centralne bibliotečke institucije na teritoriji BiH nema uporište u pravnoj regulativi koja uređuje bibliotečku djelatnost u Republici Srpskoj, posebno iz razloga što je kultura u isključivoj nadležnosti Republike Srpske.

KULTURA

U oblasti kulture su prisutni sve učestaliji pokušaji prenosa nadležnosti sa entitetskog na nivo BiH, a najizraženiji su kroz:

Pokušaj uspostavljanja centralnih, državnih ustanova kulture BiH;

Sprovođenje Projekta Kreativna Evropa 2014-2020. godina i

Komisiju za očuvanje nacionalnih spomenika BiH i proširenje nadležnosti.

Ministarstvo civilnih poslova BiH kontinuirano, tokom proteklih 17 godina nerijetko pokušava da aktuelizuje pitanje rješavanja statusa sedam sarajevskih ustanova kulture, u kojima uz podršku dijela zajedničkih organa vlasti BiH pokušava uspostaviti status "centralnih, državnih ustanova kulture".

Svoja činjenja argumentuju navodima da je riječ o ustanovama kulture "od opštег značaja za BiH" i koje se finansiraju iz budžeta BiH. U pitanju su: Zemaljski muzej, Istorijski muzej, Muzej književnosti, Umjetnička galerija, Nacionalna i univerzitetska biblioteka, Biblioteka za slijepa i slabovidna lica i Kinoteka.

Sve je ovo pokušaj nelegalnog prenosa nadležnosti sa Republike Srpske na BiH.

ELEKTROPRENOS BiH

Ubrzo nakon osnivanja kompanije "Elektroprenos-Elektroprjenos BiH" a.d. Banjaluka, došlo je do problema u funkcionisanju, što je u velikoj mjeri bilo izazvano izmjenama Statuta kompanije koje je donio nezavisni član Upravnog odbora.

Vremenom su problemi u funkcionisanju kompanije bili sve izraženiji, a ogledali su se u različitim pristupima i interesima entiteta po pitanju razvoja i ulaganja u mrežu, složenim i unikatnim

modelom odlučivanja, te potpunom nemogućnošću donošenja odluka o pitanjima koja zahtijevaju konsenzus akcionara.

Kao najznačajniji problemi u funkcionisanju kompanije u prethodnom periodu bi se mogli izdvojiti:

1. Problemi upravljanja i odlučivanja;

2. Problem ujednačenog planiranja razvoja prenosne mreže i investiranja i

3. Problem strukture i broja zaposlenih.

Bez obzira na to što su učinjeni izvjesni pomaci u radu zajedničke kompanije, osim pozitivnih, njen rad prate i izvjesne negativne konotacije, a koje se ogledaju u sljedećem:

1. Do 2013. godine oko 300 mil. KM bilo je blokirano na računima "Elektroprenosa BiH" bez mogućnosti reinvestiranja u sistem ili raspodjelu dobiti akcionara u skladu sa kapital odnosom;

2. Zbog blokade rada i neefikasnosti kompanije do 2013. godine nisu mogle biti donešene investicione odluke, niti je bio omogućen razvoj prenosne mreže. Ovo je predstavljalo poseban problem realizacije započetih energetskih projekata u Republici Srpskoj.

3. Uz maksimalan napor i angažovanje relevantnih institucija Republike Srpske, 03.02.2012. godine usvojeni su principi koji su omogućili deblokadu rada ovog akcionarskog društva. Principi se odnose na:

- investiranje u prenosnu mrežu na području dva entiteta uz poštivanje kapital odnosa u kompaniji (paritet: FBiH 58,89% i Republike Srpske 41,11 odsto);
- broj i strukturu zaposlenih u kompaniji srazmjerno učešću u kapitalu;
- zahtjev da se u cilju deblokade rada kompanije, a do izmjene

internih akata, odluke na upravi i Upravnom odboru donose konsenzusom i

- vođenje politike kompanije uz usaglašavanje sa članovima Skupštine akcionara.

Donesen je i zaključak da se pokrene inicijativa za izmjenu Zakona o osnivanju Kompanije za prenos električne energije u BiH tj. inicijativa za izmjenu člana 17, čime bi se omogućila raspodjela neto prihoda kompanije akcionarima srazmjerno njihovom učešću u kapitalu kompanije, odnosno 41,11% za Republiku Srpsku i 58,89 odsto za FBiH.

Imajući u vidu da: a) je "Elektroprenos" formiran kao akcionarsko društvo čiju Skupštinu akcionara čine dva predstavnika entiteta (premijeri entiteta) b) Upravni odbor kompanije broji sedam članova iz BiH (četiri iz FBiH i tri iz Republike Srpske), evidentno je da bi se problemi u funkcionisanju kompanije i razvoju prenosne mreže mogli očekivati i u budućnosti iz sljedećih razloga:

1. Odluke Upravnog odbora se donose prostom većinom, što može dovesti do preglasavanja, tj. donošenja odluka na štetu Republike Srpske;
2. Propisan nacionalni ključ i način odlučivanja u upravi i Upravnom odboru su u suprotnosti sa osnovnim principima akcionarskih društava i standardima korporativnog upravljanja;
3. Ne postoji sud za registraciju kompanije na nivou BiH, te u skladu s tim kompanija i nije registrovana u sudu već u Ministarstvu pravde BiH;
4. Kompanija nije registrovana kao korporacija u sudovima oba entiteta;
5. Preduzeće nema upisane akcije u registru hartija od vrijednosti;
6. Ne postoji sud za ocjenu usklađenosti Statuta sa Zakonom na nivou BiH, niti je bilo koji drugi sud unutar BiH za to nadležan

i

7. Različite stope prirasta u planiranju po entitetima daju nerealnu pretpostavku za prognozu buduće potrošnje električne energije, a time i neosnovanu različitu dinamiku širenja prenosne mreže, odnosno izgradnje novih objekata.

PRENOSNI SISTEM

Funkcionisanje Nezavisnog operatora sistema za prenosni sistem u BiH formiranog na osnovu Zakona o prenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Zakona o osnivanju nezavisnog operatora sistema za prenosni sistem u BiH, takođe prate izvjesni negativni efekti, i to:

1. NOS se ponaša samostalno u donošenju brojnih strateških odluka, čijem usvajanju bi trebalo obavezno da prethodi usaglašavanje sa nadležnim institucijama Republike Srpske. Kao samo neke od primjera mogli bi se navesti pokušaji organizacija budućeg tržišta električnom energijom u BiH u okviru NOS-a, iako na nivou BiH nije usaglašen koncept oko organizacije istog. Takođe, NOS je tokom ranijih godina vodio pregovore sa Evropskom investicionom bankom o dodatnom kreditnom zaduženju iz koga je planirao kupiti novi poslovni prostor, bekap za SCADA sistem i softver za buduće tržište električne energije, bez obzira na to što ni tada o svim navedenim problemima nisu prethodila nikakva usaglašavanjima sa Republikom Srpskom.
2. Direktor NOS-a imenovan je na nezakonit način, bez saglasnosti članova Upravnog odbora iz Republike Srpske;
3. Izmjenom sistematizacije od strane uprave NOS-a, ovlaštenja izvršnog direktora za tehnička pitanja iz reda srpskog naroda su u potpunosti umanjena, zbog čega Republika Srpska praktično nema uticaja na bilo kakvu značajniju odluku Uprave NOS-a,

organizaciju rada, tehničko vođenje sistema i dispečiranje električne energije iz nadležnosti NOS-a.

NAMJENSKA INDUSTRIJA

Kao negativni efekat koji prati prenos nadležnosti iz oblasti namjenske industrije mogao bi se navesti gubitak vremena privrednih subjekata prilikom pribavljanja izvjesnih dokumenata, što u značajnoj mjeri utiče na njihovo poslovanje.

Naime, privrednim subjektima iz pomenute grane industrije iz Republike Srpske je potreban dug period za dobijanje odgovarajućih dozvola, saglasnosti i slično, jer se u postupku odlučivanja po istom obraćaju najprije entitetskom ministarstvu nadležnom za oblast industrije, a zatim Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

REGIONALNE AGENCIJE

Iz uspostavljanja regionalnih razvojnih agencija i Odjeljenja za razvoj preduzetništva je, takođe, proizašlo nekoliko negativnih efekata, koji se ogledaju prije svega:

Na međunarodnim skupovima za oblast malih i srednjih preduzeća prisustvuju, uglavnom, predstavnici Odjeljenja za razvoj preduzetništva i to bez potrebnih konsultacija sa Republikom Srpskom, što je neophodno s obzirom na to da se radi o oblasti koja je u isključivoj nadležnosti entiteta. Takođe, entitetska ministarstva i entitetske institucije nadležne za oblast MSP i preduzetništvo nemaju povratne informacije o učešću predstavnika BiH i stavovima koji su izneseni;

Regije formirane kroz projekat EURED su utvrđene bez poštovanja teritorijalne podjele BiH definisane Dejtonskim mirovnim sporazumom. Iste obuhvataju i opštine Republike Srpske i FBiH bez uvažavanja entitetskih granica.

S tim u vezi je Vlada Republike Srpske u više navrata odbacila nametnuti model regionalizacije. Međutim, i pored navedenog, pomenute agencije su nastavile svoje aktivnosti. Takođe, iste kontinuirano dobijaju i podršku iz EU projekata, s obzirom na to da ih Evropska unija, koja ih je i formirala, uvažava kao partnere i poziva na sve međunarodne skupove koji se organizuju u BiH na temu razvoja MSP.

Konačno, agencije dobijaju značajnija sredstava u odnosu na agencije iz Republike Srpske koje nemaju nikakve koristi od projekta (npr. Regionalni projekat japanske agencije JICA, gdje je Agencija SERDA nosilac projekta ispred BiH).

Zbog zvaničnih stavova Vlade Republike Srpske, ove agencije se sve češće deklarišu kao razvojne i svoje usluge nude u skladu sa zahtjevima tržišta i to uglavnom za područje FBiH.

STANDARDIZACIJA

Kao negativne manifestacije prenosa nadležnosti sa institucija Republike Srpske na institucije BiH iz oblasti standardizacije i metrologije moglo bi se izdvojiti sljedeće činjenice:

- Koristeći ovlaštenja data zakonom, Institut za metrologiju BiH je u mogućnosti da učestvuje u međunarodnim projektima i na taj način obezbijedi značajna sredstva u vidu opreme, etalona i mjernih instrumenata za uspostavljanje laboratorija. Sa druge strane, Republički zavod za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske nije u mogućnosti da koristi ova sredstva i opremu;

- Institut za metrologiju BiH ne sarađuje sa Republičkim zavodom za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske i

- Privredni i drugi subjekti iz Republike Srpske gotovo da nemaju nikakve koristi od Instituta BiH.

Novim Zakonom o metrologiji Republike Srpske dio nadležnosti Srpske koje su prenesene na nivo BiH treba vratiti u nadležnost Zavoda Republike Srpske. Pomenute nadležnosti se prevashodno tiču ocjenjivanja usaglašenosti mjerila za privredne subjekte koji žele da plasiraju mjerila na području Republike Srpske i mogućnosti davanja ovlaštenja tijelima za verifikaciju mjerila u Republici Srpskoj.

ENERGETIKA

Predstavnici Evropske unije nerijetko insistiraju na donošenju Strategije razvoja energetskog sektora BiH, kao preduslova za apliciranje na međunarodna donatorska i kreditna sredstva, ali i obezbjeđenje sredstava iz IPA fondova za razvoj energetskog sektora i učešća u projektima od interesa za Energetsku zajednicu (PECI).

Shodno važećim ustavima, oblast energetike je u isključivoj nadležnosti entiteta. S tim u vezi Republika Srpska je donijela Strategiju razvoja energetike do 2030. godine, zasnovanu na ustavnim nadležnostima, i uz uvažavanje međunarodnih standarda u oblasti energetike. Iz tog razloga Republika Srpska zahtijeva da i drugi entitet doneše svoj strateški dokument koji bi bio metodološki usaglašen sa Strategijom Republike Srpske.

ELEKTROENERGETIKA

Stalni pokušaji prenosa nadležnosti su prisutni i u oblasti elektroenergetike, koji se, prije svega ogledaju u izradi zakonodavnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu sa pravnim nasljedom EU (IPA 2008) - transpozicija Trećeg energetskog paketa u sektorу električne energije (liberalizacija tržišta električne energije u Republici Srpskoj i BiH).

Obaveza BiH i Republike Srpske, prema Ugovoru o uspostavljanju energetske zajednice, je da u svoje zakonodavstvo do 01.01.2015. godine prenesu odredbe iz tzv. Trećeg paketa direktiva za električnu energiju (Direktiva 2009/72/ EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije; Uredba 714/2009 o uslovima za pristup mreži za međugraničnu razmjenu električne energije sa Upustvom o upravljanju i alokaciji raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektorima između nacionalnih elektroenergetskih sistema; Direktiva 2005/89 EZ o mjerama za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i investiranje u infrastrukturu).

Podsjeća se da je, u cilju pomoći o preuzimanju direktiva iz Trećeg energetskog paketa, Evropska unija odlučila da pomogne BiH kroz pretprihvate mehanizme pomoći IPA 2008. S tim u vezi su institucije Evropske unije u saradnji sa institucijama BiH u energetskoj oblasti pripremile Projektni zadatak kojim bi se pružila asistencija institucijama u BiH da transportuju Treći liberalizovani paket direktiva EU za električnu energiju.

Republika Srpska nije prihvatile Projektni zadatak (PZ/ToR), već samo konsultativno-savjetodavnu asistenciju konsultanata EU u procesu izrade legislative. Međutim, bez obzira na to što Republika Srpska nije dala svoju saglasnost na tekst Projektnog zadatka, izbor konsulanata je izvršen i ponuđen je set nacrta zakona u oblasti električne energije koji su u suprotnosti sa ustavnom strukturom entiteta i BiH.

Vlada Republike Srpske je dala obavezu resornim ministarstvima da aktivno nastave sa ispunjavanjem međunarodnih obaveza BiH iz Ugovora o osnivanju energetske zajednice, te da, u tom pogledu, nastave sa usklađivanjem zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti električne energije, isključivo po modelu koji ne narušava postojeće nadležnosti

Republike Srpske i ne uspostavlja nove nadležnosti, niti osniva nove institucije na nivou BiH.

INDUSTRija

U brojnim dokumentima Evropske komisije navodi se i potreba donošenja državne strategije za oblast industrije.

Konkretno, u izvještajima Evropske komisije o napretku BiH u procesu evropskih integracija se navodi da je "u oblasti industrije ostvaren mali napredak, da je potrebno uspostaviti jake državne kapacitete za provođenje i koordinaciju politika o industriji, konkurentnosti i inovacijama, te da je neophodno izraditi državnu industrijsku strategiju, kojom bi se stvorile pretpostavke za naprijed navedeno".

Evropska komisija, odnosno Evropska unija, ide još i korak dalje pa odobravanje sredstava iz EU fondova za potrebe podrške oblasti industrije uslovljava donošenjem strategije na nivou BiH.

Ovo je pokušaj prenosa nadležnosti sa Republike Srpske na BiH.

UPRAVA

Uprava za indirektno oporezivanje BiH je uspostavljena Zakonom o sistemu oporezivanja u BiH. Predviđeno je da se indirektni porezi uplaćuju na jedinstven račun, da naplatu i kontrolu obračuna vrši Uprava za indirektno oporezivanje BiH.

Konstituisanje ove institucije je dovelo do izvjesnih pozitivnih efekata koji su se ogledali i ogledaju se i danas, prije svega kroz uvođenje PDV-a u poreski sistem BiH.

Takođe, ovim je poreska politika harmonizovana sa standardima Evropske unije, a u BiH usvojen model obračuna i naplate PDV koji je u skladu sa Šestom direktivom EZ o zajedničkom

sistemu poreza na dodatnu vrijednost članica Unije. Primjenom pomenutog modela oporezivanja promet se u Republici Srpskoj i BiH oporezuje na način, i upotrebom poreskih principa kojima se oporezuje promet i u našem okruženju, a prije svega u Srbiji, Crnoj Gori i Hrvatskoj kao najznačajnijim trgovinskim partnerima, što doprinosi razvoju privrednih odnosa.

Konstituisanje i funkcionisanje UIO, prate i određeni negativni efekti koji se u najvećoj mjeri tiču raspodjele prikupljenih prihoda sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje.

Raspodjela prihoda entitetima sa pomenutog računa se do danas nije vršila na zakonom propisan način, iz razloga što su se podaci i informacije o krajnjoj potrošnji, koje je UIO dostavljala i koji su korišćeni kao kriterijumi za raspodjelu, pokazali nepouzdanim i netransparentnim.

Konačno, ovako formirani kriterijumi, i u skladu sa njima raspodjela prihoda, nerijetko za posljedicu imaju blokadu sistema raspodjele prihoda sa zajedničkog računa. Sistem konačnog poravnjanja veoma slabo funkcioniše.

Osim toga zbog ovakvog postojanja sistema raspodjele prihoda od indirektnih poreza, budžet institucija na nivou BiH je potpuno nezavisan od privrednih kretanja i naplate prihoda, bez obzira na to što "beha" institucije i te kako imaju uticaj na kreiranje ukupnog privrednog ambijenta.

S obzirom na obavezu i odgovornost nadležnih institucija Republike Srpske da ne dozvole bilo kakvo prelijevanje sredstava koja pripadaju Republici Srpskoj, uz poštovanje principa da svojim djelovanjem ne načine štetu drugim učesnicima u raspodjeli, problem raspodjele prikupljenih javnih prihoda na jedinstvenom računu Uprave za indirektno oporezivanje treba sveobuhvatno preispitati i raditi na njegovom mijenjanju.

CARINSKA TARIFA

Zakonom o carinskoj tarifi, uloga Upravnog odbora UIO je u uređenju ove oblasti minimizirana i svedena na davanje mišljenja. Navedeno praktično znači da je pomenutim zakonom značajno smanjena mogućnost uticaja entiteta u ovoj oblasti. Problem se dodatno naglašava ukoliko se uzme u obzir činjenica da Savjet ministara BiH može propisati slučajeve i vrijednosti robe na koje se može primijeniti jedinstvena carinska stopa od 10% i bez mišljenja Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje. Na taj način se preglasavanjem može direktno uticati na privredni ambijent i privredna kretanja u entitetima nezavisno od njihovih interesa.

KOMISIJA ZA RAČUNOVODSTVO

Komisija za računovodstvo i reviziju BiH nije dala očekivane rezultate.

Kako stručna, tako i teorijska javnost Republike Srpske je mišljenja da je formiranjem Komisije za računovodstvo i reviziju na nivou BiH bitno usporen razvoj struke na nivou Republike Srpske.

S obzirom na to da nije dala očekivane rezultate, potrebno je preispitati opravdanost formiranja iste.

AGENCIJA ZA OSIGURANJE

Zakonom o Agenciji za osiguranje u BiH osnovana je Agencija za osiguranje u BiH. U skladu sa odredbama ovog zakona, Agencija, između ostalog, treba da obezbijedi jedinstvenu primjenu Zakona o osiguranju između entiteta, saradnju entitetskih agencija za osiguranje, usaglasi propise između entiteta, i sa Evropskom unijom.

Iako je usaglašavanje entitetskih propisa sa zakonodavstvom Evropske unije navedeno kao jedan od osnovnih zadataka i ciljeva Agencije, isti nije ostvaren.

Smatra se da je članom 6. Zakona za osiguranje u BiH, kojim je definisana nadležnost Agencije, derogirana ustavna nadležnost Republike Srpske, te je u skladu s tim tražena ocjena ustavnosti istog koji je Ustavni sud BiH odbio.

Prema Ustavu Republike Srpske, osiguranje je u njenoj nadležnosti, te zbog toga bilo kakve pokušaje daljeg prenosa nadležnosti treba odbiti.

FINANSIJSKI SALDO

Budžet zajedničkih institucija BiH se tokom posljednjih 19 godina povećao sa 136 mil. KM iz 1997. godine na 1,796 mlrd. u 2014., odnosno na 1,564 mlrd. KM u 2015. godini.

Drugim riječima, ako se posmatra odnos budžeta zajedničkih institucija iz 2015. godine i isti iz 1997. godine, uočava se da se budžet povećao za čak 1.050 odsto, odnosno za nevjerovatnih 1.221 % ukoliko se u odnos stave 2014. i 1997. godina.

MODEL FINANSIRANJA

Od 1996. do 2004., odnosno do 2005. godine ili do momenta osnivanja Uprave za indirektno oporezivanje BiH, sistem finansiranja BiH institucija je bio takav da je Republika Srpska učestvovala u finansiranju ukupnih obaveza i institucija BiH sa 1/3, a FBiH sa 2/3.

U skladu sa ovom proporcijom, za devet godina, tj. od 1996. do 2004. godine je zajedničkim institucijama BiH na teret, odnosno iz budžeta Republike Srpske doznačeno oko jednu milijarda KM. S tim u vezi su u ovom periodu entiteti imali uticaja na dinamiku doznačavanja, i u konačnici na namjensko trošenje sredstava.

Međutim, od momenta prenosa nadležnosti iz sfere indirektnog oporezivanja sa entiteta, na nivo BiH, i od kada se

prikupljena finansijska sredstva doznačavaju zajedničkim institucijama za njihove potrebe sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje (prema tzv. koeficijentu za doznačavanje) nakon izmirenja spoljnog duga, a prije doznačavanja novca budžetima entiteta, situacija se drastično promjenila.

Naime, za deset godina, odnosno u periodu od 2005. do 2014. godine je za zajedničke institucije, na teret Republike Srpske doznačeno čak duplo više sredstava nego u prethodnih devet godina, i to 2.085 mlrd. KM.

Entiteti od 2005. godine nisu prioritet u finansiranju, odnosno raspodjeli prihoda. Sa druge strane, entitetima su ostale sve društveno-socijalne prinadležnosti koje moraju da finansiraju, kao što su npr. penzije, socijalna i zdravstvena zaštita, invalidnine, materinski i dječji doplaci, itd. Uzveši u obzir rečeno, nije iznenadujuće što entitetski budžeti, ponekad i imaju problem u izvršavanju svojih obaveza.

Osim toga, od 2005. godine sistem raspodjele prikupljenih prihoda sa jedinstvenog računa UIO je takav da se prvo "podmiruje" budžet zajedničkih institucija. Pomenuti način raspodjele i finansiranja je i razlog zbog koga ovaj budžet nikad nema problema sa izvršenjem i nikad nije u deficitu! Štaviše, dok je na snazi ovakav način finansiranja, tj. raspodjele prikupljenih javnih prihoda, budžet institucija na nivou BiH nikad ni neće biti u deficitu, jer mu se svaki dan doznači onoliko sredstava koliko su institucije BiH predvidjele da im treba.

TREND

Ako se gledaju godine, onda se uočava da se iznos doznačenog novca zajedničkim institucijama BiH snažno povećavao kako su godine prolazile, odnosno kako se broj institucija formiranih na

nivou BiH povećavao, i to sa 79 mil. KM u 2005. godini, preko, primjera radi, 221 mil. KM u 2010. godini i konačno na 243 mil. KM u 2014. godini.

Drugim riječima, finansijska sredstva doznačena od strane Republike Srpske su sa 79 mil. iz 2005. godine povećana za više od tri puta u 2014. godini, odnosno za čak 208 %.

Ne smije se izgubiti iz vida i činjenica da je budžet zajedničkih institucija 1997. godine, tj. u godini kada su egzistirale, gotovo sve, i samo one institucije koje su bile predviđene da se formiraju u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom, bio 136 mil. KM, a da je u 2014. godini samo na teret Republike Srpske zajedničkim institucijama doznačeno nešto više od 243 mil. KM ili gotovo dvostruko više nego što je budžet institucija BiH koji su finansirali FBiH sa 2/3 i Republika Srpska sa 1/3.

DUBIOZA

Koncept finansiranja zajedničkih institucija BiH, u skladu sa članom 21. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja, te članom 5. Zakona o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda Republike Srpske u periodu od 2005. do 2014. godine pokazuje da je izgubila 2,085 mlrd. KM! Drugim riječima, da nema ovakvog modela finansiranja zajedničkih institucija, ista bi ostala Republici Srpskoj na upotrebu i korišćenje.

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza je generalno definisana članom 21. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja a preciznije je uredena članom 5. Zakona o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda. U skladu sa odredbama ovih zakona, Uprava za indirektno oporezivanje je odgovorna za prikupljanje, doznačavanje i raspodjelu prikupljenih prihoda korisnicima prihoda.

Takođe, raspodjela prihoda je određena i brojnim odlukama

Uprave za indirektno oporezivanje BiH kojima se uređuju koeficijenti za raspodjelu prihoda od indirektnih poreza.

Sredstva prikupljena na jedinstveni račun se raspoređuju na sljedeći način:

Prvo se odbije iznos rezervi i dio koji pripada zajedničkim institucijama, a preostali iznos na jedinstvenom računu se raspodjeljuje entitetima i Distriktu Brčko. Iz ovog, preostalog prihoda koji pripada Republici Srpskoj, se prvo podmiruju entitetske obaveze po osnovu međunarodnog finansiranja, a potom preostali dio njoj pripadajućih prihoda.

Zajedničkim institucijama BiH se, radi neupitnosti izvršenja budžeta BiH, shodno visini planiranog godišnjeg budžeta BiH, svaki dan doznačava jednak iznos prikupljenih prihoda sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje. Iznos koji će biti dnevno doznačen u budžet BiH se izračunava kao iznos koji se pojavljuje u budžetu BiH za tekuću godinu pomnožen sa koeficijentom koji se dobije kada se broj jedan podijeli sa brojem radnih dana Uprave u tekućoj godini.

Učešća entiteta u preostalom iznosu na jedinstvenom računu se, nakon obaveznih rezervi i tranše prihoda za zajedničke institucije, izračunavaju kao iznos prihoda na Jedinstvenom računu pomnožen sa koeficijentom doznačavanja, uz napomenu da je od 01.07.2007. godine učešće Brčko distrikta u sredstvima prikupljenim na jedinstvenom računu, odlukom visokog predstavnika za BiH fiksirano na 3,55%. Sa druge strane učešće entiteta se od 2008. godine određuju prema Pravilniku o izračunavanju koeficijenata doznačavanja entitetima.

Raspodjela doznačenih prihoda se u entitetima reguliše entitetskim zakonima, i to: u Republici Srpskoj Zakonom o budžetskom sistemu Republike Srpske, a u Federaciji BiH Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH.

PRETHODNO STANJE

Pri analizi rada institucija BiH se nikako ne smije izgubiti iz vida da su u Republici Srpskoj gotovo sve institucije koje su, na ovaj ili onaj način, formirane na nivou BiH, do tog momenta već postojale i funkcionisale.

Primjera radi, Republika Srpska je imala svoju vojsku, svoje poreske organe (koji su se, između ostalog, bavili i indirektnim porezima), službu carine, sudove i sudije, tužioce i tužilaštva i prije formiranja istih ili sličnih na nivou državne zajednice BiH. Osim činjenice da su sve uspješno funkcionisale, sve ove institucije su bile i mnogo "jeftinije" od njihovih pandana formiranih na nivou BiH.

VSTS

Za 12 godina postojanja VSTS BiH je građane BiH koštao 75,73 mil. KM, a građane Republike Srpske oko 25 mil. KM.

U Republici Srpskoj je postojao VSTS Republike Srpske, koji je uspješno funkcionisao.

Broj zaposlenih u VSTS BiH se povećao sa, nešto više od 30, koliko je bilo zaposleno u momentu njegovog osnivanja, na danas 104 zaposlena lica. Postavlja se pitanje, u čemu se ogleda opravdanost ove institucije?

SUD BiH

Sud BiH je poreske obveznike BiH koštao oko 130,25 mil. KM, odnosno obveznike Republike Srpske nešto manje od 43 mil. KM. Od primarno 42 zaposlena, Sud BiH danas zapošljava 277 ili čak 6,6 puta više nego prvobitno zaposlenih.

Sa druge strane, mora se istaći da su za rad svih sudova Republike Srpske u periodu od 1996. do 2003. godine poreski

obveznici Republike Srpske izdvojili nešto manje od 143 mil. KM, dok je samo jedan, Sud BiH, do danas potrošio, gotovo onoliko novca koliko su potrošili zajedno svi sudovi Republike Srpske do momenta osnivanja Suda BiH.

U slučaju Suda BiH se može i mora postaviti pitanje svrhe ovog suda, i konačno svih njegovih efekata? Postavlja se pitanje, a istovremeno iz njega proizlazi i odgovor: Da li je Sud BiH osnovan da sudi samo srpskom narodu u BiH?

Broj podignutih optužnica i presuda izrečenih protiv Srba pred Sudom BiH, neupitno ukazuje na selektivan pristup pravdi koji dovodi do isključive krivice srpskog naroda. U tom smislu, a u pogledu pravosnažno izrečenih kazni, Srbima je do danas izrečeno 1.498,5 (78,5%) godina zatvora. Na drugoj strani Bošnjacima je izrečeno 224 (11,7%) i Hrvatima 188 (9,8%) godina zatvora, što ukupno čini procenat od 21,5% ukupno pravosnažno izrečenih zatvorskih kazni.

S aspekta dokaznih sredstava i dokazivanja, ostaje nejasno šta je to što predstavlja relativan dokaz da Tužilaštvo i Sud BiH procesuiraju počinioce zločina nad Srbima (očigledni dokazi postoje za Atifa Dudakovića, Sakiba Mahmuljina, Nasera Orića, Dobrovolsku ulicu, grad Sarajevo i dr.)

Lica srpske nacionalnosti se procesuiraju za najteža djela kažnjiva po međunarodnom humanitarnom i ratnom pravu, kao što su zločini protiv čovječnosti i genocid, dok sa druge strane takve kvalifikacije, iako za to postoje dokazi, nisu prisutne u optužnicama za lica drugih nacionalnosti.

Osim toga, pritisak na svjedočice i optužena lica po pitanju utvrđivanja činjenica i svjedočenja je stalan, pa su pojedina lica pravosnažno osuđena na zatvorske kazne zbog lažnog svjedočenja.

U vezi sa gore postavljenim pitanjima, valjalo bi naglasiti i to

da je pravosuđe BiH pokazalo dosljedan obrazac diskriminacije srpskih žrtava ratnih zločina i sklonost da postupa prema željama bošnjačke političke oligarhije, a prije svega Stranke demokratske akcije, čime se negira ravnopravnost Srba pred zakonom, na koju, de facto i de jure, imaju pravo. Osim toga “vraćajući ratne teme i zbivanja na sto” međusobno povjerenje se podriva.

Nisu samo vlasti Republike Srpske kritikovale rad Suda i Tužilaštva BiH, već je to činila i Međunarodna krizna grupa. Ona je kritikovala Tužilaštvo zbog neprocesuiranja nekih od najužasnijih zločina nad Srbima. Čak je i zamjenik šefa američke misije Nikolas M. Hil, nedavno primijetio da se “generalno smatra da je glavni tužilac Tužilaštva BiH, pod velikim uticajem bošnjačkih političkih snaga” i da postoje “pritužbe da Tužilaštvo BiH ima previše tvrdokornih sljedbenika SDA”. Jedan bivši međunarodni savjetnik u Tužilaštvu BiH rekao je 2012. godine, da mnogi tužioci ispoljavaju krajnje okljevanje kada je riječ o procesuiranju Bošnjaka za zločine protiv Srba i da takve predmete ne prate energično. Ovo nepostupanje ogleda se u rezultatima rada Tužilaštva BiH.

Konačno, od 7.480 poginulih srpskih civila (prema procjeni MKSJ), Sud BiH izrekao je pravosnažnu osuđujuću presudu za svega deset poginulih.

Zločini sa početka rata, krenuvši od Kupresa, preko Sijekovca, Dobrovoljačke ulice, Tuzlanske kolone, Bradine, Bratunca, itd. nisu nikada doživjeli, čak ni podizanje optužnice, a kamoli sudsku presudu. Iz tog razloga stoji kao gorka opomena svima i svakome u Republici Srpskoj prilikom pomena stradalim Srbima – da za ove zločine nad njima još нико nije odgovarao. Umjesto pravde za sve, dobili smo nepravdu, umjesto istine, dobili smo laž o agresiji i zaštitu zločina učinjenih Srbima.

TUŽILAŠTVO

Za rad Tužilaštva BiH su do danas poreski obveznici morali izdvojiti skoro 91 mil. KM, odnosno građani Republike Srpske nešto više od 30 mil. KM!

Postavlja se pitanje: U koje svrhe?

Zna se da brojni predmeti godinama stoje u ladicama!

Medutim, cijeneći po iznosima finansijskih sredstava kojima ovo tužilaštvo raspolaže, ali i shodno broju osoba koje su danas u njemu zaposlene, normalno je očekivati mnogo veću efikasnost i ekspeditivnost u radu Tužilaštva BiH.

Broj zaposlenih je porastao sa 31 na 232 zaposlena. Gledajući rezultate rada Tužilaštva BiH, proizlazi, opet vrlo izvjesno, da Tužilaštvo BiH, postoji isključivo da bi pokretalo istrage samo, ili bar u većini slučajeva protiv Srba.

Važno je navesti i da je Tužilaštvo Republike Srpske u periodu od 1996. do 2003. godine ukupno "potrošilo" nešto manje od 28 mil. KM ili prosječno godišnje 3,5 mil. KM. Sa druge strane, Tužilaštvo BiH prosječno godišnje troši 7,6 mil KM, odnosno više nego duplo u odnosu na troškove dotadašnjeg Tužilaštva Republike Srpske.

ODBRANA, ZAPOSLENI...

Ministarstvo odbrane BiH, koje broji preko 10.000 zaposlenih je poreske obveznike BiH do danas koštalo oko 3,056 mlrd. KM.

U Republičkoj upravi javnih prihoda, Finansijskoj policiji RS i Upravi Carina Republike Srpske je, do osnivanja Uprave za indirektno oporezivanje BiH bilo zaposленo 1.564 osobe.

Sa druge, strane danas je samo na poslovima u vezi sa indirektnim porezima u UIO BiH zaposleno 2.453 lica, što je za

skoro 1.000 zaposlenih više nego što ih je bilo zaposleno u institucijama Republike Srpske, a koji su obavljali i poslove, kako u vezi sa uvođenjem, razrezom, kontrolom i naplatom direktnih, tako i indirektnih poreza.

Mora se naglasiti da Uprava za indirektno oporezivanje BiH ima dobre rezultate u naplati indirektnih poreza. Isto tako se ne smije zanemariti ni činjenica da Poreska uprava Republike Srpske već godinama unazad ima stalni rast prikupljenih prihoda. Slijedeći rečeno, vrlo izvjesno je da bi Poreska uprava Republike Srpske bila uspješna u vođenju, prikupljanju, razrezu i kontroli indirektnih poreza, kao i Uprava indirektnog oporezivanja BiH, ako ne i uspješnija.

POLICIJA, DGS

Slična je situacija i u vezi sa poslovima koje su obavljale policijske stanice za kontrolu prelaska državne granice.

U godini prije uspostavljanja DGS-a na ovim poslovima je bilo zaposleno 655 osoba pri MUP-u Republike Srpske, i za čije plate je prosječno mjesečno izdvajano 298.000,00 KM ili godišnje 3.576.000,00 KM. Takođe, materijalni troškovi ovih 14 policijskih stanica su godišnje bili oko 450.000,00 KM. Drugim riječima, za rad policajaca Republike Srpske koji su bili angažovani na poslovima čuvanja granice je ukupno na godišnjem nivou izdvajano 4,026 mil. KM.

Sa druge strane, samo u prvoj godini postojanja DGS je potrošila 17 mil. KM, što je njen najmanji budžet. Nakon 2009. godine svi budžeti DGS su bili preko 70 mil. KM, a ukupno je do danas ista služba potrošila nešto malo manje od jedne mlrd. KM!!!

TELEKOMUNIKACIJE

Finansijski aspekti prenosa nadležnosti iz oblasti telekomunikacija su za Republiku Srpsku vrijedni pažnje. Naime, stavom 1. člana 44. Zakona o komunikacijama, definisano je finansiranje Regulatorne agencije za komunikacije na način da se sredstva za njen rad obezbeđuju kroz naplatu redovnih tehničkih naknada za dozvole, za regulisanje i nadzor telekom operatera i emitera.

Sredstva koja se "slijevaju" u budžet RAK redovno prevazilaze odobreni finansijski okvir, pa se ova sredstva, koja se u budžetu BiH vode kao "akumulirani višak prihoda Regulatorne agencije za komunikacije" raspoređuju posebnim odlukama Savjeta ministara BiH.

Važno je ukazati na prihode prikupljene po osnovu RTV taksi i njihovu raspodjelu u, i unutar BiH.

Naime, u periodu od 2005. do 2015. godine od prikupljene RTV takse na području Republike Srpske je u korist jedinstvenog javnog RTV servisa BHRT doznačeno čak 105,4 mil. KM. U ovom periodu su inkasanti prikupili oko 23,5 mil. KM, a preko "Telekoma Srpske" je prikupljeno oko 81,9 mil. KM. I ovdje se postavlja pitanje: Sa kojom svrhom?

PIO

"Šteta" koju je pretrpio Fond PIO Republike Srpske isplaćujući penzije za prijeratne korisnike koji su pravo na penziju do 30.04.1992. godine ostvarili kod bivšeg Društvenog fonda PIO BiH na teritoriji sadašnje Federacije BiH, do danas iznosi nešto malo manje od jedne mlrd. KM.

Samo za jedan mjesec, za isplatu penzija ovim korisnicima je danas potrebno izdvojiti oko 6,58 mil. KM. Sa druge strane, iznos

novca koji nedostaje Fondu PIO za isplatu svim korisnicima je oko 3-3,5 mil. KM. Slijedeći rečeno, sa 100% sigurnošću se može tvrditi da, kada bi Fond PIO/MIO FBiH izmirio sve svoje obaveze Fondu PIO Republike Srpske, odnosno prema korisnicima koji su pravo na penziju stekli na teritoriji FBiH, Fond PIO Republike Srpske ne bi imao problema sa obezbjeđenjem iznosa novca potrebnog za isplate penzija, niti bi bio u deficitu! Čak naprotiv!

Brojni su slučajevi koji bi se mogli navesti kao primjer koji govori u korist "cijene" neustavno i nezakonito nametnutih institucija na nivou BiH.

U svakom slučaju se može reći da su efekti ovih institucija veoma slabi ili, kada i ima nekih efekata, isti su u većini slučajeva na štetu Republike Srpske.

REZIME

Dejtonска BiH bi trebalo da prema vani funkcioniše kao država, a da praktično sav unutrašnji suverenitet pripada entitetima od kojih je de facto, BiH i nastala.

Dokaz ovim navodima je i broj ustavnih institucija i broj izabranih predstavnika. Osim tročlanog Predsjedništva, Ustavom BiH je predviđeno da Predstavničko vijeće ima 42 poslanika (28 FBiH i 14 Republika Srpska). Drugi dom parlementa ima svega 15 delegiranih članova (10 FBiH i 5 Republika Srpska). Drugim riječima, upravo zbog malog broja nadležnosti državne zajednice BiH, predviđen je ovako malobrojan parlament.

Još restriktivnije je postavljen Savjet ministara BiH, kao pomoćno tijelo Predsjedništva, organa izvršne vlasti BiH. Na samim počecima BiH kao državne zajednice Savjet ministara je imao tri člana, i to predsjedavajućeg i dva ministra – ministra spoljnih poslova i ministra spoljne trgovine.

Generalno govoreći, Ustavom BiH su ustanovljene sljedeće institucije:

1. PS BiH sa dva doma:

- a. Dom naroda i
 - b. Predstavnički dom;
2. Predsjedništvo BiH;

3. Ustavni sud BiH – jedina pravosudna institucija predviđena Ustavom BiH, ali ne i najviši sud u zemlji kako to pojedini političari iz Sarajeva znaju reći;

4. Centralna banka BiH i

Dva pomoćna tijela Predsjedništva BiH:

- Savjet ministara i
- Stalni komitet za vojna pitanja.

Ostale institucije na nivou BiH su nastale ili na osnovu nametnutih odluka visokog predstavnika ili kao rezultat pritisaka za donošenje zakona za koje nema pravnog osnova u Ustavu BiH. Dakle, one nisu predviđene Ustavom BiH niti postoji ustavno ovlaštenje zakonodavca da ih može ustanoviti zakonom, što implicira jedan jedini zaključak: Da je veliki broj institucija koje su nastale na neustavan način!

Istini za volju, tokom prethodnih dvadesetak godina nekoliko institucija je nastalo na potpuno ustavan način “ali one su samo kap ustavno ustanovljenih u moru neustavnih institucija” koje postoje na nivou BiH.

BILANS INSTITUCIJA

Od primarnih ustavnih institucija BiH zbog intervencijske politike i akata visokog predstavnika danas imamo oko 100 institucija na nivou BiH, sa preko 22.000 zaposlenih. Neke od njih

se direktno finansiraju preko budžeta BiH, druge djeluju u sastavu određenih ministarstava ili kancelarija, dok treće, poput razvojnih agencija, ili "Elektroprenosa BiH" egzistiraju potpuno samostalno.

Sve one su nastale kao rezultat prenosa nadležnosti sa entiteta na institucije BiH.

Takođe određene institucije su nastale protivpravnom revizijom Aneksa IV – međunarodnog ugovora, suprotno volji potpisnica i mimo procedura utvrđenih Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora. Sve ovo zajedno gledajući, ukazuje na razmjere kršenja međunarodnih ugovora i međunarodnog prava.

S aspekta očuvanja dejtonskog rješenja, utvrđivanjem nove "ravnoteže" između državne zajednice i entiteta, proizlazi zaključak da je ovakvim načinom prenosa nadležnosti došlo do faktičke promjene Ustava BiH i entitetskih ustava, te do formiranja institucija koje izvorni ustavi ne poznaju.

Iz prethodne analize dosadašnjih rezultata rada novoformiranih institucija na nivou BiH evidentno je da zajednički organi nisu ostvarili očekivane efekte, odnosno nisu opravdali razlog svog postojanja.

Sa druge strane, institucije koje funkcionišu na nivou BiH, su veoma skupe.

Samo u periodu od 1997. do 2015. godine institucije BiH su poreske obveznike koštale nešto malo manje od 17 mlrd. KM. Poreski obveznici Republike Srpske su za rad institucija BiH do danas izdvojili oko 5,5 mlrd. KM, odnosno iznos veći od iznosa ukupnog javnog duga Republike Srpske koji je krajem 2014. godine iznosio 5,05 mlrd. KM.

Imajući u vidu da je podjela nadležnosti složeno pitanje koje zahtjeva objektivna tumačenje bez improvizacija, kontinuiranu analizu efekata prenesenih nadležnosti i onemogućavanje pokušaja

mijenjanja i degradiranja ustavom utvrđenih ovlašćenja i postupaka, zahtijeva da treba:

- Zauzeti i poštovati stav da se prenos nadležnosti sa institucija Republike Srpske na institucije BiH može vršiti isključivo, u skladu sa Ustavom BiH i Ustavom Republike Srpske;

- Poštovati zaključak Narodne skupštine Republike Srpske i svake godine prije usvajanja budžeta zajedničkih institucija BiH u NS RS diskutovati o, i usvajati izvještaj o efektima rada institucija formiranih na nivou BiH;

- Zatražiti izvještaje o radu zajedničkih institucija i postignutim efektima u proteklom periodu sa osvrtom na finansijske izvještaje kako bi se sagledala opravdanost vezana za njihovo osnivanje i rad;

- Zatražiti preispitivanje opravdanosti postojanja institucija koje nisu opravdale svoje postojanje;

- Zatražiti premještanje sjedišta određenih zajedničkih institucija BiH iz federalnog Sarajeva na područje Republike Srpske.

- Zatražiti od Savjeta ministara informaciju o nacionalnoj zastupljenosti zaposlenih u zajedničkim organima i organizacijama BiH;

- Uspostaviti stalnu i redovnu komunikaciju sa predstavnicima Republike Srpske u zajedničkim organima kako bi se ostvarila zaštita interesa Republike Srpske u svim procesima i procedurama o kojima se odlučuje na nivou BiH;

- Pokrenuti zahtjev za ocjenu ustavnosti svih zakona na osnovu kojih su nastale neustavne institucije na nivou BiH pred Ustavnim sudom BiH;

- Preispitati privremene institucije mješovitog sastava kojima predsjedavaju članovi koji nisu državlјani BiH, posebno zbog isteka roka od pet godina, kada je trebalo nadležnosti prenijeti na institucije BiH. (Aneks 5-8 Dejtonskog sporazuma).

ŠESTI DIO

- KLJUČ -

Nakon svih do sada iznijetih podataka, činjenica i analiza, nije od viška citirati britanskog politikologa i stručnjaka za Istočnu Evropu, dr Džona Loklanda, koji je nakon stručne analize konstatovao da “bonska ovlaštenja, zapravo uopšte ne postoje, ona su jedan drski, bezobrazni blef”. Žrtve bezobzirne primjene tog blefa po inerciji su ga prihvatile i propustile da ga blagovremeno istraže i na odgovarajući način problematizuju. Nesvesno ili obezglavljeni, time su doprinijele sopstvenom slabljenju i političkom samouništenju.

Svojim prilježnjim istraživačkim trudom dr Lokland je bio prvi da uzvikne: “Car je go!” Svi srpski politički faktori i najšira javnost sada treba da mu se pridruže i da svojim neumoljivim skandiranjem razgolićenog imperatora skinu sa prijestola i da ga postave ne mjesto koje mu pripada, a to je “stub srama”.

Međutim, glavno sporno pitanje – potvrda absolutne obaveze svih političkih subjekata da se pridržavaju ustavno propisanih razgraničenja nadležnosti - mnogo je ozbiljnije od pukog moralnog žigosanja onih koji svjesno taj poredak ruše. Neuspješna britanska rezolucija o “srebreničkom genocidu” i projektovani hibridni rat u najtešnjoj su vezi sa projektom uništenja Republike Srpske.

ODBRAÑA SRPSKE

Suštinu načelnog pitanja artikulisala je Narodna skupština Republike Srpske još u Zaključku usvojenom 14. maja 2009. godine, gdje se besprijeckornom pravnom logikom konstatiuje da su “Članom III Ustava BiH utvrđene nadležnosti koje pripadaju institucijama BiH. Takođe je utvrđeno da sve vladine funkcije i ovlaštenja, koja nisu Ustavom izričito data institucijama BiH, pripadaju entitetima.”

Ova odredba Dejtonskog ustava BiH bukvalni je prevod Desetog amandmana Ustava Sjedinjenih Američkih Država, kojim se pravi oštra distinkcija između ograničenih i jasno definisanih

ovlaštenja delegiranih centralnim organima vlasti (express powers) i preostalih ovlaštenja (reserved powers), koja ostaju u nadležnosti "suverenih država," odnosno entiteta u bh. kontekstu.

Članovi 4. i 5. gdje je sporno pitanje u vezi sa protivzakonitim prenosom nadležnosti sažeto i ubjedljivo izloženo, glasi:

4. Narodna skupština Republike Srpske ocjenjuje potpuno neprihvatljivim dalji prenos nadležnosti na prisilan i nedemokratski način, nametanjem rješenja, već samo na osnovama Ustava, jasno propisanih domaćih procedura, konsenzusa i kompromisa, demokratski i na osnovima interesa građana Republike Srpske i BiH.
5. Narodna skupština RS smatra da je eventualnim razgovorima o promjenama Ustava BiH neophodno propisati procedure prenosa nadležnosti s entiteta na institucije BiH, kao i povrata istih.

Narodna skupština smatra da svaki prenos nadležnosti ima karakter ustavnih promjena, te da bi procedura prenosa nadležnosti trebalo da bude na način i po postupku za promjene Ustava Republike Srpske.

Koliko je poznato, Zaključak Narodne skupštine RS iz 2009. godine nikada nije opozvan, a razlozi na kojima je utemeljen ostaju analitički ispravni u svakom slučaju. To naročito važi za glavni argument, da je prisilna izmjena ustavnog uređenja (Aneksa IV Dejtonskog sporazuma) jednakо rušenju ustavnog poretku BiH.

Ono što nesporno važi za načelan stav najvišeg predstavničkog tijela Republike Srpske o otuđivanju ustavnih nadležnosti izražen 2009. godine, važi podjednako i za referendumsko pitanje 2015. godine, koje je izvedeno iz toga. Te dvije kontroverze su organski povezane i ne mogu se posmatrati odvojeno.

SCENARIO UNIŠTENJA

Profesor dr Milan Blagojević smatra da je Republika Srpska od njenog nastanka pa sve do danas izložena nastojanju brojnih domaćih i inostranih snaga koje za konačni cilj imaju njeno uništenje. Treba po strani ostaviti nastojanja da se u toku građanskog rata u BiH ona vojnički uništi. Na sceni je primjena nevojnih sredstava od završetka rata do danas.

Jedna grupa aktivnosti tzv. međunarodne zajednice i Kancelarije visokog predstavnika u BiH (te brojnih visokih predstavnika lično), su nastojanja kojima su Republici Srpskoj otimani dijelovi teritorije (u Brčkom i na području sarajevske Dobrnje), čime se u teritorijalnom smislu (naročito na prostoru Brčkog) želi obesmisliti postojanje Republike Srpske.

Planeri i izvođači ovih aktivnosti posebno su računali na psihološki momenat koji takve odluke (a naročito one vezane za uspostavljanje Brčko distrikta) imaju na psihu ovdašnjeg srpskog naroda koji je stvorio Republiku Srpsku, smatra Blagojević. Naime, nesumnjivo je da takve odluke u psihološkom pogledu izazivaju, ne samo ljutnju i razočarenje stanovništva Republike Srpske (kao početno stanje kolektivne svijesti) već, kako vrijeme odmiče, i njegovu rezigniranost te osjećaje bezizlaznosti i mirenja sa takvom sudbinom, što, prema računici planera, u jednom trenutku (uz ekonomsko osiromašenje stanovništva) treba da dovede i do takvog stanja kolektivne svijesti koja više neće imati pozitivan odnos prema svojoj Republici.

Iz toga, u konačnom, treba biti proizvedena spremnost tog kolektiviteta da i sam ukine svoju Republiku ili da barem samo pristane na to, to jest da se ne usprotivi aktivnostima koje bi u istom pravcu bile preduzete od strane takozvane međunarodne zajednice iza koje, u stvari, stoje SAD, Velika Britanija i Evropska unija, precizira profesor dr Milan Blagojević.

U istu grupu spadaju i aktivnosti visokog predstavnika u BiH kojima je neustavno razvlačivao Republiku Srpsku od brojnih njenih ustavnih nadležnosti. I te aktivnosti su, pored svojevrsne (ne)ustavne desupstancijalizacije Republike Srpske, imale za posljedicu, htjeli mi to priznati ili ne, i efekte na psihološkom polju, jer je time stvoren, ne samo poseban obrazac socijalno-političke (ne)kulture, već je u značajnoj mjeri proizvedeno i rezignirano stanje kolektivne svijesti koja jednostavno prihvata sve što nametne visoki predstavnik, smatrajući da s tim u vezi ne može ništa promijeniti.

Jednostavnije kazano, proizvedena je fatalistička kolektivna svijest, koja sve to smatra svojom sudbinom te je kao takvu i prihvata, zaključuje Blagojević.

FILIP MARTEN

Možda je na kraju svega interesantno upoznati se i sa razmišljanjima ljudi sa druge strane, iz samoga vrha tzv. međunarodne zajednice i Kancelarije visokog predstavnika za BiH.

Filip Leru Marten je pravnik iz Kanade, koji je radio u Kancelariji visokog predstavnika u BiH kao član tima pravnih savjetnika koji su pratili pravne aspekte primjene dejtonskog mirovnog sporazuma.

Leru Marten je bio i vodeći pravni savjetnik Komisije za restrukturiranje policije BiH, na čijem je čelu bio bivši belgijski premijer Vilfred Martens.

Nakon Sarajeva, bio je na čelu pravnog odjeljenja Međunarodne civilne kancelarije, organizacije čiji je zadatak bio supervizija i koordinacija ostvarivanja nezavisnosti Kosova, 2008-2009. godine.

U uvodu svoje knjige, koju je napisao kao stipendista projekta "Budućnost diplomatičke", Centra za nauku i međunarodne odnose

Belfer na Fakultetu Kenedi na Harvardu, konstatuje da: "Rat ne staje okončanjem oružanog sukoba već da se političke borbe nastavljaju upravo oko onih pitanja koja su, na prvom mjestu i dovela do rata."

Klozevic je smatrao da je "rat samo nastavak politike drugim sredstvima". Lero Marten konstatuje da u društвima koja su nastala iz oružane borbe, politika često predstavlja nastavak rata drugim sredstvima. Strane sile, koje intervenišu u ratom razorenim sredinama, ne bave se samo ostvarivanjem mirovnih procesa. Oružani sukob pretvaraju u intenzivne nenasilne konfrontacije, gdje strane nastavljaju da slijede ratne ciljeve nenasilnim sredstvima. Uplиу se u nenasilno produženje rata. Intervenišu u nenasilnim ratovima.

U "Ratu i miru" Tolstoj kaže, "da mladi koji se vraćaju iz rata obično opisuju rat ne onako kako se stvarno odigrao, nego kako bi voljeli da se odigrao".

Ne idealizujemo li mirovne ishode koje mislimo da možemo ostvariti? Linija između rata i mira nije toliko jasna koliko bismo voljeli, smatra Lero Marten.

On kaže, da oni nisu samo sprovodili mirovni proces nakon završetka oružanih sukoba u BiH. "Upravljali smo nenasilnim ratom." Mada je uspјešno okončala oružani sukob, međunarodna vojna intervencija u BiH nije ugasila sukob kao takav. Uz ograničena sredstva za postizanje ograničenih ciljeva, intervencijom NATO-a 1995. godine uspostavljen je prostor za diplomatiju radi upravljanja nenasilnim nastavkom rata. "Srođan kulturološkom ratu, nenasilni rat predstavlja intenzivan oblik sukoba oko vlasti, koji se vodi kroz parlamente, ministarstva, medije i sudove. Iako se vodi prvenstveno nenasilnim sredstvima, ovaj rat posebno je blizak nasilju nasiljem, utoliko što kretanja događaja mogu poremetiti krhki mirovni proces."

Kada strani akteri intervenišu sa ciljem vraćanja sposobnosti države da štiti one koji su u njenom domaćaju, neizbjegno remete pozicije i interes strana koje učestvuju u nadmetanju za vlast na terenu. Intervencionisti se stoga nikada ne bave samo obnavljanjem parlamenta, sudova i policije. Kada se angažuju na “izgradnji države”, “jačanju kapaciteta”, ili “pružanju tehničke pomoći”, utiču na sukobe koji su u toku. Iz tog razloga, sasvim je moguće da jedna ratoborna grupa napada strance koji obnavljaju zgrade sudova. Ako je neutralizovan kapacitet za nasilje, ratoborne grupe će i dalje osporavati vlast stranih intervencionista nenasilnim sredstvima. S obzirom na to da vlast doista može biti dovedena u pitanje – ili zaštićena - nenasilnim sredstvima, mirovne operacije mogu biti pozvane da se suprotstave takvim izazovima kroz diplomatiju – proces koji Leru Marten naziva diplomatska kontraofanziva.

OGRANIČENOST

Ma koliko se činila bitnom, moć mirovnih operacija da dovede do promjena u konfliktnom sistemu je ograničena i efemerna. Mada iskustvo u BiH pokazuje da međunarodni intervencionisti mogu da se bore i suprotstave nenasilnom otporu, uključujući i nenasilne pobune, u tome su ograničeni.

Niti stalne niti stabilne, mirovne operacije odvijaju se u međusobno povezanim sistemima koji su u stalnom pokretu. Kako pokušaju da uspostave ili održe prostor nenasilja, tako frakcije uključene u sukob nastoje da izazovu eskalaciju, koja će, na kraju, dovesti do pada stepena podrške mirovnim operacijama, dok će se njihova moć naglo urušiti. Poraz Kancelarije visokog predstavnika u 2007. godini ilustracija je ove dinamike.

PORAZ OHR-a 2007.

Filip Lero Marten ima svoje viđenje poraza OHR i visokog predstavnika u BiH 2007. godine od Republike Srpske, na čijem čelu je bio Milorad Dodik.

On kaže da i dalje vjeruje da je poraz mogao biti izbjegnut. Iako su možda postojale podjele unutar Savjeta za provođenje mira, važni članovi, uključujući Sjedinjene Američke Države i Veliku Britaniju, čvrsto su podržali djelovanje OHR-a.

Da je OHR svoje postupke bliže koordinirao sa svojim međunarodnim i domaćim partnerima prije donošenja izmjena pravila o odlučivanju u parlamentu i vladu, bio bi u boljoj poziciji da odluči da li je cjelishodno nastaviti sa uvođenjem takvih promjena u datom trenutku. Isto tako, bio bi u poziciji da iskoristi snagu široke koalicije u daljim aktivnostima.

Osim toga, i dalje je bilo na raspolaganju nekoliko sredstava – osim smjene rukovodstva Republike Srpske, za rješavanje krize. Međunarodna zajednica mogla je privremeno da obustavi ekonomsku pomoć Republici Srpskoj ili uvede zabranu izdavanja viza i zamrzavanje imovine njenog rukovodstva.

Mogla je iskoristiti procese pristupanja NATO-u i Evropskoj uniji kao polugu za prevazilaženje opstrukcije reforme policije od strane Republike Srpske. Ova poluga mogla se iskoristiti i da se vlasti u Srbiji pozovu da se ograde od Dodikovih aktivnosti u BiH. Iako nijedna od tih mjera nije mogla da garantuje lak način izlaska iz krize, ipak bi bila u mnogo boljoj poziciji nego što je to bio slučaj 2007. godine.

Ali čak i da prihvatimo da je međunarodna zajednica mogla da izade iz krize u boljoj poziciji, zar nije pokazala da kapacitet međunarodne zajednice da upravlja intenzivnim oblicima otpora nije više tako snažan kao što je bio nekad?

Činjenica je da smo u 2007. godini radili na temelju netačnih pretpostavki. Ove pretpostavke navele su nas da vjerujemo da OHR i dalje može funkcionisati kao neki međunarodni levijatan u BiH, dok je, u stvari, djelovao unutar zone ugroženosti. Naša nemogućnost da uočimo duboke promjene u stepenu spoljne i unutrašnje podrške i otporu tokom godina dovela nas je do toga da smo, ne samo potcjenvivali naše slabe tačke, nego smo se upustili i u ambicioznu konfrontaciju sa Miloradom Dodikom, vještim političarom sa ogromnom podrškom naroda u Republici Srpskoj, pri čemu smo bili u osjetljivom položaju.

UPLITANJE

Da smo bili svjesniji izuzetnog kapaciteta prilagođavanja u sukobu, lakše bismo priznali da 2007. godine nismo samo mijenjali periferne elemente podjele vlasti. Mi smo se u Bosni, zapravo upleli u nenasilan rat.

Svakako da smo bili svjesni postojanja dinamike neprekidnog sukoba u Bosni. Međutim, time što ovaj sukob nismo stavili u kontekst njegove šire evolucije, potcijenili smo činjenicu da su njegovi akteri i dalje funkcionisali na veoma visokom nivou intenziteta. Da smo ovaj intenzitet preciznije odredili, mogli smo bolje da predvidimo akcije rukovodstva Republike Srpske da se suoči sa rizicima koje nosi osporavanje međunarodne zajednice. Za njih, ovi rizici bili su opravdani jer su posmatrani u odnosu na ono što su oni smatrali prijetnjom osnovnim interesima i pozicijama.

Kriza baca svjetlo i na naš neuspjeh da potpuno priznamo da je naša vlast, u konačnom, zavisila od saglasnosti stanovništva u Bosni. Doživljavajući moć visokog predstavnika kao fiksni kapacitet inherentan njegovom mandatu, nastojali smo da reaktiviramo njegova ovlašćenja kroz politiku silovite reafirmacije. Da smo

zamislili moć kao fluidnu sposobnost, koja prožima populaciju, bili bismo svjesniji više ključnih faktora.

Prvo: Da naša snaga zavisi od našeg odnosa sa stanovništvom.

Drugo: Da smo se takmičili sa djelotvornijim lokalnim akterima u nastojanjima da osiguramo pristanak naroda za ostvarivanje naših ciljeva.

Treće i najvažnije: Da je sam taj pristanak na kraju mogao biti povučen, bilo da ga povuče stanovništvo u cjelini ili neki ključni segmenti. Na kraju krajeva, Bosanci su bili ti koji su dali svoj pristanak na ovlaštenja visokog predstavnika, objavljivali odluke visokog predstavnika u službenim glasilima i sprovodili ih kroz djelovanje sudova i upravnih organa. Upravo su oni koji žive i rade u Republici Srpskoj bili ti koji su povukli svoj pristanak na našu vlast 2007. godine.

Na kraju, kada smo procjenjivali potencijalne reakcije na naše mјere, nismo uspjeli da pozicioniramo OHR u širem skupu međusobnih povezanosti i uzmemo u obzir prelomna pomjeranja u stepenu podrške i otpora. Od završetka oružanog sukoba u Bosni bilo je prošlo više od deset godina. Očigledni znaci nasilja nestali su iz svakodnevnog života. Bilo je podjela u Savjetu za provođenje mira. Rusija je bila sve spremnija da razbije jedinstvo. Evropska unija je aktivno tražila da OHR zamijeni prisustvo EU.

Daleko od toga da bude pasivna, Republika Srpska je svojim djelovanjem naglašavala ovu podjelu. Štaviše, njen otpor je vremenom doveo do eskalacije, gdje se OHR našao u sve većem nesaglasju sa liberalno-demokratskim vrijednostima za koje se zalažu oni koji su ga imenovali.

Kada su u pitanju naši unutrašnji nivoi podrške, iako je prisustvo 60.000 vojnika u Bosni 1995. godine svakako doprinijelo sposobnosti međunarodne zajednice da osigura visok nivo

saglasnosti i saradnje – putem direktnog sprovođenja i iznuđivanjem saglasnosti – malobrojne snage EUFOR-a na terenu 2007. godine učinile su nas mnogo zavisnijim od saradnje administrativnih struktura i stanovništva Republike Srpske.

KREDIBILITET

Pristanak se mogao lakše povući. Sve ove stvari bile su jasni pokazatelji da su naši nivoi podrške bili daleko ispod onih koje smo imali ranije. Time se može objasniti zašto je međunarodna zajednica bila u stanju da se uspješno suprotstavi nenasilnoj pobuni nacionalista među bosanskim Hrvatima 2001. godine, ali nije uspjela da upravlja pobunom koju je podiglo rukovodstvo Republike Srpske 2007. godine.

Posljedice takvih mutacija trebalo je da budu jasnije: Bili smo u zoni ugroženosti i naše djelovanje je iznudilo protivdjelovanje Republike Srpske, koje nismo mogli u potpunosti da obuzdamo. Njihovo djelovanje nije bilo usmjereno protiv ovlašćenja zajedničkih institucija BiH. Meta su bila ovlaštenja povjerena njihovom glavnom međunarodnom pomagaču: OHR-u.

Kao rezultat, kredibilitet međunarodne zajednice – uključujući i kredibilitet Evropske unije – teško je stradao. Mada je visoki predstavnik mogao da se osloni na saradnju i saglasnost drugih nivoa vlasti u BiH, njegova ovlaštenja su gotovo u cijelosti odbačena u Republici Srpskoj nakon 2007. godine, a secesionističke težnje ohrabrene.

Poraz OHR-a 2007. godine od Milorada Dodika i Republike Srpske, ilustruje strateški neuspjeh: Međunarodni intervencionisti nisu uspjeli da natjeraju konfliktni sistem u BiH da siđe sa remetilačke i kontraproduktivne putanje, zaključuje Filip Leru Marten.

REZIME MARTENA

Nakon više od 15 godina i nekoliko milijardi dolara uloženih u proces ostvarivanja mira u BiH, država i dalje nije u stanju da se samostalno održava. Čak i oni optimističniji glasovi koji govore o napretku BiH ne pozivaju na povlačenje međunarodnog prisustva stacioniranog na njenoj teritoriji.

Uprkos tome što je smanjio obim, mandate i sastav vojnog prisustva, Savjet bezbjednosti UN-a i dalje odobrava male vojne snage u Bosni, dvadeset godina nakon početka oružanog sukoba 1992. godine. Gotovo dvije decenije nakon što su secesionističke snage nasilno osporile njena ovlaštenja, centralna vlada u zemlji nije u stanju da zaštiti državu od secesionističkih prijetnji bez svakodnevne podrške Evropske unije, Sjedinjenih Američkih Država i drugih zemalja u Savjetu za sprovođenje mira. Proces ostvarivanja mira u BiH nosi bolan nauk o ograničenjima međunarodne vlasti.

POMETNJA

Kada se čita ono što je napisao Filip Leru Marten onda je to "druga strana medalje". Sprovođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma, odnosno poštivanje Ustava Republike Srpske i BiH niko i ne spominje, oni nisu u njihovom vidokrugu. U njihovom fokusu je intervencionizam s jasnim ciljem a to je stvaranje unitarističke i centralističke države BiH. Marten ni u jednom trenutku nije ponovio da je svjestan: "da je ta unitaristička namjera i dovela do rata."

On razrađuje plan intervencije i kaže "da kreatori politike treba da definišu završnu fazu intervencije odmah na početku i da razrade planove u kojima se definiše način na koji namjeravaju da postignu svoj cilj". Plan je bitan instrument upravljanja složenim okruženjima.

Kod sukoba ništa nije ni potpuno izvjesno ni potpuno predvidljivo. Nijedan model ili okvir ne može u potpunosti predvidjeti ishode sukoba niti upravljati sukobom, a kamoli ishodima koji su cilj strane intervencije. Nadobudno je i prepostaviti da možemo u potpunosti razumjeti ili predvidjeti ishode u datoј sredini. Umjesto da podlegnemo opasnim iluzijama izvjesnosti i predvidljivosti, strategija treba da bude koncipirana tako da se aktivno obuhvati pometnja i neizvjesnost.

Ja lično sa Martenom sam se jedino složio kada je citirao Tolstoja i njegov "Rat i mir".

On kaže da se Tolstoj pita zašto istoričari posvećuju toliko mnogo pažnje odlukama i postupcima generala i careva da bi objasnili ishode vojnih bitaka kada takve bitke zavise od složenih nepredvidivih interakcija koje se ne mogu u potpunosti utvrditi unaprijed. Da bismo bolje shvatili pouke iz istorije, smatra Tolstoj, potrebno je da ostavimo po strani kraljeve, ministre i generale i usredsredimo se na kretanja.

Abraham Linkoln je aprila 1864. godine napisao: "Tvrdim da nisam kontrolisao događaje, ali nedvosmisleno prznajem da su događaji kontrolisali mene."

Kreatori politike mogu bolje upravljati neizvjesnošću ako prihvate da nisu odvojeni od realnosti u kojoj intervenišu. Oni su dio te realnosti. To znači da će, između ostalog, onog trenutka kada počnu da djeluju u datoј sredini, njihovo djelovanje odmah izmaći njihovim namjerama. Nakon što ih apsorbuju veće otvorene sredine, njihovi postupci donijeće višestruke reakcije. Mada im oslanjanje na modele i planove može pomoći da jasnije razumiju neke od mogućih mutacija u datoј sredini, tom sredinom će efikasnije upravljati samo uz stalnu budnost, skromnost i fleksibilnost u postupanju.

Postupanje uz skromnost i budnost podrazumijeva da će u tom procesu iznova prilogađavati, korigovati, pa čak i osujećivati

svoje sopstvene aktivnosti. Greške su, zaista, mnogo više od mjere sopstvenih iluzija; one su i signali kroz koje nam se složeni sistemi djelimično otkrivaju. Daleko od toga da je to znak slabosti, "aktivno prihvatanje pometnje i neizvjesnosti" odražava dublji, bogatiji i odgovorniji način pristupanja inherentno složenoj realnosti sukoba, tvrdi Marten.

UPRAVLJANJE SUKOBOM

Koristeći ova razmatranja kao osnovu, strani intervencionisti mogu imati koristi od koncipiranja strategije koja se temelji na realnim i dostižnim ciljevima, pri čemu, uzimaju u obzir centralnu ulogu sukoba, nastoje da upravljaju sukobom, a ne da ga rješavaju i fokusiraju se na kritične tačke sukoba, precizira Marten

Ovo je ključna stvar koju nam otkriva Marten. Oni nisu ti koji nadgledaju sprovodenje Dejtonskog mirovnog sporazuma i Ustava Republike Srpске i BiH, oni su intervencionisti koji upravljaju sukobom a ne rješavaju ga. To je suština sve te uloge tzv. međunarodne zajednice.

Marten dalje nastavlja svojom tvrdnjom da nije realno da se sukob okonča ili prekine međunarodnom intervencijom. Sukobi su fluidni i žilavi i, shodno tome imaju izuzetan kapacitet da se prilagode i opstanu. Kako neutrališemo oružani sukob, tako se on pretvoriti u nenasilnu konfrontaciju.

Strategije za sprovodenje mira treba da se zasnivaju na realnijoj i skromnijoj procjeni međunarodnih kapaciteta. Zbog činjenice da je međunarodna moć i ograničena i prolazna, ne možemo dozvoliti luksuz da imamo ciljeve kojima se traži da se u potpunosti riješi ili suzbije sukob. Umjesto toga, trebalo bi da moć koristimo na način kojim se priznaje da su intervencionisti stalno u interakciji s akterima u sukobu.

Strategija mora da uzme u obzir da će sukob i dalje prožimati svakodnevni život za vrijeme i nakon međunarodne intervencije. Međunarodni napor treba da se fokusiraju na staranje o tome da se takva nadmetanja odvijaju u samoodrživom nenasilnom prostoru. Umjesto da nastoje da obustave ili suzbiju sukob, intervencionisti treba da podese njegov intenzitet na nivo koji sprečava pad društva u nasilje. Strategija treba da se temelji na realnijem cilju: da se sukob usmjeri ka održivom nenasilnom prostoru.

U slučajevima u kojima se može mobilisati međunarodna moć, njena primjena je često rigidna i efemerna. Kako vrijeme prolazi, moć intervencionista često opada. Prioriteti koji se međusobno nadmeću na domaćem frontu postupno smanjuju nivoе podrške. Lokalni akteri na terenu unapređuju svoje sposobnosti da pruže otpor i "razvodne" moći intervencionista. Dok će lokalnim grupama biti potrebno možda nekoliko minuta da se prebace sa konvencionalnog ratovanja na pobunu, sa nasilnog na nenasilan otpor, reakcija stranih sila koje intervenišu će neizbjegno biti sporija.

Taktička pomjeranja lokalnih aktera aktiviraju napetosti između odjeljenja, sektora, ministarstava i koalicionih partnera na strani međunarodne zajednice.

Kada domaći akteri mijenjaju taktiku, stvaraju nove mogućnosti za razvodnjavanje uticaja stranih intervencionista. To je način na koji se ratni gubici vraćaju za pregovaračkim stolom i na koji se ustupci učinjeni u mirovnim sporazumima neutrališu kroz otpor u fazi implementacije.

Vrijeme je, stoga, strateški resurs za lokalne aktere. Uz dobro upravljanje, oni mogu da se odupru uticaju strane intervencije. Lokalnim akterima dugovječnost daje prednost. Kada intervenišu u sukobima poput onih u Bosni ili na Kosovu, strani akteri bi trebalo, stoga, da razmotre načine da svoju snagu primjene ranije, čvršće i djelujući na kritičke tačke u konfliktnim sistemima. Dovoljno rana

upotreba moći u presudnom trenutku će dovesti do dugoročnih dobitaka i smanjiće mogućnost da se razvodni uticaj intervencije, objašnjava Marten.

RASPAD SFRJ

Slom bivše Jugoslavije, a onda i mirovni procesi koji su potom uslijedili, pružaju vrijedan uvid u to šta sve može djelovati kao kritična tačka u konfliktnim sistemima. Slom i ono što je uslijedilo nakon njega su pokazali kako miješanje u organizaciju vlasti (koju možemo definisati kao pravila i institucije kojima se uređuje raspodjela moći) brzo narušava kolektivne osjećaje samopoštovanja, status i podstiče strah od dominacije i izaziva velike sistemske reperkusije u okruženju – uključujući i one nenasilne.

Miloševićev pokušaj da poveća moć Srbije nad ostalim jugoslovenskim republikama gurnuo je Sloveniju, Hrvatsku i BiH ka otcjepljenju 1991. i 1992. godine. U BiH i Hrvatskoj, strah od potčinjavanja hranio je nasilne izazove srpske manjine upućene od skoro formiranih nezavisnih država.

Miloševićovo ukidanje specijalnog statusa Kosova izazvalo je kampanju pasivnog otpora Ibrahima Rugove i kasnije nasilne napade Oslobođilačke vojske Kosova na Kosovu. U novije vrijeme, pokušaji kosovskih vlasti da preuzmu kontrolu nad graničnim prelazima na sjeveru Kosova izazvali su oživljavanje nasilja, pošto se većinsko stanovništvo koje na sjeveru Kosova čine kosovski Srbi pribavlja čvrše kontrole kosovskih Albanaca.

Proces ostvarivanja mira u BiH ilustracija je sličnih reakcija. Promjene u izbornim pravilima koje je uvela međunarodna zajednica pokrenule su 2001. godine pokušaj frakcije zajednice bosanskih Hrvata da se otcijepe od BiH. Amandmani visokog predstavnika Miroslava Lajčaka u vezi sa vladinim i parlamentarnim postupcima odlučivanja 2007. godine uvećali su strahove od dalje centralizacije,

što je navelo rukovodstvo Republike Srpske da direktno ospori Lajčakov autoritet i aludira na secesiju Republike Srpske.

Organizacija vlasti djeluje kao ključna tačka u konfliktnim sistemima. Uplitanje će vjerovatno narušiti moćna kolektivna osjećanja samopoštovanja, podstaći strahove od dominacije i potčinjanja i pokrenuti samojačajuća protivdejstva koja na kraju mogu dovesti do toga da neke frakcije ospore same temelje nenasilnog prostora u kojem se razvijaju. S obzirom na to da teže da upravljaju evolucijom sukoba, stranim intervencionistima bi, stoga, bilo pametno da usredsrede svoju pažnju na organizaciju vlasti. Primjena moći da bi se osigurali aranžmani organizacije vlasti koji garantuju da grupe mogu vršiti vlast na način koji je srazmjeran njihovoj važnosti i koji ih adekvatno štiti od dominacije, može doprinijeti stabilnosti sistema kroz njihov razvoj.

SILA I DIPLOMATIJA

Kada se vojno interveniše radi upravljanja oružanim sukobom na mjestima kao što su BiH ili Kosovo, strani intervencionisti se ne bore u velikim međudržavnim ratovima iz prošlog vijeka. Prije nego da nametnu odlučujući ishod na bojnom polju, ova vojna intervencija otvara prostor za diplomaciju. Kao što britanski general Rupert Smit s pravom primjećuje u "Korisnost sile: vještina ratovanja u modernom svijetu", kada intervenišemo na mjestima kao što su BiH i Kosovo "ne intervenišemo da bi smo zauzeli i zadržali teritoriju; u stvari, kada dođe do intervencije, glavna preokupacija je kako napustiti teritoriju, a ne zadržati je. Umjesto toga, mi intervenišemo u sukobima, ili čak odlučujemo da eskaliramo sukob, da bismo uspostavili stanje u kom se politički cilj može postići drugim sredstvima i na druge načine.

Ako se – kada intervenišemo u takvim sukobima – vraćamo ratovima diplomacije koji su prethodili Napoleonu i Klozevicu,

efikasnost međunarodnih intervencija se tako vezuje za naše kapacitete da djelotvorno kombinujemo silu i diplomaciju. Klozevic konstatiše da “glavni pravci duž kojih se vojna zbivanja razvijaju i na koja su ograničeni, jesu politički pravci koji se nastavljaju tokom čitavog rata i kasnije u miru.”

Ako je cilj međunarodne intervencije da ponovo uspostavi sposobnost države da zaštitи one koji su u njenom domaćaju i ako ponovno uspostavljanje takve sposobnosti zahtijeva da ratoborne grupe odustanu od apsolutističkih zahtijeva za vlast, onda vojna moć i diplomacija moraju biti usklađeni radi ostvarivanja tog cilja.

Marten, dalje kaže da, ako se procijeni da će sukob preživjeti međunarodne vojne intervencije, onda bi trebalo raspoređiti vojnu silu da u najvećoj mogućoj mjeri utiče na sposobnost strana da nastave ostvarivanje ratnih ciljeva nenasilnim sredstvima. Sila bi trebalo da oblikuje sukob na načine koji diplomatiji omogućavaju da osigura odlučujuće dobitke za pregovaračkim stolom. Umjesto da samo nastoje da okončaju nasilje, vojne snage treba da postignu ciljeve koji direktno idu na ruku diplomatiji. Ako se datom intervencijom – poput one u BiH – nastoji da se stane na kraj secesionističkim ciljevima određenih grupa, onda vojna akcija treba da bude upotrijebljena tako da se oteža kredibilno promovisanje takvih zahtijeva u kasnijim fazama sukoba.

Ograničavajući secesionističke snage na zone iz kojih se zaraza ne može širiti, odnosno omogućavajući vladinim snagama da kontrolišu veće i strateški značajnije dijelove teritorija, međunarodne vojne snage, svakako, mogu povećati izglede diplomacije da osigura aranžmane organizacije vlasti koji djelotvorno ograničavaju buduće secesionističke prijetnje.

Nakon ispitivanja načina na koje su se završavali građanski ratovi od 1940. godine naovamo, u novijim radovima “zaključuje se zaključeno”, da je kod građanskih ratova završenih vojnom pobjedom vjerovatnoća da će se ponoviti manja.

ISHOD DIPLOMATIJE

Diplomatija mora u potpunosti iskoristiti mogućnosti stvorene vojnom intervencijom. Umjesto da se pregovorima pristupi kao procesu kojim se nastoji okončati oružani sukob, mora biti okrenuta ka budućnosti i pristupiti koncipiranju aranžmana organizacije vlasti, kao kritičnoj tački tranzicije u kojoj strane postavljaju uslove pod kojima će voditi sukob. Pošto se rat dalje vodi za pregovaračkim stolom, strani intervencionisti treba da odole iskušenju da osiguraju labave sporazume. Fleksibilna primjena moći za pregovaračkim stolom povećava našu sposobnost da efikasnije upravljamо sukobom iz tri glavana razloga.

Prvo: S obzirom na to da se nenasilni sukob vodi preko pravila i institucija, slijedi da je nečija mogućnost da utiče na osmišljavanje tih pravila i institucija ključno preim秉stvo u upravljanju sukobom. Diplomatija dobija time što stavlja u svoju funkciju sistemsku snagu aranžmana organizacije vlasti.

Drugo: Diplomatija, za vrijeme pregovora, u nekoliko dana ili nedjelja može postići stvari za čije bi ostvarenje inače bili potrebni mjeseci ili godine u kasnijoj fazi. Nama koji smo radili u Kancelariji visokog predstavnika u BiH, bilo je potrebno nekoliko godina, nekoliko miliona dolara, brojne političke komisije i runde pregovora da natjeramo entitete da prenesu neke od svojih ustavnih nadležnosti na centralni nivo vlasti BiH više godina nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma. Ovo prenošenje pokrenulo je osporavanja pred sudovima i prijetnje referendumima.

Kompromisi su doveli do poremećaja u funkcionisanju i blokada unutar državnih institucija za čije su prevazilaženje bili potrebni beskrajni sati i napor. Ovi poremećaji u funkcionisanju dali su značajnu municiju onima koji su nastojali diskreditovati bilo kakvo kasnije jačanje centralne države. Određene pozicije jeftinije je osigurati za pregovaračkim stolom.

Na kraju, kako vrijeme prolazi, međunarodno jedinstvo slabije. Intervencionistima postaje sve teže da pridobiju diplomatsku podršku za promjenu osnovnih odredaba koje se odnose na organizaciju vlasti. Nedavni naučni radna ispitivanju sedamnaest reformskih aktivnosti u BiH, na Kosovu i Istočnom Timoru pokazuje, na primjer, da su reforme u tim sredinama u potpunosti uspješne samo kada je međunarodna zajednica jedinstvena, a njeni zahtjevi ne ugrožavaju ni nacionalističke ciljeve ni neformalne mreže moći.

Oštريje korišćenje moći za pregovaračkim stolom može povećati uticaj intervencionista. U tom pogledu, dosta se može naučiti iz jakih i slabih strana Dejtonskog mirovnog sporazuma.

BALANS VLASTI

Aranžmani organizacije vlasti moraju pronaći delikatnu tačku ravnoteže između efikasnosti i zaštite. Previše vlasti može izazvati osporavanja od grupa koje se boje dominacije. Previše zaštite hrani nastojanje da se dobije više vlasti. Ova tačka ravnoteže je jedinstvena za svaki sukob. Ne postoje gotovi modeli za aranžmane vlasti. Dejtonski sporazum je ilustracija problema izazvanih aranžmana organizacije vlasti koji su previše okrenuti ka zaštiti.

Izvršna i zakonodavna grana vlasti centralne vlade BiH paralisane su neprestanim ulaganjem veta. Mada su brojna prava veta i mehanizma zaštite predviđeni sporazumom svakako pomogli da se strane ubijede da podijele vlast u nenasilnom prostoru, njihov cilj da se obezbijedi da nijedna grupa nikada ne nametne svoju volju drugoj ima svoju cijenu u smislu funkcionalnosti i stabilnosti sistema.

Funkcionalnost i stabilnost su međusobno povezane. Osni- vanjem slabe centralne države paralisane mnoštvom prava veta,

ustavna arhitektura Dejtona mnogim Bosancima uskratila je ostvarivanje legitimne želje da budu u državi sa minimumom funkcionalnosti. Ovi poremećaji funkcionalnosti dali su legitimitet pozivima da se ojačaju centralne vlasti i poveća njihova djelotvornost – pokrećući neku vrstu dileme u vezi sa političkom sigurnošću. Pozivi za veću djelotvornost, sa svoje strane, galvanizovali su interne strahove od dominacije i izazvali kontrapozitive na otcjepljenje od BiH.

Sistem upravljanja u BiH, kako je koncipiran, efektivno ne sadrži samojačajuću povratnu spregu između moći i straha od potčinjanja i potencijalno je samodestruktivan.

Na prvi pogled, mogućnost svake grupe da sprječe druge da nametnu svoju volju može da se učini kao fer sporazum. Međutim to dovodi do neravnopravnog ishoda zato što brojčano manje grupe imaju isti obim vlasti kao i veće. Ovakav sistem hrani ogorčenost brojčano važnijih grupa i daje legitimitet pozivima za veći obim vlasti u njihovim izbornim jedinicama.

SAMOODRŽIVOST

Mada intervencionisti mogu da igraju ulogu u održavanju sistema u periodu nakon oružanog sukoba, iskustvo iz BiH, pokazuje da su aranžmani organizacije vlasti čija funkcionalnost prvenstveno zavisi od prisustva i doprinosa stranih aktera neodrživi.

Dugi niz godina nakon zaključenja Dejtonskog sporazuma, kapacitet visokog predstavnika da interveniše u domaćoj sferi BiH djelovao je kao ventil za funkcionalnost u sistemu upravljanja u BiH. Međunarodnom zamjenom prevazilažene su blokade u parlamentarnoj i izvršnoj grani vlasti u zemlji. Povlačenje međunarodne zajednice i poraz nanjet visokom predstavniku 2007. godine iznijeli su na vidjelo često nepremostive blokade.

Neuspjeh da se u Dejtonu uspostavi efikasnija, funkcionalnija centralna vlada ostavio je zaraćene grupe da se dalje razvijaju u konstitucionalizovanom prirodnom stanju koje ne uspijeva da obeshrabri težnu ka ostvarivanju apsolutističkih zahtjeva za vlašću.

Dejtonski sistem je usmjerio sukob ka prostoru nenasilja, ali je održao sukob na nivou intenziteta koji je proizvodio stalne izazove uperene protiv temelja države i iziskivao stalnu zaštitu spolja. Zbog činjenice da je kapacitet stranaca da postignu ishod na stranim poprištima efemeren, sistem čija kohezija zavisi od stranaca je neodrživ.

Centralni nivo vlasti bi trebalo da bude u mogućnosti da samostalno vrši svoje nadležnosti. Davanje ovlašćenja centralnom nivou za prikupljanje poreza, kao i dodjelu vlasništva nad javnom svojinom, treba smatrati prioritetom. Međunarodnoj zajednici trebalo je mnogo godina da natjera strane da reformišu sistem za indirektno oporezivanje, čime se obezbjeđuje da državni nivo vlasti može samostalnije da finansira svoje aktivnosti u BiH.

Entiteti u BiH i dalje odbijaju da priznaju vlasništvo centralne države nad velikim dijelom javne svojine. Već dugi niz godina, od centralne države se traži da imovinu uzima u najam od entiteta.

Intervencionisti takođe treba da nastoje da raspodijele nadležnosti na načine koji omogućavaju institucijama da postepeno potiskuju centrifugalne sile natrag prema centru. Davanje centralnoj državi nadležnosti koje se odnose na mir i bezbjednost, trgovinu i komercijalne aktivnosti, nadležnosti da imenuje i postavlja sudije Ustavnog suda i ostalih nadležnosti su sve primjeri mehanizama koji mogu doprinijeti samoodrživosti.

Iskustvo iz BiH pokazalo je da diplomacija može postići impresivne rezultate u prekomponovanju aranžmana organizacije vlasti i zaštititi ih od otpora. Međunarodna zajednica je uspješno

podržala ponovno uspostavljanje osnovnih elemenata centralne vlade BiH nakon rata.

Takođe je uspjela da natjera entitete BiH da prenesu ustavne nadležnosti za odbranu, oporezivanje i imenovanje sudija i tužilaca na centralnom nivou vlasti mnogo godina nakon zaključenja Dejtonskog sporazuma. Bila je uspješna u borbi protiv nenasilne pobune nacionalista među bosanskim Hrvatima 2001. godine. Diplomacija tako može upravljati nenasilnim ratovima, a takođe može zaštititi vlast od nenasilnih izazova. Međutim, ne može to vječno činiti.

PRIMJER BiH

Iskustvo u BiH pokazuje da intervencionisti mogu upravljati nenasilnim ratovima i štititi aranžmane organizacije vlasti od nenasilnih izazova pretežno diplomatskim sredstvima u kontekstima u kojima je oružani sukob neutralizovan. Kroz korišćenje NATO-a i procesa EU integracija, zamrzavanje imovine, zabrane putovanja, smjena sa javnih funkcija i finansijskih sankcija za političke stranke, međunarodni intervencionisti mogli su da se suprotstave nenasilnim izazovima upućenim krhkoi centralnoj vlasti BiH.

Iako diplomatska kontraofanziva može biti djelotvorna, iskustvo u BiH ističe važne granice djelotvornosti. Poraz kancelarije visokog predstavnika 2007. godine je snažna optužnica protiv pokušaja prekomponovanja aranžmana za organizaciju vlasti u poodmakloj fazi mirovnog procesa. Doživljene od strane rukovodstva bosanskih Srba kao miješanje u aranžmane za podjelu vlasti dogovorene u Dejtonu, mjere OHR-a donijete 2007. godine izazvale su snažne reakcije na koje međunarodna zajednica više nije bila u stanju djelotvorno da odgovori.

Ovi događaji nas uče da strani akteri ne treba da se miješaju u

aranžmane organizacije vlasti, osim ako su u poziciji da upravljaju reakcijama koje mogu pokrenuti.

Previše se oslonivši na Kancelariju visokog predstavnika kada je u pitanju odlučnije okončanje nenasilnog rata u BiH dvanaest godina nakon zaključenja Dejtonskog mirovnog sporazuma, međunarodna zajednica je precijenila svoju moć i potcijenila moć lokalnih aktera i bila je prisiljena da se povuče pod uslovima koje su postavili oni koji su se protivili njenim ciljevima, umjesto da se povlači pod uslovima koje je ona kontrolisala.

HOLBRUK

Putujući između Beograda, Sarajeva i Zagreba 1995. godine američki diplomata Ričard Holbruk i njegov tim naporno su radili kako bi se postarali da dvije susjedne države BiH, budu dio rješenja za sukob u Bosni. Njihove računice su se pokazale tačnim. Ne samo da su obje zemlje bile nezaobilazne u osiguravanju mirovnog sporazuma u Dejtonu, već su bile presudno preim秉stvo tokom faze realizacije sporazuma.

Međunarodna zajednica često se oslanjala na Beograd i Zagreb da bi upravljala otporom u BiH, nakon zaključenja mirovnog sporazuma. Odluka Zagreba da obustavi svoju podršku paralelnim strukturama bosanskih Hrvata u proljeće 2001. godine bila je presudan faktor koji je doprinio uspješnom upravljanju od strane međunarodne zajednice nenasilnom pobunom bosanskih Hrvata.

Sposobnost da djelotvorno iskoristi spoljne veze je ključna komponenta diplomatskog upravljanja nenasilnim ratovima. U nastojanjima da natjera grupe da se slože i implementiraju aranžmane organizacije vlasti, diplomatija dobija tako što strateški upravlja međupovezanostima.

JAVNA ODGOVORNOST

Javna odgovornost jača sposobnost intervencionista za upravljanje nenasilnim ratovima i nenasilnim pobunama. Čineći sebe odgovornijim, mirovne operacije smanjuju svoj potencijal za kršenje prava, što sa svoje strane ograničava kapacitet protivnika za upućivanje političkih i pravnih izazova uperenih protiv njih.

Strano prisustvo koje nastoji da održi nenasilan prostor djeluje i kao sistemski akter i kao sistemski arbitar. Frakcije koje se opiru pokušaju stranog faktora da konsoliduje nivo pristanka naroda na aranžmane organizacije vlasti će vjerovatno prigrabiti institucije i pitati: Ko ste vi? Zašto mi treba da slušamo vas? Zašto ne možemo da kontrolišemo vaše odluke?

Vlast može i treba da se osporava nenasilnim sredstvima u nenasilnom prostoru koji strana intervencija nastoji uspostaviti. Neodgovornost sprečava intervencioniste da aktivno upravljaju otporom i na kraju dovodi do toga da oni ustupaju prostor svojim protivnicima.

Kroz sudski aktivizam, nenasilni pobunjenici mogu neutralisati moć intervencionista. Mjere visokog predstavnika bile su stalno uspavane pred Ustavnim sudom BiH i Evropskim sudom za ljudska prava tokom procesa ostvarenja mira.

Odluka visokog predstavnika da pristane na preispitivanje njegovih akata od strane Ustavnog suda BiH smanjila je mjeru u kojoj su protivnici mogli da ga optužuju da je neodgovoran organ vlasti.

Sudsko preispitivanje drugih mjera – kao što su smjene, revizije i obaveze izvještavanja – bilo je osjetljivije i problematičnije, jer se direktno ticalo sposobnosti visokog predstavnika da djeluje kao sistemski arbitar.

ODLAZAK

Filip Lero Marten na kraju svojih analiza i ocjena ukazuje da intervencionisti kao u ovom slučaju u BiH, mogu upravljati nenasilnim ratovima i pobunama diplomatskim putem, ali ne mogu to vjećito da čine.

Stalnim prekomponovanjem aranžmana za organizaciju vlasti, strani akteri neizbjježno hrane ili održavaju otpor. Kako nivoi podrške opadaju tokom vremena, dolazi se do tačke na kojoj nivoi otpora prevazilaze nivoe njihove podrške. Nerazumijevanje ove dinamike je ono što je nas u OHR-u dovelo do poraza 2007. godine. Slijepo guranje mirovnih operacija do ove tačke primorava intervencioniste da predaju vlast pod uslovima koje utvrđuju drugi. Intervencija treba bolje da predvidi i upravlja ovim tačkama pucanja, kako bi strani akteri otišli iz zemlje pod uslovima koje oni kontrolisu.

BUDUĆNOST BiH

Ako se okrenemo budućnosti, teško je zamisliti kako bi međunarodna zajednica mogla da se osloni na OHR da on izvrši prekomponovanje aranžmana organizacije vlasti u BiH.

Poraz OHR-a 2007. godine označio je kraj jedne ere. Centar gravitacije unutar međunarodne zajednice se od tada pomjerio – i nastaviće da se pomjera – ka Evropskoj uniji. Mada uloga OHR-a treba da nastavi da se smanjuje, sva njegova ovlaštenja i nadležnosti treba da ostanu u potpunosti raspoloživi kako bi djelovali kao polisa osiguranja u slučaju da međunarodna zajednica treba ponovo da se angažuje na ubjedljiviji način u budućnosti.

Evropska unija je u dobroj poziciji da upravlja sukobom u BiH, jer je BiH u početnoj fazi procesa EU integracija. Evropska unija izdvaja značajna sredstva za reformisanje i jačanje institucija BiH i nastaviće to da čini još mnogo narednih godina.

Koristeći proces integracija kao polugu, EU je bila uspješna u naporima da odvrati Srbiju i Hrvatsku od iredentizma u odnosu na BiH – to je moćan alat za stabilizaciju koji treba da nastavi da se koristi, savjetuje dalje Marten.

Diplomacija Evropske unije je uspješno iskoristila moć procesa integracija u EU da posreduje u sklapanju istorijskog sporazuma između Beograda i Prištine 2013. godine, prema kojem su obje strane pristale da normalizuju međusobne odnose – što je bila mogućnost koju je vrlo malo ljudi uopšte moglo zamisliti samo nekoliko godina prije toga.

Okrećući se budućnosti, EU može učiniti nekoliko stvari da poveća svoje kapacitete za upravljanje sukobom u BiH.

Prvo, za neke od operacija EUFOR-a bazu treba smjestiti u Distrikt Brčko kako bi pomogla da se obuzda secesionistička dinamika u BiH.

Drugo, treba preciznije da se definiše gdje to BiH treba da bude pravno i institucionalno da bi ušla u EU. Iako je poznato da zemlja treba da ispuni kriterijume iz Kopenhagena da bi postala članica EU, ima mnogo nepoznanica o tome šta BiH treba da postigne da bi ušla u EU.

Kriterijumima iz Kopenhagena se traži, između ostalog, da zemlja koja namjerava da uđe u EU ima “stabilne institucije koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina”, kao i “sposobnost da preuzme i djelotvorno sprovodi obaveze koje proističu iz članstva, uključujući poštovanje ciljeva političke, ekonomске i monetarne unije. Teško je zamisliti kako bi sadašnji pokušaji Republike Srpske da desetkuje slabe centralne institucije BiH mogli biti kompatibilni s takvim zahtjevima.

MAMCI

Neke države članice su sklone da vjeruju da će se na kraju pokazati da se sukobom u BiH može upravljati samo koristeći izgled za integraciju u EU. Neki glasovi su optimistično konstatovali da, na primjer: "U slučaju Balkana, jedan od najmoćnijih izvora moći za međunarodne intervencioniste je bila privlačnost članstva u Evropskoj uniji kao cilja za elite i stanovništvo u svim zemljama Balkana. Upravo je to obećanje da će ući u zajednicu svim zemljama dalo moćne argumente za napuštanje nacionalističkih vizija protekle decenije.

Mada je tačno da članstvo u EU i NATO-u predstavlja atraktivnu perspektivu, ona svakako nije ubijedila političare iz bivše Jugoslavije da odustanu od svih nacionalističkih interesa i stavova, konstataju Marten.

Sukob u BiH i njene evropske integracije razvijaju se istovremeno i u međusobnoj su interakciji. Frakcije u BiH koriste proces da bi ostvarile dobitke.

Bošnjačke nacionalističke frakcije koriste evropske težnje da promovišu unitarnu državu.

Zagovornici secesionizma u Republici Srpskoj nastoje da stvore što je moguće više međuentitetskih struktura kako bi sprječili bilo kakvo jačanje centralne države, čuvajući tako svoje šanse za izlazak iz nje u nekoj kasnijoj fazi.

Milorad Dodik je, u februaru 2013. godine, konstatovao: "Prije par mjeseci EU je finansirala jednu studiju u kojoj se navodi da je 70 odsto nadležnosti za put (BiH) ka EU na entitetima, u našim rukama i mi to ne želimo izgubiti, već ojačati.... Krajnji cilj našeg kretanja prema EU je jačanje naše autonomije."

POGORŠANJE

Evropske integracije će neizbjježno pogoršati sukob u BiH, bez obzira na pokušaje EU da predstavi ovaj proces kao neutralan ili tehnički. Kao što je službenik EU koji radi na pitanjima proširenja rekao: “Čim se dotaknemo nekog tehničkog pitanja, dotakli smo se politike. Politički problem nadilazi sva pitanja.”

Umjesto da se sklanja iza vjerovanja da će integracije u EU ili ugasiti ili skrajnuti sukob na margine, strategija EU mora direktno da se pozabavi sukobom i uzme u obzir da će proces EU integracije biti vrlo destabilizirajući za BiH. Strategija EU treba da napusti pogrešne pretpostavke da će se njena moć da upravlja sukobom osjetiti čim strane počnu da pregovaraju o modalitetima pristupanja EU.

Aranžmani organizacije vlasti su ključne tačke u konfliktnom sistemu.

Proces pristupanja EU direktno utiče na distribuciju i raspodjelu vlasti u BiH, te će samim tim biti vrlo destabilizirajući. Sadašnji politički zastoj u BiH odražava postojanje duboke nespremnosti da se napuste rigidne ratne težnje. Izazov za EU diplomaciju je, stoga, ne da se neutralizuje ili suzbije sukob, već da se njime direktno bavi tako što će ga kanalizati u pravom smjeru. Da bi se to učinilo, ona mora preciznije definisati parametre integracije BiH od samog početka.

Postoji tendencija među nekim zvaničnicima EU u Briselu da se uzdržavaju od nametanja BiH, bilo kog ustavnog ili institucionalnog modela. To je tendencija koja je i razumljiva i legitimna. Da bi bilo koji takav aranžman bio održiv, njega moraju smisliti i usaglasiti Bosanci. Ali to ne može biti na uštrb kapaciteta EU da projektuje meku moć. Retorika meke moći mora biti pretočena u efikasno djelovanje. Utvrđivanje agende je sastavni dio meke moći.

Postavljanje uslova koje BiH treba da ispuni da bi mogla da uđe u EU je prerogativ EU – ne bosanskih političkih frakcija.

DIKTAT

Formalnim okvirom EU treba da bude razjašnjeno da: kriterijumi iz Kopenhagena u specifičnom kontekstu BiH, u najmanju ruku, impliciraju da će samo jedinstvena BiH ispunjavati uslove za ulazak u EU.

Stabilnost institucija u zemlji i njena sposobnost da preuzme i ispuni obaveze koje proističu iz članstva iziskuju postojanje efikasne vlasti na nivou države koja, pored svih svojih tekućih obaveza, mora dobiti i nadležnosti i institucije koje su neophodne za primjenu i sprovođenje.

Diplomatija EU onda mora biti iskrena sa svojim bosanskim partnerima i mora da naglesi da su, iako su precizni modaliteti ustavnih i institucionalnih aranžmana BiH, stvar o kojoj odlučuju Bosanci. Ratni ciljevi kao što je uspostavljanje unitarne države, ukidanje Republike Srpske ili otcjepljenje od BiH, direktno su nespojivi sa članstvom u EU.

Jasno stavljanje ovog stava na znanje i upoznavanje javnosti sa njim na samom početku procesa će diskreditovati nacionalističke izborne platforme koje promovišu ratne ciljeve i omogućiće evropskoj diplomatiji da djelotvornije upravlja političkim sukobom.

Stavovi Brisela koji su do sada izraženi nisu uspjeli da postave jasne uslove koje treba ispuniti. I još gore od toga, spremnost EU da razvodnjava svoje sopstvene uslove u vezi sa SSP-om od 2007. godine je ozbiljno narušila njen kapacitet da postiže ishode.

Kada se formalni okvir preciznije definije, diplomatija EU će biti u boljoj poziciji da direktno radi sa Bosancima i prati ih u procesu njihovog postepenog napuštanja ratnih ciljeva.

Sadašnji dijalog EU sa vlastima BiH vodi se bez jasnog okvira. Mali broj ljudi u BiH shvata prirodu i uslove procesa integracije. Brisel šalje dvosmislene signale i stvorio je utisak da sadašnje državne institucije mogu biti otvorene za pregovore.

ZAJEDNIŠTVO

Zajednički rad sa Bosancima će podrazumijevati direktno i stalno angažovanje u radu s onima u BiH koji žele da uspostave strukture unitarne države, te upućivanje poziva tim grupama da rade na realnjem cilju kojim se zadržavaju decentralizovane federalne strukture slične onima koje prevlađuju u brojnim državama članicama EU.

Takođe će iziskivati da se angažuju u radu sa zvaničnicima Republike Srpske i jasno im daju do znanja da EU neće pristati na postepeno desetkovanje BiH. Diplomacija EU mora da pozove Republiku Srpsku da pregovara o uspostavljanju dodatnih državnih institucija, istovremeno jasno stavljajući do znanja da ne drži u rukavu bilo kakav plan za razgrađivanje Republike Srpske. Ona treba da naglasi zvaničnicima Srpske da pozivi na otcjepljenje daju kredibilitet onim odlučnijim unitarnim glasovima u BiH i u konačnom bivaju kontraproduktivni. Upravo je u interesu Republike Srpske da kontroliše koncipiranje dodatnih državnih institucija kroz pregovore umjesto da bude prinuđena da odgovara na potencijalnu reakciju na njen otpor.

IZLAZ

Nijedna od ovih mjera neće omogućiti EU i njenim međunarodnim partnerima da ugase sukob u BiH. Sukob će postojati još dugo vremena. Proces evropskih integracija će ga čak pogoršati. Izazov za EU će biti da prilagodi intenzitet ovog sukoba

i osigura da BiH izađe iz procesa integracije kao stabilniji i održiviji politički prostor.

Čak i postavljanjem dostižnijih, realnijih ciljeva i efikasnijom primjenom moći, intervencionisti ne mogu u potpunosti kontrolisati sredinu u kojoj intervenišu, niti u potpunosti predvidjeti njene mutacije.

Ali aktivno prihvate pometnju i neizvjesnost, intervencionisti mogu bolje upravljati njima i postići održivije ishode.

Ako ćemo prihvati tvrdnju Edgara Morina da nas naše sljepilo za složenost drži u praistorijskom dobu ljudskog uma, ja se nadam da ova razmišljanja mogu skromno doprinijeti našoj sposobnosti da se bolje razvijamo u praistoriji međunarodnih mirovnih intervencija. Naše greške su više od pukog odraza naših sopstvenih iluzija, napisao je Filip Lero Marten.

Interesantno je vidjeti citat kojim je Marten završio svoje kazivanje:

“Ubrzo nakon hapšenja Divjaka u martu 2011. godine, Milorad Dodik saziva posebnu sjednicu Narodne Skupštine Republike Srpske radi razmatranja akcionog plana za hapšenje građana BiH optuženih za krivična djela u susjednoj Srbiji. Na konferenciji za novinare, Dodik osuđuje podršku koju su Divjaku dali bosanski politički establišment i međunarodna zajednica.”

Uprkos činjenici da je Državno tužilaštvo obustavilo istragu protiv Divjaka, Dodik jasno daje do znanja da on smatra Divjaka ratnim zločincem i da vlasti Republike Srpske neće oklijevati da ga uhapse i predaju susjednoj državi Srbiji u slučaju da dođe u Republiku Srpsku.

“Sud i Tužilaštvo BiH su neustavne i antidejtonske institucije čiji je jedini zadatak da sude Srbima”, rekao je Dodik.

“Nevjerovatno je da Bošnjaci... kažu da žele da žive zajedno sa Republikom Srpskom, a istovremeno Srbe krive za sve.”

Zatim dodaje: “Bilo bi bolje i za njih kada bi Republika Srpska izašla iz BiH.”

SEDMI DIO

- ZAKLJUČNA RAZMATRANJA -

Analizirajući u dužem periodu dešavanja u dejtonskoj BiH, osjetio sam u sebi emocije koje sigurno nisu dobar saveznik ni pojedincu a kamoli narodu. Osjetio sam srdžbu i izvjesnu dozu gađenja prema velikom broju dešavanja u BiH od 1996. godine do danas.

Bez obzira na to što sam sudionik i posmatrač svih ovdašnjih dešavanja, sve ove godine ostao sam iznenaden brojem prenesenih nadležnosti, ali i načinom na koji je to urađeno. Mogu slobodno reći da ni polovine od njih nisam bio svjestan. Evidentno je da je razvlašćivanje Republike Srpske i građenje centralizovane i unitarne BiH uzelo velikog maha.

Kao student prve godine studija iz predmeta Ustavno pravo sam učio da društvo ili zajednica u kojoj se ne poštuju zakoni i ustav nije, niti može biti država. Država je društvena zajednica u kojoj se poštuje ustav i zakoni ali i ostale zakonske i iz toga izvedene demokratske procedure. I najlošiji zakon je bolji od bezakonja i anarhije. Tako se nekada a siguran sam i sada uči na Beogradskom univerzitetu ali i na svim ostalim univerzitetima širom svijeta od Banjaluke, Sarajeva, Brisela do Vašingtona.

Apsurdno je to da oni koji sebe nazivaju međunarodna zajednica i pozivaju se na međunarodno pravo rade upravo suprotno ne poštujući ni međunarodno ni bilo koje drugo nacionalno pravo.

Sama riječ ili pojam “međunarodna zajednica” je obična podvala ili prevara. Postoje međunarodne organizacije na čelu sa Ujedinjenim nacijama koje imaju svoje jasne osnivačke akte i svoja normativna akta. Zna se da su sve članice Ujedinjenih nacija to postale dobrovoljno prihvatajući uslove i standarde koji podjednako vrijede za sve članice. Ujedinjene nacije imaju svoje organe i svoj način rada koji je obavezujući za sve članice.

Osim Ujedinjenih nacija, postoji još mnogo međunarodnih organizacija i asocijacija ali se mi nećemo baviti njima, jer svaka od

njih ima svoj naziv, svoju unutrašnju i normativnu organizaciju i način rada i djelovanja.

Međutim pojam "međunarodna zajednica" je nedefinisan, "ne zna se ko je to" a njome se Republici Srpskoj od 1996. godine mnogo puta prijetilo. Profesor dr Milan Blagojević kaže da tu takozvanu međunarodnu zajednicu čine: Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija i Evropska unija.

Treba pojasniti da takve organizacije nema nigdje registrovane, sve tri postoje pojedinačno, a Velika Britanija je i u sastavu EU i samostalno član te tzv. međunarodne zajednice.

DEJTON

Dejtonski mirovni sporazum je međunarodni ugovor koji su potpisale sve sukobljene strane u BiH, susjedne zemlje Srbija i Hrvatska i članice Savjeta bezbjednosti UN-a. Ugovori a pogotovo međunarodni se moraju poštivati a ovaj posebno, jer je u njemu sastavni dio Ustav BiH i Republike Srpske.

Apsolutno je nezamislivo da jedan takav međunarodni ugovor, koji su briljantno napisali vrhunski američki advokati, bude kršen i to prvenstveno od tih koji sebe nazivaju međunarodna zajednica. Jasno i glasno treba reći, i svakodnevno svi treba da govore da oni nisu niti mogu biti međunarodna zajednica i da je to jedan običan blef i "šibicarska" prevara.

Dejtonski sporazum a ni Ustav BiH nisu predvidjeli nikakav Savjet za implementaciju mira koji je donio mnogobrojne odluke pa i onu kojom je visokom predstavniku u BiH dao tzv. bonska ovlaštenja. Treba pojasniti da su sve odluke ovog "savjeta" samozvane jer su donesene od tijela kojeg nema u Dejtonskom mirovnom sporazumu. Namjesto da rade na dosljednom nadgledanju sprovodenja međunarodnog ugovora kakav je ovaj dejtonski, oni su

davanjem bonskih ovlaštenja omogućili visokom predstavniku da ga najviše krši.

Visoki predstavnik u BiH je sebi dao pravo da mijenja Ustav BiH, da donosi zakone i podzakonske akte, da smjenjuje izabrane predstavnike naroda i donosi mnoge druge odluke koji nemaju svoje uporište u Dejtonskom mirovnom sporazumu a samim tim ni u ustavima BiH i Republike Srpske.

Kada se ovako sagleda realnost BiH i Republike Srpske, teško je ne doživjeti i ne osjećati ono što sam rekao na početku ovih zaključnih razmatranja, ljutnju, srdžbu, bijes i gađenje.

DRUGA STRANA

Pažljivo čitajući harvardskog doktoranta Filipa Martena, kome je mentor bivši zamjenik državnog sekretara SAD-a, Nikolas Berns, shvatamo da Kancelariji visokog predstavnika, gdje je on radio kao pravni ekspert, nije cilj nadgledanje sprovodenja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Marten kaže da je njihov cilj “kanalisanje sukoba u pravom smjeru a ne njegovo neutralizovanje i suzbijanje” a sebe nazivaju “intervencionisti”. Sama riječ kaže da oni intervenišu da održavaju sukob onakvim intenzitetom kakav najviše odgovara njihovim interesima.

Da se ne radi o sto odsto autentičnoj analizi, čovjek bi povjerovao da je u pitanju falsifikat ili neka druga vrsta obmane. Cijelo vrijeme se spominju Bosanci, nigdje nema što je u Dejtonskom sporazumu jasno definisano konstitutivnih naroda: Srba, Hrvata, Bošnjaka i ostalih.

Takođe u više navrata ili tačnije “bezbrij” puta se spominje “centralna vlada” a misli se na vladu BiH, koje u Ustavu BiH nema. Postoje zajedničke institucije državne zajednice BiH a jedna od njih je i Savjet ministara sa tri člana. Marten brine za “slabašnim

centralnim institucijama BiH". Ni u jednom trenutku nema pozivanja na dosljedno sproveđenje Okvirnog mirovnog sporazuma i poštivanja Ustava BiH i Republike Srpske kao i ostalih zakona proizašlih iz važećeg ustava.

Ustavno pravo veta konstitutivnih naroda se ne naziva demokratskom procedurom već se osuđuje od strane Martena kao "blokada efikasnog rada centralnih institucija BiH".

Nelegalni intervencionizam i kontrolisanje sukoba se nazivaju diplomatijom a ne prevarom, manipulacijom i siledžijstvom.

Možda je od mnoštva cinizama, najveći korišćenje pojma reforma. Pod reformom se podrazumijeva prenos nadležnosti sa Republike Srpske na BiH. Ne može oduzimanje i razvlašćivanje biti reforma, to može biti samo "otimačina, razbojništvo". Ali da se držimo slova Ustava i da isključimo emocije, osnovno je da se prenos nadležnosti vrši u skladu sa važećim ustavom. Prenesene nadležnosti koje je vršila tzv. međunarodna zajednica su sve odreda bile neustavne kao i odluke visokih predstavnika koji su ih donosili i sprovodili na osnovu izmišljenih bonskih ovlaštenja.

Mora se priznati da je vrhunac patetike ili kako to već sve zvati, kada na kraju Marten kaže "da je upravo u interesu Republike Srpske da kontroliše koncipiranje dodatnih državnih institucija kroz pregovore umjesto da bude prinuđena da odgovara na potencijalnu reakciju na njen otpor".

Prethodna analiza je pokazala da nijedna od prenijetih nadležnosti nije opravdala svoje prenošenje na centralni BiH nivo, već baš naprotiv, nanijela veliku štetu Republici Srpskoj u svim sferama: institucionalnoj, finansijskoj i funkcionalnoj.

Filip Marten, slobodno se može reći, svima "otvara oči". Moja majka je govorila "za nekoga ko se nije dobro udao ili oženio, da nije gledao". Krajnje je vrijeme da se istini pogleda u oči. I najgora istina je korisnija od najljepše laži.

On otkriva strategiju tzv. međunarodne zajednice koja kroz proces evropskih integracija planira dalji vid pritisaka i ubrzanog razvlašćivanja Republike Srpske odnosno unitarizacije BiH. Treba li još, ko zna koji put, u ovoj knjizi ponoviti da je težnja za unitarizacijom i centralizacijom u BiH dovela do nepremostivih problema koji su izazvali građanski rat u BiH ili “tragičan sukob” kako je to navedeno u Dejtonskom mirovnom sporazumu. Treba li se ponovo podsjećati svih strahota koje je proizveo rat u BiH, kao i svi drugi ratovi bilo gdje da se dešavaju.

Očigledno da tzv. međunarodnoj zajednici, odnosno intervencionistima (kako sebe sami zovu), nisu opomena poginuli, ranjeni, mučeni, silovani, raseljeni i protjerani sa svojih mjesta prebivališta, kao i porušeni stambeni i privredni objekti. Dugačak je spisak svih nesreća koje izaziva bilo koji rat a ovaj u BiH posebno.

Srpski nobelovac Ivo Andrić je rekao “da je BiH zemlja mržnje i straha u kojoj ne samo da se ljudi mrze već mrze i one koji kažu da se oni mrze”. Ovo su inače riječi koje je zapisao Andrićev prijatelj, Jevrejin, Maks Levenfeld, 1919. godine, bježeći iz BiH.

Možda u dopuni svega nije suvišno reći narodnu izreku “da kuću ne kući komšiluk ni selo”. Tako nam se dešava kada o našim sudbinama i našim životima, o našem statusu odlučuju stranci.

IZDAJA

Dugačak je spisak svih kontroverzi, nedoumica, nelogičnosti, apsurdnosti iz rubrike “vjerovali ili ne”. Zbog toga su nepotrebna dalja nabranja i analize. Onaj ko hoće i želi da shvati, shvatiće, njemu nisu potrebna dodatna pojašnjenja. Onaj ko neće, to sigurno nema namjeru učiniti, bez obzira na dalji trud da ga u to na osnovu činjenica uvjerimo.

Takav kontekst odnosa tzv. međunarodne zajednice i njihovog eksponenta u BiH, visokog predstavnika ne bi bio kompletan bez

predstavnika institucija Republike Srpske. Njih su u fazi najintenzivnijeg prenosa nadležnosti od 2001. do 2006. godine činili Srpska demokratska stranka i Partija demokratskog progresu. Intervencionizam tzv. međunarodne zajednice je proizveo kooperativnost aktera institucija Republike Srpske koji se slobodno mogu nazvati, ne nikakvom saradnjom, nego tipičnom izdajom.

Scenario ili koncept su bili očigledno dobro razrađeni. Sve je počinjalo aferom koju je uvijek otkrivao visoki predstavnik.

Poznata je carinska afera, afera u "Elektroprivredi Republike Srpske" na osnovu revizorskog izvještaja međunarodnog revizora, afera "Orao", afera nelegalnog prisluškivanja SFOR-a od strane Obavještajne službe Vojske Republike Srpske, izvještaj međunarodnog revizora o poslovanju "Telekoma RS" i dr.

Nakon svake od ovih afera slijedile su kritike zvaničnika Institucija Republike Srpske koje čine SDS i PDP, za nedozvoljeni i kriminalni rad i to uvijek istim redoslijedom.

Prvi i najglasniji kritičari nakon objavlјivanja afere u nekom od sredstava javnog informisanja su bili visoki predstavnik u BiH, odnosno njegova kancelarija. Zatim slijedi Ambasada SAD-a a potom Ambasada Velike Britanije, nakon toga reaguje Evropska komisija u BiH a potom zvaničnici Evropske unije iz Brisela, ponajviše komesar za proširenje Oli Ren i Haviјар Solana. To je cijela salva ili rafal kritika koji traje kontinuirano onoliko vremena koliko treba dok se ne postigne željeni cilj.

Predstavnici institucija Republike Srpske uvijek takođe na ovo odgovaraju na isti način. Prvo čute i prave se da ne znaju za aferu i onda sve energično negiraju tvrdeći da se to njih ne tiče.

Nakon izvjesnog vremena, kada se ocjeni da je javno mnjenje spremno, prelazi se u narednu fazu. S obzirom na to da se optužbama kriminalizuju institucije Republike Srpske, što su navodno afere i potvrđile, OHR, predlaže reformu koja u prevodu znači gašenje

određene institucije Republike Srpske i njen prenos na nivo BiH, jer je nekorisna i navodno nefunkcionalna.

Tako je poslije "carinske afere" predloženo ukidanje Carina Republike Srpske i formiranje Uprave za indirektno oporezivanje BiH. Ovu reformu je najavio lično visoki predstavnik Pedi Ešdaun i njegov zamjenik Amerikanac Donald Hejz. U tom cilju su predložili i formirali Komisiju za reformu uprave za indirektno oporezivanje, na čijem je čelu bio stranac. Prijedloge ove komisije u formi zakona su usvojile nadležne skupštine.

Ovim razvlašćivanjem je Republika Srpska "udarena u srce" i izgubila jednu od najvažnijih nadležnosti svake državne zajednice, fiskalnu samostalnost. Do tada je Republika Srpska sa jednom trećinom iz svoga budžeta finansirala zajedničke institucije BiH, dok je svoj budžet samostalno "punila".

Poslije ovog fiskalnog razvlašćivanja, novac od indirektnih poreza se slijeva na jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje BiH. Prvo se popunjavaju rezerve BiH, a nakon toga sredstva se doznačavaju zajedničkim institucijama BiH. Nakon toga se izmiruje spoljni dug Republike Srpske, pa tek nakon toga što preostane se uplaćuje u budžet Republike Srpske.

Vladajuća većina SDS-a i PDP-a je sve ovo prihvatala iako je na početku carinske afere sve energično negirala i na svaku najavu reforme govorila da na nju neće pristati. Takav identičan model je bio i kod ukidanja Vojske Republike Srpske i formiranja Oružanih snaga BiH a prethodno ukidanja Ministarstva odbrane Republike Srpske i formiranja Ministarstva odbrane BiH. "Mamac" je bio, da Srbin bude prvi ministar odbrane BiH. Vojska Republike Srpske je ukinuta nakon afere "Orao" zbog navodno nelegalnog izvoza oružja beogradskog "Jugoeksporta" u Irak.

SDS i PDP su cijelo vrijeme tvrdili da do ove "reforme" nikada neće doći a potom je nakon pritisaka "glat" prihvatili.

Isti identičan scenario je sproveden i nakon otkrivene navodne afere prisluškivanja od strane Vojske Republike Srpske, odnosno njene Obavještajne službe, SFOR-a, Kancelarije visokog predstavnika i koga sve ne. Nakon toga visoki predstavnik Pedi Ešdaun je svojom odlukom ukinuo Obavještajnu službu Republike Srpske i formirao Obavještajnu službu BiH.

SDS i PDP podsjećaju na likove iz seoskih šaljivih dogodrostina... vezano za nekadašnje seoske curice “koje verbalno riječima, želje momaka odbijaju, a djelima na sve pristaju”.

Nije bilo “ozbiljnog otpora osim fingiranog” ni prilikom prenosa ostalih nadležnosti i te kako bitnih za Republiku Srpsku. Uostalom, ovdje se ne radi o pitanju volje ili ispunjavanju nečijih želja već o dosljednom sprovođenju Ustava i zakona Republike Srpske i BiH. Evidentno je da su funkcije i vlastite pozicije iznad interesa Republike Srpske, njenog Ustava i zakona. Lični interes i komoditet je iznad opšteg interesa Republike Srpske.

Spisak raznoraznih agencija koje su formirane na nivou BiH je vrlo dugačak. Broj prenesenih nadležnosti sa Republike Srpske na BiH je veliki. Treba spomenuti Regulatornu agenciju za komunikacije, koja je zamijenila Ministarstvo za informisanje Republike Srpske, do Agencija za standarde i metrologiju, hranu i šta sve ne. Ako bismo dodatno još jednom sve analizirali, možda bismo došli do još frapantnijih podataka i “agencija za šminku i ko zna kakve erotske rezvizite”.

Analiza pravosuđa je posebno poglavlje. Treba podsjetiti da je pravosuđe prema Dejtonskom sporazumu, odnosno važećem ustavu u nadležnosti Republike Srpske. Svojim nametanjima visoki predstavnik je ovu izuzetno bitnu nadležnost oduzeo, oteo svojim odlukama ili dekretima i prenio je na, kako oni kažu, “državni” nivo.

Narodna izreka kaže: “Zaklela se zemlja raju da se tajne sve saznaju.” Ova analiza i prikaz stanja vezano za prenos nadležnosti sa

Republike Srpske na BiH ima cilj da osvijetli istinu i pravo, pravne norme od Ustava BiH, Ustava Republike Srpske, Dejtonskog mirovnog sporazuma do ostalih normativnih akata i pravnih i demokratskih procedura. Analiza takođe osvjetljava postupke i rad zvaničnika Republike Srpske i njihove aktivnosti koji se slobodno mogu nazvati, ne samo kršenjem ustava i zakona, nego klasičnom izdajom.

Ako postoji međunarodni sporazum kao što je Dejtonski on treba da se sprovodi. Ako ima ustav, on mora da se poštuje ili da se promijeni u skladu sa Ustavom propisanim procedurama. Ovo što je rađeno u BiH, Republici Srpskoj i srpskom narodu je, ne samo neustavno, ne samo nezakonito, ne suprotno Dejtonskom sporazumu, već suprotno zdravom razumu i slobodno se može nazvati lakrdijom tzv. međunarodne zajednice i izdajom zvaničnika Republike Srpske iz reda Srpske demokratske stranke i Partije demokratskog progresa.

Prenosi nadležnosti sa Republike Srpske na BiH nisu sve izdaje. Malo je jedna analiza i jedna knjiga da sve izdaje u nju stanu. Ovaj put nećemo o ostalim izdajama, bilo bi previše... ali je nemoguće ne spomenuti Izvještaj Komisije za Srebrenicu i ulogu tadašnjeg predsjednika Republike Srpske Dragana Čavića, kojim se faktički priznaje genocid u Srebrenici, što je apsolutno netačno.

POENTA

Nije naodmet na kraju još jednom citirati Filipa Leru Martena koji priznaje poraz Kancelarije visokog predstavnika 2007. godine, od strane Republike Srpske na čijem je čelu Milorad Dodik, kako kaže “vješt političar sa ogromnom podrškom naroda”.

“Poraz Kancelarije visokog predstavnika 2007. godine je snažna optužnica protiv pokušaja prekomponovanja aranžmana za

organizaciju vlasti u poodmakloj fazi mirovnog procesa. Doživljene od strane rukovodstva bosanskih Srba kao miješanje u aranžmane za podjelu vlasti dogovorene u Dejtonu, mjere OHR-a donijete 2007. godine izazvale su snažne reakcije na koje međunarodna zajednica nije više bila u stanju djelotvorno da odgovori.

Ovi događaji nas uče da strani akteri ne treba da se mijesaju u aranžmane organizacije vlasti, osim ako su u poziciji da upravljaju reakcijama koje mogu pokrenuti. Previše se oslonivši na Kancelariju visokog predstavnika kada je u pitanju odlučnije okončanje nenasilnog rata u BiH dvanaest godina nakon zaključenja dejtonskog mirovnog sporazuma, međunarodna zajednica je precijenila svoju moć i potcijenila moć lokalnih aktera i bila je prisiljena da se povuče pod uslovima koje su postavili oni koji su se protivili njenim ciljevima, umjesto da se povlači pod uslovima koje je ona kontrolisala.”

Evidentno je da poslije ovoga više u BiH nije ništa kao što je bilo prije ovoga događaja. Pobjeda Republike Srpske na čelu sa Dodikom u tzv. reformi policije to potvrđuje.

Ne treba o Draganu Čaviću, Mladenu Ivaniću i Mladenu Bosiću ništa govoriti, činjenice govore same za sebe kao i za Milorada Dodika koji kaže “da iza svakoga ostaju njegova djela”.

FOTO GALERIJA

Karl Bilt - prvi visoki predstavnik

Karlos Vestendorp - drugi visoki predstavnik

Milan Ljepojević

Wolfgang Petrič - treći visoki predstavnik

Pedi Ešdaun - četvrti visoki predstavnik

Kristijan Švarc-Šiling - peti visoki predstavnik

Miroslav Lajčak - šesti visoki predstavnik

Valentin Incko - sedmi visoki predstavnik

Incko

Donald Hejs - amerikanac u OHR-u

Ričard Holbruk - tvorac Dejtona

Milan Ljepojević

Nikolas Berns - arhitekta

Douglas Melchior - Ambasador SAD-a

Metju Rajkroft - ambasador Velike Britanije

Terzić - Hemfriz

Havier Solana - prijetnje

Havier Solana

Oli Ren - proširenje

Kris Paten

Milan Ljepojević

Vilfred Martens - reforma policije

Renco Davidi - porezi

Haris Silajdžić - prijetnje

Himzo Selimović

Milan Ljepojević

Medžida Kreso - Sud BiH

Nijaz Smajlović - Gojko Vasić

Mladen Ivanić - direkcija

Mladen Ivanić

Mladen Bosić - "osude"

Mladen Bosić

Dragan Čavić - Srebrenica

Dragan Čavić - direkcija

Milan Ljepojević

Mirko Šarović - ustavni amandmani

Pero Bukejlović

Branko Dokić - direkcija za reformu

Dragan Kalinić

Milanko Mihaljica

Mihaljica - kišobran

Čavić - Bosić - tandem

Dragan Mikerević

Milan Ljepojević

Milenko Vračar - carina

Goran Popović

Željko Jungić - Telekom RS

Srđa Popović - optužbe

Milan Ljepojević

Željka Cvijanović - doslednost

Miroslav Mikeš

Vojislav Koštunica - podrška

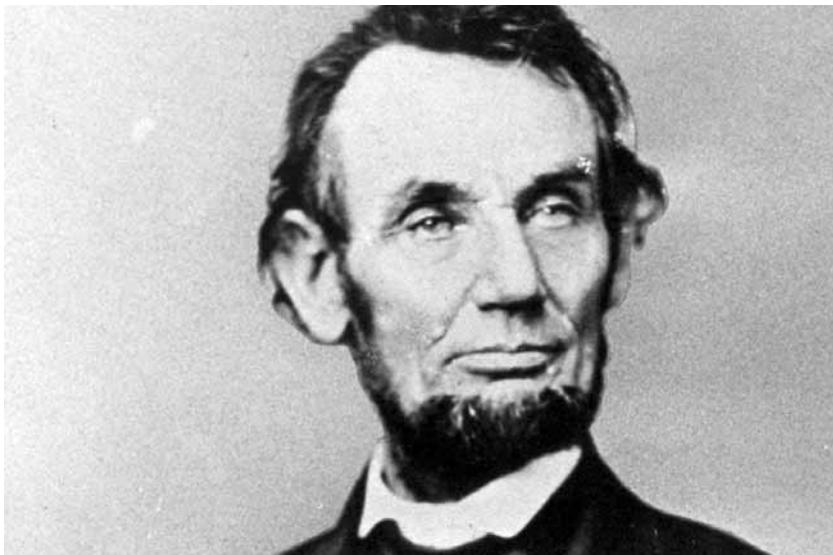

Slobodan Milošević - Dejton

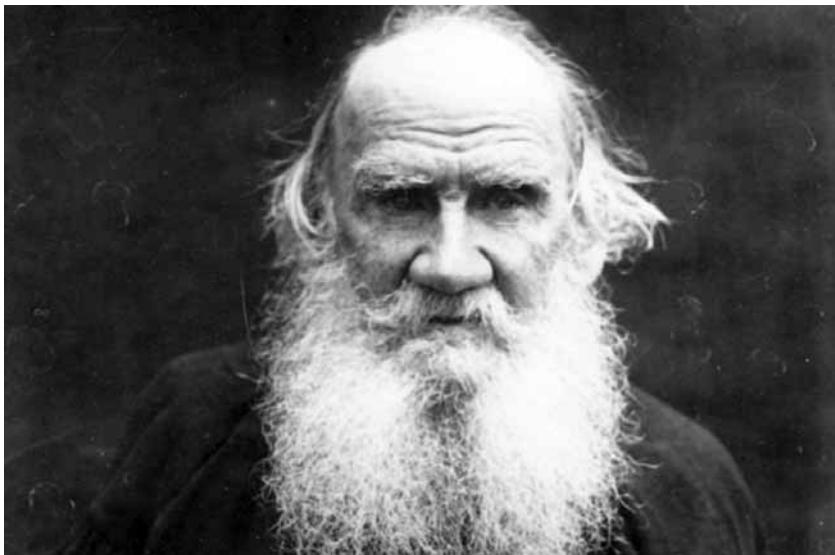
Milan Ljepojević

Sergej Lavrov

Abraham Linkoln

Lav Nikolajević Tolstoj

Vladimir Putin - podrška

Krajišnik - povratak

Milan Ljepojević
IZDAJA

Izdavač:
Nezavisne novine

Lektor:
Saša Ćetojević

Grafička priprema:
DNN - Externa priprema

Tiraž:
1000 primjeraka

Štampa:
DNN d.o.o. Banja Luka

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

323(497.6RS)

ЉЕПОЈЕВИЋ, Милан

Izdaja / Milan Ljepojević. - Banja Luka : Nezavisne novine, 2016
(Banja Luka : DNN). - 346 str. : fotograf. ; 21 cm

Tiraž 1.000.

ISBN 978-99938-26-53-8

COBISS.RS-ID 5930008

Milan Ljepojević,

Rođen je 2.1.1959. godine u potkozarskom selu Miloševo Brdo. Do sada je objavio sedam knjiga:
„Nezadovoljstvo naroda, nemoć vlasti“ 2007,
„Oslobađajuća presuda za Dodika 2008,
„Reforma policije u BiH“ 2009,
„Dodik čuvar Srpske“ 2010,
„Mediji u službi moćnika“ 2011,
„Udari na Srpsku“ 2013. i „Raskršća pravde i
socijaldemokratije“ 2014. godine.

Knjiga „Dodik čuvar Srpske“ prevedena je na ruski,
engleski i makedonski jezik.

Osnivač je i urednik časopisa za društvena i
politička pitanja „Argumenti“ i predsjednik
Udruženja politikologa Republike Srpske.

Upornost marljivost i sistematicnost-vrline koje je
naslijedio od svojih roditelja, najzaslužniji su za sve
do sada učinjeno, pa i za ovu osmu knjigu po redu.